

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 286

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

64. évfolyam

2021. július 16.

Tartalom

I Állásfoglalások, ajánlások és vélemények

ÁLLÁSFOGLALÁSOK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 560. plenáris ülése (JDE) – INTERACTIO, 2021. 04. 27. – 2021. 04. 28.

2021/C 286/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Gondoljuk újra Európát – Az EGSZB állásfoglalása az Európa jövőjéről szóló konferenciáról	1
2021/C 286/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Európai civil társadalom: partnerségben a fenntartható jövőért – Az EGSZB hozzájárulása a portói szociális csúcstalálkozóhoz	6

VÉLEMÉNYEK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 560. plenáris ülése (JDE) – INTERACTIO, 2021. 04. 27. – 2021. 04. 28.

2021/C 286/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szabadfoglalkozásúak 4.0 (saját kezdeményezésű vélemény)	8
2021/C 286/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szociális gazdaság szerepe a munkahelyteremtésben és a szociális jogok európai pillérének végrehajtásában (feltáró vélemény)	13
2021/C 286/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szakképzés: a készségek és a munkaerőpiaci igények előrejelzésére és összehangolására szolgáló rendszerek hatékonysága, valamint a szociális partnerek és a különböző érdekelt felek szerepe (feltáró vélemény a portugál elnökség felkérésére) . .	20
2021/C 286/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság – Hogyan lehet az oktatásra és képzésre építve, az egész életen át tartó tanulás szempontjából előmozdítani azokat a készségeket, amelyekre Európának szüksége van ahhoz, hogy igazságosabb, összetartóbb, fenntarthatóbb, digitálisabb és ellenállóbb társadalmat hozzon létre? (Feltáró a vélemény a portugál elnökség felkérésére)	27

2021/C 286/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az értrend-kiegészítők piacra lépésének összehangolása az EU-ban – Megoldások és bevált gyakorlatok <i>(feltáró vélemény)</i>	33
---------------	---	----

III Előkészítő jogi aktusok

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 560. plenáris ülése (JDE) – INTERACTIO, 2021. 04. 27. – 2021. 04. 28.

2021/C 286/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai adatkormányzásról (Adatkormányzási rendelet) (COM(2020) 767 <i>final</i>)	38
2021/C 286/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Új fogyasztóügyi stratégia – A fogyasztói reziliencia erősítése a fenntartható helyreállítás érdekében (COM(2020) 696 <i>final</i>)	45
2021/C 286/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai gyógyszerstratégia (COM(2020) 761 <i>final</i>)	53
2021/C 286/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az EU innovációs lehetőségeinek maximális kiaknázása – A szellemi tulajdonra vonatkozó cselekvési terv az EU helyreállításának és rezilienciájának támogatása érdekében (COM(2020) 760 – <i>final</i>) . . .	59
2021/C 286/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a digitális ágazat vonatkozásában a megtámadható és méltányos piacokról (digitális piacokról szóló jogszabály) (COM(2020) 842 <i>final</i> – 2020/374 (COD))	64
2021/C 286/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a digitális szolgáltatások egységes piacáról (a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály) és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (COM(2020) 825 <i>final</i> – 2020/0361 (COD))	70
2021/C 286/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az EU kiberbiztonsági stratégiája a digitális évtizedre (JOIN(2020) 18 <i>final</i>)	76
2021/C 286/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a határokon átnyúló polgári és büntetőeljárások során alkalmazott számítógépes kommunikációs rendszerről (e-CODEX rendszer) és az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról (COM(2020) 712 <i>final</i> – 2020/0345 (COD))	82
2021/C 286/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az igazságszolgáltatás digitalizációja az Európai Unióban – Lehetőségek eszköztára (COM(2020) 710 <i>final</i>)	88
2021/C 286/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Módosított javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az egészségügyi technológiaértékelésről és a 2011/24/EU irányelv módosításáról (COM(2018) 51 <i>final</i> – 2018/18 (COD))	95
2021/C 286/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre a 2006/112/EK irányelvnek az említett irányelv egyes rendelkezéseiben használt kifejezések jelentésének meghatározására vonatkozó végrehajtási hatáskörök Bizottságra ruházása tekintetében történő módosításáról (COM(2020) 749 <i>final</i> – 2020/0331 (CNS))	102

2021/C 286/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi rendeletre a jövedéki adók területén való közigazgatási együttműködésről szóló 389/2012/EU tanácsi rendeletnek az elektronikus nyilvántartások tartalma tekintetében történő módosításáról (COM(2021) 28 <i>final</i> – 2021/0015 (CNS))	106
2021/C 286/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai egészségügyi unió kiépítése: az EU határokon át terjedő egészségügyi veszélyekkel szembeni rezilienciájának megerősítése [COM(2020) 724 <i>final</i>]; Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Gyógyszerügynökség által a gyógyszerek és orvostechnikai eszközök tekintetében a válsághelyzetekre való felkészültség és a válságkezelés terén betöltött szerep megerősítéséről [COM(2020) 725 <i>final</i> – 2020/321(COD)]; Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ létrehozásáról szóló 851/2004/EK rendelet módosításáról [COM(2020) 726 <i>final</i> – 2020/320 (COD)]; Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyekről és az 1082/2013/EU határozat hatályon kívül helyezéséről [COM(2020) 727 <i>final</i> – 2020/322 (COD)]	109
2021/C 286/21	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Egyenlőségközpontú Unió: az EU rasszizmus elleni cselekvési terve a 2020–2025-ös időszakra (COM(2020)565 <i>final</i>)	121
2021/C 286/22	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Egyenlőségközpontú Unió: az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégia (2020–2025) (COM(2020) 698 <i>final</i>)	128
2021/C 286/23	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Cselekvési terv az integrációról és a befogadásról a 2021–2027-es időszakra (COM(2020) 758 <i>final</i>)	134
2021/C 286/24	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A jogérvényesülés biztosítása az EU-ban – A 2021 és 2024 közötti időszakra szóló európai igazságügyi képzési stratégia [COM(2020) 713 <i>final</i>]	141
2021/C 286/25	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Covid19-világjárvány idején a szabad mozgás megkönnyítése érdekében az oltásra, tesztre és gyógyultságra vonatkozó interoperábilis igazolványok (digitális zöldigazolvány) kibocsátásának, ellenőrzésének és elfogadásának keretéről [COM(2021) 130 <i>final</i> – 2021/0068 (COD)]	146
2021/C 286/26	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A tengeri megújuló energiában rejlő lehetőségeknek a klímasemleges jövő érdekében való kiaknázását célzó uniós stratégia [COM(2020) 741 <i>final</i>]	152
2021/C 286/27	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Fenntartható és intelligens mobilitási stratégia – az európai közlekedés időtálló pályára állítása [COM(2020) 789 <i>final</i>]	158
2021/C 286/28	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az Unió egész területén magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint az (EU) 2016/1148 irányelv hatályon kívül helyezéséről, valamint javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájáról [COM(2020) 823 <i>final</i> – 2020/0359 (COD) – COM(2020) 829 <i>final</i> – 2020/0365(COD)]	170
2021/C 286/29	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai média a digitális évtizedben: a helyreállítást és átalakulást támogató cselekvési terv [COM(2020) 784 <i>final</i>]	176

2021/C 286/30	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A vegyi anyagokra vonatkozó fenntarthatósági stratégia a toxikus anyagoktól mentes környezetért [COM(2020) 667 <i>final</i>]	181
2021/C 286/31	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre a 2006/112/EK irányelvnek az import és bizonyos értékesítések adómentessége tekintetében, a közhasznú uniós intézkedések vonatkozásában történő módosításáról [COM(2021) 181 <i>final</i> – 2021/0097 (CNS)] . .	190

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

ÁLLÁSFOGLALÁSOK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 560. PLENÁRIS ÜLÉSE (JDE) –
INTERACTIO, 2021. 04. 27. – 2021. 04. 28.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Gondoljuk újra Európát – Az EGSZB állásfoglalása az Európa jövőjéről szóló konferenciáról

(2021/C 286/01)

Előadók: **Stefano MALLIA** (I. Csoport)

Oliver RÖPKE (II. Csoport)

Séamus BOLAND (III. Csoport)

A 2021. április 27–28-i plenáris ülésén (az április 27-i ülésnapon) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 226 szavazattal 1 ellenében, 5 tartózkodás mellett fogadta az alábbi állásfoglalást.

1.1. Az Európa jövőjéről szóló konferencia (a továbbiakban: a konferencia) egyedülálló lehetőséget kínál arra, hogy Európa újra kapcsolatba lépjen és párbeszédet folytasson az európai polgárokkal, többek között a civil társadalmi szereplőkön keresztül, biztosítandó számukra, hogy érdemben beleszólhassanak közös jövőjükbe. Eljött az ideje, hogy valóra váltsuk az Európai Unióról szóló szerződés 11. cikkének ígérését, és lehetőséget adjunk a polgároknak és az érdekképviselői szervezeteknek, hogy az Unió bármely területen végzett tevékenységéről véleményt nyilváníthassanak, és azokat nyilvánosan megvitathassák, valamint annak, hogy az érdekképviselői szervezetekkel és a civil társadalommal nyílt, átlátható és rendszeres párbeszédet tartsunk fenn.

1.2. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) szerint a konferencia sikere attól is függ majd, hogy a mindennapi élet realitásai alapján képes lesz-e Európát oly módon újragondolni, hogy azt az európai polgárok magukénak érezhessék. Ennek az újragondolt értelmezési keretnek többnek kell lennie az eredmények pusztá felsorolásánál: konkrét racionális és érzelmi kötődést kell kialakítani az EU és polgárai között. A körvonalazódó „à la carte” Európa elkerülése érdekében a stratégiai témákat közös perspektívába kell helyezni. A cél az, hogy közös értékek alapján újra felfedezzük és megújítsuk az oly szükséges közösségi érzést, új lendületet adva ezzel Európának, hogy az képes legyen szembenézni a jelenlegi és jövőbeli kihívásokkal.

1.3. Az EGSZB-nek valamennyi tagállamban mélyen gyökerező kapcsolatai vannak az élet minden területén ténykedő szereplőkkel (munkáltatókkal, szakszervezetekkel, a civil társadalommal általában). Ennek köszönhetően a leginkább alkalmas arra, hogy bevonja a szervezett civil társadalmat, mivel ehhez rendelkezésre állnak a megfelelő hálózatok. Ez az EGSZB alapvető célja, és e téren vitathatatlan ismeretekkel rendelkezik. Kulcsfontosságú, hogy az EGSZB állandóan részt vegyen a konferencia teljes folyamatában, beleértve a végrehajtott testületet is.

1.4. Az EGSZB-nek teljes mértékben be kell épülnie a konferencia irányításába; célja, hogy határozott és világos javaslatokat nyújtson az Unióról az elkövetkező évtizedekre vonatkozóan alkotott értelmezési kerete és jövőképe alapján. Az EGSZB megismétli szilárd meggyőződését, hogy a konferenciának olyan javaslatokat és megoldásokat kell nyújtania, amelyek valódi kézzelfogható változást hoznak az EU polgárai számára. Ezért létfontosságú, hogy a konferencia konkrét és

mérhető haladást érjen el, és ne csak nem kötelező erejű, sehova sem vezető vitákhoz vezessen a polgárokkal. Így Maroš Šefčovič európai bizottsági alelnök javaslata, hogy a konferencia következtetéseit beépítsék az Európai Bizottság 2022-es munkaprogramjába, a helyes irányba mutat. Ez egy olyan döntő pont, amely alátámasztja e politikai folyamat egészének hitelességét és törekvését.

1.5. A konferencia irányításának meg kell határoznia a polgárok és a civil társadalom részvételének hatókörét és célját, ezeket pedig már a konferencia kezdetekor meg kell fogalmazni. A részvételi eszközök céljának ismerete elősegítheti a célkitűzések és a rendelkezésre álló eszközök összehangolását mind a folyamat megtervezésében, mind a költségvetésben. Az irányításnak minden bizonnyal a részvétel különböző formáit és módszereit kell igénybe vennie az adott időpontban elért fázistól és szinttől függően, és módot kell találnia arra, hogy megszólítsa azokat az európaiakat, akik maguktól nem vennének részt. A polgárok és a civil társadalom közreműködését a politikusoknak és az intézményeknek fel kell karolniuk, illetve a döntésekben figyelembe kell venniük, különben az e gyakorlatokba vetett bizalom elillanhat. Kerülni kell a túlságosan nagy elvárásokat. Visszajelzési mechanizmus fogja biztosítani, hogy a konferencia rendezvényein kifejtett elképzelések uniós fellépésre irányuló, konkrét ajánlásokat eredményezzenek.

1.6. A konferencia rövid időkerete valamennyi résztvevőt korlátok közé szorít. Ezért a konferenciát egy olyan állandó folyamat kiinduló pontjaként kell értelmezni, amely erre a kezdeti időszakra építve az európai polgárokkal folytatott kapcsolattartás fokozását célozza. Meg kell ragadni ezt a lehetőséget, hogy paradigmaváltást érvényesítsen, és magasabb szintű törekvéseket fogadjunk el a szakpolitikai területeken, beleértve a gazdasági-, szociális és környezetvédelmi politikát is.

1.7. A konferencia tanácskozásait minden szereplőnek figyelemmel kell kísérnie, és azok iránt nyitott hozzáállást kell tanúsítaniuk: nem szabad elhamarkodott következtetéseket levonniuk a következő lépésekről, és az összes lehetőséget figyelembe kell venniük. Ezt szem előtt tartva az elmúlt években elindult néhány uniós kezdeményezés és eszköz, amelyeket most meg kell valósítani. Elő kell mozdítani a végrehajtás rendszeres nyomon követését, valamint naprakész információkat kell szolgáltatni az elfogadott intézkedések és a rendelkezésre álló eszközök terén uniós szinten elért haladásról.

2. Gondoljuk újra Európát – Európa, ahol jó élni, és jól lehet boldogulni

2.1. Mindezek alapján az EGSZB Európa újragondolását javasolja, mégpedig olyan módon, amely összekapcsolja Európa távoli és közelmúltját a jelennel, és a határokon átnyúló együttműködésen és az Európa népei közötti kapcsolatok megerősítésén alapuló jövőképet biztosít. Emellett az újragondolt értelmezési keretnek a szolidaritás, a társadalmi igazságosság, a nemzedékek közötti együttműködés, a nemek közötti egyenlőség, a fenntartható jólét és a méltányos zöld és digitális átállás értékeiben kell gyökereznie. Elengedhetetlen, hogy kihasználjuk ezen értékek széles körű támogatottságát, hogy a fenntarthatóságra való átállás érdekében újragondoljuk növekedési és irányítási modelljeinket, egyenlőbb társadalmat építsünk, és a civil társadalmi szervezeteket helyezzük a helyreállítás és fellendülés középpontjába.

Polgárainknak olyan Európára van szükségük, amely:

- elismeri, hogy a civil társadalom a közjó őre, és nélkülözhetetlen az Európa közös kihívásaira adott megoldások azonosításához;
- a Covid19-válság utáni igazságos és fenntartható helyreállításhoz összpontosít, amely kijelöli az utat a befogadóbb társadalom felé, és kiépíti a hosszú távú versenyképességet, teljes mértékben figyelembe véve az uniós tagállamokban végbemenő, egymással összefonódó társadalmi, gazdasági, demográfiai és ághajlati válságokat, a zöld és digitális átállás szükségességét, valamint a világjárvány által kiváltott hosszabb távú strukturális változásokat. Teljeskörű támogatást kell nyújtani Európa gazdaságának, hogy helyreállítsa korábbi pozícióját, figyelembe véve a felzárkózást, a nagyobb kohéziót, a szociális védelem, a közszolgáltatásokba történő nagyobb mértékű beruházásokat, a fenntartható fejlődési célok és a szegénység csökkentésének szükségességét;
- támogatja a gazdasági és társadalmi helyreállítást, a vállalkozói készségeket, a méltányos átállást, a minőségi munkahelyek létrehozását, az oktatás és a készségek megszerzését, az innovációt, az infrastrukturális és szociális beruházásokat, a dekarbonizációt, a digitalizációt, az egységes piac kiteljesítését és a gazdasági és monetáris integrációt;
- megvédi valamennyi polgárát, beleértve a legmarginalizáltabb helyzetű polgárokat is, óvja egészségüket, biztonságukat és jóllétüket, valamint a környezetet és a biológiai sokféleséget;
- tiszteltben tartja és előmozdítja a sokszínűséget, a nemek közötti egyenlőséget, az alapvető jogokat, a demokráciát, a társadalmi párbeszédet és az inkluzív kormányzást;

- a multilateralizmuson, valamint a demokrácia és jogállamiság, az emberi jogok, a szociális párbeszéd, a fenntartható fejlődési célok, a diplomácia és a nyitott, tisztességes és fenntartható kereskedelem előmozdításán keresztül támogatja a békét, a biztonságot és a fejlődést a világban.

2.2. Az EGSZB egyöntetűen elismeri, hogy a kettős – zöld és digitális – átállás kiemelkedően fontos szerepet játszik Európa fenntartható versenyképességének, szolidaritásának és a jövőbeli válságok kezelésére vonatkozó rezilienciájának megerősítésében. A Covid19-világjárvány a legsúlyosabb válság, amellyel az EU létrehozása óta szembesült. A világjárvány még sürgetőbbé tette, hogy az EU határozott és következetes válaszokat tudjon adni az Unió politikai, egészségügyi, gazdasági és társadalmi dimenzióinak javítása érdekében. Ez a konferencia egyedülálló lehetőséget kínál arra, hogy az EU elérje ezt az eredményt.

A közös európai megközelítés szükségességére a Covid19 polgárainkra, társadalmainkra és gazdaságainkra gyakorolt hatása is rávilágított. A világjárvány megmutatta, hogy erős indokok szólnak a közös cselekvés mellett, azonban feltárta azokat a gyenge pontokat is, amelyek abban jelentkeznek, ahogy Európa kezeli az ilyen alapvető kihívásokat. Az „állandó válság” korában az EU-nak meg kell erősítenie válságkezelési képességét, hogy olyan eredményeket érjen el, amelyeket az európai polgárok elvárnak és megérdemelnek.

2.3. Ez a válság azt is nyilvánvalóvá tette, hogy az EU-nak nagyobb erőfeszítéseket kell szentelnie annak biztosítására, hogy a vállalkozások, munkavállalók és a szegénységgel és társadalmi kirekesztettséggel szembesülő emberek megfelelő védelemben részesüljenek a közelmúltbeli és jövőbeli kihívások hatásaival szemben. A Covid19 arra is rámutatott, hogy támogatni kell a fenntartható versenyképességet, és Unió-szerte növelni kell a jó minőségű egészségügybe, gondozásba, oktatásba és szociális szolgáltatásokba történő beruházásokat. Döntő szerepe lesz az uniós szintű egészségügyi koordináció további javításának, a határokon átnyúló egészségügyi fenyegetések jobb kezelésének és az uniós egészségügyi rendszerek megerősítésének.

2.4. Az EU számíthat fő erősségeire, például a belső piacára, amely a világ egyik legnagyobb piaca, továbbá alapvető értékeire⁽¹⁾, amelyek nem képezhetik alku tárgyát, és amelyek szerves részét képezik az európai társadalomnak és demokráciának. Számíthat emellett a szolidaritásra, amit bizonyított az ambiciózus Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz is, amely megköveteli a nemzeti helyreállítási tervek hatékony végrehajtását. Az EU-nak végső soron arra kell törekednie, hogy megerősítse a szociális piacgazdasági modellt, ahol a fenntartható, versenyképes gazdaság együtt jár a fejlett szociálpolitikával. Ebből az következik, hogy az előremutató út az európai zöld megállapodás megvalósítása, amelyet az EGSZB már kezdetektől fogva üdvözölt. A zöld megállapodás Európa új növekedési stratégiája, amelynek középpontjában a jólét, a fenntarthatóság és a társadalmi igazságosság áll. A klímasemleges életmódra való méltányos átállás, a jó minőségű munkahelyek előmozdítása, valamint a fenntartható vállalkozói szellem és az innováció – ezen belül a körforgásos gazdaság és a szociális gazdaság – támogatása kiemelt fontossággal bír majd a fellendülő Európa számára.

2.5. Az EU azonban erőteljes kihívásokkal szembesül: a világjárvány a tagállamok között és azokon belül is fokozza, nem pedig csökkenti az egyenlőtlenségeket. Ezért kettős célt kell követni: tovább kell erősíteni az európai gazdaság és mindenfajta méretű vállalkozás, különösen a kkv-k fenntartható versenyképességét, ugyanakkor Európának ambiciózusabbá és konkrétabbá kell tennie a szociális dimenziót, hogy senkit se hagyjanak magára.

2.6. Értékeinek védelme és prioritásainak megvalósítása érdekében az EU-nak egyben pozitív szerepet kell játszania a nemzetközi gazdasági szférában. Egy olyan világban, amelyet az erőteljes verseny és a kemény súrlódások jellemeznek nemcsak gazdasági, hanem politikai szinten is, az Uniónak olyan globális szereplővé kell válnia, amely hatékonyabban tudja védelmezni érdekeit és értékeit. A nyitott stratégiai autonómia bizonyos fokának elérését – amely fenntartja az EU képességét arra, hogy fellépjen a döntő fontosságú gazdasági területeken – egyensúlyba kell hozni azzal, hogy az EU kész együttműködni a közös kihívások, például az éghajlatváltozás megoldásainak előmozdításában, valamint a szabályokon alapuló multilaterális rendszer megerősítésében.

2.7. A világjárvány rámutatott arra, hogy erős és reziliens európai ipari bázisra van szükség. Európának ambiciózus iparpolitikára van szüksége, amely előmozdítja a kettős – digitális és fenntarthatósági – átállást, miközben javítja Európa globális versenyképességét. Az új iparpolitikának a különböző szakpolitikák (köztük a kereskedelempolitika, a készségfejlesztés, a befektetés-, kutatás- és energiapolitika) széles körét felhasználva folyamatosan elébe kell mennie a legfontosabb jövőbeli gazdasági ágazatoknak és mozdítórugóknak, megteremtve a keretfeltételeket – köztük a szükséges készségprofilokat – ahhoz, hogy az európai ipar a globális technológia és innováció élvonalában maradjon, és jó minőségű munkahelyeket és fenntartható növekedést teremtsen Európa számára. A versenyképesség, a fenntarthatóság és a társadalmi igazságosság egyidejű megvalósítása meg fogja őrizni Európa társadalmi-gazdasági modelljét a jövő számára.

⁽¹⁾ Az EUSZ 2. cikke.

2.8. Létfontosságú, hogy az EU felhasználja ezt a lehetőséget ipari ágazatainak és ellátási láncainak korszerűsítésére és átalakítására, hogy azok versenyképesek maradjanak az alacsonyabb kibocsátású világban. A hosszú távú átalakulási folyamatokkal összefüggő kihívások kezeléséhez a politikai döntéshozóknak, a szociális partnereknek, a civil társadalmi szervezeteknek, valamint az érintett országok és régiók fő érdekelt feleinek fel kell készülniük a változásra, és aktívan kezelniük kell az átállást. A szociális párbeszéd, a munkavállalók és képviselői szervezeteik tájékoztatása, valamint a velük folytatott egyeztetés kulcsfontosságú az átállás előretökélő kezelésében. Ennek döntő jelentősége lesz Európa számára, mivel Európa csak akkor lehet sikeres, ha a vállalatokat és a munkavállalókat is a helyreállítás és a jövőbeli szakpolitikák középpontjába helyezi. A versenyképességnek és a befogadó jellegnek együtt kell járnia: a gazdasági szempontból legjobban teljesítő tagállamok azok, amelyek a legmagasabb szintű szociális normákkal rendelkeznek, nem pedig fordítva.

3. Az EGSZB szerepe

3.1. Az EGSZB saját szerepének megerősítése szükségessé teszi, hogy bizonyítsa tanácsadó szervként betöltött jelentőségét és hozzáadott értékét, ami azon az egyedi szerepen alapul, hogy hidat képez 1) a politikai döntéshozók és civil társadalom; 2) a civil társadalom különböző szereplői; és 3) a nemzeti és európai szintű szereplők között. Különösen olyan transznacionális vitát kell kezdeményeznie, amely összekapcsolja egymással az Európával kapcsolatos, tagállami szintű vitákat.

3.2. Az EGSZB álláspontjának valódi vitán kell alapulnia, amely a civil társadalom szereplőinek hozzájárulásával kezdődik, és amelyet alulról szerveződve dolgoznak ki. Ez az egyetlen olyan megközelítés, amely biztosítja, hogy minden szempontot figyelembe vegyenek, és amely egyértelmű és hatékony eredményeket hoz.

3.3. Együttműködést kell kialakítani a Régiók Bizottságával (RB), és közösen helyi szintű végrehajtási missziókat kell szervezni, teljes mértékben tiszteletben tartva a két intézmény eltérő, ám egymást kiegészítő hatásköreit.

3.4. Az EGSZB-t felkérték, hogy a konferencia plenáris ülésére küldött tagjain és a végrehajtó testületbe küldött megfigyelőin keresztül a konferencia és a civil társadalmat képviselő nemzeti szervezetek közötti intézményi közvetítőként járjon el.

3.5. Az EGSZB-nek van egy ad hoc munkacsoportja. Ez az ad hoc munkacsoport meghatározta a menetrendet, amelynek céljai a következők:

- azon módszerek javítása, amelyeken keresztül bevonják a civil társadalom szereplőit, és felveszik velük a kapcsolatot, különösen azáltal, hogy kapcsolatot teremtenek az EGSZB tagjainak helyi szervezeteivel, és aktivizálják azokat;
- az EGSZB saját szerepének és befolyásának fokozása és megerősítése;
- a civil társadalom strukturált hozzájárulásának biztosítása az uniós politikai döntéshozók felé azáltal, hogy megfelelő javaslatokat tesznek a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Bizottságnak arról, hogyan lehetne javítani az EU működését és az EGSZB jogalkotási eljárásban végzett munkáját;

3.6. beszámolni a tagállamokban és a konferencián folytatott vitákról és párbeszédekről az EGSZB plenáris ülésén, amelyen részt vesznek az Európai Parlament képviselői (EP-képviselők), az RB tagjai, az európai biztosok és a Tanácsban üléselő miniszterek.

4. Következtetések

A jövő, amelyet akarunk: vezető szerepben a civil társadalom

4.1. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Uniónak egy erős, közös értelmezési keretre van szüksége.

Ebben az értelemben Európát úgy kell tekinteni, mint: 1) a közös alapvető értékek, mint például a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság őreit; 2) a fenntarthatóság, a nyitott és szabad kereskedelem és a multilateralizmus globális támogatóját; 3) egy olyan gazdasági és társadalmi modell biztos bázisát, amely egy belső határok nélküli térségben folyó tisztességes versenyen és a szolidaritáson alapul; és 4) a fenntartható jólét előmozdítóját, amelynek középpontjában az erős európai civil társadalom áll.

4.2. Az Európa jövőjéről szóló konferenciát olyan eszközzé kell tenni, amelynek révén tartós változásokat tudunk elérni az EU-ban, ideértve a polgárok és a szervezett civil társadalom nagyobb mértékű és érdemibb bevonását is az európai közéletbe. E folyamat első lépéseként a civil társadalomnak partnerségben és szorosan együttműködve kell dolgoznia, miközben hálózatot épít, kicseréli a bevált gyakorlatokat és konszenzusra törekszik.

4.3. A civil társadalmi szervezeteknek döntő szerepük van a napjaink kihívásaira adott megoldások azonosításában. Az EGSZB azt kéri, hogy az EU és a nemzeti hatóságok ismerjék el a szervezett civil társadalom alapvető szerepét a bizalom megteremtésében, a közvélemény formálásában és a pozitív változások előmozdításában. Szintén elengedhetetlenül fontos, hogy az EU támogassa a civil társadalmi szervezetek központi szerepét az európai értékek, a demokrácia, az alapvető jogok és a jogállamiság előmozdításában, valamint az illiberalizmus és a populizmus terjedésével és a „zsugorodó civil mozgástérrel” szembeni védelmében.

4.4. Az EU megújításának és társadalmi-gazdasági helyreállításának kulcsa annak biztosítása, hogy a társadalom minden részét ténylegesen bevonják az uniós politikák – különösen a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek és a jövőbeli nemzeti reformprogramok – közös megtervezésébe, a közös részvételbe, valamint a tervek és programok közös végrehajtásába és értékelésébe. Ehhez fel kell használni a meglévő konzultációs struktúrákat – például az európai szemeszter folyamatát –, valamint kifejezetten el kell ismerni a civil társadalom szereplőit mint kritikus végrehajtási partnereket és kedvezményezetteket.

4.5. Az ilyen reziliens, egyenlő és fenntartható társadalmak elképzelése és felépítése alulról szerveződő kezdeményezéseket igényel, amelyek magukban foglalják a jóllét és a fejlődés új, a bruttó hazai termék (GDP) túlmutató fogalommeghatározásait, miközben tiszteletben tartják a polgárok véleményét és jogait. Rendkívül fontos az is, hogy a világjárvány alatt bevezetett jogkorlátozások a Covid19 utáni időszakban ne maradhassanak fenn.

4.6. Végezetül az EGSZB azt is elengedhetetlennek tartja, hogy folyamatosan értékeljék a javasolt intézkedéseket és szakpolitikai intézkedéseket. Az EGSZB jelentős mértékben hozzá fog járulni ehhez a folyamathoz, mivel tapasztalatokkal és ismeretekkel rendelkezik arról, hogyan lehet párbeszédet kezdeményezni a polgárokkal a társadalom egészében, valamennyi uniós tagállamban.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Európai civil társadalom: partnerségben a fenntartható jövőért – Az EGSZB hozzájárulása a portói szociális csúcstalálkozóhoz

(2021/C 286/02)

Előadók: **Stefano MALLIA** (I. csoport)

Oliver RÖPKE (II. csoport)

Seamus BOLAND (III. csoport)

A 2021. április 27–28-i plenáris ülésén (az április 28-i ülésnapon) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 225 szavazattal 1 ellenében, 6 tartózkodás mellett fogadta az alábbi állásfoglalást.

A 2021. május 7-én Portóban megrendezésre kerülő szociális csúcstalálkozó egyedülálló lehetőséget kínál az EU számára arra, hogy a polgárokat visszavonhatatlanul az európai projekt középpontjába helyezze. Lehetőséget jelent annak illusztrálására is, hogy az EU és a tagállamok együttműködnek polgáraikkal azok jóléte érdekében, és senkiről sem feledkeznek meg. A csúcstalálkozó az EU számára 2030-ig és azt követően is irányadó ambíció, a fenntartható, innovatív, versenyképes és összetartó társadalom kialakítására irányuló törekvés csúcspontja. E célt elérve az Unió egyszerre lesz képes kezelni a zöld és digitális átállás kihívását és kihasználni a benne rejlő lehetőségeket. A szociális csúcstalálkozó várhatóan abban is segíti majd gazdaságunkat és társadalmunkat, hogy a gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziókat egyforma súllyal kezelve fenntarthatóvá váljon.

A Covid19-világjárvány még sürgetőbbé tette egy olyan megközelítés alkalmazását, amely egyforma jelentőséget tulajdonít társadalmaink és gazdaságaink szociális és gazdasági vonatkozásainak. A polgárok a Covid19-et olyan világjárvánnyként tapasztalták meg, amely közvetlen közletről érintette őket, és amint Európa lassacskán megkezdte a társadalmi-gazdasági helyreállítást és végrehajtja a szociális jogok európai pillérét, a fellépéseknek továbbra is rendületlenül az emberekre és a közösségekre kell koncentrálniuk. E tekintetben a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv nem is lehetne időszerűbb.

A portói nyilatkozatnak valamennyi intézményi, gazdasági és társadalmi szereplőt mozgósítania kell a cselekvési terv civil és szociális párbeszédre épülő végrehajtása érdekében. Európa számára mérőföldkő jelentőségű pillanathoz érkezünk, amikor meg kell tenni az életképes és fenntartható unió megvalósításához elengedhetetlen lépéseket.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) sürgeti a tagállamokat és az európai intézményeket, hogy hozzanak intézkedéseket az alábbiak kapcsán:

1. A szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervnek olyan hatékony eszközzé kell válnia, amely lehetővé teszi valamennyi szereplő számára, hogy partnerségben működjön együtt, és egyenlőségelvűbb, fenntarthatóbb, befogadóbb és reziliensebb európai társadalmakat építsen ki. Az EGSZB-n belül képviselt valamennyi civil társadalmi dimenzió alapvető módon képes hozzájárni e folyamat sikeréhez. Az európai civil társadalom aktív szerepvállalása révén valamennyi polgár – köztük a fogyatékkal élő, az etnikai és kisebbségi csoportok, a legkiszolgáltatottabb és a társadalom peremére szorult csoportok – számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy részt vegyen a szociális jogok európai pillérének jövőképeben és jövőbeli végrehajtásában, azonosuljon vele, és reményt találjon abban. Különös elismerést és támogatást érdemel a szociális gazdaság, amely döntő szerepet játszik a kielégítetlen szociális szükségletek kezelésében, a szegénység enyhítésében és az egyenlőtlenségek csökkentésében.
2. Az egyenlőség elvét szélesebb körben érvényesítő, fenntarthatóbb, inkluzívabb és reziliensebb európai társadalmak csak a civil társadalom égetően szükséges szerepvállalása, valamint a szociális partnerekkel és a civil társadalommal folytatott hatékony párbeszéd révén jöhetnek létre. Kiemelkedő fontosságú, hogy mérjük a civil társadalom által kifejtett hatást és beszámoljunk arról, felhívva a figyelmet pozitív hozzájárulására. El kell érni azt is, hogy kedvező jogi környezet és politikai alakuljon ki.
3. A reziliens, befogadó, egyenlőségelvű és fenntartható társadalmak megtervezéséhez és megteremtéséhez alulról építkező kezdeményezésekre lesz szükség, amelyek a jólét és a fejlettség GDP-n túlmutató új fogalommeghatározásait alkalmazzák, és beruháznak a szociális innovációba, tiszteletben tartva ugyanakkor a polgárok véleményét és jogait. Kiemelten fontos továbbá, hogy a Covid19 után ne folytatódjanak a jogoknak a világjárvány alatt bevezetett korlátozásai.
4. Európának továbbra is egységesnek kell lennie és szolidaritást kell tanúsítania a civil és szociális párbeszéd kultúrájának támogatása mellett, hasonlóan ahhoz, ahogyan az a világjárvány idején történik. A szociális jogok európai pillére támogatja a szociális piacgazdaságot, továbbfejleszti szociális modelljét és a jövőbeli változásokhoz igazítja azt. A szociális reziliencia és fenntarthatóság kiépítése érdekében a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervnek széles körben biztosítania kell a jólétet és befogadó munkaerőpiacot kell garantálnia, ahol tilos a megkülönböztetés, a munkahelyek pedig stabilak, és jól meg vannak fizetve.

5. A világjárványt követően az intézményeknek és a szociális partnereknek szociális párbeszéd révén olyan megoldásokat kell kidolgozniuk, amelyek a változással kapcsolatos új és nyitott szemléletnek köszönhetően növelik gazdaságaink társadalmi rezilienciáját, miközben törekednek minimumszabályok kialakítására a védelem és az esélyegyenlőség terén, különös hangsúlyt fektetve a bérek megfelelőségére, a nemi alapú megkülönböztetés tilalmára, a fiatal munkavállalók támogatására, valamint a bizonytalan helyzetű munkavállalók és a migránsok védelmére.
6. Az egyik legfontosabb gazdasági és társadalmi kihívást Európában az jelenti, hogy fel kell lendíteni a gazdasági növekedést, a munkahelyteremtést és a foglalkoztatásban való részvételt (az idősek és a fiatalok, a nők, a munkaerőpiactól távolabb lévők és az inaktív személyek körében is), csökkenteni kell a munkanélküliséget – különösen a fiatalok körében –, valamint meg kell erősíteni a nők munkaerőpiaci helyzetét. Mindehhez elengedhetetlen, hogy a beruházásokra a versenyképesség jegyében kerüljön sor.
7. A versenyképesség és a készségeken és tudáson alapuló nagyobb termelékenység megbízható recept az európai társadalmak jóllétének fenntartásához. A gazdasági növekedés és a jól működő belső piac fontos szerepet játszik az EU szociális dimenziójának megerősítésében. Fejlesztenünk kell európai szociális piacgazdasági rendszerünk erősségeit, ugyanakkor fel kell számolnunk gyengeségeit, ekként képessé téve az előttünk álló kihívásoknak való megfelelésre.
8. Gazdaságunk és társadalmaink valamennyi jelentős alkotóelemét fel kell készíteni a digitalizációban és a zöld gazdaságra való átállásban rejlő lehetőségek kiaknázására. Ennek előfeltétele a strukturális változásokra való hajlandóság és képesség, úgy a munkaerőpiacokat, mint a szociális biztonságot, az oktatást és képzést, illetve az adózást illetően. Ez azt jelenti, hogy a tagállamoknak valóban magukénak kell érezniük a reformokat, amelyeket uniós szintű keretek és intézkedések – például az európai szemeszter – koordinálnak és támogatnak. Ez kulcsfontosságú ahhoz, hogy a vállalkozásokat európai beruházásokra ösztönözzük.
9. A népesség egyre nagyobb mértékű előregedése a munkaerő-állomány zsugorodásával együtt ahhoz vezet, hogy egyre több idős ember kerül gazdaságilag függő helyzetbe. Ennek elkerüléséhez a munkaerőpiacok inkluzívabbá tételével – és ezen belül a munkaerőpiacról jelenleg kiszorult vagy ott alulreprezentált csoportok aktiválásával – bővíteni kell a munkaerő-állományt. Intézkedésekre van szükség a tagállamok szociális biztonsági és egészségügyi rendszerei előtt álló kihívások kezeléséhez is. A demográfiai változás azt is jelenti, hogy alkalmazkodóképes és rugalmas nemzeti oktatási rendszerekre, munkaerőpiacokra és szociális jóléti rendszerekre van szükség. Ezek a kihívások nem feltétlenül jelentenek problémát: inkább lehetőségnek kell tekinteni őket, amelyekből pozitív eredmények születhetnek.
10. A cselekvési tervnek konkrét tartalmon és kézzelfogható eredményeken kell alapulnia, és mérhető intézkedéseket kell tartalmaznia, amelyeket az érintett érdekcsoportok által közösen elfogadott, társadalmi, környezetvédelmi és gazdasági kritériumokat is magukban foglaló nyomonkövetési keretek egészítenek ki. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által javasolt kiemelt célkitűzéseket, és arra kéri a tagállamokat, hogy ambiciózusan határozzák meg saját céljaikat annak érdekében, hogy valamennyi tagállam valóban hozzájáruljon az európai szintű célok eléréséhez.
11. Miközben Európa elmozdul a válságreagálástól a helyreállítás felé, a szociális párbeszéd, a munkavállalók megfelelő csatornákon keresztül történő tájékoztatása, konzultációja és részvétele fontos szerepet játszik a gazdasági átmenet irányításában és a munkahelyi innováció előmozdításában, különösen a jelenlegi kettős átállást és a munka világában végbemenő változásokat szem előtt tartva.
12. A szociális jogok európai pillére nem veszi kellőképpen figyelembe a Covid19-válság által az európai egészségügyi rendszerekre kifejtett közép- és hosszú távú hatásokat. A világjárvány egyértelműen illusztrálta, hogy az egészség még az EU-ban is közvetlen hatással lehet a gazdasági és társadalmi stabilitásra. A szociális jogok európai pillérének megvalósítása során a tagállamoknak fokozott és fenntartható beruházásokat kell végrehajtaniuk a közegészségügyi szolgáltatások és infrastruktúra korszerűsítése, valamint a tagállamokon belüli és a tagállamok közötti népegészségügyi koordináció javítása érdekében.
13. Nagyon reméljük, hogy a csúcstalálkozón valamennyi érdekelt fél határozottan elkötelezi magát a jogok és felelőségek egyensúlyán alapuló európai szociális modell fenntartása és továbbfejlesztése mellett. Arra kérjük a tagállamokat és az európai intézményeket, hogy mutassanak ambíciót és eltökéltséget.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 28-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 560. PLENÁRIS ÜLÉSE (JDE) –
INTERACTIO, 2021. 04. 27. – 2021. 04. 28.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szabadfoglalkozásúak 4.0

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2021/C 286/03)

Előadó: **Rudolf KOLBE**

Közyűlési határozat:	2020.2.20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikke saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	233/0/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A szabadfoglalkozásúak már ma is széles körben sikeresen használják a digitális és a mesterséges intelligencián (MI) alapuló alkalmazásokat megbízóik javára, és – például a mérnöki területen – vezető szerepet vállalnak ezeknek az eszközöknek a technológiai fejlesztésében. Az alkalmazások gyakorlati használhatóságának és hatékonyságának biztosítása érdekében a jövőben is fokozottan be kell őket vonni a fejlesztésbe és a validációba.

1.2. A digitális alkalmazásokra nem szabad úgy tekinteni, mint a szabadfoglalkozásúak által nyújtott szolgáltatások kínálatának a versenytársaira vagy helyettesítőire. Ezek az alkalmazások sokkal inkább olyan segédeszközök, amelyek már ma is javítják és bővítik a szabadfoglalkozásúak nyújtotta szolgáltatásokat és azok körét.

1.3. A szabadfoglalkozásúaknak ügyfeleik, betegeik és megbízóik érdekében képesnek kell lenniük a digitális technikák használatából adódó veszélyek felismerésére és értékelésére. Ez abból a különleges bizalmi jellegből adódik, amely erre a viszonyra jellemző, és amely a digitális értékesítési módok esetén is központi elem marad.

1.4. A betegeknek, ügyfeleknek és megbízóknak a digitális alkalmazásokkal összefüggésben bízniuk kell abban, hogy a szabadfoglalkozású szolgáltatások nyújtása szakmai alapon, saját felelősségre és külső érdekektől függetlenül történik. Ennek fontos előfeltételét képezik a digitális fejlesztésekhez igazodó, megfelelő szakmai szabályzatok.

1.5. A szabadfoglalkozásúaknak következetesen biztosítaniuk kell az adatvédelmet, és harmadik személyekkel szemben óvniuk kell azt. Az EU-ban az adatokkal való visszaélés elkerüléséhez biztonságos digitális infrastruktúrára van szükség.

1.6. A szabadfoglalkozásúaknak naprakész állapotba kell hozniuk a képzési és továbbképzési tartalmakat, hogy minél magasabb minőségi szinten biztosítsák saját maguk és alkalmazottaik informatikai és digitalizációs készségeit. Kérjük, hogy az Unió megfelelő támogatási programokkal kísérje ezeket a folyamatokat.

1.7. A szabadfoglalkozásúaknak hozzá kell igazítaniuk saját adminisztrációjukat a digitális fejlesztésekhez, és aktívan részt kell venniük a folyamat alakításában. Ez szükségessé teheti a szakmai etikai szabályok bővítését.

1.8. A Római Nyilatkozatban foglalt kritériumokat és alapelveket alapul véve támogatni kell, hogy a digitalizáció által új szabad foglalkozások jöjjenek létre.

2. A Covid19 és a szabadfoglalkozásúak

2.1. A világjárvány a szabadfoglalkozásúak körében is erőteljes digitalizációs folyamatot idézett elő. A szabadfoglalkozású szolgáltatások iránti fokozott igény és a világjárvány okozta korlátozások miatt erősen bővíteni kellett a digitális kínálatokat. A válság egyértelművé tette, hogy mennyire függ társadalmunk a rendszer szempontjából lényeges szabadfoglalkozásúak kiváló szakértelmétől. A válságok leküzdésében és a lakosság alapvető igényeinek biztosításában a kormányok fontos partnereinek számító szabadfoglalkozásúaknak a jövőben még jobban be kell kapcsolódniuk a szociális partnerség rendszereibe, és szolgáltatásaikat a digitális fejlesztésekhez igazodó, megfelelő szakmai szabályzatokkal kell biztosítaniuk. Fontos látni, hogy a világjárvány alatt sok önálló és szabadfoglalkozású nem vagy csak elégtelen mértékben fért hozzá állami támogatásokhoz.

2.2. A szabadfoglalkozásúak szolgáltatásainak erős digitalizációja még a távoli területeken is tartós hatással lehet az ellátások javítására. Ennek során biztosítani kell, hogy minél hamarabb megszüntessék a városok és a vidék között a gyors szélessávú internet vonatkozásában még mindig fennálló túl nagy különbséget, és hogy a digitalizált szolgáltatások az emberek számára minden régióban egyformán hozzáférhetővé váljanak. A szabadfoglalkozásúak a válság alatt beruháztak a digitalizációba és az adatvédelembe, hogy eleget tegyenek a társadalomban kulcsszerepet betöltő, a közjóra irányuló szolgáltatási feladatuknak. Ezért fontos, hogy a gazdaság újjáélnékesítésére irányuló minden intézkedésnél külön figyelembe vegyék a szabadfoglalkozásúakat, mint a rendszer szempontjából lényeges csoportot.

3. Római Nyilatkozat – A szabad foglalkozás definíciója

3.1. A szabadfoglalkozásúak alapvető szerepet játszanak az EU gazdasági és társadalmi fejlődésében. Ezek a szakmák az olyan szabályozott szakmák széles skálájának részét képezik, amelyeknek speciális képesítésekkel kell rendelkezniük, és az összes európai munkavállaló 22 %-át képviselik. 2013-ban az EU bruttó hozzáadott értékének már több mint egytizede származott a szabadfoglalkozásúak ágazatából. A Covid19-válság rávilágított arra, hogy társadalmunk egzisztenciálisan függ a szabadfoglalkozásúak által nyújtott, magas színvonalú szolgáltatásoktól. Reziliens munkaerőként és vállalkozóként a szabadfoglalkozásúak jelentős foglalkoztatási potenciállal rendelkeznek. Emellett fontos közérdekű feladatokat is ellátnak. Az általuk nyújtott szolgáltatások szorosan kapcsolódnak az alapvető egyéni szükségletekhez, például az élethez, a munkához, az egészséghez, a biztonsághoz vagy a tulajdonhoz. Ebből kiindulva fontos, hogy biztosítva legyen a demokratikus hozzáférés a szabadfoglalkozásúak szolgáltatásaihoz, például az orvoslás területén, a szociális biztonsággal kapcsolatos rendszerek keretében vagy a jogi szolgáltatások területén a költségmentesség révén. A honoráriumok vagy költségek felső határaitra vonatkozó ajánlások egyfajta védelmi funkciót töltenek be azok számára, akik a szabadfoglalkozásúak szolgáltatásait igénybe veszik, és a fennálló információs aszimmetria miatt rá vannak utalva az ilyen előnyökre.

3.2. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság ismételten foglalkozott a szabadfoglalkozásúakkal, és 2014-ben megbízást adott „A szabadfoglalkozásúak helyzete – az európai civil társadalomban betöltött funkciójuk és jelentőségük”⁽¹⁾ című átfogó tanulmány megírására. Ezeknek a munkáknak a során kiderült, hogy az EU szintjén mindeddig nem létezik általánosan kötelező érvényű vagy általánosan érvényes definíció a szabadfoglalkozásról.

3.3. Ezért az EGSZB 2017. decemberében a szabadfoglalkozásúak fogalmának meghatározása céljából kiadta a Római Nyilatkozatot. Ennek során a szabadfoglalkozásúak egyes európai ernyőszervezeteinek előzetes munkáira lehetett támaszkodni, amelyek arra tettek közösen kísérletet, hogy a Szabadfoglalkozásúak Chartájának formájában megfogalmazzanak egy európai definíciót.

⁽¹⁾ „A szabadfoglalkozásúak helyzete – az európai civil társadalomban betöltött funkciójuk és jelentőségük” tanulmány, EESC-2014-46-EN, ISBN 978-92-830-2460-6.

3.4. A Római Nyilatkozat értelmében a szabadfoglalkozásúak külön szakmai képzettség vagy képesítés alapján nyújtanak szellemi-eszmei (intellektuális) szolgáltatásokat. Ezek a szolgáltatások személyes jellemzővel bírnak, és bizalmi viszony alapján nyújtják őket. A szabadfoglalkozásúak tevékenységüket saját felelősségükre és szakmai tekintetben függetlenül gyakorolják. Meghatározó számukra szakmai étoszuk, egyaránt kötelezettséget vállalnak megbízóik érdekei és a közjó iránt, és valamely szakmai szervezet és ellenőrzés hatálya alá tartoznak.

3.5. Ez a definíció nem kizárólagos, hanem nyitott az új technikai fejlesztések és új foglalkozások felé. A Római Nyilatkozat kifejezésre juttatja, hogy ezek a jellemzők a szabad foglalkozás ismertetőjelei, de nem kell mindig halmozottan fennállniuk.

4. A digitalizáció kihívásai

4.1. A globális digitalizáció olyan összetársadalmi átalakulási folyamatot váltott ki, amelynek a következményei nem beláthatók. A Covid19-világjárvány hozzá fog járulni ennek a fejlődésnek a felgyorsulásához.

4.2. A következő példák azt mutatják, hogy a digitális alkalmazások és értékesítési módok és a mesterséges intelligencia alkalmazása már most is sok szabadfoglalkozású szolgáltatás elengedhetetlen részét jelentik, és a jövőben tovább optimalizálhatják ezeket a szolgáltatásokat. Még nyitott kérdés, hogy milyen hatással jár a személyes kapcsolat hiánya a szabadfoglalkozásúak és ügyfeleik, megbízóik vagy betegek közötti különös bizalmi viszonyra, és az is, hogy milyen mértékben helyettesíthető mesterséges intelligenciával az úgynevezett emberi tényező.

4.2.1. A jogi tanácsadás területén egyre elterjedtebbé válnak a *blokklánc-technológiák* és az úgynevezett *jogi technológiai alkalmazások*. Az elektronikus ügyvédi postafiókok és e-kormányzati alkalmazások tartósan meg fogják változtatni a bíróságokkal és hatóságokkal való érintkezést. A szabadfoglalkozásúak már most is fontos partnerek az e-kormányzati projektek végrehajtásában, és jelentősen hozzájárulnak az adminisztráció egyszerűsítéséhez ezen a területen.

4.2.2. Az építészeti tervezés területén a *Building Information Modeling (BIM)* – az épületinformáció-modellezés, az épületek tervezésének, kivitelezésének és hasznosításának hálózati módszere – egyre nagyobb jelentőségre tesz szert, az infrastrukturális területen pedig sok biztonsági értékelést végeznek mesterséges intelligencia segítségével.

4.2.3. Az egészségügyben a MI-alkalmazások révén jelentős változások mennek végbe az orvosi diagnosztika területén. Ehhez társul a távgyógyászati tanácsadások, az elektronikus receptfelírások fejlődése és az elektronikus betegdokumentációk fokozott használata.

4.3. A digitalizáció megváltoztatja a kommunikáció és az információ útjait. Egyrészt lehetőséget nyújt a felhasználók számára, hogy a szabadfoglalkozású szolgáltatások igénybe vétele előtt és közben is tájékozódjanak, és így leépítsék az eddig fennálló információs aszimmetriát. Másrészt fennáll annak a veszélye, hogy a szűretlen és magyarázatok nélküli információk túlkínálata vagy a célzott álhírek elbizonytalanítják a felhasználókat, és az információk nagyon téves megítéléséhez vezetnek, ezáltal még inkább felerősítve az információs aszimmetriát.

4.4. A szabadfoglalkozású szolgáltatások digitalizálása és a MI-alapú beszédfelismerő és fordító rendszerek a helyhez és nyelvhez való kötöttség csökkenéséhez fognak vezetni. Ez főleg a tanácsadási és építészeti tervezési szolgáltatásokra érvényes, de a szociális és az egészségügyi szféra szolgáltatásaira is. Mindez nem vezethet a szolgáltatási irányelvben előírt célország-elv kiüresítéséhez.

4.5. A MI-alkalmazásoknál az adatok minősége különösen fontos a szabadfoglalkozású szolgáltatások területén. Ahhoz, hogy az ilyen alkalmazásokat sikeresen lehessen alkalmazni kényes területeken is, elengedhetetlen, hogy bevonják a szabadfoglalkozásúakat a technikai fejlesztésbe és különösen az adatok minőségbiztosításába.

4.6. Ebben az összefüggésben fontos szempont az adatok anonimizálása, illetve álnevesítése, ami alapul szolgál a megbízó szándékainak megfelelő biztonságos adathasználathoz. Ugyanakkor a technikai fejlődés miatt nő a kiberbűnözés veszélye, ami fenyegetést jelent a szabadfoglalkozásúak szolgáltatási kínálatára is.

4.7. A digitalizáció megkönnyíti az olyan új kereskedelmi szolgáltatók piacra lépését, amelyek célzottan a szabadfoglalkozásúak üzleti modelljeit kínálják. Arra kérjük az Európai Uniót és az uniós tagállamokat, hogy ahol szükséges, segítsék ki ezt a folyamatot szabályozással – például a platformok üzemeltetői és a szabadfoglalkozásúak közötti viszony, valamint az ilyen platformokhoz való hozzáférés szabályozása érdekében. Ebben a nemzeti felügyeleti hatóságokat vagy szakmai kamarákat is be kellene vonni. A gyógyszerészeti ellátás területén az elmúlt években nagy, határokon átnyúló tevékenységű online gyógyszertárak jöttek létre. Az új szolgáltatók közül azok a cégek lehetnek előnyben, amelyek már rendelkeznek digitális szakértelemmel.

5. A szabadfoglalkozású tevékenység központi elemei a digitális átalakulásban

5.1. A szabadfoglalkozásúak és ügyfeleik, betegek vagy megbízók között különleges bizalmi viszony áll fenn, ami a szabadfoglalkozású szolgáltatások egyik lényegi jellemzője. A digitalizáció próbára teszi ezt a bizalmi viszonyt. Például azáltal, hogy a személyes kapcsolattartásra már nem közvetlenül kerül sor, hanem fokozott mértékben technikai segédeszközökön, így videokapcsolaton vagy elektronikus hírszolgáltatásokon keresztül. A személyes, bizalmon alapuló tanácsadás és segítségnyújtás mindazonáltal digitális formában is a szabadfoglalkozású szolgáltatásnyújtás központi eleme marad.

5.2. Azonban hosszú távon fel kell tenni azt a kérdést, hogy a MI-alkalmazások képesek-e ugyanazoknak az igényeknek eleget tenni, mint az ember által nyújtott tanácsadási szolgáltatások. Elméletileg elképzelhető, hogy az emberek közötti bizalmi viszony az ember és a gép közötti bizalmi viszonyra alakulhat át. Jelenleg a MI-alkalmazások ettől még messze vannak. A végső döntést az embernek kell meghoznia (az „emberi vezérlés” elve). A MI alapjául szolgáló programozásnak emberközpontúnak, átláthatónak kell lennie, és elsősorban a szolgáltatás címzettjének az érdekében kell irányulnia, és felelősségi szempontból azonos mércékhez kell igazodnia. A siker és a MI-szolgáltatásokba vetett bizalom szempontjából lényeges ezen túlmenően az alapul szolgáló algoritmusok átlátható nyomon követhetősége is. Ezek nem ösztönözhetik a torzításokat vagy az előítéletek megsokszorozását.

5.3. Ennek a bizalmi viszonynak fontos alapja a szakmai függetlenség és a saját felelősség. A szabadfoglalkozásúak szolgáltatásainak elengedhetetlen jellemzője, hogy a betegek, ügyfelek és megbízók bízhatnak abban, hogy ezeknek a szolgáltatásoknak a nyújtása saját felelősségre, szakmai alapon és külső érdekektől függetlenül történik. A független szakértelembe vetett bizalom éppen a digitális területen fog egyre nagyobb jelentőségre szert tenni, ahol csökken az érdekbefolyások áttekinthetősége.

5.4. Az adatbiztonság és az adatvédelem szavatolása a digitális korban a szabadfoglalkozású szolgáltatások nyújtásának központi elemei. Ezzel kapcsolatban kulcsszerep hárul a szabadfoglalkozásúakra azáltal, hogy megbízóikkal vagy betegekkel szemben úgy lépnek fel, mint akik garantálják a digitális alkalmazások biztonságos használatát, és tájékoztatják őket ezekről a veszélyekről. Ez erősíti a bizalmi viszonyt a szolgáltatás címzettje irányában, és kéz a kézben jár a szakmai titoktartással.

5.5. Ugyanakkor rögzíteni kell, hogy a szabadfoglalkozásúak nem ismerhetik fel az adatokkal való visszaélés minden esetét, ami döntő jelentőségű a felelősséggel kapcsolatos esetleges kérdéseknél. Ez az eset különösen akkor áll fenn, ha az adatokkal való visszaélést külső személyek követik el a rendelkezésre álló digitális infrastruktúrákhoz való hozzáféréssel az EU-n kívül. Ezért az Európai Uniónak ösztönöznie kell a biztonságos digitális infrastruktúrák fel- és kiépítését, hogy egyenlő esélyekkel induljon a világ más régióiban lévő versenytársakkal.

6. Digitalizáció és képzés

6.1. A digitalizáció meg fogja változtatni a szabadfoglalkozásúak szakképzése, továbbképzése és szakmai továbbképzése irányában támasztott követelményeket. Szükség van az egész életen át tartó tanulás iránti nyitottságra, amely nemcsak a saját szakterületet foglalja magába, hanem a más területekkel kapcsolatos, gyorsan változó digitális készségek megszerzését is.

6.2. A digitális készségek szükséges alapjainak a biztosításához az kell, hogy a szabadfoglalkozásúak már szakképzésük ideje alatt és további szakmai életük során is megfelelő digitális készségekre tehessenek szert. Arra kérjük az Európai Uniót, hogy megfelelő támogatási programokkal kísérelje ezeket a folyamatokat.

6.3. A digitális készségek megszerzése és továbbfejlesztése a szabadfoglalkozásúak munkatársaira is kiterjed, akiknek a szakképzéséért a szabadfoglalkozású visel felelősséget.

7. Digitalizáció és a szakmákra vonatkozó jog

7.1. Sok országban törvény szabályozza a szabadfoglalkozású szolgáltatások minőségére és biztonságára vonatkozó szigorú követelményeket, amelyeket attól függetlenül is garantálni kell, hogy ezeket a szolgáltatásokat digitálisan nyújtják-e vagy sem. Az EU-ban a szakmákra vonatkozó nemzeti jog sok éve nagy feszültségeket kelt. Az Európai Bizottság azt reméli, hogy a nemzeti szakmai szabályozások csökkentése serkenteni fogja a gazdasági növekedést és a versenyt, de ezzel figyelmen kívül hagyják, hogy a szabadfoglalkozásúak által nyújtott szolgáltatások esetében milyen költségekkel járnak a deregulált piacokon a minőségbiztosítás hiányából fakadó hibás teljesítések és szolgáltatások. Ezért számos tagállam úgy véli, hogy szabályai szükségesek és megfelelőek a minőség biztosításához, különösen a rendszerszinten fontos szabadfoglalkozású szolgáltatások területén.

7.2. Mivel a szabadfoglalkozású szolgáltatásnyújtás új digitális formái a meglévő jogi szabályozásokban már egyre kevésbé lesznek nyilvántarthatóak, sor fog kerülni a foglalkozásokra vonatkozó hatályos jog kiigazításaira. A rugalmasság fokozásához szükséges változások végrehajtásához át kell dolgozni a digitalizáció következtében nélkülözhető szabályozásokat. Másrészt nagyobb szükség lesz arra, hogy törvényben biztosítsanak bizonyos alapelveket a szabad foglalkozásokhoz való hozzáférésre és azok gyakorlására vonatkozóan, hogy elkerüljék, hogy a digitalizáció negatív következményekkel járjon a fogyasztókra és a szabadfoglalkozásúakra.

7.3. Alapvetően arról lesz szó, hogy megtalálják az optimális viszonyt a kötelező érvényű szabályozások és az úgynevezett „puha jog” között. Ezzel kapcsolatban elsőbbséget élvez a szakmai önszabályozás. A jogalkotónak csak akkor kell szabályoznia, ha ez nem működik. A nem szabályozott szabadfoglalkozások esetében ösztönözni kell etikai szabályok elfogadását.

8. Digitalizáció és a szabadfoglalkozásúak önálló szakmai szerveződése

8.1. A szabadfoglalkozásúak egyik lényegi jellemzője a szakmai szervezet valamilyen formája, amely azonban az EU viszonylatában különböző mértékben jellemző.

8.2. A szakmai szerveződés leginkább regionális és néha helyi szinten történik. A digitalizáció feloldja a szolgáltatásnyújtás klasszikus helyhez és nyelvhez való kötöttségét. Ezáltal felmerül az a kérdés, hogyan lehet a jövőben hatékonyan biztosítani a szakmai felügyeletet. Ezzel a kérdéssel az önszabályozás szerveinek időben foglalkozniuk kell.

8.3. A digitalizáció új feladatokat nyit a szabadfoglalkozásúak szakmai kamarái és szakmai szövetségei számára. Ezek segítséget nyújthatnak tagjaiknak az új digitális gazdasági területek fejlesztésében vagy az új médiumok kezelésében.

8.4. A digitalizáció szükségessé fogja tenni a szabadfoglalkozásúak szervezeteiben kialakított szakmai etikai szabályok kiigazítását. Fontos előfeltétel egy olyan szakmai etikai kódex megléte, amely rögzíti a szabadfoglalkozású tevékenységek legfontosabb alapelemeit. Ezzel lehet ugyanis elkerülni, hogy a digitalizációs folyamatok negatív hatásokkal járjanak a fogyasztókra. A szakmai etikai szabályok ennek során kiegészíthetik a jogi alapokat.

9. Új szabadfoglalkozású szakmaprofilok létrejötte

9.1. A digitalizáció bővítheti a meglévő szabadfoglalkozású szakmaprofilokat, és erősítheti az interdiszciplináris együttműködést más foglalkozásokkal, valamint a Római Nyilatkozatban megnevezett kritériumokból kiindulva, egy nyílt és folyamatosan fejlődő rendszer szellemében kedvezhet új szabadfoglalkozású szakmák létrejöttének.

9.2. Ezenkívül a digitalizáció erősíteni fogja a szabadfoglalkozású szolgáltatások tartós elüzletiesedését, és megváltoztatja a hagyományos szabadfoglalkozású szakmaprofilokat.

9.3. Ezért az önálló szakmai szerveződés, a szakmai etikai szabályok és a törvényes minimumkövetelmények fontos szerepet fognak játszani a jövőben abban, hogy innovatív és rugalmas megközelítésekkel védeni lehessen a közjót a tisztán haszonközpontú felfogással szemben és ezáltal a szabadfoglalkozású szolgáltatások minőségét a fogyasztók számára.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szociális gazdaság szerepe a munkahelyteremtésben és a szociális jogok európai pillérének végrehajtásában

(feltáró vélemény)

(2021/C 286/04)

Előadó: **Giuseppe GUERINI**

Társelőadó: **Cinzia DEL RIO**

Felkérés:	Az EU Tanácsának portugál elnöksége, 2020.10.26.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	239/2/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a portugál elnökség felkérte e vélemény elkészítésére, és fontosnak tartja, hogy a szociális gazdaság szervezeteit stratégiai partnernek tekintsék a szociális jogok európai pillérének megvalósítása és egy olyan Európai Unió kiépítése céljából, amely szerint a gazdaság fő feladata hangsúlyozottan az emberek kiszolgálása. E tekintetben javasolja, hogy a tagállami hatóságok biztosítsák a szociális gazdaság szervezeteinek széles körű bevonását a világhátrány okozta válságból való kilábalást célzó nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveikbe.

1.2. Az EGSZB szükségesnek tartja az Európai Unió intézményei által elfogadott működési kritériumok konszolidálását, így segítve elő a szociális gazdaság szervezeteinek és vállalkozásainak megfelelő elismerését a különböző jogi formákban. E kritériumok értelmében e szervezetek az általános érdekű társadalmi célokat helyezik előtérbe, melyeket demokratikus irányítást alkalmazva a különféle érdekelték részvételével fogadnak el, és még az általuk elért „korlátozott nyereséget” is az alapszabályban meghatározott célok elérésére fordítják.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális gazdasági szervezetek és vállalkozások által előidézett társadalmi hatások felmérése érdekében az Európai Uniónak létre kell hoznia egy állandó statisztikai felmérési rendszert, amely lehetővé teszi minősített, összehasonlítható és naprakész adatok gyűjtését az ágazat nagyságát és hatását illetően.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy – mivel a szociális gazdaságnak a munkahelyteremtésben és -megőrzésben betöltött szerepe hátrányos helyzetű munkavállalókat és hátrányos helyzetű területeket érint – megfelelő támogatási politikákra van szükség, amelyek képesek felismerni e – magánjogi természetű, de lényegében állami funkciót betöltő – szervezetek általános érdekű funkcióját.

1.5. Ezeket a támogatási politikákat négy szintre kell osztani:

- az általános érdekű funkciót elismerő költségvetési politikák és adózási rendszerek,
- a társadalmi hatású finanszírozás fejlesztését támogató állami és magánberuházások előmozdítására irányuló politikák – többek között a közbeszerzési és koncessziós piac ereje révén,
- a stabil foglalkoztatást és a szociális vállalkozásokban dolgozók gazdasági jelentőségét támogató politikák,

— az alkalmazottak képzettségét és a technológiai innovációt támogató politikák a szociális gazdaság szervezeteinek körében.

1.6. A munkahelyek létrehozása és fenntartása tekintetében az EGSZB úgy véli, hogy a *worker buy out* (munkavállalói kivásárlás, WBO) néven ismert bevált gyakorlat nemcsak a válságban lévő vállalatok újraindítására használható, hanem olyan kkv-k átadásának eseteiben is, amelyek alapítói nem rendelkeznek utóddal. Ezért érdemes lehet létrehozni egy külön európai befektetési alapot.

1.7. Az EGSZB kéri, hogy támogassák és serkentsék – többek között ösztönző intézkedések révén – a pénzügyi szereplők növekvő érdeklődését a társadalmi hatású befektetések iránt. Fontos, hogy ezek a szereplők a szociális vállalkozásokban a szociális, környezetvédelmi és szolidaritási célkitűzések megvalósítására irányuló beruházások fellendítésének főszereplőit lássák.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális vállalkozások ideális szervezeti formát jelenthetnek a digitális platformokon keresztül létrehozott új vállalkozási formák számára – különösen a megosztáson alapuló gazdaság tevékenységeihez –, mivel alkalmasak mind a munkavállalóknak, mind a digitális platformok felhasználóinak a bevonására.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a tisztességes munkakörülmények és a demokratikus kormányzás kulcsfontosságú elemei a szociális vállalkozásoknak, és amennyiben ezekről nem rendelkezik jogszabály – mint például a munkavállalói és szociális szövetkezetek esetében –, rendelkezni kell a munkavállalókkal való konzultáció és részvétel konkrét formáiról.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális gazdaság szervezetei és különösen az önkéntes egyesületek létfontosságú szerepet játszanak a kohézióban a társadalmi tőke és a civil társadalom támogatásával.

1.11. Az önkéntes tevékenység alapvető szerepet játszik a fiatalok körében az új generációk foglalkoztathatóságának növelése és emberi tőkéjének gyarapítása szempontjából, ami pozitív hatást eredményez és növeli a foglalkoztatási lehetőségeket. Ez hasznos lehet a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET) fiatalok számának csökkentéséhez is. Érdemes lenne megfelelő intézkedésekkel elősegíteni az átmenetet az önkéntes munkatapasztalattól a stabil, fizetett munkaformákba.

1.12. Végül az EGSZB kéri és reméli, hogy a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv lehetőséget nyújt gyakorlati eszközök és jogalkotási javaslatok bevezetésére.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EU Tanácsa portugál elnöksége által kért feltárási vélemény segítségével az EGSZB örömmel járul hozzá a program prioritásainak megvalósításához – különösen az európai szociális modell előmozdítása terén – oly módon, hogy konkrét javaslatokat határoz meg a szociális vállalkozásoknak a stabil és tisztességes munka, valamint az inkluzívabb, fenntarthatóbb és rugalmasabb gazdaság megteremtésében betöltött szerepét illetően.

2.2. A szociális gazdaság nemzetközi szinten egyre inkább elismert meghatározó és releváns szereplő, amely képes kifejezésre juttatni a civil társadalom szervező és átalakító képességét. Számos tagállamban születtek olyan jogszabályok, amelyek meghatározzák a szociális gazdasághoz tartozóként elismert szervezetek profilját és jogi formáját, valamint elismerik azok céljait és funkcióit⁽¹⁾.

2.3. Az EGSZB a jogi elismerés tekintetében az INT/871. sz. véleményében⁽²⁾ rámutat arra, hogy a szociális gazdasági szervezetek és vállalkozások – többek között a különböző érdekelt feleket bevonó demokratikus irányításnak köszönhetően – a társadalmi célokat a tőke szerepe elé helyezik. Nem profitorientáltak, de ha mégis, üzleti tevékenység révén, „korlátozott nyereséget” könyvelnek el, azt az alapszabályban meghatározott célokra és munkahelyteremtésre kell fordítaniuk.

⁽¹⁾ [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2016/2237\(INL\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2016/2237(INL)&l=en),
<https://betterentrepreneurship.eu>,
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEMO_11_735,
<https://cecop.coop/works/cecop-report-on-social-enterprises-laws-in-europe-a-worker-and-social-coops-perspective>.

⁽²⁾ <https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/towards-appropriate-european-legal-framework>.

2.4. A szociális gazdaság széles körben való elismerését olyan nemzetközi intézmények és szervezetek által készített tanulmányok támasztják alá, mint például az OECD, az ENSZ, az ILO és az EU különböző intézményei, köztük az EGSZB, amely 2009 és 2020 között 13 véleményt készített a szociális gazdaságról. Ezek alapján a szociális gazdaság szervezetei és vállalkozásai négy csoportba különíthetők el: szövetkezetek, egyesületek, biztosító egyesületek és alapítványok, és ezekhez csatlakoztak újabban a szociális vállalkozások.

2.5. Bár a szociális gazdaságot leginkább jellemző kritériumokat és koncepciókat – mint például az emberek elsőbbségét a tőkével szemben, a nyereség újrabefektetését és a részvételen alapuló irányítást – az Európai Unió elismerte ⁽³⁾, egy egységes európai jogi meghatározásról még nem sikerült megállapodásra jutni. 2018-ban az Európai Parlament az EUMSZ 50. cikke alapján javasolta a szociális gazdasági szervezetek tanúsításának bevezetését. Az EGSZB úgy véli, hogy ennek megvalósulásához jobb és egységesebb statisztikai adatgyűjtésre van szükség a szociális gazdaság szervezeteinek és vállalkozásainak egy közös operatív meghatározás szerint történő összeírása érdekében, azon országokhoz hasonlóan, amelyek immár létrehozták a szociális gazdaság szervezeteinek és vállalkozásainak nyilvános adatbázisait.

2.6. Egyre inkább szükség van az Európai Unió intézményei által elismert, formálisan elfogadott és érvényes munkadefinícióra, legfőképpen a számos növekedési és fejlődési lehetőséghez való hozzáférés lehetővé tétele, valamint a szociális gazdaság köz- és magánintézmények általi jobb megértésének elősegítése érdekében.

2.7. Ez a definíció elengedhetetlen a tőkepiachoz való teljeskörű hozzáféréshez, ahol egyre nagyobb az érdeklődés a társadalmi hatású beruházások iránt. A szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési tervben foglalkozni kell a kérdéssel, és a polgárok és vállalkozások tőkepiaci uniójára vonatkozó cselekvési tervben ⁽⁴⁾ is figyelembe kell venni a szociális gazdaság szerepét az európai beruházások vonzásában az emberbarát gazdaság érdekében.

2.8. A szociális gazdasági szervezetek **szerepe és** az általuk generált **gazdasági érték** nagyon jelentősnek tűnik mind mennyiségi szempontból (az európai GDP 8 %-a), mind pedig ezen érték minőségét és tartósságát ⁽⁵⁾ tekintve: még a pénzügyi válság éveiben is növekedni tudott mind a megtermelt gazdasági érték, mind a foglalkoztatott munkavállalók száma.

2.9. Fontos a munkahelyteremtésben és -megőrzésben betöltött szerepük is: Európában több mint 13,6 millió fizetett munkahely köszönhető nekik, ami az EU-28 aktív népességének körülbelül 6,3 %-át jelenti ⁽⁶⁾, több mint 232 millióan tagjai valamely szövetkezetnek, biztosító egyesületnek és egyéb hasonló testületnek, valamint több mint 2,8 millió vállalat és szervezet tartozik az ágazathoz. E munkavállalók közül mintegy 2,6 millióan olyan szociális vállalkozásnál dolgoznak, amely megfelel a 2011. évi „Kezdeményezés a szociális vállalkozásért” című közleményben meghatározott követelményeknek.

2.10. A szociális gazdaság szervezeteiben és vállalkozásaiban foglalkoztatottak közül sokan kis szervezeteknél dolgoznak, de akad példa nagy méretű szociális vállalkozásokra is, ahol az alkalmazottak száma néha meghaladja a több százat vagy több ezret. Nagy részük demokratikus részvételen alapuló irányítással rendelkező szervezetnél tevékenykedik, ami rámutat az érdekelt felek széles körű részvétele, a magas szintű foglalkoztatottság fenntartására való hajlandóság, valamint a sokkhatásokkal szembeni jobb ellenálló képesség ⁽⁷⁾ közötti összefüggésre.

⁽³⁾ „Kezdeményezés a szociális vállalkozásért”: https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_hu.

A Tanács 2015-ös következtetései a szociális gazdaság előmozdításáról: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15071-2015-INIT/hu/pdf>.

Social Economy Charter [A szociális gazdaság alapelveinek chartája] 2002: <https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2020/04/2019-updated-Social-Economy-Charter.pdf>.

⁽⁴⁾ Tőkepiaci unió a polgárok és a vállalkozások számára: új cselekvési terv, COM(2020) 590 final.

⁽⁵⁾ Az adatok az Európai Bizottság következő kiadványából származnak: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22304&langId=en>.

⁽⁶⁾ Az adatok az EGSZB jelentéséből származnak: <https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/publications-other-work/publications/recent-evolutions-social-economy-study>.

⁽⁷⁾ *The resilience of the cooperative model* [A szövetkezeti üzleti modell ellenálló képessége], CECOP, 2012, <https://www.cecop.coop/works/the-resilience-of-the-cooperative-model>.

2.11. A szociális gazdaságban jelentős a női munkavállalók aránya, amely sok esetben akár az összes foglalkoztatott 70 %-át is meghaladja, de szinte mindig 50 % fölött van. Bár további lépésekre van szükség a teljes egyenlőség érdekében, a nők jelenléte számos szociális gazdasági szervezet vezetésében és felső vezetésében is számottevő. Ezért ezen szervezetekre és vállalkozásokra meglehetősen jellemző az egyenlő bérezés, mind a szervezeti hierarchia különböző pozíciói, mind pedig a fizetések terén, amelyek nem mutatnak túlzott egyenlőtlenségeket a nemek között ⁽⁸⁾.

2.12. Az egyenlőbb bérek azonban nem ellensúlyozzák azt a sok esetben fennálló tény, hogy a szociális gazdaság szervezeteiben és vállalkozásaiban dolgozók bére továbbra is igen alacsony szinten mozog. Ez részben a gondozási munka általános alulértékeltségének tudható be, amely számos esetben még a hagyományos vállalkozási formákban sem kap megfelelő gazdasági elismerést. E tekintetben fontos a szociális és jóléti ágazatban dolgozók szakszervezeti jogainak erősítése.

2.13. Fontos továbbá, hogy szerepet játsszanak a társadalmi innovációk előmozdításában és megvalósításában, ami megmutatja, hogy ezek a szervezetek képesek értelmezni és nyomon követni a társadalomban bekövetkezett változásokat azért, hogy fontos humántőke-erőforrásokat mozgósítsanak több mint 82,8 millió önkéntes aktív és támogató részvétele formájában.

2.14. A fontos ágazatokban tevékenykedők magas száma, valamint a szociális gazdasági szervezetek és vállalkozások előtt álló társadalmi és technológiai innovációs kihívások miatt megfelelő, egész életen át tartó tanulási és képzési intézkedésekkel történő támogatásra van szükség a szakmai és szervezési készségek fejlesztése érdekében.

2.15. Az EGSZB ezért helyénvalónak tartja, hogy az Európai Bizottság egy szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési tervet és konkrét intézkedéseket jelentsen be a szociális jogok európai pillérének és az ahhoz tartozó konkrét cselekvési tervnek a végrehajtása érdekében, amelyre az EGSZB már utalt a SOC/614. sz. véleményében ⁽⁹⁾.

3. Javaslatok a szociális gazdaság támogatását és előmozdítását célzó európai politikára vonatkozóan

3.1. Annak érdekében, hogy további lendületet és támogatást biztosítsunk a szociális gazdaság szervezeteinek és vállalkozásainak hozzájárulása számára, valamint hogy egy szociálisabb, ellenállóbb és befogadóbb Európát építsünk, olyan jogszabályi intézkedéseket és európai gazdaságpolitikai programokat kell bevezetni, amelyek elősegítik és ösztönzik a szociális gazdasági szervezetek és vállalkozások növekedését többek között a fenntartható, ökológiai és szolidaritáson alapuló fejlődési modellhez való potenciális hozzájárulásuk miatt.

3.2. Ennek érdekében véleményünk szerint négy szinten lehetséges beavatkozni:

- olyan adózási rendszerrel, amely elismeri a szociális vállalkozások általános érdekű szerepét, különösen az olyan elsődleges közérdekű ágazatokban, mint például a szociális, egészségügyi, oktatási és a társadalmi befogadásra irányuló szolgáltatások,
- a társadalmi hatású finanszírozás fejlesztését támogató állami és magánberuházások előmozdítására irányuló politikákkal – a közbeszerzési és koncessziós piac hozzáférhetőségének további javítása révén,
- a stabil foglalkoztatást és a szociális gazdasági társaságokban dolgozók gazdasági vezető szerepét támogató politikákkal, különösen azok demokratikus irányítása terén,
- az új készségek bevezetésére, valamint az innováció és az új technológiák civil társadalomban való elterjedésének előmozdítására irányuló támogatási politikákkal.

3.3. Az EGSZB elismeri a szociális gazdasági szervezetek és vállalkozások alapvető szerepét a személyes szolgáltatások és a szociális szolgáltatások területén, ugyanakkor úgy véli, hogy az államok és a közigazgatás felelőssége továbbra is nélkülözhetetlen a polgárok számára nyújtott alapvető szolgáltatások garantálásában.

⁽⁸⁾ *Las mujeres en las cooperativas de trabajo* [Nők a munkavállalói szövetkezetekben], COCETA, 2019 <https://www.coceta.coop/publicaciones/estudio-mujer-cooperativismo-coceta-2019.pdf>.

⁽⁹⁾ HL C 14., 2020.1.15., 1. o.

3.4. Tovább kell erősíteni az olyan szociális vállalkozásoknál történő foglalkoztatás támogatására irányuló intézkedéseket, amelyek feladata a fogyatékkal élő vagy súlyosan hátrányos helyzetű munkavállalók foglalkoztatásának a biztosítása. Ezen intézkedések célja a munkabérre vonatkozó adó- és járulékkerhek csökkentése azáltal, hogy a közigazgatási szervek átvállalják a hátrányos helyzetű munkavállalók biztosításának és társadalombiztosításának költségeit. Ezen ösztönzők azonban nem tekinthetők a szociális vállalkozásoknak nyújtott állami támogatásnak, mivel céljuk a súlyosan hátrányos helyzetű emberek teljes munkaerőpiaci integrációjának elősegítése. Mindenesetre csak olyan szervezeteknek szabad ösztönzőket biztosítani, amelyek tiszteltetben tartják a kollektív munkaszerződéseket és az alapvető munkavállalói jogokat.

3.5. A szociális vállalkozások sok esetben a lakosság számára alapvető szolgáltatásokat nyújtanak – például oktatási, szociális és egészségügyi, gondozási vagy a hátrányos helyzetű emberek képzését és munkaerőpiaci integrációját elősegítő szolgáltatásokat –, illetve olyan tevékenységeket irányítanak, amelyek még ha kereskedelmi vagy üzleti jelleget öltenek is, erős közösségi és területi értékkel bíró tevékenységeknek minősülnek, a nyereséget pedig újra befektetik az alapszabályban meghatározott célokra. Ezek olyan szolgáltatások, amelyek a célcsoport közvetlen részvételével valósulnak meg, és amelyek erősen kötődnek a helyi közösséghez, ami az általuk végzett tevékenység egyik elemét is jelenti. Ezek a jellemzők tehát nem asszimilálhatók feltétel nélkül a piaci verseny rendszerébe. Ezért enyhíteni kell az állami támogatásokra vonatkozó jelenlegi követelmények egy részén, mivel azok megakadályozzák egy olyan adózási rendszer bevezetését, amely elismeri a szervezetek társadalmi és közhasznú érdemeit.

3.6. Ugyanezen okból az EGSZB – amint azt az INT/906. sz. véleményében ⁽¹⁰⁾ már kérte – szükségesnek tartja, hogy az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó *de minimis* rendeletben három pénzügyi évre meghatározott 500 000 EUR felső határt növeljék pénzügyi évenként legalább 800 000 EUR-ra.

Továbbra is szükséges kidolgozni a közfinanszírozáshoz való hozzáférés egységes kritériumokkal harmonizált, átlátható és a munkügyi törvények maradéktalan betartásán, valamint az ágazati kollektív megállapodások alkalmazásán alapuló szabályait.

3.7. Fontos meghatározni azokat a hasznos eszközöket, amelyekkel növelhetők a szociális gazdaság szervezeteibe történő társadalmi hatású beruházások. Ezen a téren érdekes tapasztalatok születtek a szociális vállalkozásokban az általános érdekű szociális célkitűzések megvalósításához kapcsolódó konkrét kötvényekkel vagy részvénytáblákkal (sajáttőke vagy kvázi-sajáttőke) kapcsolatban.

3.8. Ezen pénzügyi eszközök esetében a beruházók számára biztosított adókedvezmények jelentős növekedési ösztönzést eredményezhetnének annak fényében, hogy a múltbeli adatok is alátámasztják, hogy a szociális gazdaság szervezetei még korlátozott beruházásokkal is számos munkahelyet tudtak létrehozni és társadalmi előnyt voltak képesek biztosítani az általuk nyújtott szolgáltatások felhasználói számára.

3.9. Meg kell azonban határozni olyan mérőszámokat, amelyek lehetővé teszik az elért eredmények mérését és összehasonlítását, gondolva itt például a foglalkoztatás stabil növekedésére, a magas szintű munkahelyi biztonsági előírások alkalmazására és a kezdeményezés alapjául szolgáló társadalmi célok tényleges megvalósításának ellenőrzésére. Ezért ajánlatos, hogy a tagállamok fogadjanak el a szociális gazdaságra vonatkozó kerettörvényeket, és aktívan hajtsanak végre olyan politikákat, amelyek támogatják a szociális vállalkozások növekedését és fejlődését.

3.10. Az Európai Bizottság már 2011-ben felismerte, hogy javítani kell a szociális vállalkozásokkal kapcsolatos ismeretek szintjét, valamint az adatok és statisztikák nyilvános gyűjtését, azonban még sok tennivaló akad az összehangolt normák meghatározása érdekében, amelyek szintén különösen hasznosak lennének a „social washing” jelenségének vagy a támogató intézkedésekhez való helytelen hozzáférésnek az elkerüléséhez.

3.11. E célból azokban a tagállamokban, amelyek még nem hajtották végre ezen intézkedéseket, ki lehetne jelölni a követelményeknek és normáknak való megfelelés, valamint a társadalmi célokkal való összhang figyelemmel kíséréseért és ellenőrzéséért felelős nemzeti hatóságokat.

3.12. A specifikus támogatási intézkedések közül az egyik legfontosabb a közbeszerzési és koncessziós piacon való részvétel, amelyre a 2014/24/EU irányelv már javasolt jelentős eszközöket ⁽¹¹⁾, de amelyeket nem minden tagállamban hajtottak végre megfelelően. A társadalmilag felelős közbeszerzések ösztönzésével kapcsolatban az Európai Bizottságnak példát kell mutatnia és a lehető legjobban ki kell használnia a saját pályázati eljárásaiban rejlő lehetőségeket a szociálpolitikai célok elérése érdekében.

⁽¹⁰⁾ HL C 429., 2020.12.11., 131. o.

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers/social-procurement_hu.

3.13. A támogatási intézkedések között szintén figyelmet érdemelnek azok, amelyek célja a termelési és szolgáltatási tevékenységek átalakítása, vagy e tevékenységek átadása válságban lévő vállalkozásoktól vagy a pályafutásuk végére érő vállalkozóktól a munkavállalóknak, szövetkezetek vagy részvételen alapuló vállalkozások formájában.

3.14. Ezt a **worker buyout** ⁽¹²⁾ (munkavállalói kivásárlás, WBO) néven is ismert gyakorlatot már korábban is számos esetben sikeresen alkalmazták válságban levő ipari tevékenységek fellendítésére, napjainkban pedig egyre több az olyan eset, amikor a munkavállalók tulajdonában álló szociális vállalkozás ajánlkozik egy kisvállalkozás átvételére. Ez különösen olyan fiatalok körében jellemző, akik nem rendelkeznek elegendő tőketartalékkal ahhoz, hogy üzleti vállalkozásba fogjanak, és gyakran visszatartja őket az elszigeteltség és az attól való félelem, hogy egyedül kell szembenéznük a piaci nehézségekkel.

3.15. E kezdeményezések potenciáljának növelése érdekében beruházási és támogatási beavatkozásra lenne szükség az üzleti vállalkozások beindításához, amelynek során tőkerészesedést biztosítanak a válságban lévő vállalatok azon dolgozóinak, akik úgy döntenek, hogy szövetkezeti formában térnek vissza a vállalkozásba. Egyes országokban ezek a kezdeményezések számos vállalat átszervezését és több ezer munkahely megőrzését tették lehetővé.

3.16. A munkavállalók szakszervezetei alapvető fontosságú szerepet játszanak ezekben az ipari átalakítási folyamatokban. Az önfoglalkoztatás olyan formái, mint a munkavállalói kivásárlás, az aktív munkaerőpiaci politikák szerves részét képezik. Jó példa a szövetkezetek és a szakszervezetek közötti együttműködésre az a megállapodás, amelyet Olaszországban írt alá a három szövetkezeti szövetség és a három legrepresentatívabb szakszervezet a munkavállalói kivásárlásra vonatkozó szisztematikus együttműködésről ⁽¹³⁾.

3.17. Az EGSZB reméli, hogy a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv előmozdítja majd hasonló kezdeményezések bevezetését valamennyi tagállamban az Európai Unióban – egy külön struktúra felállításával az Európai Beruházási Alapon vagy az Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alapon belül – többek között annak érdekében, hogy konkrét eszközök álljanak rendelkezésre a világválság miatti válság által sújtott gazdasági tevékenységek újraindításához.

4. A szociális gazdaság új formái

4.1. A szociális vállalkozások új munkahelyeket teremtenek és szociális innovációs kezdeményezéseket dolgoznak ki többek között a zöld gazdasággal és a fenntartható fejlődés előmozdításával összefüggésben. A szociális gazdaság szervezetei a körforgásos gazdasággal kapcsolatban egyre több tapasztalattal rendelkeznek, és új munkahelyeket teremtenek az újrafelhasználás vagy a szociális mezőgazdaság területén is. A jogi keret és a szakpolitikák egyelőre számos tagállamban nem teszik lehetővé a munkaerőpiaci integrációs szövetkezetek fejlesztésére irányuló politikák végrehajtását. Ezért van szükség uniós szintű fellépésre ahhoz, hogy előrelépés történjen ezen a téren.

4.2. Különösen figyelemre méltó az a szerep, amelyet a munkavállalói szövetkezetek ⁽¹⁴⁾ játszhatnak abban, hogy a digitális platformokon keresztül létrehozott új vállalkozási formák inkluzívabbá váljanak, a munkavállalók és felhasználók részvétele pedig fenntarthatóbb és átfogóbb legyen, hogy ezáltal a kölcsönösség és a szolidaritás új formái alakuljanak ki a digitális technológiák révén, amelyek széles körű részvételt képesek lehetővé tenni. A platform-munkavállalók és az atipikus munkavállalók védelme ugyanakkor szükségszerűen magában foglalja a megfelelő kollektív szerződések aláírását a munkavállalók szakszervezeteivel.

4.3. A szociális vállalkozások munkalehetőségeket teremthetnek, de a helyi szintű fejlődésre is lehetőséget nyújthatnak az állampolgárok részvételének megszervezésével olyan szolgáltatások megteremtése érdekében, mint a megújuló energiaforrások biztosítása vagy a szolgáltatások decentralizált és vidéki térségekben való megszervezése, mint ahogy azt a gazdasági együttműködési regionális központok (Pôles Territoriaux de Coopération Economique – PTCE) francia

⁽¹²⁾ Business transfers to employees under the form of a cooperative in Europe: opportunities and challenges [Üzleti vállalkozások átruházása az alkalmazottak számára szövetkezet formájában Európában: lehetőségek és kihívások], CECOP, 2013. HL C 191., 2012.6.29., 24. o.

⁽¹³⁾ Italy, historic agreement between unions and coops on worker buyouts [Olaszország: történelmi megállapodás a szakszervezetek és a szövetségek között a munkavállalói kivásárlásokról], CECOP, 2021: <https://cecop.coop/works/italy-historic-agreement-between-unions-and-coops-to-promote-worker-buyouts>.

⁽¹⁴⁾ All for one – Worker-owned cooperatives' response to non-standard employment [Mindenki egyért – A munkavállalók tulajdonában lévő szövetkezetek válasza a nem szabványos foglalkoztatásra], CECOP 2019: <https://cecop.coop/works/cecop-report-all-for-one-reponse-of-worker-owned-cooperatives-to-non-standard-employment>.

tapasztalatai mutatják, amelyek egyesületeket, szövetkezeteket, helyi önkormányzatokat, hagyományos vállalatokat, egyetemeket kapcsolnak össze egy-egy projekt keretében, valamint támogatják a szociális mezőgazdaság, a fenntartható turizmus, a környezeti vagy kulturális értékek felmérése terén szerzett tapasztalatokat.

4.4. A szociális gazdaságban az önkéntes tevékenységek alapvető fontosságúak a fiatalabb generációk, de az idősök számára is, akiknek ezzel egyes esetekben fontos lehetőséget kínálnak az aktív szociális és társadalmi szerep fenntartására, és ezzel hozzájárulnak az életminőségük javításához. Ezért meg kell erősíteni a képzések és az önkéntes munka közötti szinergiákat, amelyek hozzájárulhatnak a szociális ágazatban történő foglalkoztatásukhoz. Az önkéntes tevékenység és a szakmai gyakorlat közötti fokozottabb koordináció megkönnyítheti a fiatal szakemberek képzését.

4.5. Az Európai Szolidaritási Testület pozitív tapasztalatait ki lehetne terjeszteni egyfajta „Erasmus a szociális vállalkozók számára” program létrehozásával, amely a határokon átnyúló együttműködést támogatná a szociális gazdaságban.

4.6. Ez roppant hasznos lehet a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET) fiatalok számának csökkentéséhez is. Érdemes lenne megfelelő intézkedésekkel elősegíteni az átmenetet az önkéntes munkatapasztalatból a stabil, fizetett munkaformákba.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Szakképzés: a készségek és a munkaerőpiaci igények előrejelzésére és összehangolására szolgáló rendszerek hatékonysága, valamint a szociális partnerek és a különböző érdekelt felek szerepe

(feltáró vélemény a portugál elnökség felkérésére)

(2021/C 286/05)

Előadó: **Jean-Michel POTTIER**

A Tanács portugál elnökségének 2020.10.26. felkérése:

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke

Elnökségi határozat: 2020.10.28.

Illetékes szekció: „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció

Elfogadás a szekcióülésen: 2021.4.16.

Elfogadás a plenáris ülésen: 2021.4.27.

Plenáris ülés száma: 560.

A szavazás eredménye:

(mellette/ellene/tartózkodott) 222/0/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza a készségek és a munkaerőpiaci igények összehangolásának fontosságát. Rámutat, hogy a Covid19-válság felgyorsítja a gazdaságunkban végbemenő változásokat, különösen a digitális és környezetvédelmi területeken, illetve súlyos zavarokat okoz. Ilyen körülmények közepette alapvető jelentősége van annak, hogy a képzési rendszerek és a készségigény-előrejelzési képességek hatékonyak legyenek.

1.2. Tekintettel az európai vállalatok munkaerő-felvétellel kapcsolatos nehézségeire, az EGSZB kiemeli, hogy a készségek legkülönbözőbb formákban történő elsajátítása érdekében érdemes duális rendszereket alkalmazni. A duális rendszerekben a munkáltatók nagy többsége felelősségteljesen felvállalja oktatói szerepét, törekedve arra, hogy továbbadja szaktudását. Kiemelt figyelmet kell azonban fordítani arra, hogy megelőzzenek és megtiltsanak mindenféle visszaélést, amely ahhoz kapcsolódhat, hogy a duális képzésben részesülők ingyenes termelő munkaerőt jelentenek.

1.3. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az ilyen rendszerek sokfélesége lehetővé teszi a különféle helyzetekhez való optimális alkalmazkodást, ideértve a vállalat méretét, a képesítés típusát, a képzési rendszer felépítését, valamint a betöltendő álláshely jellegét és szintjét. A változatosságnak köszönhetően ezenkívül a munkavállalók és az álláskereső új készségeket sajátíthatnak el, ami segíti a szakmai készségek elavulása elleni küzdelmet.

1.4. Az EGSZB felhívja a figyelmet a kkv-k sajátosságaira. Tekintettel arra, hogy számos kkv-nál olyan szakmai munkát végeznek, amely – különösen a rés piacokon – egyedülálló szakértelmet kíván meg, készségigényeik kielégítésére a duális képzés kitűnő megoldást jelenthet. Számos vidéki térségben a kisvállalkozások szaktudása egyedülálló lehetőséget tartogat a fiatalok számára, és a kedvező üzleti környezet javíthatja szakmai kilátásaikat.

1.5. Az EGSZB úgy látja, hogy a szociális partnerek hatékony szereplők a képzési rendszerek kialakítása és irányítása terén; különösen jó helyzetben vannak ugyanis ahhoz, hogy felmérjék a munkaerőpiac készségigényeit. Képesek ágazatonként és területenként azonosítani a szakemberhiányt, szavatolva ezáltal a szakma gyakorlására összpontosító, hatékony készségfejlesztést. A készségigényekkel kapcsolatos mennyiségi és minőségi adatok összevetéséhez támaszkodhatnak olyan érdekelt felekre, mint az állam, a régió vagy az állami foglalkoztatási szolgálat (áfsz).

1.6. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a szociális partnereknek szisztematikusan fontos szerepet kell betölteniük a képesítések kialakításában és azok tartalmának meghatározásában. Elengedhetetlen, hogy a szociális partnereket ebbe kezdettől fogva bevonják, így biztosítva, hogy a források az európai munkáltatók és munkavállalók tényleges igényeinek megfelelően kerüljenek felhasználásra.

Hasonlóképpen alkalmasak a szociális partnerek arra, hogy előmozdítsák a mindenki számára biztosított pályaorientációs tanácsadást.

1.7. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az érdekelt felek (állam, régió, áfsz) fontos szerepet játszanak azáltal, hogy megoldásokat javasolhatnak a társadalmi befogadás elősegítésére. Az EGSZB jobb koordinációt szorgalmaz valamennyi szereplő, az érdekelt felek és a szociális partnerek között egy olyan szerződéses megállapodás révén, amely a képzési és támogatási rendszerek érthetőbbé tétele érdekében meghatározza az egyes szereplők felelősségi köreit és a közöttük fennálló kapcsolatokat. A civil társadalmi szervezetek, az állami és nonprofit szociális szolgálatok, a szociális vállalkozások, a szociális védelmi szervezetek és a szociális munkások alapvető szerepet töltenek be a fiatalok és a kevésbé fiatalok támogatásában, különös figyelmet fordítva a hátrányos szociális helyzetű csoportokból származókra. Egyes tagállamok jogi és pénzügyi keretrendszerei alapot biztosítanak e fontos funkciók és szolgáltatások telepítéséhez. Az erős szakképzési politikák ahhoz is elengedhetetlenek, hogy elérjük a szakképzett, képzett és alkalmazkodásra képes munkaerő, valamint a gazdasági változásokra reagálni képes munkaerőpiacok fejlesztésének az EUMSZ 145. cikkében rögzített célját.

1.8. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a nyomás alatt lévő szakmák készségigényeinek kielégítése érdekében fontos figyelembe venni a kkv-k – köztük a mikrovállalkozások – sajátosságait. E vállalkozásokban nincsen belső humán erőforrás-részleg, ugyanakkor a képzés, a készségek és a foglalkoztatás közötti viszony egyedi megközelítést igényel. Ezek a vállalkozások fontos foglalkoztatási forrást jelentenek, és egyedi támogatásra van szükségük. Ennek a támogatásnak ki kell terjednie a készségigényeik meghatározására, az álláskínálat összeállítására, a konzultációs tanácsadásra, a munkaerő-felvétel folyamatára, valamint a tartós foglalkoztatáshoz vezető beilleszkedést lehetővé tevő megfelelő képzési rendszerekre.

1.9. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a képzés a fogyatékkal élők integrációjának alapvető eszköze. Megfelelő intézkedéseket kell hozni annak érdekében, hogy meg lehessen felelni annak a kihívásnak, amit a fogyatékkal élők, különösen a fogyatékkal élő nők esélyegyenlőségének biztosítása jelent. A fogyatékkal élők ugyanis hátrányban vannak az inkluzív szakképzési rendszerekhez való hozzáférés terén. Az EGSZB arra is rámutat, hogy a foglalkoztatás fenntarthatóságának záloga többek között a minőségi képzésre való jogosultság.

1.10. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a hatóságok és a szociális partnerek közötti tárgyalásokra építve, az oktatásban és a szakképzésben érdekelt feleket is bevonva dolgozzanak ki nemzeti stratégiai megállapodásokat a szakképzésről és a pályaaorientációról. Az EGSZB megjegyzi, hogy bizonyos vállalatoknál, szakmai ágazatokban vagy területeken már léteznek ilyen megállapodások, és szorgalmazza az ilyen stratégiai jellegű nemzeti megállapodások általánossá tételét. Az EU intézkedéseinek elő kell segíteniük az ipari szerkezetváltáshoz való alkalmazkodást annak érdekében, hogy előmozdítsák a munkaerőpiaci integrációt és az újbóli beilleszkedést.

2. Háttér

2.1. A rendelkezésre álló készségek és a munkaerőpiaci igények közötti kapcsolatról való gondolkodás jelentőségét európai összefüggésben kell vizsgálni. Erre rámutatott az „osnabrücki nyilatkozat” is, amely megerősíti, hogy az érdekelt felek között figyelembe veszik a szociális partnereket is. Ez az európai kontextus különösen a következőket foglalja magában:

- Egyrészt, a szociális jogok európai pillére az esélyegyenlőség és a munkaerőpiachoz való hozzáférés tekintetében az oktatást, a képzést és az egész életen át tartó tanulást első és negyedik alapelvében rögzíti, többek között az egész életen át tartó tanulás előmozdítása érdekében,
- másfelől az Európai Bizottság közleményt adott ki 2020-ban az európai oktatási térség megvalósításáról, amelyben megerősítette fellépéseinek és célkitűzéseinek alapelveit, különös tekintettel a mindenki számára elérhető minőségi oktatásra,
- végezetül az EGSZB „A munka jövője és a készségek” című (SOC/570) véleményében⁽¹⁾ szorgalmazta, hogy a gyors technológiai és digitális változások előkészítése és megválaszolása érdekében dolgozzanak ki célzott politikákat és tegyenek kézzelfogható intézkedéseket arra törekedve, hogy javítsák és megfelelően adaptálják az oktatási és képzési rendszereket.

2.2. A rendelkezésre álló készségek és a munkaerőpiaci igények összehangolásának kérdését az Európai Unió országai eltérőképpen szemlélik. Az úgynevezett „strukturális munkaerőhiány” témájában már a Covid19-válság előtt megkezdődtek a megbeszélések, és az EGSZB kérte, hogy kezeljék körültekintően ezt a kérdést. A CEDEFOP szerint a munkavállalók 45 %-a véli úgy, hogy készségeik nem felelnek meg teljes mértékben az általuk betöltött állásnak, miközben a vállalatok 70 %-a szenved szakemberhiánytól. Közülük azonban kevesen kapcsolják össze ezeket a nehézségeket a tapasztalt akadályokkal, például a munkaerő-felvétellel, a vállalat földrajzi elhelyezkedésével, a bérszinttel és a munkakörülményekkel. Részletes tanulmányban kellene elemezni a strukturális munkaerőhiány pontos okait, valamint azt, hogy miként lehetne segíteni az érintetteket az álláskeresésben.

⁽¹⁾ HL C 237., 2018.7.6., 8. o.

2.3. Készségigények

A keresett készségek országoként eltérőek. Ezek a különbségek azonban függenek attól, hogy milyen szintű az ország ipari termelési rendszere a szolgáltatás- vagy turizmusorientált gazdaságok igényeihez képest. Miközben a keresett készségek általános szintje jellemzően magas, szükség van alacsonyabb szintű képesítésekre is, amelyek kielégítéséhez a bevándorlást veszik igénybe.

2.4. A képzési rendszer

A szakképzés az oktatás azon ága, amely a legközelebb áll a munkaerőpiachoz és annak készségigényeihez. A rendszerint felső középfokú szinten kínált szakmai alapképzésre vagy iskolai környezetben kerül sor, vagy szakmai környezetben, képzési központokban és vállalatoknál. A szakképzésben részt vevő fiatalok általános oktatásban részesülőkhöz viszonyított aránya az Európai Unión belül változó, de mindenhol fokozatosan csökken. Ez rendszerint kiigazító vagy ösztönző intézkedésekhez vezet mind az állami hatóságok, mind a szakmai körök részéről, beleértve a szociális partnereket. Ezen intézkedések közül az új készségfejlesztési program a képzési tartalmak digitalizálására helyezi a hangsúlyt.

A szakmai továbbképzés rendszere alapvetően a munkahelyekre összpontosul, és a képzési intézkedések nagy részére szakmai környezetben kerül sor.

2.5. A szociális partnerek szerepe

A szociális partnerek által valamennyi országban, eltérő szinten betöltött szerepet tovább kellene erősíteni. A szociális partnerek tapasztalataikra támaszkodva a foglalkoztatási ágazatokban vagy nemzeti ágazatközi szinten részt vesznek a jelenlegi és jövőbeli készségigények meghatározásában. Ezenkívül nagyon gyakran részt vesznek a képesítések és a diplomák keretrendszereinek meghatározásában, a képzési rendszerek irányításában, a szakképzésre és tanulószerveződéses képzésre irányuló alapok kezelésében, valamint az egész életen át tartó pályaaorientációs rendszerben is. Másrészt a szakképzés olyan kérdéskör, amelyről a szociális partnerek rendszerint tárgyalásokat folytatnak a kollektív tárgyalások keretében.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB úgy látja, hogy a munkaerőpiaci egyensúly egyre súlyosbodó hiánya különösen a készséghiánnyal függ össze, és további hatással van rá az egészségügyi válság, amely tovább mélyíti a szakadékat a készségigények és a fiatalok képességei között egy olyan gazdaságban, amelyet mind nagyobb fokú koncentráció jellemez.

3.1.1. Ez a helyzet, amely az egészségügyi válságot megelőzően is fennállt, mintegy húsz éve kezdett kialakulni, és egyre súlyosbodott. A felnőtt munkavállalók 60 %-a esetében felmerül a kockázata annak, hogy technológiai készségeik elavulnak (2014-es adatok az EU-28 vonatkozásában) ⁽²⁾. A helyzet velejárója a munkanélküliség és a munkaerőpiaci nyomás egyidejű fennállása ⁽³⁾ ⁽⁴⁾.

3.1.2. Az egészségügyi válság hatására a munkaerőpiaci nyomás felerősödött, különös tekintettel a digitális transzformáció felgyorsulásából eredő nyomásra.

3.2. Az EGSZB üdvözlí az európai készségfejlesztési programot és különösen azt, hogy a fenntartható versenyképességet és a társadalmi méltányosságot célzó szakképzésről szóló tanácsi ajánlás a professzionalizálódás valamennyi szakaszában folytatott fellépésekre kiterjedhet, és foglalkozhat a szükségletek és készségek valamennyi típusának változó jellegével:

a) **A professzionalizálódás valamennyi szakaszában** (referencia: CEDEFOP – készségkörkép) ⁽⁵⁾:

— munkába állás előtt:

— készségfejlesztés és professzionalizálódás (szakmai alapképzés és továbbképzés, duális képzés, tanulószerveződéses gyakorlati képzés),

— a vállalathoz történő belépéskor vagy belső mobilitás esetén:

— a szakmai készségek és a humán készségek hozzáigazítása a vállalati környezethez (az adott munkahelyhez való igazodás segítése, munkahelyi képzés),

⁽²⁾ https://www.cedefop.europa.eu/files/3075_en.pdf, 26. o.

⁽³⁾ Munkanélküliségi ráta (tagállamonként): <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/visualisations>: munkanélküliségi ráta, 2021. január, EU-27.

⁽⁴⁾ Betöltetlen álláshelyek (tagállamonként): https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Job_vacancy_statistics.

⁽⁵⁾ <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/dashboard/european-skills-index>.

— a szakmai élet egész folyamán;

— a szakmai készségek hozzáigazítása a változó foglalkoztatási és szakmai igényekhez.

b) **Az intézkedéseknek a foglalkoztatási helyzetekben bekövetkező változásokból eredő igényekhez való hozzáigazításával:** továbbképzés (*upskilling*), átképzés (*reskilling*), keresztképzés (*cross-skilling*), új készségek.

c) **a megcélzott készségek jellege szerint:** alapkészségek, technikai jellegű készségek és szaktudás, transzverzális készségek.

3.3. A kereskedelmi vállalatok munkaadóit és munkavállalóit európai szinten képviselő szervezetek nyilatkozatai javaslatokat fogalmaznak meg, amelyek rámutatnak arra, hogy ezek a szervezetek jogosan lépnek fel ezen a területen.

Az Európai Szakszervezetek Szövetsége (ESZSZ) például európai és nemzeti szinten is előmozdítja a szociális párbeszédet ezen a területen; az SMEUnited szerint a kormányoknak a szociális partnerekre kellene bízniuk a képzések irányítását; az Európai Vállalkozói Szövetség szorgalmazza, hogy a képzési programok iránti szükségleteket a szociális partnerek fogalmazzák meg, a munkavállalók képzése terén pedig tárgyaljanak közösen a képzési szolgáltatókkal.

3.4. Az érdekcsoportok szerepe

Az EGSZB kéri, hogy a szociális partnereket a többi érdekelt féllel együtt vonják be, hogy elősegítsék az igények, a források és a végrehajtandó intézkedések azonosítását. Szorgalmazza, hogy a fellépések során egyeztessenek velük, és támaszkodjanak az általuk rendelkezésre bocsátható eszközökre. Ide tartoznak különösen az alábbi érdekelt felek: a vállalatok, a szakmai ágazatok és egyéb szakmai és szakmaközi szervezetek, az ágazati és nemzeti szociális partnerek, a szakmai képesítések nemzeti keretrendszerei vagy osztályozási rendszerei (NQF), a regionális önkormányzatok és a regionális állami vagy félállami szervek, a nemzeti hatóságok, a civil társadalmi szervezetek, a szociális vállalkozások, a szociális szolgáltatók, a társadalmi célú szervezetek, a beilleszkedéshez, a visszailleszkedéshez és az elhelyezkedéshez – többek között a fogyatékkal élők számára – tanácsadást és segítséget nyújtó szervezetek, valamint a szakmai alapképzési (IVET/CVET⁽⁶⁾) szervezetek.

4. Részletes megjegyzések

4.1. A jövőbeni készségigények előrejelzése

4.1.1. A szociális partnerek központi szerepet töltenek be a munkaerőpiac készségigényeinek megismerésében, felmérésében és előrejelzésében. Szerepük nélkülözhetetlen a szakmák és a készségek megfigyelőközpontjainak előmozdítása és az összegyűjtött adatok elemzése terén. Előretekintő elemzéseiket össze kell kapcsolni az összes érdekelt fél értékelésével, ideértve az államot, a régiókat, a kamarákat, valamint a foglalkoztatás, képzés és pályaeorientációs tanácsadás területén működő valamennyi szervezetet, például a szociális szolgáltatókat és a társadalmi célú szervezeteket. Az említettek együttműködése hozzájárul ahhoz, hogy Európa a munkaerőpiac középpontjába kerüljön.

4.1.2. Az EGSZB véleménye szerint ezt az alapvető szerepet meg kell erősíteni azáltal, hogy a szociális partnerek számára biztosítják az összes szükséges eszközt ahhoz, hogy lépést tudjanak tartani a munkaerőpiacon végbemenő jelentős átalakulásokkal. A 2020-ban kezdődött és jelenleg is tartó egészségügyi, gazdasági és társadalmi válság erőteljesen felgyorsítja a gazdaságainkban végbemenő változásokat. Ahhoz, hogy a vállalkozások – még a legkisebbek is – képesek legyenek alkalmazkodni, feltétlenül szükség van a vállalatok digitalizációjára. A zöld átállás – azon túlmenően, hogy új szakmák megjelenésével jár – olyan folyamat, amelyre az ügyfelek és a fogyasztók erős várakozással tekintenek a válság következményei miatt.

4.2. A képzési kínálat és tartalom hatékonyabbá tétele

4.2.1. A készségigények felmérése alapján rendszeresen aktualizálni kell a képzési és képesítési keretrendszereket, elkerülendő azok elavulását. Így például az új technológiákkal, a zöld átállásból eredő követelményekkel vagy az egészségügyi válság miatt felgyorsuló digitális transzformációval kapcsolatos készségek gyors válaszlépéseket tesznek szükségessé. A nehezen megszólítható csoportok esetében innovatív pedagógiai gyakorlatokra van szükség, amelyeket megfelelő inkluzív módszerek segítségével kell kiigazítani.

⁽⁶⁾ (VET providers – VET4EU2) kapcsán lásd: <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=38451&no=1>.

A duális képzés alapelve lehetővé teszi a képzési rendszerek és a vállalati képzési kapacitások ötvözését, aminek keretében az utóbbiak nagyban megkönnyítik a tartós munkaerőpiaci beilleszkedést, elősegítve a gazdasági tevékenységek fejlődését. Bár a duális rendszerekben a munkáltatók nagy többsége teljes mértékben felvállalja oktatói szerepét, kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy megelőzzenek és megtiltsanak mindenféle visszaélést, amely ahhoz kapcsolódhat, hogy a duális képzésben részesülők ingyenes termelő munkaerőt jelentenek.

4.2.2. Ezek a duális képzési rendszerek különböző jellegűek lehetnek:

- fiatalok és kevésbé fiatalok számára kínált, tanulószerveződéses gyakorlati képzés keretében megvalósuló szakképzés, teljes szakképesítés megszerzése céljából egy bizonyos szakmában,
- szakmai alapképzés, vállalatoknál töltött szakmai gyakorlati időszakokkal, duális rendszerek keretében,
- vállalati környezetben töltött gyakorlatok, különösen egy adott szakma megismerése céljából,
- álláskeresői számára biztosított duális szakképzés,
- vállalatokon belüli belső, munkahelyi képzés,
- a szakmai beilleszkedést megelőző képzés az adott szakma gyakorlásához szükséges készségek elsajátítása céljából,
- önálló életvitelt biztosító képzés, készségelemzés, különösen a nehéz helyzetben lévők, a fogyatékkal élő és az iskolát képzés nélkül elhagyó fiatalok számára.

4.2.3. Végezetül a képzési kínálat hatékonnyá tételére való törekvés nyomán megoldásokat kell nyújtani a legkiszolgáltatottabbak számára. Alapvető fontosságú a fogyatékkal élő helyzetének figyelembevétele a képzési rendszerhez és a különböző célcsoportok számára kínált oktatási válaszlehetőségekhez való anyagi és fizikai hozzáférés tekintetében.

4.3. *A szociális partnerek és az érdekelt felek jobb bevonása*

4.3.1. Az önkéntességen alapuló megközelítés mellett a szereplőkkel történő szerződéskötéssel megszilárdíthatóak a bevált gyakorlatok annak érdekében, hogy jobban előre lehessen jelezni a készségigényeket, és hatékonyabbá váljanak a szakképzési rendszerek.

4.3.2. A legkiszolgáltatottabbak támogatásával és nyomon követésével kapcsolatos szerepek hatékony felosztása révén az érdekelt feleknek jelentős szerepet kell játszaniuk a társadalmi befogadásban. A képzési útvonalakon és az elengedhetetlen támogatáson keresztül az érdekelt felek különleges feladatot töltenek be, a foglalkoztatás világától nagyon eltávolodott személyek javát szolgálva.

4.3.3. A szakképzési rendszer sikere azon múlik, hogy tevékenyen részt vesznek-e kialakításában a szociális partnerek. A siker egyik kulcsfontosságú tényezője a két képzési helyszín – a képzési szervezetek és a vállalat – közötti együttműködés. A nemzeti vagy regionális politikák meghatározásakor rugalmasságot kell biztosítani a szociális partnerek számára ahhoz, hogy az adott munkaerőpiaci viszonyok között a munkaadók és az alkalmazottak igényeihez igazítsák a képzések felépítését és tartalmát.

4.4. *A vállalatok és az alkalmazottak érdeklődésének felkeltése a képzésbe való beruházás iránt*

4.4.1. Továbbra is túlságosan alacsony azon munkavállalók aránya, akik évről évre képzésben részesülnek készségeik szinten tartása vagy fejlesztése érdekében, különösen a kis- és középvállalkozások esetében. Sok az akadály: a képzés finanszírozásával és a képzésben részt vevő személyzet helyettesítésével kapcsolatos munkaadói nehézségek, az alapképzés elutasítása, valamint a munkavállalókat megcélzó képzési tartalmak és rendszerek elérhetősége és minősége.

4.4.2. Erre tekintettel az alapvető ismeretek továbbra is elengedhetetlen előfeltételei a munkahelyhez jutásnak, különösen a kkv-knál. A Covid19-válság hatásai súlyosan érintik a képzésben részt vevő fiatalokat, akik nagyobb számban szakítják meg tanulmányaikat. Ez még inkább sürgőssé teszi a támogatást és az egész életen át tartó pályaorientációs tanácsadást. Ennek sikere meghatározó a munkavállalók és az álláskeresői érdeklődésének felkeltéséhez, lehetővé téve számukra azt, hogy közreműködői legyenek saját szakmai fejlődésüknek. Megfelelő célnak tűnik az, hogy a továbbképzésben részt vevő tanulószerveződéses tanulók és gyakornokok 8 %-a élhessen a külföldi mobilitás lehetőségével. Az Erasmus program kapcsán végzett hatásvizsgálatok egyértelműen kimutatták, hogy a külföldön eltöltött időszak bővíti a készségeket és javítja a foglalkoztathatóságot.

4.4.3. Végezetül felmerül a kérdés, miként határozzák meg a vállalatok a jelöltek készségeit, különös tekintettel azokra a vállalatokra, amelyeken belül nem működik humánerőforrás-részleg.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

MELLÉKLET

PÉLDÁK A BEVÁLT GYAKORLATOKRA

Ausztria: tanulószerszöződéses gyakorlati képzés 15 éves kortól

Ebben az országban a 15 és 19 év közöttiek 45 %-a tanulószerszöződéses tanuló. Az iskolában és a vállalatnál végzett duális képzést választó fiatalok képzése az esetek többségében három évig tart. A tanulószerszöződéses tanulók száma 130 000. Az idő 80 %-ában, azaz heti négy napon a vállalatnál részesülnek gyakorlati képzésben, egy napon pedig az iskolában vannak.

A tanulószerszöződéses gyakorlati képzés törvényben szavatolt jog: azokat a diákokat, akik rossz tanulmányi eredményeik miatt nem találnak vállalatot a tanulószerszöződéses képzéshez, állami műhelyekben képzik.

Általában véve Ausztriában egy tanulószerszöződéses tanulónak háromszor akkora esélye van munkát találni, mint egy olyan fiatalnak, aki a tankötelezettség végén abbahagyta a tanulást. A 25 év alattiak körében a munkanélküliségi ráta 2018-ban 9,6 %-on állt.

Franciaország: operatív felkészülés a munkavállalásra

A munkavállalásra való operatív felkészülés a nyomás alatt álló szakmákra szabott gyors válaszlépés. A képzés lehetővé teszi az előzetesen meghatározott munkaerő-felvételi igények kielégítéséhez szükséges szakmai készségek elsajátítását vagy fejlesztését.

Ezt a képzési formát az állami foglalkoztatási szolgálat és az adott vállalat vagy szakmai ágazat közösen alakítja. Időtartama legfeljebb 400 óra, és magában foglal egy teljes egészében a vállalatnál töltött időszakot. A képzés szakmai gyakornoki státuszra és bérezésre jogosít. A képzés végén – az álláshely betöltéséhez előírt szint elérése esetén – a jelöltet kiválasztó vállalat állandó munkaszerződést ír alá az illetővel.

Az elmúlt három évben évente 70 000 gyakornok vett részt ebben a képzési formában, és mintegy 80 %-uk munkahelyhez jutott.

Németország: a szociális partnerek szerepe

A szociális partnerek tapasztalata garancia arra, hogy a szakmai profilok megfelelnek a munkaerőpiaci követelményeknek, és így a képzés összetevői könnyen integrálhatók a vállalatoknál zajló termelési folyamatokba és szolgáltatásnyújtásba.

Németországban a szakképzési megállapodásokat legtöbbször a szociális partnerekkel tárgyalják meg, majd belefoglalják az ágazati kollektív megállapodásokba. Amennyiben a képzés tartalma már nem felel meg a munkaerőpiaci követelményeknek, a szociális partnerek felülvizsgálják a képzéseket, vagy új képzéseket hoznak létre az új szakmákhoz.

A hátrányos helyzetű és a fogyatékkal élő fiatalok önállóságát és szakmai támogatását közfinanszírozásra támaszkodó és a szociális jog (Socialgesetzbuch) által szabályozott szociális védelmi szervezetek és szakmai szolgálataik biztosítják.

Portugália: A szakképzésre vonatkozó stratégiai megállapodásról folyó tárgyalások

A portugál kormány a szociális párbeszéd állandó bizottsága keretében tárgyalási folyamatot indított el egy, a szakképzésre és az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó stratégiai megállapodás céljából. Jelenleg a kormány, a felügyeleti szervek és a szociális partnerek képviselői munkacsoportban dolgoznak a képzési rendszer irányításáról, valamint szabályozásáról és finanszírozásáról szóló megállapodás megkötésén. A megállapodás további célja, hogy javuljon a képzések minősége, gyorsabban tudjon alkalmazkodni a nemzeti képesítési keretrendszer, jobban lehessen reagálni az ágazati igényekre, a vállalatok és az egyének jobban ösztönözve legyenek a képzésre, továbbá javuljon a pedagógiai innováció, valamint a digitális és a távoktatás.

Lengyelország: duális rendszer

A lengyel oktatási rendszerben a duális képzés az elméleti ismereteket nyújtó iskolai oktatást ötvözi a vállalatnál végzett, munkahelyi gyakorlati tapasztalatot biztosító munkával. A szakképző iskolákra támaszkodó képzés időtartama 2–5 év. A duális képzési rendszer alapján a gyakorlati képzés szakképzési munkaszerződés keretében zajlik. Az elméleti oktatás vonatkozásában az oktatási intézmény vezetője tanulószerszöződéses képzésre irányuló szerződést köt a tanulószerszöződéses tanulót fogadó munkaadóval. 2019 szeptembere óta minden olyan szakképzésben részt vevő tanuló, akire nem terjed ki ez a rendszer, fizetett szakmai gyakorlatot végezhet valamely munkáltatónál. Megjegyzendő, hogy a kézműipari vállalatok 23 500 kézműves részvételével fejlesztették ki a duális képzéseket, amelyekben eddig közel 65 000 fiatal vett részt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság – Hogyan lehet az oktatásra és képzésre építve, az egész életen át tartó tanulás szempontjából előmozdítani azokat a készségeket, amelyekre Európának szüksége van ahhoz, hogy igazságosabb, összetartóbb, fenntarthatóbb, digitálisabb és ellenállóbb társadalmat hozzon létre?

(Feltáró a vélemény a portugál elnökség felkérésére)

(2021/C 286/06)

Előadó: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

A Tanács portugál elnökségének 2020. október 26-án kelt levél felkérése:

Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	219/1/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az oktatás és képzés (rendszerek, intézmények és programok) minőségének és inkluzivitásának javításával hatékonyan ki kell használni a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt és más, a gazdasági növekedést és az ellenállóképes társadalmat a **digitális és zöld gazdaságra való átállás** keretében támogató beruházásokat annak érdekében, hogy minden életkorban és tanulási szakaszban megfeleljenek a tanulók igényeinek, felkészítsék őket az életre és a munkára, és biztosítsák, hogy minden munkavállaló, valamint az egyre több nem foglalkoztatott, különösen a nők hozzáférhessenek a képzésekhez. Ez elősegíti a munkavállalók és a szolgáltatások szabad mozgásának megőrzését is, és biztosítja, hogy a vállalatok megfelelő eszközökkel rendelkezzenek ahhoz, hogy kezelni tudják az iparágukban végbemenő fejleményeket, illetve felszámolják azokat a készséghiányokat, amelyekkel az iparágak digitális és zöld átállása során szembesülnek.

1.2. Az EGSZB azt ajánlja, hogy **az európai oktatási térség keretén belül tűzzenek ki elérhető hosszú távú célokat, és hozzanak létre egy állandó nyomonkövetési rendszert minden tagállam számára**, amelynek célja a magas színvonalú és inkluzív oktatás és képzés, valamint az egész életen át tartó tanulás mindenki számára történő megvalósítása, valamint annak biztosítása, hogy mindenki rendelkezzen az ahhoz szükséges ismeretekkel, készségekkel, kompetenciákkal és attitűddel ahhoz, hogy Európa egy igazságosabb, összetartóbb, fenntarthatóbb, digitálisabb és ellenállóképesebb társadalmat hozzon létre.

1.3. Az EGSZB rámutat, hogy **az oktatási és képzési rendszerek demokratikus irányításának** – például a **szociális párbeszéd** révén – a következő uniós stratégiai kereten belüli meghatározása alapvető eszköze a szakpolitikák sikeres uniós és nemzeti szintű kidolgozásának és végrehajtásának. Ennek védelmére és megerősítésére van szükség, és magában kell foglalnia a civil társadalmi szervezetekkel folytatott érdemi konzultációt.

1.4. Az EGSZB javasolja, hogy a **nyílt koordinációs módszerrel foglalkozó** minden jövőbeli **munkacsoport** megvitatás céljából ismertesse a szakpolitikai eredményeket az Oktatási Tanáccsal, és lehetőség szerint terjesszen elő szakpolitikai ajánlásokat. A munkacsoportok eredményeit a megfelelő politikai döntéshozatali szinten, valamint az uniós és nemzeti szintű gyakorlati szakemberek körében széles körben közzé kell tenni, hatékonyan végre kell hajtani és meg kell ismertetni; ezért fontos, hogy e csoportok tagjai legyenek az oktatáspolitikai kidolgozásában aktív érintett szociális partnerek és érdekelt felek, valamint az iskolaigazgatók, a tanárok és a diákok képviselői minden országból.

1.5. A szociális jogok európai pilléréről szóló cselekvési tervben, az Európai Gazdasági Térségről szóló tanácsi állásfoglalásban (2020), a szakoktatásról és szakképzésről szóló tanácsi ajánlásban és az osnabrücki nyilatkozatban foglalt **mutatók, referenciaértékek és célok** elérése érdekében az EGSZB **további kutatások és hatásvizsgálat elvégzését javasolja a mutatók kiigazítása és más szükséges mutatók hozzáadása** érdekében, amelyek támogatják az országokat a végrehajtásról szóló jelentéssel javításában, mivel a Covid19-válság oktatási rendszerekre, diákokra és tanárookra gyakorolt teljes hatása még nem egyértelmű. A mutatóknak olyan intézkedéseket kell eredményezniük, amelyek a nemzeti szinten

megvalósított közös szociális és oktatási szakpolitikák segítségével támogatják a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű diákokat és tanulókat, valamint a fogyatékkal élőket. A referenciaértékek és mutatók teljesítésével kapcsolatos eredményekről az érintett szociális partnerekkel és érdekelt felekkel uniós, tagállami, regionális és helyi szinten folytatott konzultációt követően kell beszámolni.

1.6. Az EGSZB azt javasolja, hogy minden uniós tagállam érintett szociális partnereinek bevonásával és a megfelelő civil társadalmi szervezetekkel konzultálva folytassák **az elnökség által vezetett, az oktatási ágazatokkal foglalkozó informális együttműködési üléseken** (DG School, DG VET, DG HE) ⁽¹⁾ végzett kulcsfontosságú munkát, keressenek szinergiákat ezek között, és növeljék ismertségüket a Szakképzési Tanácsadó Bizottság példáját követve. Javasolja továbbá az uniós és a nemzeti/regionális szakpolitikák összekapcsolását a minisztériumok, a szociális partnerek és a civil társadalom közötti hatékony partnerségek és kormányzás összefüggésében.

1.7. Az EGSZB kéri, hogy a 2021-es szociális csúcstalálkozón elfogadásra kerülő, **a szociális jogok európai pillérének végrehajtására irányuló cselekvési terv keretében** európai és nemzeti szinten ténylegesen hajtsák végre a szociális jogok európai pillérének első alapelvét az érintett szociális partnerek és civil társadalmi szervezetek teljeskörű bevonásával, valamint a fenntartható állami beruházások és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatásával.

1.8. Az EGSZB felhívja a figyelmet az oktatás és képzés holisztikus megközelítésére, valamint annak fontosságára, hogy ilyen megközelítést alkalmazzanak az oktatással (európai oktatási térség), a szakképzéssel (a szakképzésre vonatkozó tanácsi ajánlás), a készségekkel (európai készségfejlesztési program), az ifjúsági oktatással („Út a munka világába”) és a digitális készségekkel (Digitális oktatási cselekvési terv 2021–2027) kapcsolatos közelmúltbeli uniós kezdeményezések végrehajtása terén, biztosítva, hogy hozzájárulnak ahhoz, hogy a munkavállalók egyenlő feltételekkel férhessenek hozzá a minőségi oktatáshoz és képzéshez, átképzéshez és továbbképzéshez a munkaerőpiacon végbemenő méltányos átmenet érdekében, támogatást nyújtva az alacsonyan képzett felnőtteknek az álláskeresésben és a vállalkozói készségek megszerzésében, továbbá segítve a vállalkozásokat abban, hogy felzárkózhassanak a globális innovációhoz és versenyképességhez.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a 2021–2027 közötti időszakra szóló digitális oktatási cselekvési terv végrehajtásának biztosítania kell a tényleges társadalmi párbeszédet és az érdekelt felekkel folytatott konzultációt, a munkajogok tiszteletben tartását és érvényesítését, valamint a munkavállalók tájékoztatását, a velük való konzultációt és részvételüket a digitális készségek és a vállalkozói készségek fejlesztésében, különösen a szakképzés, a felnőttképzés és a munkahelyi képzés terén annak érdekében, hogy csökkenjenek azok a készséghiányok, amelyekkel a vállalatok szembesülnek. A Számvevőszék jelentésére hivatkozva az Európai Bizottság azon célkitűzésének teljesítése érdekében, hogy az alapvető digitális készségekkel rendelkező 16–74 évesek arányát a 2019. évi 56 %-ról 2025-re 70 %-ra növelje, az EGSZB a jövőbeli uniós programok keretében egyedi összegek elkülönítését, részcélok és mérőszámok meghatározását, valamint a digitális készségek folyamatosan és gyorsan változó digitális környezetben való következetes értékelését szorgalmazza.

1.10. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy gondoskodjanak azon munkavállalók és munkanélküliek tényleges támogatásáról, akik nehézségekbe ütköznek a minőségi és inkluzív felnőttoktatáshoz és -képzéshez való hozzáférés terén, és ehhez **biztosítsanak a rászorulókat segítő célzott finanszírozást**, amely például a munkanélküliek, a nem hagyományos módon foglalkoztatottak, az alacsony képzettségűek, a fogyatékkal élők, az idősebb munkavállalók, az idősek vagy a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű csoportok számára áll rendelkezésre és szem előtt tartja a nemi dimenziót is.

1.11. Az EGSZB azt javasolja, hogy hatékony nemzeti szintű közös szociál- és oktatáspolitikák révén küzdjenek az iskolákban és a szélesebb körű társadalomban tapasztalható egyenlőtlenségek növekedése ellen. Az EGSZB azt javasolja, hogy **az oktatási és szociális ügyekért felelős miniszterek közös tanácsi ülés keretében** találjanak megoldást az oktatás terén fennálló egyenlőtlenségek, valamint a Covid19-válság következtében az oktatáshoz és képzéshez való egyenlőtlen hozzáférés kezelésére.

1.12. Az EGSZB üdvözlí az európai oktatási térségről szóló új állásfoglalásban meghatározott célokat, ugyanakkor javasolja, hogy rendszeresen igazítsák ki az európai oktatási térség mutatóit és referenciaértékeit, és egészítsék ki azokat más szükséges mutatókkal (például zöld készségek és kompetenciák/a fenntartható fejlődésről való tanulás terén), amelyekről az országok könnyen beszámolhatnak, többek között annak biztosítása érdekében, hogy a nemzeti intézkedések hatékonyan támogassák a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű diákokat és tanulókat.

⁽¹⁾ Az iskolai oktatás főigazgatóinak, a szakképzésért felelős főigazgatóknak és a felsőoktatás főigazgatóinak találkozója.

1.13. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az egész életen át tartó tanulás szempontjából létfontosságú minden tanuló szociális kompetenciáinak fejlesztése annak biztosítása érdekében, hogy ezeket a kompetenciákat már a korai életkorban és a felnőttoktatás során elsajátíthassák, valamint, hogy minden polgár nevében küzdjenek a toleranciáért és a megkülönböztetésmentességért az oktatás és képzés területén. A kulcskompetenciák, különösen a szociális érzékenység, az empátia, az interkulturális párbeszéd, a polgársággal kapcsolatos készségek, a szociális kompetenciák és a vállalkozói készségek, köztük a szociális vállalkozás oktatását az egész oktatási és képzési folyamat során alkalmazni kell.

1.14. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy a helyreállítási tervet, a Next Generation EU eszközt és más uniós alapokat – köztük az Erasmust, az ESZA+-t és a Méltányos Átállást Támogató Alapot – hatékonyan és következetesen használják fel az oktatási és képzési szakpolitikák támogatására egy igazságosabb, összetartóbb, befogadóbb, fenntarthatóbb, digitálisabb és reziliensebb társadalom érdekében.

1.15. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai szemeszter folyamatának továbbra is arra kell ösztönöznie a kormányokat, hogy biztosítsák a hosszú távú kötelezettségvállalásokat érintő fenntartható állami beruházást, az iskolák minőségének, igazságosságának, egyenlőségének és társadalmi befogadásának javítása, a digitális anyagokhoz minden korosztály számára biztosított egyenlő hozzáférés fejlesztése, valamint az iskolákban és az oktatási intézményekben a digitális technológiák biztonságos használatának támogatása érdekében.

1.16. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ismereteket, készségeket és kompetenciákat el kell ismerni, tiszteletben tartva az egyes tagállamok oktatási és szakmai követelményeit. A teljes képesítésekhez való egyenlő hozzáférés biztosítása alapvető fontosságú, ezért az EGSZB kéri a nem formális és az informális tanulás eredményeinek érvényesítéséről szóló tanácsi ajánlás⁽²⁾ és a liszaboni elismerési egyezmény⁽³⁾ végrehajtását. Az EGSZB megismétli azon véleményét⁽⁴⁾, hogy a **mikrotanúsítványokat** adó képzésnek minőségi normákkal és világos információkkal kell rendelkeznie a képzés értékéről, hogy a munkaerőpiacon hatékonyan lehessen továbbképzésként használni, és hogy kiegészítse a teljes képesítéseket. Nem szabad túlszabályozni a mikrotanúsítványokat annak érdekében, hogy megőrizték rugalmasságukat a munkaerőpiac igényeivel szemben.

1.17. Az EGSZB szorgalmazza az európai oktatási térség nemzeti szintű – a tanárokkal folytatott tényleges társadalmi párbeszédet követő – megvalósítását a digitális korban nyújtott tanítás minőségének javítása, a tanítás színvonalának növelése, a jobb minőségű és befogadóbb tanári alapképzés és folyamatos szakmai fejlődés biztosítása, emellett pedig a tanárok tisztességes munkakörülményeinek és fizetésének biztosítása érdekében, hogy a szakma vonzóbb legyen a magasan képzett jelöltek számára.

1.18. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy tiszteletben kell tartani a tudományos élet szabadságát, valamint a felsőoktatási intézmények autonómiáját és irányítását az egész életen át tartó tanuláshoz való hozzájárulásuk tekintetében, valamint biztosítani kell a felsőoktatásba és a kutatásba való megfelelő közberuházásokat, az európai egyetemi hálózatok inkluzivitását és sokszínűségét, valamint a felsőoktatással kapcsolatos nemzeti és intézményi kompetenciák tiszteletben tartását. Az EGSZB kéri, hogy az úgynevezett „európai fokozat” és „európai egyetemi alapító okirat” gondolatát vitassák meg alaposabban a kormányokkal, az érintett szociális partnerekkel és civil társadalmi szervezetekkel, valamint hogy támogassák a felsőoktatási szintű szakképzés fejlesztését.

2. Háttér

2.1. Az EGSZB ezzel a véleménnyel kíván hozzájárulni a portugál elnökség idején (2021 első féléve) tartandó tanácsi vitákhoz, amelyeket az oktatásra, a képzésre és az egész életen át tartó tanulásra – különösen az európai oktatási térségre, a frissített készségfejlesztési programra és a 2021–2027 közötti időszakra szóló digitális oktatási cselekvési tervre – vonatkozó uniós kezdeményezések végrehajtásáról folytatnak.

2.2. A növekvő jövedelmi egyenlőtlenség, az emberi mobilitás és az idősödő népesség olyan társadalmi tényezők, amelyek befolyásolják az oktatási és képzési szakpolitikákat. Egy olyan időszakban, amikor a társadalom olyan gazdasági szükségszerűségekkel néz szembe, mint a digitális átalakulás és a körforgásos gazdaság, az egyének tanulásának támogatása lehet a fenntarthatóbb társadalom egyik megoldása, a társadalmi és gazdasági átalakulás akadályainak és kihívásainak leküzdése, valamint a tanuláshoz szükséges készségek előmozdítása érdekében.

⁽²⁾ 2013/C 354 E/01.

⁽³⁾ A liszaboni elismerési egyezmény.

⁽⁴⁾ HL C 10., 2021.1.11., 40. o.

2.3. Az uniós országok vezetői 2017. november 17-én a göteborgi csúcstalálkozón abból a célból találkoztak, hogy aláírják a szociális jogok európai pillérét. Ez alkalommal megkezdték első tárgyalásaikat az úgynevezett európai oktatási térség létrehozásáról⁽⁵⁾; ezt 2018 és 2020 között számos új javaslat követte a témában, 2021 februárjában pedig új tanácsi állásfoglalás született. A kezdeményezés a szociális jogok európai pillérének első alapelveihez kapcsolódik, amelynek értelmében „mindenkinek joga van a minőségi és befogadó oktatáshoz, képzéshez és egész életen át tartó tanuláshoz annak érdekében, hogy olyan készségeket tartson, illetve szerezzen meg, amelyek lehetővé teszik számára, hogy teljes mértékben részt vegyen a társadalomban és sikeresen alkalmazkodjon a munkaerőpiaci változásokhoz”. A kezdeményezés kapcsolódik ezenkívül a negyedik alapelvben említett jogokhoz, köztük a képzés és az átképzés támogatásához, különös tekintettel a fiatalok továbbképzéshez, tanulószereződéses gyakorlati képzésekhez és szakmai gyakorlati programokhoz való hozzáférésére.

2.4. Az Európai Bizottság 2020. július 1-jén tette közzé új szakpolitikai csomagját. Ennek része A fenntartható versenyképességre, a társadalmi méltányosságra és a rezilienciára vonatkozó európai készségfejlesztési programról szóló közlemény⁽⁶⁾, a fenntartható versenyképességet, a társadalmi méltányosságot és a rezilienciát célzó szakképzésről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslat⁽⁷⁾, valamint az Ifjúsági foglalkoztatási támogatás: Út a munka világába a következő generációk számára című közlemény⁽⁸⁾ és tanácsi ajánlásra irányuló javaslat⁽⁹⁾. Ezek a szakpolitikai dokumentumok az egész életen át tartó tanulást, a továbbképzést és az átképzést kapcsolják össze az európai oktatási térség megvalósítására és elérésére irányuló célkitűzéssel. Az EGSZB nyomon követte ezeket a kezdeményezéseket, és ezek kapcsán 2020-ban véleményeket fogadott el a frissített készségfejlesztési programról⁽¹⁰⁾, az ifjúsági garancia megerősítéséről⁽¹¹⁾, valamint a mindenki zöld készségeinek és kompetenciáinak fejlesztésére irányuló uniós stratégiáról⁽¹²⁾.

2.5. A Visszatér a „használati érték”: az európai termékek és szolgáltatások előtt álló új kilátások és kihívások⁽¹³⁾ (2019) véleményében az EGSZB kifejtette azon álláspontját, hogy a modern európai versenyképesség lényegévé és fő irányává válhat az olyan innovatív, nagymértékben specializált termékek és szolgáltatások biztosítása, amelyek gondoskodnak a fogyasztók igényeiről, valamint eleget tesznek a társadalmi és környezeti fenntarthatósági követelményeknek. Ennek megfelelően az EGSZB az érintett oktatási és képzési szolgáltatásokra irányuló szakpolitikai beavatkozásokat javasol.

2.6. Az Európai Bizottság 2020. szeptember 30-án közleményt tett közzé az európai oktatási térség 2025-ig történő megvalósításáról⁽¹⁴⁾, amely hat területre összpontosít: **minőség, inkluzivitás és a nemek közötti egyenlőség, zöld és digitális átállás, tanárok és oktatók, felsőoktatás és geopolitikai dimenzió**. Az EU Oktatási Tanácsa 2020. november 30-án hangsúlyozta az oktatással kapcsolatos nemzeti hatáskörök fontosságát, valamint a kultúrák és az oktatási rendszerek sokféleségének tiszteletben tartását, és felvetették „az európai oktatási térség irányítási mechanizmusa és a 2030-ig uniós szinten teljesítendő javasolt célértékek” kérdését⁽¹⁵⁾.

2.7. A korábbi szakpolitikai kezdeményezések mellett a Digitális oktatási cselekvési terv 2021–2027 – Az oktatás és a képzés átalakítása a digitális kornak megfelelően⁽¹⁶⁾ bizottsági közleményt tanácsi következtetések követték, amelyek kiemelték, hogy a digitális oktatásnak „tanulóközpontúnak kell lennie, és minden egyént és polgárt támogatnia kell személyiségük és készségeik magabiztos, szabad és felelősségteljes fejlesztésében”⁽¹⁷⁾.

3. Általános megjegyzések

3.1. A Covid19-világjárvány mély recesszióba taszította az európai gazdaságot, és a gazdaság példátlan visszaesése és a válságban lévő vállalatok előtt álló kihívások miatt megnövelte a munkanélküliségi rátát. Az európai és tagállami eszközök által támogatott munkahelymegtartó programok széles körű alkalmazása ellenére az előrejelzések szerint az EU-ban a munkanélküliség a 2019. évi 6,7 %-ról 2020-ban 7,7 %-ra, 2021-ben pedig 8,6 %-ra emelkedik, majd 2022-ben némileg, 8,0 %-ra csökken (Eurostat, 2020. november 5.). A Covid19-válság miatti magas munkanélküliségi ráta fokozza a készségek iránti egyre növekvő igényeket, valamint az európai munkaerőnek az ipar **digitális és zöld átállása** miatt fontossá váló továbbképzését és átképzését. Hatékony uniós szakpolitikával kell támogatni a gazdasági növekedést és az ellenállóképes társadalmat.

⁽⁵⁾ COM/2017/673 final.

⁽⁶⁾ COM/2020/274 final.

⁽⁷⁾ COM/2020/275 final.

⁽⁸⁾ COM/2020/276 final.

⁽⁹⁾ COM/2020/277 final.

⁽¹⁰⁾ HL C 10., 2021.1.11., 40. o.

⁽¹¹⁾ HL C 10., 2021.1.11., 48. o.

⁽¹²⁾ HL C 56., 2021.2.16., 1. o.

⁽¹³⁾ HL C 97., 2020.3.24., 27. o.

⁽¹⁴⁾ COM/2020/625 final.

⁽¹⁵⁾ Az oktatási miniszterek videokonferenciája, 2020. november 30. – Főbb eredmények: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/eycs/2020/11/30/education/#>.

⁽¹⁶⁾ COM/2020/624 final.

⁽¹⁷⁾ 2020/C 415/10.

3.2. A Covid19-válság **az oktatásban, a munka világában és a mindennapi életben** is felgyorsította a **digitális átállást**. A frissített készségfejlesztési programról szóló EGSZB-vélemény hangsúlyozza, hogy „minden európai polgár számára biztosítani kell a jogot, hogy a méltányos átállás keretében és a **demográfiai változásokkal** összhangban hozzáférhessen magas színvonalú és inkluzív képzéshez és egész életen át tartó tanuláshoz. Hangsúlyozzuk, hogy foglalkozni kell az **oktatási szegénység** problémájával, amely a Covid19-válság idején elmélyült az oktatáshoz és képzéshez való egyenlőtlen hozzáférés miatt”⁽¹⁸⁾. A tudás, a készségek és a kompetenciák fejlesztésének nemcsak a munkaerőpiac igényeinek kielégítését és a teljesen a minőségen alapuló versenyképesség kilátásait kell szolgálnia, hanem azt is, hogy felkészítse a diákokat arra, hogy aktív, demokratikus polgárokká váljanak, illetve, hogy elősegítse a társadalmi és oktatási egyenlőtlenségek csökkentését. E célból az uniós polgárok digitális készségeinek fejlesztése mellett a digitális médiatudatosság alapvető fontosságú annak biztosításához, hogy a polgárok képesek legyenek eligazodni a mai bonyolult világban.

3.3. Alapvető fontosságú, hogy az uniós és a nemzeti szintű szakpolitikai intézkedések biztosítsák, hogy **az oktatás és a képzés emberi jognak és közjónak** minősüljön, tiszteletben tartva Európa kulturális sokszínűségét, valamint hogy az oktatási és képzési szakpolitikák **nemzeti hatáskörbe** tartozzanak. Az uniós és a nemzeti szintű szakpolitika keretében hatékony intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy végre lehessen hajtani az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó *fenntartható fejlődési menetrendjét*, valamint a *szociális jogok európai pillérét*, annak érdekében, hogy minden európai országban mindenki számára jó minőségű, hatékony és inkluzív oktatást és képzést valósítsanak meg azáltal, hogy valamennyi tagállamot, szociális partnert és civil társadalmi szervezetet bevonnak a **szociális jogok európai pillérének végrehajtására irányuló cselekvési tervbe**.

3.4. Rendkívül fontos, hogy az európai oktatási térség az **uniós országok közötti további szakpolitikai együttműködés** megerősítéséről szóljon, és **továbbra is tanulási platformot biztosítson** a minisztériumok, az oktatás terén működő szociális partnerek és a civil társadalom érdekelt felei számára. A hatékony kormányzás megköveteli, hogy minden oktatási ágazatban következetes oktatási és képzési szakpolitikákat alkalmazzanak a kisgyermekkorú neveléstől kezdve egészen a felnőttoktatásig, beleértve a szakképzést minden korcsoport számára, valamint az uniós és a nemzeti/regionális politikák összekapcsolását a minisztériumok, a szociális partnerek és a civil társadalom közötti hatékony partnerségek keretében, a háromoldalú politikai szakcsoportokon belül.

3.5. Az EGSZB utal az *egész életen át tartó tanulás és a készségfejlesztés fenntartható finanszírozása a szakképzett munkaerő hiányával összefüggésben*⁽¹⁹⁾ című véleményére, és hangsúlyozza, hogy az oktatásba és képzésbe történő fenntartható állami befektetés, valamint az összes korosztály számára biztosított szakképzésbe történő hatékony magánberuházások előfeltételei az összes korosztályú diák társadalmi és gazdasági befogadását célzó szakpolitikai intézkedések sikerének és a vállalatok támogatásának. Ezért fontos, hogy a **helyreállítási tervet, a Next Generation EU eszközt és más uniós alapokat** (pl. az ESZA+-t és a Méltányos Átállást Támogató Alapot) **az európai szemeszterrel összefüggésben** hatékonyan és következetesen használják fel az oktatási és képzési szakpolitikák támogatására.

3.6. Mivel az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének számos **mutatóját és referenciaértékét** nem sikerült elérni, az EGSZB üdvözli, hogy az európai oktatási térségre vonatkozó kezdeményezésben sok ilyen mutatót megerősítettek. Ezek a mutatók azonban igen komoly kihívást jelentenek, és pénzügyi kötelezettségvállalást igényelnek a kormányok részéről. Fontos továbbá tisztázni az egyes országok mutatóként használt fogalmait, valamint a fenntartható környezetről szóló oktatást referenciaként megerősíteni.

3.7. A Covid19-válság egyértelművé tette, hogy az iskolák lényegi szerepet játszanak abban, hogy a diákok fejleszthessék **szociális kompetenciáikat**. A diákokat meg kell tanítani arra, hogy egész életük során fejlesszék ezeket a kompetenciákat a tanulás tanulás és a társadalomban való aktív részvétel, a különböző kultúrákról, nyelvekről és a mobilitásról való tanulás, a művészetekkel kapcsolatos ismereteik javítása stb. révén. Ezek a kompetenciák különösen fontosak, mivel számos történelmi példa tanúskodik arról, hogy a gazdasági és pénzügyi válságok hozzájárulnak a radikalizmus egyre nagyobb térnyeréséhez. Ezért az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy további intézkedéseket kell tenni a *polgári szerepvállalásnak, valamint közös értékeinknek: a szabadságnak, a toleranciának és a megkülönböztetésmentességnek az oktatás által történő előmozdításáról tett nyilatkozat* (2015)⁽²⁰⁾ további végrehajtása érdekében, és hogy azt valamennyi életkorú tanulóra alkalmazni kell.

⁽¹⁸⁾ HL C 10., 2021.1.11., 40. o.

⁽¹⁹⁾ HL C 232., 2020.7.14., 8. o.

⁽²⁰⁾ Párizsi nyilatkozat (2015).

3.8. Ahhoz, hogy Európában mindenki **zöld készségeit, kompetenciát** és környezettudatosságát fejleszteni tudjuk, az uniós tagállamoknak össze kell kapcsolniuk környezetvédelmi politikákat az oktatáspolitikákkal, és a zöld készségekkel és kompetenciákkal kapcsolatos nemzeti stratégiákat kell létrehozniuk. Az EGSZB megállapítja ⁽²¹⁾, hogy célszerű lenne a zöld készségekre és kompetenciákra vonatkozó mutatókat és referenciaértékeket kidolgozni az éghajlatváltozással kapcsolatos tudatosság, a környezeti felelősség és a fenntartható fejlődés terén. Ezáltal segíteni lehet az egyes országokat a zöld készségek és kompetenciák oktatási tantervekben történő szerepeltetésében egy transzformatív oktatási megközelítés alkalmazásával, a kisgyermekektől kezdve a felnőttkori tanuláshoz, az egész életen át tartó tanulás részeként.

3.9. Az EGSZB üdvözlí, hogy a **2021–2027-es időszakra szóló digitális oktatási cselekvési terv** a digitális eszközökhöz, az internethez, valamint a digitális kompetenciák és készségek fejlesztéséhez való egyenlő hozzáférésre összpontosít, különösen a természettudományokhoz, technológiához, mérnöki tudományokhoz és matematikához, valamint az informatikához kapcsolódó szakmákban dolgozó nők esetében. A hatékony **készségekkel és digitalizációval kapcsolatos nemzeti és vállalati szintű stratégiáknak** támogatniuk kell a munkavállalókat azzal, hogy releváns és magas színvonalú képzést biztosítsanak. Fontos, hogy a **vállalatok támogatást is kapjanak** munkavállalóik továbbképzésének és átképzésének biztosításához, különösen a munkakörök digitalizálása kapcsán. Ez összhangban van az ipar – a termékek és a folyamatok tekintetében végbemenő – zöld átállásával is, amely az európai vállalkozók számára egyaránt jelent szükségességet és lehetőséget.

3.10. A **teljes képesítések** tiszteletben tartása alapvető szempont. Ami az **automatikus kölcsönös elismerés** 2025-ig történő megvalósítását illeti, az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ismereteket, a készségeket és a kompetenciákat el kell ismerni, tiszteletben tartva az egyes tagállamok oktatási és szakmai követelményeit, és javítani kell a diákok és a tanulók elismerési eljárásokról szóló naprakész információkhoz való hozzáférését. Ebből a célból meg kell erősíteni a *nem formális és az informális tanulás eredményeinek érvényesítéséről* szóló tanácsi ajánlás ⁽²²⁾ és a lisszaboni elismerési egyezmény ⁽²³⁾ végrehajtását, hogy mindenki egész életen át tartó tanulását támogatni tudjuk.

3.11. Az EGSZB üdvözlí a digitális oktatási cselekvési tervre (2021–2027) irányuló kezdeményezést, amelynek célja a **digitális anyagok és tanfolyamok európai csereplatformjának** létrehozása. Mindenképpen teljeskörű tájékoztatást kell nyújtani a felhasználóknak arról, hogy a tanfolyamok teljeskörű vagy részleges képesítést vagy mikrotanúsítványokat adnak-e, ki hitelesíti és minőségbiztosítja az online tanfolyamokat, elismerik-e ezeket és ha igen, miként, és hogyan lehetne ezekkel kapcsolatban teljes képesítést biztosítani. Fontos lenne ezeket a tanfolyamokat felsorolni az Europass portálon, és alaposan megvizsgálni az online anyagok szerzői jogát és tulajdonjogát, valamint az érintett online tanfolyamok minőségét és relevanciáját.

3.12. A **tanárok** központi szerepet játszanak a minőségi oktatás és képzés biztosításában, ugyanakkor az OECD szerint a társadalom még a tanárok egyötöde szerint sem értékeli megfelelően ezt a hivatást ⁽²⁴⁾, és a tanári szakmában átlagosan 11 %-kal rosszabbak a bérek, mint a felsőfokú végzettséggel rendelkező más szakemberek esetében ⁽²⁵⁾. Az európai oktatási térségnek tényleges támogatást kell nyújtania a tanároknak, oktatóknak és egyéb oktatási személyzetnek a Covid19-válság negatív hatásainak leküzdése érdekében.

3.13. Az érintett intézmények, diákok és tanárok **„Európai Egyetemek”** projekt részét képező hálózatának inkluzív jellegét és sokféleségét támogatni kell a bolognai folyamat valamennyi országában, a felsőoktatással kapcsolatos nemzeti és intézményi hatáskörök tiszteletben tartása és védelme mellett.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²¹⁾ HL C 56., 2021.2.16., 1. o.

⁽²²⁾ 2012/C 398/01

⁽²³⁾ A lisszaboni elismerési egyezmény.

⁽²⁴⁾ TALIS – The OECD Teaching and Learning International Survey – OECD 2018.

⁽²⁵⁾ OECD Education at a Glance 2020 OECD iLibrary | Introduction: The indicators and their framework (oecd-ilibrary.org).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az étrend-kiegészítők piacra lépésének összehangolása az EU-ban – Megoldások és bevált gyakorlatok

(feltáró vélemény)

(2021/C 286/07)

Előadó: **Veselin MITOV**

Felkérés:	Az EU portugál elnöksége, 2020.10.26.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.15.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	245/0/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Európában növekvően van az étrend-kiegészítők piaca. Az étrend-kiegészítőket az EU-ban nem egységesen alkalmazott 2002/46/EK irányelv⁽¹⁾ szabályozza. Az EU belső piacának megfelelő működéséhez viszont létfontosságú a jogszabályok egyforma alkalmazása, mert csak ez teszi lehetővé a biztonságos termékek szabad mozgását.

1.2. Az EGSZB támogatja **e jogszabályok felülvizsgálatát** főleg az étrend-kiegészítők meghatározásának frissítése által, valamint annak beillesztését, hogy legyen kötelező a bejelentés és a közigazgatási ügyiratok átnézése, a mellékhatások összegyűjtésére pedig hozzanak létre egy **tápanyagkövető** rendszert, ezzel is fokozva a közegészségügy védelmét.

1.3. A termékek és összetevők **biztonsága** kell, hogy legyen az elsődleges követelmény, fontos tehát, hogy ezt tudományos alapon határozzák meg. Az EGSZB azt ajánlja, hogy szabják meg a vitaminok és ásványi anyagok **maximumértékeit**, és állítsák fel az összetevők pozitív és negatív listáját, beleértve a növényeket is.

1.4. A **tájékoztató adatok** alapján a fogyasztónak teljes biztonsággal kell tudnia fogyasztani a termékeket. Az EGSZB javasolja a fogyasztók oktatására és a velük való kapcsolattartásra vonatkozó intézkedések bevezetését, különösen az e-kereskedelem tekintetében.

1.5. Az EGSZB arra bátorítja a hatóságokat, hogy fokozzák a termékek **vizsgálatát, elemzését és felügyeletét**, és a nem megfelelő termékek kivonásával óvják a fogyasztókat és a piaci szereplőket. Az ellenőrzéseknek vissza kellene szorítaniuk a piaci szereplők közötti **tisztességtelen versenyt** is (nem engedélyezett állítások használata, nem megfelelő, főleg harmadik országokból származó termékek).

1.6. Az EGSZB ezért minden érdekelt felet az étrend-kiegészítőkre vonatkozó jogszabályok **összehangolására** és ezek alkalmazására hív fel a tisztességesebb gazdaság és a nagyobb egészségügyi termékbiztonság érdekében.

2. Bevezetés

2.1. Ezt a véleményt a portugál tanácsi elnökség felkérésére készítettük elő, megoldásokat és bevált gyakorlatokat keresve az étrend-kiegészítők piacra lépésének összehangolására az EU-ban. Az EGSZB véleménye ösztönözheti az elnökség e témába vágó munkáját, különösen egy az év első felében tartandó konferencia és a Tanácson belüli munkacsoportok keretében. Az EGSZB üdvözölte a felkérést, mivel az élelmiszer-ágazat egyik keveset tanulmányozott részét érinti.

⁽¹⁾ HL L 183., 2002.7.12., 51. o.

2.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a téma jól beleillik az Egészségügyi Világszervezet „Egy Föld, egy egészségügy” megközelítésébe és A termelőtől a fogyasztóig európai stratégiába, amelyek az egészséges és fenntartható étkezést, valamint a fogyasztó jobb tájékoztatását támogatják a piaci szereplők közötti tisztességes kereskedelem biztosítása mellett ⁽²⁾. Az EGSZB megítélése szerint az egészséges és fenntartható étrendek az átfogó uniós élelmiszer-politika kulcsfontosságú pillérét képezik. Sürgősen módosítanunk kell étrendjeinken annak érdekében, hogy azok ökoszisztémáinkra és a közegészségre nézve is jótékony hatással legyenek ahelyett, hogy rombolnák ezeket ⁽³⁾.

2.3. Az EGSZB mindig is támogatta az egészség védelmére irányuló uniós politikát az egész élelmiszerláncban, a biztonság és a higiénia, valamint az egyértelmű, átlátható és biztonságos termékinformációk előmozdítása érdekében ⁽⁴⁾. Az EGSZB azt is fenntartja, hogy az élelmiszer-biztonságnak továbbra is egy szilárd rendszeren és az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságon (EFSA) kell alapulnia, amely átlátható eljárásokkal rendelkezik az élelmiszerláncba belépő új termékek biztonságosságának értékelésére, teljeskörű nyomon követhetőségére és a megfelelő kockázati kommunikációra ⁽⁵⁾.

3. Az étrend-kiegészítők összehangolásának előkészítése

3.1. Javításra szoruló szabályozási keret

3.1.1. Az étrend-kiegészítőket a 2002/46/EK irányelv célzottan szabályozza, e rendeleten a meghozása óta alig változtattak.

3.1.2. Az étrend-kiegészítők **meghatározása** annak ellenére sem változott, hogy az ágazat fejlődött, és új fogyasztási szokások alakultak ki. Nem elég pontos, és különböző értelmezéseket tesz lehetővé. Ott van például a „kimért kis egységek” fogalma, amely (meghatározott mennyiség hiányában) minden országban más és más. Ezek az értelmezések nézeteltéréseket szülhetnek a tagállamok között az étrend-kiegészítők státusával és az ellenőrzések eredményeivel kapcsolatban. A meghatározást bővíteni és pontosítani kell.

3.1.3. Az EGSZB javasolja a **szabályozás frissítését** az étrend-kiegészítők piacának fokozottabb összehangolása és az újítások figyelembevétele érdekében.

3.2. Hatékonyabbá tenni a bejelentést

3.2.1. A **bejelentés** az irányelv egyik lehetősége. Ez egy nyilatkozat, amellyel a terméket hivatalosan regisztrálják a piacra lépés előtt. Nem azonos a forgalombahozatali engedéllyel, és nem bizonyítja a megfelelőséget vagy a biztonságosságot. Minden tagállam (24/27) eldöntheti, hogy ez a bejelentés mit tartalmazzon, és hogyan dolgozzák fel ezeket az adatokat (ami az egyszerű adattártól a nagyon alapos tanulmányig terjedhet).

3.2.2. A bejelentésben szereplő adatok alapján az illetékes hatóságok jobban megismerhetik a saját piacukat, az adatfeldolgozással pedig elkerülhető az (országos és uniós jogszabályoknak) nem megfelelő termékek értékesítése, és könnyebb a vizsgálat.

3.2.3. Az EGSZB szorgalmazza az országos rendszerek jobb összehangolását, és azt javasolja, hogy a jogszabályokba vegyék be a kötelezően megadandó minimális adatokat (mennyiségi és minőségi összetétel, címkézés stb.), lehetőleg digitális formában, ezzel is csökkentve a piaci szereplő adminisztratív terhelését és biztosítva egyszersmind a lehető legmagasabb színvonalat. Amennyiben kivitelezhető, az EGSZB egy többnyelvű uniós portál létrehozását szorgalmazza, amelynek tartalmát a tagállamok döntésére bízna. Mivel az összetétel alig van összehangolva (lásd lentebb), ezt a kérdést csak országos szinten lehet tárgyalni.

3.2.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a fogyasztók védelmének céljából a bejelentést kötelezővé kellene tenni. Ezzel a gyakorlattal biztonságosabb termékek hozhatók forgalomba és megkönnyíthető a piac ellenőrzése és felügyelete. A bejelentett termékek listáját és a vonatkozó következtetéseket a fogyasztó rendelkezésére kellene bocsátani. A fogyasztóknak tudniuk kell tájékozódni, és jogsértés felfedezése esetén habozás nélkül panaszt kell benyújtaniuk az ellenőrző hatóságokhoz.

⁽²⁾ HL C 429., 2020.12.11., 268. o.

⁽³⁾ HL C 190., 2019.6.5., 9. o.

⁽⁴⁾ HL C 440., 2018.12.6., 158. o.

⁽⁵⁾ HL C 268., 2015.8.14., 1. o..

3.3. A tápanyagok maximális értékeinek megszabása élvezzen elsőbbséget a jogalkotásban

3.3.1. Az étrend-kiegészítők legismertebb összetevői a **vitaminok és az ásványi anyagok**. A tápanyagokat és kémiai megjelenésüket eredetileg az 1170/2009/EK rendelet⁽⁶⁾ szabályozta és sorolta fel az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) biztonsági vizsgálatai nyomán. Jelenleg a maximális mennyiségek országos szinten vannak megszabva vagy a hatékony, vagy a mérgező mennyiség alapján⁽⁷⁾. Egyes országokban nincsenek törvényben megszabott küszöbértékek. Az EFSA számos véleményében határozott meg toxicitási küszöbértékeket. Ezek az értékek a teljes étkezésben való kitettségre⁽⁸⁾ vonatkoznak, ezért nem lehet csupán az étrend-kiegészítőkre alkalmazni őket.

3.3.2. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy bízza meg mihamarabb az EFSA-t a maximális tápanyagküszöbök és az étrend-kiegészítők tisztasági követelményeinek megszabásával. Az unió területének nagysága és az étkezési szokások különbözősége miatt (zöldség-, hal- vagy húsfogyasztás, a csapvíz összetétele stb.) előfordulhat, hogy nem lehet majd egységes felső küszöböt megszabni, csupán régiókra/országcsoportokra vonatkozó küszöbértékeket. Kíváncsú volna küszöbértékeket megállapítani a sérülékeny csoportok számára is: gyermekek, terhes nők stb.

3.3.3. Az uniós szintű összehangolás minden érintett fél számára előnyös volna: fokozná a fogyasztó biztonságát, és csökkentené a túladagolás kockázatát, a termékek szabad mozgása pedig hasznos volna mind a piaci szereplők – mivel több piacon értékesíthetnék a termékeiket –, mind a fogyasztók számára – mivel szélesebb választékhoz juthatnának.

3.3.4. Bár az összehangolás elsősorban a tápanyagokra vonatkozik, a termékekben használt **más összetevők** esetén is fontos lenne, ugyanis elősegítené a mozgásukat és tudományos vizsgálat alapján lehetne bizonyítani, hogy biztonságosak. Egyes országok már meg is próbálták közelíteni egymáshoz a növényalapú termékekre vonatkozó jogszabályaikat közös listák segítségével: Belgium, Franciaország és Olaszország, illetve újabban Németország, Svájc és Ausztria. Külön figyelmet érdemelnek a biotechnológiai eredetű összetevők is, például a mikroorganizmusok (probiotikumok, élesztők).

3.3.5. Az EGSZB azt is ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy fontolja meg a többi anyag pozitív és negatív listájának felállítását nemcsak a mibenlétükre és a mennyiségükre, hanem a felhasználási feltételeikre vonatkozóan is, mint azt az új élelmiszerekről szóló 2015/2283/EU rendelet⁽⁹⁾ keretében is teszi.

3.4. Jelzések: a fogyasztói választás eszköze

3.4.1. A fogyasztó rendszerint a termék címkéjén találja meg a tájékoztatást: az összetevők, allergének stb. listáját, ami a 1169/2011/EU rendelet⁽¹⁰⁾ ⁽¹¹⁾ hatálya alá esik. Ennek ellenére 2018-ban az ellenőrzések során felderített visszaélések 58 %-át a címkézés tette ki⁽¹²⁾. Az élelmiszer-címkézéssel kapcsolatban az EGSZB üdvözli az Európai Uniót a tanácsi munka keretében tett erőfeszítéseit, de úgy látja, hogy egyes nehézségek továbbra is fennállnak.

3.4.2. A termék tulajdonságait megtudhatjuk a címkén szereplő állításokból, de a boltokban, a tévében, az interneten stb. felbukkanó reklámokból is. A reklám egyes termékek megvásárlására készíthet. Az 1924/2006/EK rendelet⁽¹³⁾ rendelkezett a tápanyag-összetételre és egészségre vonatkozó állítások pozitív listáiról. Az EFSA már megvizsgálta és közölte a vitaminokra és ásványi anyagokra vonatkozó állításokat, a növényekre vagy más anyagokra vonatkozóakat azonban még mindig nem tanulmányozták. Ezek az állítások tehát az egyes országok szabályozása alá esnek, ahol van ilyen, a piac pedig tele van mindenféle nem ellenőrzött kijelentéssel, ami **piaci torzulást** eredményez.

3.4.3. Az EGSZB tehát amellettt száll síkra, hogy az Európai Bizottság találja meg azt a legjobb munkakeretet, amellyel az EFSA folytathatja a függőben lévő anyagokkal – elsősorban a növényekkel – kapcsolatos tápanyag-összetételre és egészségre vonatkozó állítások vizsgálatát, és alakítsa ki ennek feltételeit, hogy az összetevők biztonságosak lehessenek.

⁽⁶⁾ HL L 314., 2009.12.1., 36. o.

⁽⁷⁾ A Bíróság ítélete, C-672/15. sz. ügy.

⁽⁸⁾ A vitaminok és ásványi anyagok hozzáadásáról szóló 1925/2006/EK rendelet 6. cikke értelmében az Európai Bizottságnak legkésőbb 2009. január 19-ig meg kellett volna szabnia a maximális tápanyagmennyiségeket az élelmiszerekre vonatkozóan (kivéve az étrend-kiegészítőket).

⁽⁹⁾ HL L 327., 2015.12.11., 1. o.

⁽¹⁰⁾ HL L 304., 2011.11.22., 18. o.

⁽¹¹⁾ A Tanács jelenleg a fogyasztói tájékoztatás szabályainak felülvizsgálatára vonatkozó ütemtervet vizsgálja az összetevők származási helyének és lejáratí idejének tekintetében, mivel az csak korlátozottan érinti az étrend-kiegészítőket.

⁽¹²⁾ Élelmiszer-csalás Elleni Európai Hálózat (EU Food Fraud Network) és igazgatási segítségnyújtási és együttműködési rendszer (ISE-rendszer) – 2018. évi éves jelentés

⁽¹³⁾ HL L 404., 2006.12.30., 9. o.

3.5. A határtermékek nem kockázatmentes termékek

3.5.1. Az is előfordul, hogy az étrend-kiegészítők bemutatása és reklámja során homályban marad a **termékek ellenőrzési státusa**. Egyes piaci szereplők nem haboznak termékeiknek gyógyító vagy betegségmegelőző hatást tulajdonítani, azokat gyógyszerhelyettesítőként beállítani és „gyógyhatású élelmiszernek” nevezni. Egy célzott ellenőrzési kampány rámutatott e **megtévesztő** állítások használatára a Covid19 elleni megelőzés vagy védekezés során ⁽¹⁴⁾. A fogyasztókat befolyásolhatja az ilyen hamis ígéretek.

3.5.2. A nem egyértelmű státusú ⁽¹⁵⁾ termékeket „határtermékeknek” nevezik. E „szürke zóna” a termékek értékesítési helyének, kiszárazásának, valamint annak köszönhető, hogy egyes összetevőket éppúgy hozzá lehet adni élelmiszerekhez, mint gyógyszerekhez, viszont eltérő mennyiségben.

3.5.3. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy hozzon létre egy „határtermékek” munkacsoportot például a Növények, Állatok, Élelmiszerek és Takarmányok Állandó Bizottságának (PAFF) szakértői csoportján belül a gyógyszerek, az orvostechikai eszközök, a kozmetikumok vagy a biocidok munkacsoportjainak mintájára, amelyek dokumentumokat közölve segítik a hatóságokat és a piaci szereplőket a termékek státusának tisztázásában. Az európai munkacsoport létrehozása nem zárja ki, hogy országos szinten vegyes bizottságokat állítsanak fel a termékek státusának megállapítására.

3.5.4. Az EGSZB határozottan javasolja a hatóságoknak e termékek célzott ellenőrzését, hogy ki lehessen vonni őket a forgalomból. Az ilyen termékek jelenléte **tisztességtelen versenyt** jelent a gyógyszervállalatokkal szemben, amelyeknek forgalombahozatali engedélyt kell kiváltaniuk a gyógyszerekre. Ha közölnék az ellenőrzések eredményeit, akkor a fogyasztó is megismerhetné az ilyen termékek kockázatait.

3.6. A virágzó e-kereskedelem választási lehetőségek, de egyenlőtlenségek forrása is

3.6.1. A Covid19-világjárvány hatására az élelmiszerek **távértékesítése** fellendült. Az étrend-kiegészítők általában hosszú szavatossági idejű termékek, és könnyű őket szállítani.

3.6.2. Sajnos e termékek egy része, főleg ha az EU-n kívülről származnak, összetételük vagy különösen az állítások szempontjából nem megfelelő, ami a szabálykövető európai piaci szereplőkkel szemben **tisztességtelen versenyt** támaszt. Ráadásul a tagállamok a fogyasztóra veszélyes betiltott és ártalmas anyagok jelenlétét mutatták ki egyes termékekben (amfetaminok a sportolóknak szánt készítményekben, gyógyszerek stb.).

3.6.3. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy fokozottan **figyeljék** és ellenőrizzék az e-kereskedelmi platformokat és webhelyeket, valamint hogy vegyenek mintákat, vizsgálják meg őket, és a szabálysértő termékeket jelentsék az élelmiszer- és takarmánybiztonsági riasztási rendszerben (RASFF – Rapid Alert System for Food and Feed).

3.6.4. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy fokozni kellene a fogyasztók **oktatását** és a velük való **kapcsolattartást** a biztonságosabb internetes vásárlás biztosítása érdekében. Bár az élelmiszereknek biztonságosnak kell lenniük az értékesítéshez, a fogyasztóknak tisztában kell lenniük azzal, hogy egyes online kínált termékek kockázatot jelenthetnek az egészségükre.

3.7. Élelmiszer-követés mint riasztási eszköz

3.7.1. Egyes összetevők esetén **mellékhatások** léphetnek fel még akkor is, ha a termékek megfelelnek a jogszabályoknak. Nincs megvizsgálva minden termék vagy összetevő biztonságossága, és az sem, hogy más termékekkel, például a gyógyszerekkel milyen kölcsönhatásaik lehetnek.

3.7.2. Nagyon kevés tagállam rendelkezik strukturált mellékhatásgyűjtő rendszerrel (**tápanyagkövetés**), és biztosítja a mellékhatások nyomon követését. A következő országokban van ilyen: Olaszország, Franciaország, Dánia, Portugália, Csehország, Szlovénia és Horvátország.

⁽¹⁴⁾ Az ellenőrzések eredménye itt érhető el.

⁽¹⁵⁾ Az Európai Bíróság egyik ítéletének értelmében a termékek státusa az egyes országok saját hatáskörébe tartozik, egy-egy étrend-kiegészítő státusa pedig országonként eltérhet: C-211/03., C-299/03., C-316/03., C-317/03. és C-318/03. sz. egyesített ügyek.

3.7.3. Az EGSZB bátorítja az országos szintű **élelmiszer-ellenőrzési** rendszerek bevezetését a termékbiztonság elősegítésére, hogy az egészségügyi problémákat jelző változások korai felismerésével és ezáltal az egészségügyi problémák **megelőzésével** magas szinten biztosíthassák a **közegészség védelmét**. A rendszer összegyűjthetné a mellékhatásokat súlyosságuktól függetlenül, ezzel is támogatva a termékbiztonsági vizsgálatokat, a szükséghelyzeti intézkedések meghozását vagy szükség esetén a jogszabályok módosítását, valamint a piaci szereplőket abban, hogy az adatokat beépítve a **minőség-ellenőrzésükbe** biztonságosabb termékeket fejleszthessenek ki. Az előállítás szintjén az étrend-kiegészítőkre ugyanazok a biztonsági szabályok vonatkoznak, mint az élelmiszeripar többi termékére (HACCP-rendszer ⁽¹⁶⁾ stb.), és az ágazatban dolgozókat érintő semmilyen sajátos kockázat nem ismeretes.

3.7.4. Az EGSZB javasolja továbbá, hogy a tagállamok számára hozzanak létre egy európai munkacsoportot az EFSA felügyelete alatt, amely biztosítaná az országok közötti információcserét, az egységes vizsgálatokhoz szükséges bevált gyakorlatok megosztását, a tudományos ismeretek cseréjét és szükség esetén az uniós jogszabályokba való beillesztésüket.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹⁶⁾ Veszélyelemzés, kritikus szabályozási pontok (Hazard Analysis and Critical Control Points).

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 560. PLENÁRIS ÜLÉSE (JDE) –
INTERACTIO, 2021. 04. 27. – 2021. 04. 28.Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi
rendeletre az európai adatkormányzásról (Adatkormányzási rendelet)

(COM(2020) 767 final)

(2021/C 286/08)

Előadó: **Giuseppe GUERINI**Társelőadó: **Marinel Dănuț MUREȘAN**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2020.12.11. Európai Parlament, 2020.12.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	234/3/13

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli az adatkormányzásról szóló rendeletjavaslatot, amely magában foglalja és kiegészíti a nyílt hozzáférésű adatokról szóló (EU) 2019/1024 irányelvet⁽¹⁾, és elsősorban a közszférabeli szervezetek birtokában lévő azon adatokra vonatkozik, amelyekre mások jogai vonatkoznak.

1.2. Az EGSZB hasznosnak és szükségesnek ítéli a javaslatot, mivel a digitális adatok feldolgozása, tárolása és megosztása mind gazdasági, mind pedig társadalmi és civil szempontból egyre fontosabb: az egyénekre, a közigazgatási szervekre és a vállalkozásokra egyaránt összetett, egymással összefüggő szabályozási keret vonatkozik.

1.3. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja egy olyan harmonizált szabályozási keret elfogadását, amely képes elérni, hogy az emberek, a fogyasztók, a kkv-k és különösen a mikrovállalkozások bízzanak adataik megfelelő védelmében, és így lehetőséget adjon a gazdasági szereplőknek és a K+F-intézeteknek a fejlődésre és a növekedésre.

⁽¹⁾ HL L 172., 2019.6.26., 56. o.

1.4. Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság ezt a rendeletet a közigazgatási szervekre, a közszférabeli szervezetekre és közjogi intézményekre kívánja alkalmazni olyan megközelítéssel, amely struktúrájuktól függetlenül valamennyi közszférabeli szereplőre kiterjed.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy ha az adatok mesterséges intelligenciával történő kezelése és feldolgozása munkaügyi célú, akkor tegyék kötelezővé a szociális partnerekkel való előzetes konzultáció és a problémáikról való tárgyalás megfelelő formáit. Ha az MI használata a polgárjogokat is érinti, a szervezett civil társadalmat is be kell vonni.

1.6. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, mely szerint ki kell jelölni az új szabályok megfelelő felügyeletének biztosításáért felelős nemzeti hatóságokat.

1.7. Az EGSZB egyetért azzal, hogy minden tagállamban kapcsolattartó pontot kellene létrehozni, és azt ajánlja, hogy ezek minden érdekelt fél számára legyenek hozzáférhetőek, hogy garantálni lehessen a hatékony működést és elő lehessen mozdítani a civil társadalmi szervezetekkel és a szociális partnerekkel való eredményes együttműködést.

1.8. Az EGSZB támogatja az altruisztikus adatkezeléssel foglalkozó szervezetekre vonatkozó szabályok létrehozására tett javaslatot, különösen azt, amely szerint ezek kizárólag nonprofit, általános érdekű tevékenységet végző szervezetek lehetnek, amelyek önállóak és függetlenek, különösen a profitorientált adatkezelést végző más szervezetektől.

1.9. Az EGSZB különösen érdekesnek tartja, hogy a rendelet lehetőséget ad egy olyan, adatkezelést és -cserét végző szövetkezeti modell hasznosságának elismerésére, amely a polgárok, a mikro-, kis- és középvállalkozások, a magánvállalkozók és szabadfoglalkozásúak érdekeit szolgálná.

1.10. A szövetkezeti modell a semleges és megosztott adatkezelés igen hasznos eszköze is lehetne. Ennek kapcsán az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy támogassák a polgárokat, a kkv-kat és az őket képviselő szervezeteket abban, hogy az adatkezelést és -cserét végző kölcsönös támogató szervezeteket hozzanak létre.

1.11. Az EGSZB szerint a személyes adatok védelme, csakúgy mint a digitális személyazonosság és a magánélet védelme, az adatkormányzás alapvető eleme, és közvetlenül kapcsolódik az emberi méltóság és az alapjogok tiszteletben tartásához. Ennek megfelelően úgy véli, hogy az adatok tulajdonjogára vonatkozó jogszabályokat el kell ismerni annak érdekében, hogy az európai polgárok beleszólhassanak adataik felhasználásába.

2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1. Az e véleményben vizsgált javaslat a következőket célozza:

- i. a közszféra adatainak további felhasználás céljából történő rendelkezésre bocsátása olyan helyzetekben, amikor az említett adatokra mások jogai vonatkoznak;
- ii. a vállalkozások közti adatmegosztás lehetővé tétele;
- iii. a személyes adatok felhasználásának lehetővé tétele az általános adatvédelmi rendelet (GDPR) szerint;
- iv. az adatok altruisztikus alapon történő felhasználásának engedélyezése.

2.2. A javaslat magában foglalja és kiegészíti a nyílt hozzáférésű adatokról és a közszféra információinak további felhasználásáról szóló (EU) 2019/1024 irányelvet (a nyílt hozzáférésű adatokról szóló irányelv), és elsősorban a közszférabeli szervezetek birtokában lévő azon adatokra vonatkozik, amelyekre mások jogai vonatkoznak.

2.3. A javaslat jogalapja az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke, célja pedig a tagállami jogszabályok és adminisztratív intézkedések közelítése annak érdekében, hogy az Európai Unióban olyan harmonizált jogi keretben garantálják az adatáramlást, amely a közszférabeli szervezetek birtokában lévő adatok mozgását illetően meg tudja szilárdítani az egységes piacot.

2.4. Az I. fejezet értelmében a rendelet tárgyát az alábbiak képezik:

- i. a közszférabeli szervezetek birtokában lévő adatok bizonyos kategóriáinak Unión belüli további felhasználási feltételei;
- ii. bejelentési és felügyeleti keretrendszer az adatmegosztási szolgáltatások nyújtása vonatkozásában;
- iii. keretrendszer azon szervezetek önkéntes nyilvántartásba vételéhez, amelyek altruisztikus célokra rendelkezésre bocsátott adatokat gyűjtenek és dolgoznak fel.

2.5. A második fejezet mechanizmust hoz létre a közszférabeli szervezetek birtokában lévő adatok bizonyos kategóriáinak további felhasználására, melynek feltétele mások jogainak tiszteletben tartása. Harmadik személyek jogainak védelmére például a személyes adatok vagy a szellemi tulajdonjogok védelme, vagy a szakmai titoktartás alapján lehet szükség.

2.6. A tagállamoknak egyetlen kapcsolattartó pontot kell létrehozniuk, amely támogatja a kutatókat és az innovatív vállalkozásokat a megfelelő adatok azonosításában, és rendszeresíteniük kell a közszférabeli szervezetek megfelelő technikai eszközökkel és jogi segítségnyújtással történő támogatására szolgáló struktúrákat.

2.7. A III. fejezet célja a személyes és nem személyes adatok megosztása iránti bizalom növelése, valamint a B2B és a C2B adatmegosztáshoz kapcsolódó tranzakciós költségek csökkentése azáltal, hogy bejelentési rendszert hoz létre az adatmegosztás területén tevékenykedni kívánó szervezetek számára, illetve szabályozza azok tevékenységét. Ezeknek a szolgáltatóknak semlegesnek kell maradniuk a kicserélt adatok tekintetében. Ezeket az adatokat más célokra nem használhatják fel.

2.8. A IV. fejezet megkönnyíti az adatok altruisztikus megosztását, azaz azt, hogy azokat magánszemélyek vagy vállalatok a közjó érdekében önként hozzáférhetővé tegyék. Megteremti annak lehetőségét, hogy az adataltruizmussal foglalkozó szervezetek regisztrálhassák magukat „az Unió által elismert adataltruista szervezetként” annak érdekében, hogy erősítsék a működésükbe vetett bizalmat.

2.9. Ezenkívül az adataltruizmushoz való egységes európai hozzájárulási űrlapot dolgoznak ki a hozzájárulás begyűjtési költségeinek csökkentése és az adatok hordozhatóságának megkönnyítése érdekében.

2.10. Az V. fejezet határozza meg az adatmegosztási szolgáltatók és az adataltruizmussal foglalkozó szervezetek bejelentési keretének nyomon követésére és végrehajtására kijelölt illetékes hatóságok működési követelményeit. Ezenkívül rendelkezéseket tartalmaz az egyének jogainak védelméről és konkrétan az említett szervezetek határozatai elleni adminisztratív panasztételi jogról és a bírósági jogorvoslat módjáról.

2.11. A VI. fejezet létrehozza az „Európai Adatinnovációs Testületet”, amely elősegíti a tagállami hatóságok bevált gyakorlatainak összeállítását, elsősorban a további felhasználásra irányuló kérelmek feldolgozására, valamint az adatmegosztási szolgáltatók bejelentési keretrendszerével, valamint az adataltruizmussal kapcsolatos következetes gyakorlat biztosítására vonatkozóan.

2.12. A VII. fejezet értelmében az Európai Bizottság végrehajtási jogi aktusokat fogadhat el az adataltruizmushoz való európai hozzájárulási űrlappal kapcsolatban, a VIII. fejezet pedig átmeneti rendelkezéseket tartalmaz az adatmegosztási szolgáltatókra vonatkozó általános engedélyezési rendszer működését illetően, és előírja a záró rendelkezéseket.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az Európai Bizottság javaslata megfelelő és szükséges, mivel a digitális adatok feldolgozása, tárolása és megosztása mind gazdasági, mind pedig társadalmi és civil szempontból egyre fontosabb: az egyénekre, a közigazgatási szervekre és a vállalkozásokra egyaránt összetett, egymással összefüggő szabályozási keret vonatkozik.

3.2. A digitális adatok magas szintű felhasználása több célt is szolgálhat: új termékek kifejlesztése, illetve a hagyományos gyártási folyamatok hatékonyabbá tétele, a kutatás alátámasztása, az éghajlatváltozás elleni küzdelem és az energia- és vízforrások jobb felhasználása, mindezt az emberi egészség védelmére tett szakadatlan erőfeszítések mellett

3.3. Az adatok hatékony és hathatós felhasználásához fontos, hogy óriási adatmennyiséget lehessen megosztani és cserélni. Ehhez ki kell aknázni a mesterséges intelligenciát alkalmazó gépek számítási kapacitását, az adatfeldolgozást egyre ambiciózusabb, közérdekű célok szolgálatába állítva. Erre egy példa a betegségek orvosi képalkotó eljárásokkal való korai diagnosztizálását elősegítő adatcsere.

3.4. A másodpercenként előállított, kinyert és továbbított adatok végtelen összetettsége és mennyisége azt eredményezte, hogy gombamód kezdtek szaporodni az adatkezelésre szakosodott vagy adatközvetítőként működő vállalkozások, szervezetek és testületek. Ezek az adatcserét vagy kereskedelmi céllal, vagy közérdekből, a közös érdekében (elsősorban tudományos kutatás céljára) végzik.

3.5. A gazdaság és a technológia mai helyzetét tekintve az adatok igen értékes és hasznos erőforrást képviselnek, melyek alapvető etikai, gazdasági és politikai kérdésekkel járnak, és komoly hatást gyakorolnak a versenyképességre, valamint a vállalatok, sőt az államok közötti versenyre. Ezért helyénvaló, hogy az Európai Bizottság lépést tett egy olyan arányos, világos adatkormányzási keret meghatározására, melynek célja az adatok gazdasági és stratégiai értékének védelme mindazon területeken, ahol fontos a digitális adatok birtoklása és feldolgozása.

3.6. Ami az érzékeny adatokat, különösen az érzékeny egészségügyi adatokat illeti, az EGSZB szerint hasznos volna bevált gyakorlatokat kidolgozni, illetve elterjeszteni, mint például a Microsoft, amely úgy döntött, hogy figyelmezteti ügyfeleit, amikor kormányzati szervek arra kérték a vállalatot, hogy tegye közzé ügyfelek személyes adatait.

3.7. Az EGSZB elismeri és támogatja az európai bizottsági javaslat elsődleges célját: megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy az egyének, fogyasztók, magánvállalkozók és szabadfoglalkozásúak, valamint a vállalkozások (főleg a kis- és mikrovállalkozások) annak biztos tudatában osszák meg az adataikat, hogy azokat szabályozott, megfelelően felügyelt szervezetek kezelik. Ez növeli a bizalmat és elősegíti egy olyan szabályozási keret kialakítását, amely teljes egészében megfelel az Európai Unió értékeinek és elveinek.

3.8. Korábbi véleményeivel összhangban az EGSZB ismét szeretné kijelenteni, hogy az algoritmusok átláthatóságát és nyomon követhetőségét, az MI-eszközök emberek általi ellenőrzését és az emberi jogok tiszteletben tartását garantáló európai jogi keret szükséges az adatkormányzás és az MI-eszközök kezeléséhez.

3.9. Szintén ki kell emelni, hogy az MI-eszközök munkahelyi bevezetése esetén az Európai Bizottságnak szabályokat kell lefektetnie a szociális párbeszéd és tárgyalás megerősítésére vonatkozóan a munkavállalók képviselőivel való kötelező előzetes konzultáción keresztül. Ezenkívül elő kell mozdítania az MI-eszközök széles körű bevezetésével foglalkozó országos bizottságok/megfigyelőközpontok létrehozását, melyekben valamennyi érdekelt félnek – fogyasztók, kkv-k, szakmai szervezetek, valamint a munkavállalók és a szervezett civil társadalom képviselői – részt kell vennie.

3.10. A rendeletnek szorgalmaznia kell egy eljárást az adatkezelési szolgáltatások igénybevétele általános feltételeinek jóváhagyására annak érdekében, hogy ha a szerződések adattovábbításról vagy az adatokhoz való hozzáférésről szóló rendelkezései ellentmondanak az uniós védelmi szabályoknak, e rendelkezéseket a bíróság megsemmisíthesse. Ennek érdekében az EGSZB azt is ajánlja, hogy a sütik (cookie-k) elfogadására vagy elutasítására vonatkozó eljárás egyszerűsítésével harmonizálják és erősítsék meg a hozzájárulás elvét.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság javaslata megfelel a Szerződésekben rögzített arányossági és szubszidiaritási elvnek, mivel a benne javasolt szabályok nem áldozzák fel túlzott mértékben a magánérdekeket az adatmegosztás és a hathatós adatfelhasználás célkitűzésének oltárán.

4.2. Ennek eléréséhez a legmegfelelőbb eszköz egy olyan rendelet, amely garantálja, hogy az egységes piac területén egységes szabályok legyenek érvényben; ha minden tagállam más szabályokat követne, az nem lenne hatékony, és túlzott megfelelési költségeket róna az európai vállalkozásokra, különösen a kkv-kra, akadályozva a megfelelő adatáramlást.

4.3. Ezért a választott szabályozási eszköz a legalkalmasabb arra, hogy elősegítse egy olyan európai piac fejlesztését, ahol az adatok hathatósan áramolhatnak egy olyan harmonizált szabályozási keretnek köszönhetően, amely képes elérni, hogy az emberek, a fogyasztók és a kkv-k bízzanak adataik megfelelő védelmében, és így lehetőséget adjon a gazdasági szereplőknek és a K+F intézeteknek a fejlődésre és a növekedésre.

4.4. Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság ezt a rendeletet a közigazgatási szervekre, a közszférabeli szervezetekre és közjogi intézményekre kívánja alkalmazni, a szokásos közbeszerzési gyakorlatokkal összhangban. Emiatt tényalapú megközelítést alkalmaz, biztosítva, hogy a szabályok átfogóak legyenek, azaz szervezeti formájuktól függetlenül valamennyi közszektorbeli szereplőre vonatkozzanak, és megfelelően érvényesüljenek.

4.5. Az új szabályok általános alapjait tekintve a javasolt rendelet nemcsak arányos, de következetes is abban, hogy nem vonatkozik az állami vállalatokra, mivel ezek egyre nagyobb mértékben alkalmaznak vállalkozói és piaci alapú modelleket.

4.6. Az EGSZB támogatja a 6. cikk rendelkezéseit, melyek szerint „[a]zok a közszférabeli szervezetek, amelyek engedélyezik a 3. cikk (1) bekezdésében említett adatkategóriák további felhasználását, díjat számíthatnak fel az említett adatok további felhasználásának engedélyezéséért”, és „[a] díjaknak megkülönböztetésmentesnek, arányosnak és objektíven indokoltnak kell lenniük, és nem korlátozhatják a versenyt”. Ennek kapcsán meg kell jegyezni, hogy a vállalkozások, a kkv-k, valamint a mikro-, kis- és szociális gazdasági vállalkozások nagy mennyiségű adatot szolgáltatnak a hatóságoknak, ennek pedig – esetenként tetemes – költségei vannak, ezért e költségek hatásait – különösen a kkv-k esetében – figyelembe kell venni a díjak kiszabásakor.

4.7. Az EGSZB azt a rendelkezést is támogatja, hogy a díjak kiszámításának módszertanát előre közzé kell tenni, és hogy a számításnak az adatkezelés és -megosztás költségein kell alapulnia, nem pedig valamely más, egy adatlicenc szerinti díjszabási rendszeren.

4.8. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy biztosítani kell, hogy az adatcsere megfeleljen az EUMSZ versenytorzulással kapcsolatos 101. cikkének. Emellett azt is garantálni kell, hogy az információcsere formája megfeleljen az Európai Bizottság horizontális együttműködési megállapodásokról szóló iránymutatásainak. Így elkerülhető, hogy az információt cserélő szervezetek megzavarják a piaci átláthatóságot, utat nyitva a közvetlen versenytársak összejátszásának, így csökken a verseny – a fogyasztók és a kis- és mikrovállalkozások kárára –, és ezzel torzul a piaci versenyképesség.

4.9. Az EGSZB határozottan támogatja, hogy kijelöljék az Európai Bizottság által megállapított új szabályok érvényesíthetőségével kapcsolatos megfelelő felügyelet biztosításáért felelős nemzeti hatóságokat (12. és 20. cikk). Szintén egyetért az e hatóságok számára előírt, a 23. cikkben felsorolt követelményekkel.

4.10. A nemzeti vagy európai szintű adatbázisok nem megfelelő használatának megelőzése érdekében az adatok felhasználását a különböző érintett nemzeti hatóságoknak kell felügyelniük, az Európai Bizottsággal együttműködve.

4.11. Az altruisztikus adatkezelő szervezeteket és elismerésük általános feltételeit illetően az EGSZB üdvözli, hogy a rendeletjavaslat kimondja, hogy ezek kizárólag nonprofit, általános érdekű tevékenységet végző szervezetek lehetnek, és ami még fontosabb, önállóan és függetlennek kell lenniük, különösen a profitorientált vagy adatkezelést végző más szervezetektől.

4.12. Ilyen rendelkezésekkel és az adataltruista szervezetek nyilvántartásának létrehozásával biztosítani lehet a szükséges átláthatóságot és az altruisztikus adatcsere tárgyát képező egyének és vállalkozások jogainak és érdekeinek védelmét. Ez pedig minden érdekelt fél bizalmát növelné.

4.13. Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy minden tagállamban létre kell hozni egy kapcsolattartó pontot, amint erről a rendeletjavaslat 8. cikke rendelkezik. Ennek a kapcsolattartó pontnak minden érdekelt fél számára könnyen hozzáférhetőnek kell lennie annak érdekében, hogy garantálni lehessen a hatékony működést és elő lehessen mozdítani a civil társadalmi szervezetekkel és a szociális partnerekkel való eredményes együttműködést.

4.14. Az EGSZB szintén üdvözli, hogy a rendelet III. fejezete felveti az „adatkezelést és -cserét végző szövetkezetek” létrehozásának lehetőségét. Ez a mechanizmus a polgárok (munkavállalók, fogyasztók, vállalkozók), valamint az egyseminyenes és kisvállalkozások érdekeit szolgálja, amelyek önállóan nem tudnának nagy mennyiségű adatot elérni vagy feldolgozni. Ennek kapcsán az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy támogassák a kkv-k szervezeteit abban, hogy közösen létrehozzák ezeket az adatkezelést és -cserét végző kölcsönös biztosító szervezeteket.

4.15. A szövetkezetek és más, együttműködésen alapuló struktúrák valóban különösen alkalmasnak tűnnek közvetítő tevékenységek kezelésére és az adatok polgárok (munkavállalók, fogyasztók, vállalkozók) és cégek közti cseréjére vagy megosztására. Mivel a szövetkezeti forma esetében az érintettek és az adatkezelő szövetkezet adatkezeléssel kapcsolatos érdekei megegyeznek – hiszen a szövetkezet ebben az esetben az érintettek tulajdonában áll –, e struktúrákban részvételen alapuló irányítást lehetne megvalósítani a polgárok, a cégek és vállalkozók között, akik adatszolgáltatók és -felhasználók is egyben. Ez a mechanizmus támogathatná a nyílt és bizalmi légkör megteremtését, amely az EU digitális egységes piacán megvalósítandó helyes adatkormányzás előfeltétele.

4.16. Ennek kapcsán az EGSZB úgy véli, hogy eredményes együttműködésre van szükség a civil társadalmi szervezetekkel, a szociális partnerekkel és a szakmai szervezetekkel.

4.17. A személyes adatok védelmét illetően az EGSZB kiemelné, hogy az uniós jog értelmében a magánélet védelme és az emberi méltóság tiszteletben tartása az emberek alapvető és elidegeníthetetlen jogainak nélkülözhetetlen eleme. Előfordul azonban, hogy e jogok megfelelő védelmét veszélyezteti a szabadon, nem mindig egyszerűsített módon megszerzett hozzájárulás révén gyűjtött adatok eltorzított felhasználása. Súlyosabb esetben adatokat már személyazonosság-lopás révén is eltulajdonítottak. Néhány tagállamban már több bírósági ítélet is született „adatlopás” ügyében. A lopás elismerése az adatok tulajdonjogának elismerését jelenti.

4.18. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy ismerjék el a digitális adatok tulajdonjogáról szóló uniós jogszabályokat, hogy az egyének (munkavállalók, fogyasztók és vállalkozók) rendelkezzhessenek adataik felhasználásáról és kezeléséről. Ez megnyitná az utat az egyértelmű jogi legitimitással rendelkező kollektív keresetek előtt, amelyek célja az érintettek adataihoz való hozzáférés megelőzése és ellenőrzése, és ezen adatok kezelésének megkönnyítése az európai digitális piac megteremtése érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

MELLÉKLET

A szekcióvélemény itt következő szakaszának törlésére vonatkozó módosító indítványt a Közgyűlés elfogadta, ám a szavazók több mint egynegyede a szövegrész megtartása mellett voksolt:

1.6. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, mely szerint ki kell jelölni az új szabályok megfelelő felügyeletének biztosításáért felelős nemzeti hatóságokat. Ennek kapcsán rámutat, hogy nem kellene vadonatúj hatóságokat létrehozni: a személyes adatok védelméért felelős, a tagállamokban már működő hatóságok az eddigi tapasztalataikra építve elláthatnák az Európai Bizottság javaslatában szereplő szabályok végrehajtásával járó feladatokat.

4.9. Az EGSZB határozottan támogatja, hogy kijelöljék az Európai Bizottság által megállapított új szabályok érvényesíthetőségével kapcsolatos megfelelő felügyelet biztosításáért felelős nemzeti hatóságokat (12. és 20. cikk). Szintén egyetért az e hatóságok számára előírt, a 23. cikkben felsorolt követelményekkel. Ennek kapcsán és a tagállamok szervezéssel kapcsolatos döntési jogkörének sérelme nélkül az EGSZB rámutat, hogy a személyes adatok védelméért felelős, már működő hatóságok komoly szakmai és szabályozási tapasztalatokkal rendelkeznek ezen a területen. Elláthatnák az Európai Bizottság javaslatában szereplő szabályok végrehajtásával járó feladatokat, így nem kellene vadonatúj hatóságokat létrehozni.

A szavazás eredménye:

A módosító indítvány mellett (azaz a szövegrészek törlésére) szavazott: 124

Ellene: 94

Tartózkodott: 27

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Új fogyasztóügyi stratégia – A fogyasztói reziliencia erősítése a fenntartható helyreállítás érdekében

(COM(2020) 696 final)

(2021/C 286/09)

Előadó: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Társelőadó: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.1.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	218/2/24

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB tudomásul veszi az új fogyasztóügyi stratégiát és az abban javasolt 22 intézkedést, és úgy véli, a dokumentum nemigen lehetne ennél átfogóbb és részletesebb.

1.2 Ugyanakkor – bár elismeri az Európai Bizottság által tett erőfeszítéseket – az EGSZB úgy véli, hogy a fogyasztóügyi stratégiát egy a fogyasztóügyi politikáról szóló valódi stratégia következményeként, illetve logikus folytatásaként kellene kialakítani. Mivel a fogyasztóvédelmi politika legutóbbi (a 2007–2013 közötti időszakra szóló) stratégiáját az Európai Bizottság 2007. március 13-án tette közzé, az mára teljességgel elavultnak tekinthető.

1.3 Az EGSZB ezért attól tart, hogy az Európai Bizottság új fogyasztóügyi stratégiája a jelenlegi formájában pontszerű kezdeményezések halmazának tűnik, és hogy azt a gyakorlatban nehéz lesz végrehajtani.

1.4 Az EGSZB véleménye szerint továbbá a Covid19-világjárvánnyal szembeni küzdelmet célzó intézkedéseknek kivételes jellegűeknek kell lenniük, és közülük számos elsőbbséget élvez és sürgősséggel hajtandó végre, tekintettel a példa nélküli egészségügyi, gazdasági és szociális válságra. Felmerül, hogy ezeket az intézkedéseket bele kellene-e építeni a fogyasztóügyi stratégiába, amely egyébként – az EGSZB szerint – sajnálatos módon nem foglalkozik kellően a jelenlegi helyzettel.

1.5 Ebben az összefüggésben az EGSZB szükségesnek tartja megismételni azt a meggyőződését, hogy az egészségügyi uniót a lehető legnagyobb mértékben el kell mélyíteni, és hogy az egészségügyi politika nem lehet kizárólagosan tagállami politika. Emiatt helyénvaló volna úgy módosítani az EUMSZ 168. cikkét, hogy az közeledjen a fogyasztóvédelmi politikáról szóló 169. cikkhez.

1.6 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a belső piac megvalósítására – legyen szó akár a fizikai, akár a digitális egységes piacról – egyenlő feltételekkel kell sort keríteni, és biztosítani kell a fogyasztók magas szintű védelmét, amint azt egyébként az EGSZB több alkalommal is kérte. Ezért egyetért azzal, hogy más uniós szakpolitikákat is figyelembe vevő horizontális megközelítést kell alkalmazni annak érdekében, hogy az ágazati politikák kialakítása és végrehajtása során figyelembe vegyék a fogyasztók érdekeit.

1.7 Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja a stratégia környezetvédelmi elemét, és rámutat arra, hogy támogatta az európai zöld megállapodást. Az EGSZB szorgalmazza különösen az áruk megfelelőbb tartósságát, a fenntartható termékekhez való hozzáférést, a tiszta, körforgásos és környezetbarátabb gazdaságot, valamint a termékek hatékony felhasználását, emellett támogatja a tervezett elavulással szembeni küzdelmet, valamint az áruk és termékek javításához való jogot.

1.8 Ugyanakkor az EGSZB tudatában van annak, hogy a szénlábnyom méréséhez szükséges munka során figyelembe kell venni a termékek életciklusát, és ez a munka nem könnyen kivitelezhető.

1.9 A fogyasztóvédelmi szabályokat hozzá kell igazítani a digitális világhoz. A kialakulóban lévő technológiákból – köztük a mesterséges intelligenciából, a dolgok internetéből és a robotikából – eredő új kihívások szükségessé teszik a jelenlegi védelem megerősítését, és azokkal – különösen a termékbiztonságról szóló irányelv felülvizsgálata során – foglalkozni kell. Ezenkívül fel kell tárni és kezelni kell a hatályos jogszabályok fennálló hiányosságait. Ezért is lesz nélkülözhetetlen a szóban forgó stratégia teljessé tételéhez a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály, valamint a digitális piacokról szóló jogszabály.

1.10 Az EGSZB reméli, hogy az európai támogatás abban is meg fog nyilvánulni, hogy biztosított lesz valamennyi civil társadalmi (különösen fogyasztóvédelmi) szervezet részvétele, tekintettel a stratégia kidolgozásában betöltött szerepükre. A szervezett civil társadalomnak, különösen a fogyasztói és a munkaadói szervezeteknek és más szociális partnereknek kölcsönösen előnyös kapcsolatot kell kialakítaniuk annak érdekében, hogy biztosítsák a szélesebb körű részvételt e politika kialakításában és végrehajtásában.

1.11 Következésképpen a stratégia keretében növelni és erősíteni kell a fogyasztók oktatásának és képzésének szerepét, mivel ezek hozzájárulnak a magas szintű védelem megszilárdításához.

1.12 Az EGSZB tudatában van azoknak a nehézségeknek, amelyekkel a kkv-k szembesülnek a stratégia sikeréhez való hozzájárulás vonatkozásában, különös tekintettel a fogyasztók érzékenyítésére és tájékoztatására, valamint a fenntartható, de magasabb gazdasági értékű áruk és szolgáltatások biztosítására.

1.13 Az EGSZB felhívja a figyelmet, hogy biztosítani kell a vállalkozások, különösen a kkv-k számára a stratégia követelményeinek való megfeleléshez szükséges pénzügyi eszközöket, kiváltképp most, hogy a Covid19-válsággal szembeni küzdelem miatt csökkentek a digitális és környezetbarát ágazatok vállalkozásaiba irányuló beruházások.

2. Az Európai Bizottság közleménye

2.1 Általános tudnivalók

2.1.1 Az Európai Bizottság közleménye

- meg kívánja erősíteni az uniós intézmények, a tagállamok és az érdekelt felek közötti együttműködés általános keretrendszerét,
- holisztikus megközelítést alkalmaz, amely több uniós szakpolitikát ölel fel,
- tükrözi azt, hogy az egyéb szakpolitikák kialakításakor és végrehajtásakor – más uniós kezdeményezéseket kiegészítve – figyelembe kell venni a fogyasztóvédelmi követelményeket,
- szoros együttműködést tesz szükségessé az EU és a tagállamok részéről, és megköveteli az uniós származtatott jog szintjén kidolgozott fogyasztóvédelmi keret átültetését, alkalmazását és végrehajtásának ellenőrzését.

2.1.2 A közlemény 22 intézkedést nevez meg, amelyek öt kiemelt területre terjednek ki:

- a zöld gazdaságra való átállás,
- a digitális transzformáció,
- a jogorvoslat és a fogyasztói jogok érvényesítése,
- az egyes fogyasztói csoportok sajátos igényei, valamint
- a nemzetközi együttműködés.

2.1.3 A közlemény a problémakörök tárgyalásakor fontosnak tartja, hogy mindenki egyformán és időben hozzáférhessen a szükséges és megfizethető tesztekhez, védőfelszerelésekhez, kezelésekhöz, valamint a jövőbeni vakcinákhoz. Ezenkívül az általános adatvédelmi rendelettel összhangban teljes körű biztosítékot kell nyújtani a fogyasztók számára az alapvető jogok, az orvosi etika, a magánélet és az adatvédelem tekintetében.

2.1.4 A világjárvány nyomán bekövetkezett mélyreható társadalmi és gazdasági zavarok kihívást jelentenek a társadalom számára. Miközben fontos, hogy biztosított legyen a fogyasztók magas szintű védelme, továbbra is meg kell küzdeni néhány kihívással, éspedig különösen az alábbiak kapcsán:

- az utazásszervezőknek előlegként befizetett összegek teljes visszatérítéséhez való jogra vonatkozó jogszabály végrehajtása,
- a fogyasztókat érintő csalások, a megtévesztő marketingtechnikák és az online vásárlások során elkövetett csalások számának növekedése,
- a változó fogyasztási szerkezetek, amelyek nyomán megugrott az egyszer használatos csomagolásból származó hulladék mennyisége.

2.2 Kiemelt területek

2.2.1 Zöld átállás: hozzájárulás a klímasemlegességhez, a természeti erőforrások és a biológiai sokféleség megőrzéséhez, valamint a víz-, a levegő- és a talajszennyezés csökkentéséhez. Mindenki számára biztosítani kell a fenntartható termékekhez való hozzáférést.

2.2.2 Az európai zöld megállapodás átfogó stratégiát vázol fel, amelynek célja, hogy az EU méltányos és virágzó társadalommá alakuljon, és olyan klímasemleges, erőforrás-hatékony, tiszta, körforgásos gazdaságot működtessen, ahol a környezeti lábnyom kisebb.

2.2.3 Az áruk adásvételéről szóló irányelvet módosítani kell a javítás előmozdítása és annak tényleges jogként való meghatározása érdekében. További intézkedéseket irányoztak elő az áruk és szolgáltatások specifikus csoportjainak kezelése érdekében.

2.2.4 A fogyasztókat továbbá jobban kell védeni az olyan információkkal szemben, amelyek nem felelnek meg a valóságnak, illetve félrevezető vagy megtévesztő módon kerülnek feltüntetésre, azt a benyomást keltve, hogy egy termék vagy vállalkozás környezetvédelmi szempontból megfelelőbb („zöldrefestés”).

2.3 A digitális transzformáció

2.3.1 Az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtásáról és korszerűsítéséről szóló irányelv és a digitális tartalomról szóló irányelv fontos lépéseket jelent, annak ellenére is, hogy a technológiai fejlődés gyorsaságára tekintettel további intézkedésekre van szükség.

2.3.2 Meg kell akadályozni az olyan eljárások alkalmazását, mint az úgynevezett „dark pattern” gyakorlatok, bizonyos személyre szabási gyakorlatok, amelyek sok esetben a profilalkotáson alapulnak, a rejtett hirdetések, a csalások, a hamis vagy megtévesztő információk és a manipulált fogyasztói értékelések. Emellett további iránymutatásokra van szükség a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelvvel és a fogyasztói jogokról szóló irányelvvel kapcsolatban, mivel a fogyasztókat online és offline egyaránt hasonló szintű védelem és méltányosság illeti meg.

2.3.3 A mesterséges intelligencia előnyökkel jár, bizonyos alkalmazási területei azonban sérthetik a fogyasztói jogokat. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy az általános adatvédelmi rendelet 22. cikke szerint az érintetteknek joguk van emberi beavatkozást kérni és kapni, ha egy automatizált feldolgozás alapján hozott döntés jelentős hatással van rájuk.

2.3.4 Az új fogyasztóvédelmi együttműködési rendelet megerősíti az online kapacitást, az együttműködési mechanizmusokat és a hírszerzési információgyűjtési rendszert, annak érdekében, hogy kezelje az uniós fogyasztóvédelmi jog nagyobb léptékű megsértésének eseteit, biztosítsa a fogyasztóvédelem egységes szintjét, és egyablakos ügyintézkést tegyen elérhetővé a vállalkozások számára.

2.4 Specifikus fogyasztói szükségletek kezelése

2.4.1 Feltételezhető, hogy az ügyletek során általában a fogyasztó a gyengébb fél, és ezért érdekeit védeni kell. Bizonyos fogyasztói csoportok azonban különösen sebezhetőek lehetnek, és specifikus biztosítékokra lehet szükségük. Ezt a sebezhetőséget okozhatják szociális körülmények vagy egyedi tulajdonságok, például az életkor, a nem, az egészségi állapot, a digitális írástudás, a számolni tudás vagy a pénzügyi helyzet.

2.4.2 A mostani időszakban különös aggodalomra ad okot az, hogy az EU-ban számos háztartás pénzügyi sebezhetősége megnőtt.

2.4.3 A felülvizsgálatnak célja lenne továbbá a hitelszolgáltatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos diszkriminatív helyzetek megakadályozása.

2.4.3.1 Az idősebb emberekre és a fogyatékossgal élőkre a fogyasztással kapcsolatos speciális szükségletek jellemzőek. Fontos biztosítani, hogy a termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek megfelelően az egyértelmű, felhasználóbarát és akadálymentesített információk online és offline egyaránt hozzáférhetők legyenek.

2.4.3.2 A digitális átállás méltányos és megkülönböztetésmentes megközelítése keretében figyelembe kell venni az időseket, a fogyatékossgal élőket, és általában véve az „offline” fogyasztók szükségleteit, akik adott esetben kevésbé ismerik ki magukat a digitális eszközök világában.

2.4.3.3 A gyermekek és a kiskorúak különösen ki vannak téve a félrevezető vagy agresszív online kereskedelmi gyakorlatoknak, és erre a problémára megoldást kell találni. A gyermekeket ezenkívül védeni kell a forgalomban lévő nem biztonságos termékektől és a termékekhez kapcsolódó kockázatoktól, ezért a gyermekek részére szánt termékekre vonatkozó szabványok terén frissíteni fogják a biztonsági előírásokat.

2.4.3.4 A megkülönböztetés kockázatát esetenként növelik azok az algoritmusok, amelyeket árukat és szolgáltatásokat nyújtó bizonyos szereplők alkalmaznak, és amelyek – sok esetben már meglévő kulturális vagy társadalmi elvárásokból eredő – elfogultsággal kerülhetnek kialakításra.

2.5 Fogyasztóvédelem a globális kontextusban

2.5.1 Fontos, hogy az EU nemzetközi szinten képviselje magas szintű fogyasztóvédelmét mint európai értéket és modellt.

2.5.2 A behozott termékek biztonságának garantálásához és az uniós polgároknak a nem uniós gazdasági szereplők tisztességtelen üzleti gyakorlataival szembeni védelméhez az erősebb piacfelügyeleti eszközök fokozottabb otthoni alkalmazására van szükség, valamint az EU partnerországainak hatóságaival folytatott szorosabb együttműködésre.

2.5.3 A fogyasztókat érintő kérdések terén megvalósuló többoldalú együttműködés előmozdítja a nemzetközi szinten a magas fokú védelmet és biztonságot, valamint a globális fogyasztóvédelmet.

2.6 Kormányzás

2.6.1 A stratégia meghatározza azokat a fogyasztóvédelmi politikai prioritások előmozdítására irányuló intézkedéseket, amelyeket az EU és a tagállamok a következő öt évben kívánnak megvalósítani.

2.6.2 Az EU és a nemzeti szakpolitikai prioritások közötti együttműködésre vonatkozó új elképzeléshez a megerősített együttműködés új keretére van szükség, amely képes konkrét feladatok végrehajtására.

2.6.3 Az Európai Bizottság arra törekszik majd, hogy rendszeres megbeszéléseket folytasson az Európai Parlamenttel, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal, valamint a Régiók Bizottságával. Emellett szorosan együtt fog működni a nemzeti hatóságokkal, a fellépések szoros összehangolása, valamint a hozzáférhető pénzügyi források legjobb felhasználása érdekében.

2.6.4 Ezt a munkát a legfontosabb érdekelt felekkel – köztük a fogyasztói szervezetekkel, az ágazattal és a tudományos körökkel – folytatott szoros és hatékony együttműködésnek kell kiegészítenie. Az uniós és nemzeti szinten működő erős fogyasztói szervezetek kulcsfontosságú partnerek a stratégia szerinti munka megtervezésében és a fogyasztók elérésében.

2.6.5 Következésképpen az Európai Bizottság

- új fogyasztóvédelmi politikai tanácsadó csoportot hoz létre,
- 2021-ben átalakítja a fogyasztói körülmények eredménytábláját.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az egészségügyi válság vonatkozásában az EGSZB ösztönzi az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy folytassák erőfeszítéseiket a lakosság beoltása érdekében, és mind szociális, mind gazdasági tekintetben tegyék hozzáférhetővé az európai oltási stratégiát valamennyi polgár számára.

3.2 Fontos, hogy a fogyasztókat képességekkel és szerepekkel ruházzuk fel a gazdaság terén, és a fenntartható helyreállítás kulcsszereplőivé tegyük őket, ezáltal erősítve az uniós gazdaság és az egységes piac versenyképességét. Fontosak az olyan új üzleti modellek, amelyek képesek optimalizálni az áruk és szolgáltatások hatékonyságát és fenntarthatóságát.

3.3 A fogyasztóknak a zöld átállás fontos szereplőivé kell válniuk, akik előmozdítják a fenntartható termelést és fogyasztást. Valamennyi terméknek biztonságosnak, elérhetőnek, megfizethetőnek és hozzáférhetőnek kell lennie, és különös figyelmet kell fordítani a termékek jobb eltarthatóságára, tartósságára, javíthatóságára és újrafeldolgozhatóságára. Az EGSZB már kifejezte támogatását az úgynevezett „tervezett elavulással” kapcsolatos szabályozás iránt, valamint érvelt a tartós termékek – köztük szoftverek – létrehozása mellett. A javasolt intézkedések rendszerint horizontálisak, és nem kifejezetten a fogyasztók védelmére vonatkoznak.

3.4 Ebbe a zöld átállásba célszerű bevonni a kkv-kat, ám a vonatkozó adminisztratív terhek túlzott növelése nélkül.

3.5 Az EGSZB elkötelezett egy társadalmi kirekesztéstől mentes „zöld” és „digitális” átállás tevékeny előmozdítása mellett, megelőzve, hogy a kiszolgáltatott fogyasztók számára kétfokozatú rendszer alakuljon ki és olyan diszkriminatív helyzetek jöjjenek létre, amelyek miatt szűkül a javak és szolgáltatások választéka és elérhetősége. Példa erre a hitelszolgáltatásokhoz való hozzáférés megtagadása a várandós nőktől a potenciális jövedelemkiesés miatt, valamint az egyedülálló anyák kizárása bizonyos pénzügyi szolgáltatásokból.

3.6 Támogatási intézkedéseket kell hozni a családok – köztük az egyedülálló szülők és az azonos nemű házastársak – pénzügyi sebezhetőségének orvoslása céljából, különös tekintettel az eladósodottságra. Véleményeiben az EGSZB több alkalommal kifejezte támogatását a háztartások túlzott eladósodottságára vonatkozó szabályozás iránt.

3.7 A horizontális intézkedések keretében az Európai Bizottságnak fel kellene lépnie az energiaszegénység területén, és meg kellene akadályoznia az olyan helyzeteket, amelyek társadalmi kirekesztettséghez vezethetnek.

3.8 Az EGSZB reméli, hogy az Európai Bizottság a lehető leghamarabb eljár a termékbiztonságról, a fogyasztói hitelekéről, a pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, a fogyasztói jogokról, valamint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv felülvizsgálata érdekében.

3.9 Az EGSZB nagy várakozással tekint a képviselői eljárásokra vonatkozó irányelvre, amelynek célja a fogyasztók kollektív érdekeinek védelme, és kéri, hogy az irányelv a tagállamok jogi kereteivel összhangban kerüljön átültetésre.

3.10 Az EGSZB támogatja azt a célkitűzést, amely szerint biztosítani kell a fogyasztók számára a szükséges eszközöket a zöld átállásban való tevékenyebb szerepvállaláshoz. Nem elegendő, hogy a vállalkozások változzanak és innováljanak; a piacnak el kell fogadnia ezeket a változásokat, és át kell alakulnia ahhoz, hogy a gazdaság körforgásosabb jelleggel működjön: tartósabb (valószínűleg drágább) termékek fogyasztása, a kívánatos környezettudatos tervezés (ökológiai kritériumok alapján történő termékfejlesztés) nyomán elérhető megfelelőbb tartósság és javíthatóság, valamint fokozott mechanizmus keretében erőforrások felhasználása tekintetében. Emellett célszerű figyelembe venni, milyen szerepet tölt be a zöld átállás vonatkozásában a közlekedés.

3.11 Fontos azon üzenet közvetítése, amely szerint a környezet iránti elkötelezettség mindannyiunk ügye: egyfelől a vállalkozásoké, amelyek fenntarthatóbb intézkedéseket és gyakorlatokat alkalmaznak, valamint tájékoztatják és oktatják a fogyasztókat, másfelől – ahhoz, hogy ezek az intézkedések hatékonyak lehetnek – a fogyasztóké is, akiknek szintén fenntartható szokásokat és viselkedésmódokat kell kialakítaniuk. Az európai kkv-k számára ebből adódóan esetlegesen felmerülő többletköltségek tekintetében (amelyeket az „európai kisvállalkozói intézkedéscsomag” kezdeményezés szerves részét képező kkv-teszt hatásvizsgálatának keretében mérnek) célszerű gondoskodni a költségek enyhítéséről az említett mechanizmus keretében, amely magában foglalja a kkv-k képviselőivel folytatott konzultációt is. Olyan mechanizmusokat és eszközöket kell bevezetni, amelyeknek köszönhetően a kkv-k naprakésszé tehetik és felfrissíthetik ismereteiket.

3.12 Az EGSZB fontosnak tartja az olyan tisztességtelen online kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni küzdelem fokozását, amelyek nem tartják tiszteletben a fogyasztók, valamint a termékciklusban közreműködő valamennyi gazdasági szereplő jogait. Rámutat arra, hogy mindent, ami a fizikai (offline) világban visszaélésszerűnek minősül, ugyanígy kell kezelni a digitális (online) világban is. Az offline világban a visszaélések új típusai – például a vállalati felügyeleti stratégiák és a „dark pattern” gyakorlatok – miatt még erősebb védelmet kell kialakítani.

3.13 Fontos megerősíteni az informatikai, az emberi és más, a digitális csalással szembeni küzdelmet segítő erőforrásokat. Az ilyen csalás kapcsán – jelentős kiterjedtségéből adódóan – sokkal bonyolultabb a hatósági fellépés, azon esetekben is, amikor a közegészségügyet éri támadás (például „illegális” gyógyszerek internetes vásárlása formájában).

3.14 A 8., 9. és 10. intézkedésnek fenn kell tartania az egyensúlyt a biztonság és az ahhoz szükséges rugalmasság között, hogy ne fékeződjön le az innováció, valamint a technológiai és gazdasági fejlődés. Cselekvési tervet kell kidolgozni Kínával a termékbiztonságra vonatkozóan, és fokozni kell az EU partnerországai, köztük afrikai országok számára nyújtott kapacitásépítési támogatást a szabályozás és a technikai támogatás terén. Fontos védeni a termékek eredetiségét (és emellett a védjegyeket), mivel közismert, hogy bizonyos harmadik országokban jelentős mennyiségű hamis és hamisított termék létezik. Az eredeti termékeket minőségük, kényelmük és elismertségük miatt nagy figyelem és élénk érdeklődés övezi a fogyasztók részéről.

3.15 Az EGSZB minőségi és mennyiségi értékelési módszer elfogadását szorgalmazza. Fontos értékelni, hogy az uniós irányelveket kellő időben átültetik-e, a származtatott jog rendelkezéseinek megfelelően, és összhangban a minőségi jogalkotás elveivel.

3.16 Az EGSZB úgy látja, hogy a stratégiák (például általában az európai zöld megállapodás, valamint konkrétan „a termelőtől a fogyasztóig” vagy az új fogyasztóügyi stratégia) és az azok végrehajtását szolgáló részletesebb szabályozási (vagy nem szabályozási) kezdeményezések egyre jobban eltávolodnak egymástól. Hangsúlyozza ezért, hogy a fogyasztóügyi stratégia által az európai zöld megállapodás célkitűzéseinek elérése kapcsán kitűzött ambícióknak az egyes nyomonkövetési kezdeményezések megvalósítása során mindvégig következeteseknek kell maradniuk.

4. A Covid19-válság

4.1 A jelenlegi világjárvány okozta válság súlyosan érintette az egész világot, és az élet számos területén jelentős hatást fejtett ki. A válság a tagállamok alapvető prioritásainak módosítását eredményezte, és rendkívül károsnak bizonyult a fogyasztók számára, akiknek jogait méltánytalanul korlátozták, anélkül, hogy a már létező mechanizmusokat megerősítették volna vagy az új helyzet kezelése érdekében új mechanizmusokat hoztak volna létre, hogy szavatolják a fogyasztók pénzügyi védelmét.

4.2 Ezért mindenképpen elébe kell menni a fogyasztók számára esetlegesen felmerülő következményeknek, és a világjárvány okozta válságból levont tanulságokra támaszkodva törekedni kell a fogyasztóvédelem jövőbeli megerősítésére az olyan területeken, mint az egészségügy, az energia, a kommunikáció, a pénzügyi szolgáltatások, a légi közlekedés és az utasjogok, a szervezett utazások, a felügyelet, az élelmezés, valamint a digitális szolgáltatások.

4.3 Másrészt a válság kedvezett a legkiszolgáltatottabbakat megcélzó tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok terjedésének, és egy időre – bizonyos termékek és személyes védőfelszerelések készleteinek kimerülése mellett – rendkívül magas és spekulatív árakhoz vezetett. A válság esetleges kiújulására felkészülve különös figyelmet kell fordítani erre a helyzetre, és további eszközöket kell biztosítani a jogszabályok érvényre juttatásáért felelős szervek számára.

4.4 Az EGSZB-nek szorgalmaznia kellene saját kezdeményezésű vélemény kidolgozását ebben a témában annak érdekében, hogy segítse az Európai Bizottságot az említett intézkedések kidolgozásában és végrehajtásában.

5. Az új fogyasztóügyi stratégiában nem szereplő vagy közvetve tárgyalt egyéb területek, amelyekkel foglalkozni kellene

5.1 A népegészségügy kezelése a tagállamokban

Folyamatban vannak az európai egészségügyi unió létrehozása felé vezető első lépések. A koronavírus-válság óta bebizonyosodott, hogy az EU-nak sokkal nagyobb szerepet kell játszania a népegészségügy területén, hogy ellenállóbb egészségügyi rendszerekkel és egy stabilabb és megerősített egészségvédelmi keret kialakításával megvédje valamennyi európai polgár egészségét.

5.2 Pénzügyi szolgáltatások

A fogyasztói hitelekéről szóló irányelv felülvizsgálatának keretében alapvető fontosságú a moratórium mechanizmusának hangsúlyozása és olyan integrált megközelítés kialakítása, amely a hitel jellegétől függetlenül védi a fogyasztók érdekeit. Európai szinten értékelni kellene a magánszemélyek fizetéseképtelenségének mechanizmusát, szem előtt tartva, hogy meg kell előzni a fogyasztóvédelem jelenlegi szintjének csökkenését.

5.3 Turizmus, szabadidő, valamint a légi utasok jogai

Be kell vezetni, meg kell erősíteni, illetve módosítani kell a fogyasztói jogokat, és európai alapokat kell létrehozni a fogyasztók e területeken fennálló érdekeinek védelme érdekében. Másrésztől kiváló alkalom kínálkozik arra, hogy egy megfelelő pénzügyi védelmi rendszer létrehozásával felülvizsgálják a fogyasztóknak a légitársaságok likviditási válságával vagy fizetési képtelenségével kapcsolatos kockázattal szembeni védelmét a menetjegyek visszatérítése és szükség esetén a hazaszállítás tekintetében.

5.4 Lakhatás

Integrált európai lakhatási programot kell létrehozni különféle területekre kiterjedően, ideértve a környezetvédelmet, az energiaügyet, a pénzügyi szolgáltatásokat, a szerződéses jogokat és az egészségügyet, bevezetve az európai fogyasztók számára azt a jogot, hogy hozzáférjenek a tisztas, és hosszú távon fenntartható lakhatáshoz. Ösztönözni kell a fenntartható házak (például az úgynevezett „passzív házak”) építését. A körforgásosság elvének az épületfelújításokra való alkalmazása az épületek esetében csökkenteni fogja az építőanyagokkal kapcsolatos üvegházhatásúgáz-kibocsátást. Az épületfelújítás számos lehetőséget teremthet, és hosszú távú társadalmi, környezeti és gazdasági előnyökkel járhat.

5.5 Energiaügy

Meg kellene erősíteni a fogyasztók jogait a megújuló energiával, az önellátással és a piaci tarifákkal kapcsolatos politikák bevezetése tekintetében, és gondoskodni kell arról, hogy egyetlen fogyasztó se szenvedjen hátrányos megkülönböztetést vagy maradjon hálózati összeköttetés nélkül, ami meggátolná, hogy kihasználhassák a tényleges alternatív energetikai megoldások bevezetéséből fakadó előnyöket.

5.6 Jobban meg kell határozni és meg kell erősíteni a digitális platformok elszámoltathatóságát, mind a termékbiztonság, mind az online szerződések közvetítésével kapcsolatos felelősség tekintetében.

5.7 Fontos egyértelmű felelősségi rendszert kialakítani az online platformokat illetően, beleértve a csalárd, tisztességtelen és megtévesztő kereskedelmi gyakorlatoknak, valamint a nem megfelelő termékek, veszélyes áruk és szolgáltatások online platformokon keresztül történő értékesítésének a kezelésére irányuló megfelelő intézkedéseket. E tekintetben fontos az Európai Bizottság és a nemzeti hatóságok közötti együttműködés megerősítése az ilyen tisztességtelen gyakorlatok elleni fellépés érdekében.

5.8 Célszerű lenne felfüggeszteni vagy korlátozni a veszélyes termékek fogyasztók számára történő közvetlen értékesítését, elsősorban vegyi összetételük okán. Az EGSZB üdvözli a biztonsági riasztórendszer mint a nem biztonságos fogyasztási cikkekkel kapcsolatos uniós riasztási rendszer bevezetését.

5.9 Helyénvaló megerősíteni a védelmet az *over-the-top* szolgáltatások területén, amelyekre a nemzeti jogszabályok többsége még mindig nem terjed ki, és amelyeket az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex sem fed le.

5.10 A fogyasztóvédelmi politika továbbfejlesztése révén az EU erősíteni fogja a gazdasági, társadalmi és területi kohéziót. Az átfogó szakpolitikai tervezés sérelme nélkül számos, a polgárokhoz közelebb álló fellépést és programot kell végrehajtania; ezért valamennyi nemzeti hatóság bevonásával meg kell erősítenie az Európai Fogyasztói Központok Hálózatát és a fogyasztóvédelmi együttműködési hálózatot.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

MELLÉKLET

A következő módosító indítványt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a Közgyűlés elutasította (az eljárási szabályzat 59. cikkének (3) bekezdése):

1.13. pont**Törlendő:**

~~1.13 Az EGSZB felhívja a figyelmet, hogy biztosítani kell a vállalkozások, különösen a kkv-k számára a stratégia követelményeinek való megfeleléshez szükséges pénzügyi eszközöket, kiváltképp most, hogy a Covid19-válsággal szembeni küzdelem miatt csökkentek a digitális és környezetbarát ágazatok vállalkozásaiba irányuló beruházások.~~

Indokolás:

A pont jelenlegi megfogalmazása azt sugallja, hogy állami támogatást kell nyújtani a vállalkozásoknak ahhoz, hogy megfeleljenek az alapvető fogyasztóvédelmi követelményeknek. Nyilvánvaló, hogy egy ilyen terv túlságosan messzire megy a nyereségorientált gazdasági rendszerben, és ellentmond alapvető működési követelményeinek. A fogyasztóvédelem kötelezettség, nem pedig luxus vagy lehetőség, amelyet közpénz ellenében biztosíthatnak.

A szavazás eredménye:

Mellette: 64

Ellene: 139

Tartózkodott: 35

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai gyógyszerstratégia

(COM(2020) 761 final)

(2021/C 286/10)

Előadó: **Martin SCHAFFENRATH**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.1.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	232/1/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) mindenekelőtt üdvözlí az Európai Bizottságnak azt a szándékát, hogy az európai gyógyszerstratégiával a gyógyszeripar versenyképességének elősegítése mellett a biztonságos, kiváló minőségű és megfizethető gyógyszerekkel történő ellátást, valamint a tagállamok egészségügyi rendszereinek pénzügyi fenntarthatóságát is biztosítsa. Az új, közös európai megközelítések különösen az alábbi területeken játszanak központi szerepet:

- a gyógyszerekhez való hozzáférés és rendelkezésre állásuk;
- a nemzeti egészségügyi rendszerek megfizethetősége és pénzügyi fenntarthatósága;
- a kutatás és az innováció támogatása az európai gyógyszeripar versenyképességének erősítése céljából;
- a reziliens és átlátható szállítói és termelési láncok erősítése;
- a zöld megállapodás célkitűzéseinek ⁽¹⁾ hatékony megvalósítása klímasemleges gyógyszeripar segítségével.

1.2. A jelenlegi Covid19-világjárvány jól mutatja, hogy mennyire fontos a koordinált európai cselekvés. Ezért az EGSZB utal a gyógyszerkutatással és -fejlesztéssel, valamint az árképzéssel kapcsolatos közös stratégiák jelentőségére, különösen a kockázatos termékek tekintetében, illetve amikor a gyártók beruházásainak rentabilitása nem biztosított.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EU szintjén hozott mindenkorai politikai intézkedéseknél az EUMSZ 168. cikkének (7) bekezdése értelmében biztosítani kell a tagállami hatáskörök, valamint a szubszidiaritás tiszteletben tartását, hogy figyelembe vegyünk a nemzeti egészségügyi rendszerek különböző szerveződését, és ne rontsuk a pénzügyi stabilitásukat. Ez különösen fontos az árképzés és a költségtérítés kérdéseit illetően, amelyek a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartoznak. Ugyanakkor a széttagoztság és az egyenlőtlenségek elkerülése érdekében biztosítani kell azt is, hogy az EU szintjén folyamatosan megosszák az információkat, felismeréseket és a bevált gyakorlatokat.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu.

1.4. Az EGSZB megállapítja, hogy az európai gyógyszerágazat az elmúlt években, a jelenleg adott keretfeltételek között olyan irányba fejlődött, amely részben a különböző ösztönzőrendszerekkel való visszaéléshez vezetett, sok tekintetben az átláthatóság hiányát mutatja, és a magas haszonkulcsot biztosító üzleti területekre történő összpontosításhoz, valamint részben túlzott árigényekhez vezetett. Ezért az EGSZB úgy látja, hogy a gyógyszerek jelenlegi jogi keretét sürgősen át kell dolgozni, ki kell igazítani, és fokozottan a megfizethetőségre és a rendelkezésre állásra vonatkozó feltételekhez kell kötni.

1.5. Az EGSZB hangsúlyozza különösen a működő, igazságos és hatékony belső piac központi szerepét, amelyben egyrészt támogatják és jutalmazzák az egészségügyi ellátás számára valódi hozzáadott értéket nyújtó orvosi innovációt, másrészt a gyógyszerekhez való igazságos és megfizethető hozzáférés érdekében erősítik a versenyt is.

1.6. Az EGSZB az európai gyógyszeripar globális versenyképességének alapjául szolgáló innovatív kutatás-fejlesztés (K+F) ösztönzése jegyében támogatja mindenekelőtt a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó jogi keret átgondolt egységesítését és következetes tagállami alkalmazását.

1.7. Az európai stratégiai autonómia erősítését, valamint az ellátás szűk keresztmetszeteinek elkerülését szolgáló reziliensebb szállítói és termelési láncok vonatkozásában az EGSZB egy egyrészt a gyártóhelyek fokozottabb diverzifikálását, másrészt a termelés Európába történő lassú/fokozatos, részleges és ugyanakkor fenntartható viszsza telepítését magában foglaló, kiegyensúlyozott megközelítés mellett száll síkra. A tagállamok szintjén lehetséges pénzügyi vagy adóügyi ösztönzőket és ezek hatékonyságát közösen, az EU szintjén kell megvitatni és elemezni.

1.8. Az EGSZB ezenkívül üdvözli az Európában zajló gyógyszerészeti K+F európai ösztönzőrendszerének, mindenekelőtt a gyermekgyógyszerekre, valamint a ritka betegségek gyógyszereire vonatkozó jogi keretnek a tervezett átdolgozását. A jövőbeli stratégiák egyik súlypontját különösen a gyermekek rákos megbetegedései terén a megfelelő terápiák iránti – jórészt kielégítetlen – igényeknek kell alkotniuk.

1.9. Az EGSZB véleménye szerint a gyógyszerekre vonatkozó jogi keret átdolgozásának és az EU szintjén minden jövőbeli kezdeményezésnek elsősorban az átláthatóság elvéhez kell igazodnia, annak érdekében, hogy a közjó számára valódi hozzáadott értéket teremtsenek. Ez a gyártók részéről felmerülő költségek mellett a K+F-re szánt közpénzek odaítélésére, az ösztönzők igénybevételére stb. is vonatkozik.

1.10. Az EGSZB üdvözli és támogatja a tagállamoknak az Európai Bizottság által bátorított kezdeményezéseit, amelyek a nemzeti egészségügyi rendszerek pénzügyi fenntarthatóságának a biztosítása érdekében az innovatív és magas árú gyógyszerek közös beszerzésére irányulnak.

1.11. Az EGSZB elismeri, hogy a generikus és a biohasonló gyógyszerek a megfizethető gyógyszerekhez való hozzáférés tekintetében pozitív szerepet töltenek be, jelentőséggel bírnak az egészségügyi rendszerek fenntartható finanszírozásában, valamint elősegítik, hogy reziliens és stratégiai szempontból független európai gyógyszerpiac jöjjön létre. Az EGSZB intézkedéseket szorgalmaz – pl. a közbeszerzés keretében a MEAT-kritériumok (a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat) és a több nyertest kihirdető ajánlatok alkalmazásával, illetve a környezetvédelmi és szociális védelmi záradékok tiszteletben tartásával –, amelyek a generikus és a biohasonló gyógyszerek piacának jövőképes kialakításához vezetnek.

1.12. Az EGSZB elővigyázatosságra int az olyan, hiányos tudományos adatokon és valós adatok fokozott használatán alapuló, gyorsított engedélyezésekkel kapcsolatban, amelyek esetében nem áll fenn határokon átnyúló egészségügyi válság. Feltétlenül meg kell akadályozni, hogy a piaci engedélyezést megelőző és az azt követő szakaszban a kockázat a betegek kárára tolódjon el. Ezért a piaci engedélyezést követő hatékony megfigyelés biztosítása érdekében következetesen közzé kell tenni az adatokat és a vizsgálati eredményeket.

2. Általános megjegyzések

2.1. A 2020. november 18-án megjelent „Egészségügyi pillanatkép: Európa”⁽²⁾ című jelentés szerint 2013 és 2019 között az Unió 27 tagállamát tekintve az egészségügyi kiadások évente átlagban 3,0 %-kal emelkedtek, és 2019-ben a GDP 8,3 %-át tették ki. Noha ez az arány a tagállamok gazdasági növekedésének megfelelően alakult, a jelenlegi Covid19-világjárvány folyamán ennek drasztikus emelkedése várható.

2.2. Mint ahogy azt a Tanács 2016-os következtetéseiben⁽³⁾, valamint az Európai Parlamentnek a gyógyszerekhez való hozzájutás javításának uniós lehetőségeiről szóló saját kezdeményezésű jelentésében⁽⁴⁾ hangsúlyozták, az emelkedő gyógyszerárak egyre inkább nyomás alá helyezik a nemzeti egészségügyi rendszereket. Ezért az EU-ban a komplex gyógyszerrendszeren belül helyre kell állítani az engedélyezés, illetve az innováció elősegítésére szolgáló intézkedések közötti egyensúlyt, hogy minden tagállamban biztosított legyen a gyógyszerekhez való egyenlő hozzáférés.

2.3. A gyógyszerköltségvetés stabilitását és ezáltal a betegek gyógyszerekhez való hozzáférést különösen az újonnan engedélyezett terápiák emelkedő árai veszélyeztetik⁽⁵⁾. Az EGSZB szerint kimondottan aggályos, hogy erős klaszterek jöttek létre a már eddig is jól kutatott területeken (pl. a rák), amelyek nagymértékben egybeesnek a gyártók meglévő portfólióival is. Ezért a jövőben hatékony lehetőségeket kell találni ennek a klaszterképződésnek a megtörésére. A terápiáknak megfizethetőnek és így minden beteg számára egyformán elérhetőnek kell lenniük. Ehhez az szükséges, hogy a K+F-et olyan területekre irányítsuk, amelyekben ténylegesen nincsenek teljesen lefedve a gyógyászati igények – ilyen például a ritka betegségek vagy a gyermekeket sújtó rákos megbetegedések területe.

2.4. A szellemi tulajdonra vonatkozó európai cselekvési terv ütemterve⁽⁶⁾ már hangsúlyozza, hogy az Unió erős jogi kerettel rendelkezik a szellemi tulajdon védelmére. Ezért ennek a rendszernek bármilyen módosítását egy megalapozott hatásvizsgálatnak kell kísérnie, hogy kizárólag a szükséges módosítások szülessenek meg.

2.4.1. Szabadalmakkal, kiegészítő oltalmi tanúsítványokkal (SPC-kkel) és az adatok kizárólagosságával kell megteremteni az ösztönzőket a kutatás új területeken történő előmozdításához. A gyógyszerstratégia továbbfejlesztésének a társadalmi hozzáadott értékre kell irányulnia. A figyelem középpontjában – minden beteg javát szolgálva – a hatásos, biztonságos és megfizethető gyógyszerekhez való hozzáférésnek és ezek rendelkezésre állásának kell lennie, a megfelelő egészségügyi ellátáshoz való, a szociális jogok európai pillérében is rögzített jog alapján⁽⁷⁾. Ez nem csak az innovatív új, szabadalommal védett gyógyszerekre vonatkozik, hanem ugyanígy a generikus és a biohasonló gyógyszerekhez való hozzáférésre. Ezért a működő és igazságos belső piac központi szerepet játszik.

2.4.2. Az EGSZB továbbá támogatja az SPC-kel kapcsolatos jogi keret harmonizációját, hogy ezáltal koherensebbé lehessen tenni az engedélyezési eljárást, és a tagállamokban megszűnjenek az alkalmazás eltérései. Az SPC-k szociális hatásait tekintve biztosítani kell, hogy az ezzel összefüggésben központilag létrehozandó hatás az uniós intézmények alá tartozzon.

2.4.3. Az EGSZB nagy aggodalommal szemléli a gyógyszerpiac vonatkozásában a kizárólagossági jogok lehetséges meghosszabbítását és a szellemi tulajdon-jogok további erősítését. Ha továbbra is lehetővé akarjuk tenni, hogy a betegek elérhető áron férhessenek hozzá a terápiákhoz, akkor a generikus és a biohasonló gyógyszerek fejlesztése és piaci bevezetése révén folyó árversenyt semmiképp sem szabad ezáltal megnehezíteni. Ezért kerülni kell egy terméknek a különböző tagállamokban, illetve több szabadalom által történő többszörös védelmét („patent slicing”), annál is inkább, mivel nincs arra semmilyen bizonyíték, hogy a szellemi tulajdon erős védelme ösztönözné az innovációt és a termelékenységet⁽⁸⁾.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/health/state/glance_hu.

⁽³⁾ HL C 269., 2016.7.23., 31. o.

⁽⁴⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0040_HU.pdf

⁽⁵⁾ <https://www.oecd.org/health/health-systems/Addressing-Challenges-in-Access-to-Oncology-Medicines-Analytical-Report.pdf>.

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12510-Intellectual-Property-Action-Plan>.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-pillar-social-rights-booklet_en

⁽⁸⁾ <https://pubs.acaweb.org/doi/pdf/10.1257/jep.27.1.3>.

2.4.4. Különösen a gyártóhelyeknek az ellátás biztosítása érdekében Európába történő visszatelepítéséről jelenleg folyó vita fényében igen alaposan elemezni kell a szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogi keret módosítását. A hamisítás elleni védelemről szóló 2011/62/EU irányelvhez⁽⁹⁾ tartozó hatásvizsgálat szerint a generikus gyógyszerek aktív hatóanyagainak nagy többsége Indiából és Kínából származik, ezzel szemben az új, szabadalommal védett gyógyszerek aktív hatóanyagait nagyrészt Európában gyártják. Ennek megfelelően különösen a generikus gyógyszerek gyártásának visszatelepítéséhez más ösztönzőket és mechanizmusokat kellene alkalmazni, nem pedig a szellemi tulajdon-jogok további erősítését. Alternatív intézkedések lehetnek pl. a licencmegállapodások, az előzetes piaci kötelezettségvállalások vagy a gyógyszerek közösen használt szabadalmi⁽¹⁰⁾. A visszatelepítéssel egyidejűleg a szállítói láncok erősítése és biztosítása érdekében meg kell találni annak lehetőségeit is, hogy a gyártást Európán belül és kívül egyaránt fokozottan diverzifikáljuk.

2.5. Az EGSZB üdvözli, hogy a ritka betegségek kezelésére használt gyógyszerek (OMP-k) körében az engedélyezett OMP-k száma a 141/2000/EK⁽¹¹⁾ rendeletben előírányzott ösztönzők hatására folyamatosan nőtt, és ezáltal érezhetően javult a betegek egyenlő hozzáférése, ami üdvözlendő. Mindazonáltal a gyártók magas árigényei egyre inkább akadályozzák a hozzáférést⁽¹²⁾. Ezért az EGSZB hangsúlyozza, hogy nem szabad az OMP-jogállást aránytalan árigények és haszonszerzés céljára kihasználni, és ezért támogatja ennek a jogi keretnek a 2020 novemberében nyilvánosságra hozott hatásvizsgálat⁽¹³⁾ keretében elindított átdolgozását. El kellene gondolkodni a kritériumok rendszeres automatikus újraértékelésén, valamint bizonyos, még meghatározandó feltételek esetén a piaci kizárólagosság időtartamának kiigazításán. Az EGSZB ugyancsak támogatja az OMP-nek minősítéshez alapul vett kritériumok lehetséges átdolgozását, különösen a prevalencia tekintetében (az összes engedélyezett terápiás javallat figyelembevételével).

2.6. Az EGSZB támogatja különösen az Európai Bizottságnak és számos európai parlamenti képviselőnek a teljes gyógyszeriparon belüli nagyobb átláthatóságra irányuló követelését, különös tekintettel a K+F költségeire. Mivel a gyógyszerek fejlesztésének területén többnyire hiányoznak a költségek átláthatóságára vonatkozó alapvető szabályozások, az illetékes árképzési és költségtérítési hatóságok nem tudják ellenőrizni az új gyógyszerek – magas kutatási kiadásokra hivatkozó – árképzését és ezáltal az igényelt árak megfelelőségét.

2.6.1. Az EGSZB nézete szerint ebben az összefüggésben fontos eszköz lehet az átláthatóságról szóló 89/105/EGK⁽¹⁴⁾ irányelv. Ennek a 6. cikke előírja, hogy azok a tagállamok, amelyek egy pozitív listát vezetnek, hozzák nyilvánosságra azoknak a készítményeknek a teljeskörű felsorolását, amelyek betegbiztosítási rendszerük hatókörébe tartoznak, valamint az illetékes hatóságaik által megszabott árakat, és ezeket továbbítsák az Európai Bizottság részére. A ténylegesen kifizetett árakat azonban bizalmas beszerzési megállapodások védik, ami lényegesen nehezíti a nemzeti hatóságok közötti megosztásukat. Ebben az összefüggésben kiindulópontként szolgálhat az EURIPID-adatbázis⁽¹⁵⁾, feltéve, hogy minden tagállamot köteleznek az árinformációik bejelentésére.

2.6.2. Az EGSZB szerint az ellátás szűk keresztmetszeteinek ellensúlyozása és az egészségügyi rendszerek rezilienciájának erősítése céljából is nagyon fontos a gyógyszergyártás globális szállítói és termelési láncainak tekintetében az átláthatóság érezhető fokozása. E tekintetben – egy, már az európai egészségügyi unió kapcsán is előírányzott, összehangolt bejelentési rendszer valamennyi releváns szereplő kötelező részvételével történő létrehozása mellett – központi jelentőségű az is, hogy elindítsák a stratégiai készletek felhalmozását a WHO által alapvetőnek nyilvánított gyógyszerekből.

⁽⁹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:02011L0062-20110721&from=HU> (HL L 174., 2011.7.1., 74. o.).

⁽¹⁰⁾ <https://www.who.int/bulletin/volumes/97/8/18-229179/en/>.

⁽¹¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:02000R0141-20190726&qid=1598193643269&from=DE> (HL L 18., 2000.1.22., 1. o.).

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/files/paediatrics/docs/orphan-regulation_study_final-report_en.pdf.

⁽¹³⁾ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12767-Revision-of-the-EU-legislation-on-medicines-for-children-and-rare-diseases>.

⁽¹⁴⁾ HL L 40., 1989.2.12., 8. o.

⁽¹⁵⁾ Az EURIPID az árképzési és ártámogatási kérdésekért felelős nemzeti hatóságok önkéntes adatbázisa. A 89/105/EGK átláthatósági irányelvnek megfelelően az adatbázisban szerepelnek a főként ambulánsan felhasznált gyógyszerek hivatalos árjegyzékei (listaáron). <https://euripid.eu/about/>

2.6.3. Az EGSZB a jelenlegi Covid19-világjárvány fényében csatlakozik az Európai Parlament számos képviselőjének, valamint a lényeges érdekelt feleknek az arra irányuló felszólításához, hogy nagyobb legyen az átláthatóság a Covid19-oltóanyagokat előállító gyógyszergyártókkal kötött előzetes piaci kötelezettségvállalások tekintetében. Az átláthatóság kulcsfontosságú az EU polgárainak a vírus elleni immunizálásba vetett bizalma és annak elfogadása szempontjából. Ennek nemcsak az oltóanyagokra vonatkozó jelenlegi szerződésekre kell érvényesnek lennie, hanem az átláthatóság új keretétől kell szolgálnia minden jövőbeli közös beszerzési lépéshez.

2.7. Ami az újonnan engedélyezett magas árú gyógyszerek közös beszerzésére irányuló lépéseket illeti, azokat európai szinten kifejezetten erősíteni és támogatni kell. A fokozott európai ellátási biztonság mellett így erősíthető a tárgyalási pozíció is a gyógyszergyártókkal szemben, és a nagyobb vételi mennyiség által egyértelmű költségsökkentés érhető el.

2.8. Ami a gyógyszerészeti K+F előmozdítását illeti, az EGSZB csatlakozik azokhoz a számos szereplő és érdekelt fél részéről hallható bírálatokhoz, amelyek az átláthatóság hiányát, az érdekelt állami felek elégtelen bevonását, valamint a kutatási eredmények nyilvánosság számára való hozzáférhetlenségét kifogásolják.

2.8.1. Ezért az EGSZB kéri, hogy a jövőben a közpénzek felhasználásával történő mindennemű kutatásfinanszírozást, valamint K+F-költséget hozzanak nyilvánosságra, hogy ezt a nemzeti árképzéssel kapcsolatos kérdéseknél figyelembe lehessen venni, és garantálni lehessen az állami beruházások valódi, közcélú megtérülését („public return on public investment”). Ezen a téren fontolóra kellene venni a kutatástámogatás rendszeres értékelését és az Európai Parlament részére történő jelentéstételt. Különösen az egészségügyi ellátás érzékeny területein hátrányos, ha a kutatás támogatása egyedül az iparág érdekeihez igazodik. Ezért a jövőben minden lényeges szereplőt érdemben be kell vonni az Európai Bizottság kutatási menetrendjeibe, annak biztosítása érdekében, hogy ezek a tényleges orvosi, valamint társadalmi igényekhez igazodjanak.

2.8.2. Ebben az összefüggésben elengedhetetlen a „kielégítetlen gyógyászati igények” (unmet medical needs, UMN) közös, az egész EU-ban érvényes meghatározása, annak érdekében, hogy a gyógyszerészeti K+F-tevékenységeket a hatékonyság jegyében azokra a területekre irányítsák, ahol nem létezik megfelelő vagy hatásos terápia. Ezeknek a kritériumoknak a betegek, valamint a közegészségügy igényeihez kell igazodniuk.

2.9. Az orvosi K+F és a klinikai tanulmányok kapcsán pedig az EGSZB uniós szintű fellépést sürget annak érdekében, hogy megfelelő mutatók alapján jobban figyelembe vegyék a nemek közötti különbségeket és azt, hogy a gyógyszerek különböző hatásokat fejtenek ki a mindennapi orvoslásban. Emellett nagyobb átláthatóságot szorgalmaz, illetve azt kéri, hogy minden érdekelt fél tudatosabban álljon hozzá ehhez a kérdéshez.

2.10. Az EGSZB véleménye szerint különösen pozitívan értékelhető, hogy a gyógyszerstratégia kifejezetten hangsúlyozza az antimikrobiális rezisztenciák (AMR) növekvő veszélyét. Az antibiotikumok használatának csökkentésére irányuló hatékony intézkedések mellett a hangsúlyt különösen a K+F-ciklust végigkísérő alternatív ösztönzési modellekre, valamint az új árképzési rendszerekre kell helyezni. Ennek során többek között a bevált ösztönzőkre, így például az Európai Gyógyszerügynökséggel (EMA) történő korai megosztásra, valamint az engedélyezési díjak elengedésére lehet támaszkodni. A jövőben fontos lesz, hogy a gyártók hasznát elvállasszák az eladott mennyiségtől. Az új antibiotikumok támogatásával párhuzamosan azonban más intézkedésekkel, pl. előzetes piaci kötelezettségvállalásokkal is javítani lehet a gyártók számára a tervezhetőséget.

2.11. Ami az engedélyezés és a piaci bevezetés kérdéseit illeti, az EGSZB alapvetően üdvözlí az innovatív gyógyszerek gyors rendelkezésre állását, különösen azokon a területeken, ahol nagyarányú az UMN. A gyorsabb engedélyezések azonban nem garantálják egyúttal a jobb gyógyszerellátást is. Ezért az európai gyógyszerpolitika legfőbb célja kell, hogy legyen minden beteg egyenjogúságon alapuló hozzáférése a biztonságos, megfizethető és kiváló minőségű gyógyszerekhez.

2.11.1. Az EGSZB a rohamosan fejlődő technológiai lehetőségek és ezzel együtt a rugalmas vizsgálati tervek iránti igény fényében egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a piaci engedélyezés alapjának továbbra is a randomizált ellenőrzött vizsgálatokat kell tekinteni, amelyek (ideális esetben) releváns összehasonlító készítményeket és végpontokat foglalnak

magukban. Ez alól kivételek csak egyes esetekben és megfelelő indoklással fordulhatnak elő. Ha az adatok létrehozását áthelyezik a piaci engedélyezést követő térbe, akkor garantálni kell, hogy a gyógyszergyártó vállalatok az ehhez kapcsolódó költségeket ne hárítsák át a közsférára, és a betegek biztonságát se veszélyeztessék elsietett engedélyezések. Az árképzésnél figyelembe kell venni azt a tényt, hogy nincs elegendő adat, és ezért még továbbiakat kell létrehozni.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az EU innovációs lehetőségeinek maximális kiaknázása – A szellemi tulajdonra vonatkozó cselekvési terv az EU helyreállításának és rezilienciájának támogatása érdekében

(COM(2020) 760 – final)

(2021/C 286/11)

Előadó: **Rudolf KOLBE**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.1.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	241/0/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottságnak a szellemi tulajdonra vonatkozó cselekvési tervét, amely az uniós szellemi tulajdon-rendszer korszerűsítésére irányuló nagyon jó és holisztikus megközelítés.

1.2. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy az egységes szabadalmi rendszer bevezetésének elsődleges prioritásnak kell lennie, amely jelentősen növelni fogja az uniós vállalatok versenyképességét. Tekintettel a rendszer megvalósításának nyilvánvaló nehézségeire, az EGSZB meg van győződve arról, hogy az egységes szabadalmi rendszernek az uniós jogalkotási rendszerbe történő átültetését kell (hosszú távú) célként kitűzni.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza a kkv-k támogatását célzó intézkedések fontosságát a szellemi tulajdon-jogok védelmének valamennyi területén. A pénzügyi támogatási intézkedések mellett különös figyelmet kell fordítani a szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatos know-how növelésére, valamint a személyre szabott konzultációs és tanácsadási szolgáltatásokra.

1.4. Az EGSZB vitát szeretne indítani arról, hogy az EU oktatási rendszereinek minden szintjén hogyan lehetne növelni a szellemi tulajdon-jogokkal és azok kezelésével kapcsolatos ismereteket.

1.5. Az EGSZB arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre egy egységes kiegészítő oltalmi tanúsítvány címet, és vizsgálja meg a kiegészítő oltalmi tanúsítvány rendszerének új ágazatokra történő alkalmazhatóságának lehetőségét.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a szerzői jogi keret és a szerzői jogi adatok kezelésének összehangolása erősítené a szellemi tulajdon-jogok felhasználását a kreatív ágazatban.

1.7. Az EGSZB szociális párbeszéd folytatására szólít fel, amely – a jogi szabályok mellett – a kollektív tárgyalások révén tisztázza és meghatározza a tisztességes szellemi tulajdon-jogokat annak érdekében, hogy a szerzők és a termelők számára ösztönzőket kínáljon alkotásaik elismerése és a méltányos gazdasági kompenzáció formájában.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a földrajzi árujelzők fontos eszközei a helyi termelők versenyképessége növelésének, és hangsúlyozza a nem mezőgazdasági termékek földrajzi árujelzővel történő oltalmára vonatkozó harmonizált rendszer létrehozásában rejlő lehetőségeket.

1.9. Az EGSZB elismeri az EU-n belüli adatáramlás elősegítésének gazdasági potenciálját és az ahhoz kapcsolódó közérdeket, ugyanakkor hangsúlyozza a kiegyensúlyozatlan szabályozásból eredő problémákat.

1.10. Az EGSZB üdvözlí a szellemi tulajdon-jogok megsértése elleni küzdelem és az Európai Csalás Elleni Hivatal hamisítás elleni küzdelemben betöltött szerepének megerősítése érdekében tett valamennyi intézkedést.

1.11. Az EGSZB támogatja a harmadik országokban működő uniós vállalkozásoknak biztosított közvetlen támogatási eszközök további javítását, valamint a szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatos jogszabályoknak és az uniós kereskedelmi megállapodások rendelkezéseinek a szigorú végrehajtását e vállalkozásoknak a szellemi tulajdon-jogok megsértésével szembeni védelme érdekében.

1.12. A jelenlegi egészségügyi válság nyilvánvalóvá tette, hogy kritikus helyzetekben szükség van a rendszerszintű jelentőséggel bíró szellemi tulajdonhoz való hozzáférésre. A szellemi tulajdon-jogok nem akadályozhatják a világjárvány során alkalmazott vakcinák vagy kezelések hozzáférhetőségét és elérhetőségét: a kényszerengedélyezés hatékony rendszerei a társadalom számára vészhelyzetekben egyfajta biztonsági hálót jelentenek, és méltányos ellentételezést biztosítanak a vállalkozások számára.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság szellemi tulajdonra vonatkozó cselekvési tervét, amely fontos megközelítésként szolgál a szellemi tulajdonra vonatkozó uniós rendszer korszerűsítéséhez és az uniós vállalatok, különösen a kkv-k és a mikrovállalkozások hatalmas innovációs potenciáljának fokozásához. Mivel a szellemi tulajdon képező termékek, mint például a találmányok, a művészeti és kulturális alkotások, a márkák, a szoftverek, a know-how, az üzleti folyamatok és az adatok nagy gazdasági jelentősége az EU-n belül továbbra is növekszik, az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja az optimalizált, könnyen hozzáférhető jogi és politikai keretet.

2.2. Sok vállalat, különösen a kkv-k, amelyek az EU összes vállalkozásának 99 %-át teszik ki, nem használják ki (teljes mértékben) a szellemi tulajdon oltalmára vonatkozó lehetőségeket. A szellemi tulajdon védelmének az uniós vállalatoknál – különös tekintettel a kkv-kra és a mikrovállalkozásokra – történő alkalmazásának ösztönzése a szellemi tulajdonra vonatkozó cselekvési terv központi eleme kell, hogy legyen. A szükséges intézkedések sokrétűek: ide tartozik a költségek csökkentésének, az eljárások egyszerűsítésének, a tájékoztatás és az ismeretek bővítésének, a személyre szabott tanácsadás és támogatás biztosításának, valamint az oktatási rendszer szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatos know-how tekintetében történő korszerűsítésének szükségessége.

2.3. A szellemi tulajdon kulcsfontosságú gazdasági tényező – a szellemi tulajdonhoz kapcsolódó iparágak Európa GDP-jének közel 45 %-át és a munkahelyek 30 %-át teszik ki –, ugyanakkor kulcsszerepe van a társadalmunk előtt álló legfontosabb kihívások kezelésében is. A Covid19-válság nagyon világosan megmutatta, hogy az EU mennyire függ a szakmai kiválóságtól, illetve hogy mennyire fontosak a szellemi tulajdonra vonatkozó hatékony szabályok és eszközök a kritikus fontosságú szellemi tulajdon gyors alkalmazhatósága szempontjából. Az éghajlatváltozás elleni küzdelem sikere nagymértékben függ majd a csúcstechnológiák, valamint a kritikus fontosságú immateriális javak és adatok cseréjének méltányos megközelítéséhez szükséges hatékony eszközök gyors fejlődésétől és elfogadásától.

2.4. A technológiai forradalom a szellemi tulajdon-jogok hajtóereje, de egyben olyan kihívás is, amely az innovációvezérelt eszközök kiegyensúlyozott megközelítését igényli. A digitalizáció és a mesterséges intelligencián alapuló technológiák számos olyan megfontolandó kérdést vetnek fel a szellemi tulajdon területén, mint az átláthatóság, az adatok eredete és a szerzői jogok, az emberi beavatkozás mértéke, az etikai elvek stb. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon véleményét, hogy az MI-rendszereket nem szabad szerzőként vagy feltalálóként kezelni. Az EGSZB általánosságban úgy véli, hogy a szellemi tulajdon európai keretrendszere – kiegyensúlyozott módosításokkal és frissítésekkel – alkalmas a digitalizáció és a mesterséges intelligencia jelentette kihívások kezelésére. Mivel a digitális termékekre és technológiákra vonatkozó szabadalmak száma tekintetében az EU továbbra is jelentős lemaradásban van más régiókhoz képest, különös figyelmet kell fordítani az e fontos piac javítására irányuló intézkedésekre.

3. Részletes megjegyzések

3.1. A szellemi tulajdon védelme

3.1.1. Az egységes szabadalmi rendszer, mint a vállalkozások egyablakos ügyintézési rendszere, elengedhetetlen a szabadalmak költségeinek jelentős csökkentéséhez, a hasznosítás engedélyezésének megkönnyítéséhez, az átláthatóság javításához és a kkv-k általi hozzáférhetőség akadályainak megszüntetéséhez. Az egységes szabadalmi rendszer elindítása és az Egységes Szabadalmi Bíróság működőképessé tétele jelentős mértékben javítani fogja a szellemi tulajdon-jogok védelmét, és elsőbbséget kell élveznie a cselekvési tervben. Az eljárások megkönnyítése szintén felgyorsítja a teljes folyamatot, és ezáltal növeli az európai szabadalmakkal rendelkezők versenyképességét. Az Egységes Szabadalmi Bíróságról szóló megállapodás fontos alapot biztosít egy hatékony, specializált és technikailag kompetens szabadalmi bírósági rendszer számára, amely képes lesz javítani a jogbiztonságot, az egyszerűséget és a hatékonyságot. A végrehajtás nehézségei azonban azt mutatják, hogy célként a rendszernek az EU jogalkotási rendszerébe történő átültetését kell kitűzni. Időközben sürgősen foglalkozni kell a tagállamokban folyó eljárások és/vagy az Egyesült Királyságnak a megállapodásból való kilépése által okozott további késedelmekkel. Az, hogy az EU részesedése a globális szabadalmakból drámaian csökkent (a 2009-es 17,4 %-ról 2019-ben 11,3 %-ra), szintén egyértelműen azt mutatja, hogy további intézkedésekre van szükség.

3.1.2. A kiegészítő oltalmi tanúsítvány (SPC) kiterjesztheti a szabadalom által biztosított oltalmat egy olyan gyógyszer vagy növényvédő szer esetében, amelyre a megfelelő forgalomba hozatali engedély vonatkozik. Ezért fontos eszköz a hatékony szabadalmi oltalom hiányának ellensúlyozására a vizsgálatok, a klinikai/helyszíni vizsgálatok és a szabályozási eljárások előírt hossza miatt. Az EGSZB úgy véli, hogy az SPC-k az EU-ban alapvető fontosságúak az új hatóanyagokkal kapcsolatos innováció hatékony előmozdítása és a K+F központok vonzása szempontjából, míg az SPC-jogok alóli kiegyensúlyozott mentességeknek biztosítaniuk kell a gyógyszerek megfizethetőségét és a megfelelő gyógyszerellátást. Bár az SPC-rendszer egyértelmű és innovációt ösztönző rendszer, még mindig szétagolt, és előírja az SPC iránti kérelem benyújtását minden olyan uniós tagállamban, ahol az SPC által biztosított oltalmat kérik. Egy új, külön uniós rendelet révén az egységes SPC-jogcím és az egységes szabadalmak/SPC-k odaítélésével foglalkozó egyablakos ügyintézési rendszer szerepét betöltő hatóság létrehozása vonzóbbá tenné a szabadalmasok számára az SPC-t, jobb védelmet nyújtana az innovátorok számára, és jogbiztonságot teremtené a harmadik felek számára. Az EGSZB támogatja azt a megközelítést is, amely szerint meg kell vizsgálni, hogy az optimalizált SPC-rendszer alkalmazható-e olyan új ágazatokra, amelyek esetében a termékekhez valószínűsíthetően forgalomba hozatali engedély szükséges.

3.1.3. Az EU védjegyekre vonatkozó jogszabályainak felülvizsgálata során szerzett tapasztalatok alapján az EGSZB meg van győződve arról, hogy a formatervezési minták oltalmáról szóló uniós jogszabályok naprakésszé tétele sikeres lesz. Az e kérdések uniós jogszabályok révén történő szabályozásával kapcsolatos pozitív tapasztalatoknak motivációként kell szolgálniuk az Európai Bizottságnak arra, hogy kezdeményezzen egy új, külön az egységes szabadalmakra/SPC-re vonatkozó rendeletre irányuló javaslatot, és hosszú távon építse be az egységes szabadalmi rendszert az uniós jogrendszerbe.

3.1.4. Az EGSZB megjegyzi, hogy földrajzi árujelzők egyedülálló és értékes erőforrást jelentenek az uniós termelők számára az egyre liberalizáltabb és egyre fokozódó verseny által jellemzett globális piacon. A földrajzi árujelzők uniós oltalmi rendszere jelentős gazdasági értékkel bír a mezőgazdasági ágazatban. A rendszer általában nagyon jól működik, de a földrajzi árujelzők oltalmának érvényesítése még nem történt meg, például a hatóságok összehangolt ellenőrzési rendszere és az élelmiszer-csalás egységes meghatározása révén. A kereskedelmi megállapodásoknak az ilyen különleges oltalmi intézkedésekre is összpontosítaniuk kell. Az EGSZB hangsúlyozza a helyi identitás fontos részét képező nem mezőgazdasági termékek földrajzi árujelzőinek oltalmára vonatkozó harmonizált rendszer létrehozásának lehetőségét. Ez segítené a helyi termelőket abban, hogy minőségi termékeiket sikeresebben mutassák be, és további pozitív hatással lenne a kevésbé fejlett régiókra. Ezenkívül a bejegyzési eljárás egyszerűsítése is a termelők javát szolgálná.

3.1.5. A közösségi növényfajta-oltalmi jogok rendszere egy másik pozitív példa a szellemi tulajdon oltalmára vonatkozó harmonizált megközelítésére, amely egy uniós rendeleten alapul. A kis- és középvállalkozásban dolgozó tenyésztők számára is biztonságos alapot biztosíthat, és fontos mentességeket tartalmaz a mezőgazdaság és a tenyésztők számára. A rendszer a kitűzött céljai tekintetében jó alapot teremt ahhoz, hogy a tenyésztők hatékonyan járulhassanak hozzá a zöld gazdaságra való áttérés célkitűzéseikhez.

3.1.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szerzői, formatervezési és szomszédos jogok védelme elengedhetetlen a kulturális és kreatív szakmák számára, amelyek jelentős gazdasági jólétet teremtenek, és jelentős mértékben hozzájárulnak az európai identitáshoz, kultúrához és értékekhez – ideértve például az építészeti és egyéb kulturális műveket –, de gyakran nem rendelkeznek elegendő ismeretekkel vagy pénzügyi eszközzel a szellemi tulajdonok oltalmához és az innovációk termékekké alakításához. Fontos a szerzői jogi keret és a szerzői jogi adatok kezelésének összehangolása, és ezt további támogató intézkedésekkel kell kiegészíteni.

3.1.7. Az alkalmazottak, akik kreatív munkát végeznek, különös tekintettel a találmányokra, lehetséges jogosultaknak számítanak. Elengedhetetlen a szociális párbeszéd folyamatának európai, nemzeti, ágazati vagy vállalati szintű kialakítása, amely – a jogi szabályok mellett – a kollektív tárgyalások révén tisztázza és meghatározza a tisztességes szellemi tulajdon-jogokat annak érdekében, hogy a szerzők és a termelők számára ösztönzőket kínáljon alkotásaik elismerése és a méltányos gazdasági kompenzáció formájában. A szerzői jog átruházására vonatkozó megállapodások nem tekintendők a szellemi tulajdon teljes egészének a munkáltatóra megfelelő kompenzáció nélkül történő átruházására vonatkozó kötelezettségnek.

3.1.8. A biotechnológiai irányelv fontos keretet biztosít a biotechnológiai találmányok jogi védelméhez. Politikai és etikai szempontból érzékeny témákkal foglalkozik, és ezért rendkívül ellentmondásos érdekek gondos mérlegelésének eredménye. A biotechnológia gyors fejlődése azonban az egészségügy, a súlyos járványok elleni küzdelem és az éhezés elleni küzdelem területén is szükséges. Ezért fontos, hogy ezeken a területeken nagymértékben előmozdítsuk a kutatást és az innovációt, ugyanakkor hatékonyan terjesszük és engedélyezzük azt.

3.1.9. Az üzleti titkok olyan immateriális javak, amelyek kiegészítik a szellemi tulajdon-jogokat. Széles körben használják őket az innovációhoz és a szellemi tulajdon-jogok létrehozásához vezető kreatív folyamatban, és ezért rendkívül fontos a hatékony oltalmuk biztosítása. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az (EU) 2016/943 irányelvben ⁽¹⁾ meghatározott alapok tisztázása fontos célkitűzés.

3.2. A szellemi tulajdon használata és bevezetése – különös hangsúlyt helyezve a kkv-kra

3.2.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a cselekvési terv egyik fő célkitűzése kell, hogy legyen a szellemi tulajdon védelme kínálta lehetőségek kkv-k általi kihasználásának növelése, ami a szellemi tulajdon védelmének valamennyi különböző rendszerére kiterjed. Bár az uniós kkv-k és mikrovállalkozások nagy innovációs potenciállal rendelkeznek, a túlnyomó többségük nem képes növelni immateriális javainak értékét.

3.2.2. A költségtényező az egyik oka annak, hogy az uniós kkv-k mindössze 9 %-a jegyzett be szellemi tulajdon-jogokat. Az EU-ban a szabadalom megszerzésének költségei jelenleg jelentősen magasabbak, mint például az USA-ban vagy Japánban, és hatalmas pénzügyi terhet jelentenek a kkv-k és a mikrovállalkozások számára. Ezért a kkv-k szellemi tulajdon-védelemhez való hozzáféréseinek javítása érdekében csökkenteni kell a költségeket. Az egységes szabadalmi rendszer gyors megvalósítása, amely jelentősen csökkenteni fogja a szabadalmi bejegyzési költségeket, az innovatív kkv-k és mikrovállalkozások, például a szabadfoglalkozású mérnöki vállalatok számára gyökeres változást fog hozni. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá a kkv-k pénzügyi és know-how-val kapcsolatos támogatása különböző megközelítéseinek a fontosságát. Ezek például az EUIPO szellemi tulajdonnal kapcsolatos utalványai, a kkv-k támogatása, hogy előnyük származzon szellemi tulajdonukból a finanszírozáshoz való hozzáférés érdekében, valamint az IPA4SME program, ami akár 15 000 EUR-t is biztosít a szellemi tulajdonra vonatkozó diagnosztikai és oltalmi intézkedések társfinanszírozására stb. Ezenfelül felhívja a figyelmet a szabadalmi ügyvivő által ebben a támogatási rendszerben betöltött jelentős szerepre.

3.2.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az egyik legnagyobb probléma, hogy az uniós vállalatok nem rendelkeznek ismeretekkel a szellemi tulajdon-jogok kezelésének stratégiáiról; különösen igaz ez a kkv-k és a mikrovállalkozások esetében, de nem csak rájuk jellemző. A kkv-k és a mikrovállalkozások számára könnyen hozzáférhető általános és személyre szabott tájékoztatás, támogatás és tanácsadás biztosítása – ahogyan azt számos program és kezdeményezés, például a szellemi tulajdonnal kapcsolatos európai információs szolgálat, valamint különböző csatornák és hálózatok biztosítják – ezért nagy jelentőséggel bír e kihívás kezelésében, és azt tovább kell bővíteni. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a vállalkozók számára milyen lehetőségek rejlenek a szellemi tulajdon-jogok terén, és ezt különböző, könnyen elérhető képzési programokkal kell kombinálni. Az EGSZB azt javasolja, hogy vizsgálják meg, hogyan növelhető a szellemi tulajdon-jogok kezelésével foglalkozó képzített szakemberek száma az uniós vállalatoknál.

3.2.4. Az EGSZB emellett eszmecsere-t szeretne indítani arról, hogy miként lehetne növelni a szellemi tulajdon-jogokkal és azok kezelésével kapcsolatos ismereteket az uniós oktatási rendszerben: a szellemi tulajdon-jogok kezelésével kapcsolatos alapismereteket és tájékoztatást be kell építeni a közép- és felsőoktatásba, a szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatos tanulmányok mélyreható ismeretével, az üzleti és műszaki tanulmányoktól kezdve egészen a tantervekben szereplő számos más tanulmányig. A szellemi tulajdon-jogok kezelését a felsőoktatásban önálló, választható tantárgyként is lehetne oktatni. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a rendelkezésre álló know-how növelése fokozhatja a szellemi tulajdon védelmének alkalmazását.

3.2.5. Nyilvánvaló annak fontossága, hogy a kutatási eredményeket innovációvá kell alakítani, és az EGSZB ezért üdvözlí a tudástranszfert és a szellemi tulajdon-jogok jobb kezelését támogató tevékenységeket a K+I közösségben. A kkv-k és a mikrovállalkozások gyakran egy projektkonzorciumon belüli kisebb partnerek, és ebben a szerepben jobb támogatásra van szükségük ahhoz, hogy a szellemi tulajdon-jogokat termékekkel alakítsák, és megvédjék jogaikat az ilyen konzorciumokon belül. Ez a személyre szabott tanácsadást és támogatást nyújtó támogatási programok egyik központi eleme kell, hogy legyen.

3.3. A szellemi tulajdon-jogokkal védett eszközökhöz való hozzáférés és az eszközök megosztása

3.3.1. A jelenlegi egészségügyi válság nyilvánvalóvá tette, hogy kritikus helyzetekben szükség van a rendszerszintű jelentőséggel bíró szellemi tulajdonhoz való hozzáférésre. A szellemi tulajdon-jogok nem akadályozhatják a világjárvány során alkalmazott vakcinák vagy kezelések hozzáférhetőségét és elérhetőségét. Az európai közpénzekkel végzett kutatások hatását maximalizálni kell az ebből származó ismeretek és szellemi tulajdon megosztásának biztosításával. Másrészt a kényszerengedélyezési hatékony rendszerei a társadalom számára vészhelyzetekben egyfajta biztonsági hálót jelentenek. Eljárásaiknak a különböző érintett felek érdekeinek gondos mérlegelésén kell alapulniuk, biztosítva ugyanakkor gyors és európai szintű összehangolásukat a közegészségügyi követelmények lehető leghatékonyabb teljesítése érdekében. Ebben az összefüggésben az EGSZB hangsúlyozni kívánja a közegészségügyi problémákkal küzdő országokba történő kivitelre szánt gyógyszeripari termékek előállításával kapcsolatos szabadalmak kényszerengedélyezéséről szóló 816/2006/EK rendelet ⁽²⁾ fontosságát is.

⁽¹⁾ HL L 157., 2016.6.15., 1. o.

⁽²⁾ HL L 157., 2006.6.9., 1. o.

3.3.2. A szellemi tulajdon birtoklása és kezelése átláthatóságának fokozása a szellemi tulajdon engedélyezésének és terjesztésének előfeltétele. Ebben az összefüggésben az EGSZB hangsúlyozni kívánja az egységes szabadalmi rendszer gyors bevezetésének szükségességét, valamint a szerzői jogi infrastruktúra javításának fontosságát is a jogosultakra, a szerződési feltételekre és az engedélyezési lehetőségekre vonatkozó információk tekintetében, csakúgy mint a blokklánc-technológiára vonatkozóan.

3.3.3. Mivel a szabványosítás az érdekelt felek számos különböző érdekét érintő folyamat, a szabványhoz nélkülözhetetlen szabadalmak különösen magas szintű átláthatóságot és tisztességes engedélyezési szabályokat igényelnek. Az EGSZB ezért támogatja a harmadik személyek által elvégzett elengedhetetlenségi ellenőrzések független rendszerének létrehozását, valamint a jogsértések és sűrűlő pontok csökkentésére irányuló intézkedéseket.

3.3.4. Az EGSZB elismeri azt a gazdasági potenciált, amelyet az adatok EU-n belüli megosztásának és áramlásának valamennyi ágazatban történő ösztönzése jelent, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az adatok áramlásának és széles körű felhasználásának lehetővé tétele a magánélet védelmét, a biztonságot, az etikai normákat és a szellemi tulajdon jogos védelmét biztosító kiegyensúlyozott megközelítésen kell, hogy alapuljon. Ezt az adatbázisokról szóló irányelv⁽³⁾ 2021-es felülvizsgálatakor biztosítani kell.

3.4. A szellemi tulajdon-jogok megsértése

3.4.1. A hatékony érvényesítés és a bírósági jogorvoslat a sikeres szellemi tulajdonjog-védelmi rendszer fő kritériuma, ezért jelentősen meg kell erősíteni őket. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szabadalmakkal foglalkozó Egységes Szabadalmi Bíróság megvalósítása hatalmas lendületet fog adni a szabadalmi jogok érvényesítésének, és hogy a szellemi tulajdon-jogok más szellemi tulajdon-jogi rendszerekben történő érvényesítését (pl. biztosítás) is meg kell erősíteni gyakorlati és/vagy jogi intézkedésekkel. Különösen a kkv-k és a mikrovállalkozások gyakran nem rendelkeznek a szellemi tulajdon-jogok érvényesítésére szolgáló eszközökkel.

3.4.2. A digitalizáció a szellemi tulajdonnal kapcsolatos jogsértések új formáihoz vezetett, mint például az üzleti titkok online megszerzése, az illegális streaming stb. Az EGSZB üdvözli az olyan kötelező érvényű rendeleteket, mint például a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály⁽⁴⁾, amely jobb jogi keretet biztosít.

3.4.3. A hamisítás és a kalózkodás hatalmas veszteségeket okoz az uniós értékesítésekben, de egészségügyi, biztonsági és védelmi veszélyt is jelent a fogyasztókra nézve. Az EGSZB üdvözli az összes érdekelt fél közötti együttműködést, az uniós eszköztár létrehozását és az Európai Csalás Elleni Hivatal hamisítás elleni küzdelemben betöltött szerepének megerősítését.

3.5. Tisztességes feltételek biztosítása a nemzetközi szinten

3.5.1. Az EU nem tölt be vezető szerepet a szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatos globális versenyben. Ami a szabadalmi bejelentéseket illeti, Ázsia 2019-ben 65 %-ra növelte részesedését az összes szabadalmi bejelentésben, míg az EU részesedése drasztikusan, 17,4-ről (2009) 11,3 %-ra csökkent. Ezért rendkívül fontos az EU pozíciójának javítása.

3.5.2. A szellemi tulajdon-jogok védelme és érvényesítése további kihívást jelent a harmadik országokban működő uniós vállalkozások számára. Ezért az EGSZB a helyzet javítására irányuló minden európai bizottsági intézkedést támogat. A szabadkereskedelmi megállapodásokban a magas szintű védelmet biztosító, szellemi tulajdonról szóló fejezetek és a kereskedelmi partnerekkel a szellemi tulajdonról folytatott párbeszéd fontos hosszú távú megközelítések, csakúgy mint az olyan nemzetközi szervezetek keretében való együttműködés, mint a WIPO és a WTO, illetve a szellemi tulajdonnal kapcsolatos nemzetközi megállapodásokban való részvétel is.

3.5.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a harmadik országokban működő uniós vállalkozások számára igen fontosak a tájékoztatást nyújtó közvetlen támogatási eszközök, például a külföldi beruházások átvilágítása, a termékhamisítási és szellemi tulajdonjog-sértési figyelőlista és a harmadik országokról szóló jelentés. Különösen fontosak az olyan intézkedések, mint a kkv-k és a mikrovállalkozások támogatására szolgáló szellemi tulajdon-jogi kérdésekkel foglalkozó segélyszolgálatok, és ezeket tovább kell fejleszteni.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽³⁾ HL L 77., 1996.3.27., 20. o.

⁽⁴⁾ COM(2020) 825 final.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a digitális ágazat vonatkozásában a megtámadható és méltányos piacokról (digitális piacokról szóló jogszabály)

(COM(2020) 842 final – 2020/374 (COD))

(2021/C 286/12)

Előadó: **Emilie PROUZET**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.2.10. Európai Parlament, 2021.2.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	179/9/16

1. Következtetések és magas szintű ajánlások

1.1. Az elmúlt tíz évben mind a versenyjogi, mind a belső piaci szabályok tekintetében felvetődtek problémák és igények, a Covid19-válság pedig minden bizonnyal felerősítette ezeket. Az EGSZB üdvözlí a digitális piacokról szóló jogszabályra vonatkozó rendeletjavaslatot, amelynek célja egyrészt annak megakadályozása, hogy a kapuórként működő platformok tisztességtelen feltételeket kényszerítsenek a vállalkozásokra és a fogyasztókra, másrészt pedig a fontos digitális szolgáltatások hozzáférhetőségének biztosítása.

1.2. Az online platformok mindenütt jelen vannak, és kihívás elé állítják a már piacon lévő szereplőket azáltal, hogy megváltoztatják a termékek és szolgáltatások fogyasztásának és nyújtásának módját, valamint azt, hogy hogyan dolgozunk, illetve hogyan alkalmazzuk a munkavállalókat. E tekintetben az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság holisztikus megközelítést alkalmaz ezen ökoszisztéma valamennyi aspektusának kezelésére. Az EGSZB különös figyelmet fordít majd e téren az adózásra, az adatkezelésre és a munkakörülményekre. Ez utóbbival kapcsolatban az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság konzultációját a platform-munkavállalók munkakörülményeinek javításáról, és érdeklődéssel várja az év végére tervezett jogalkotási kezdeményezést.

1.3. Az elsődleges cél továbbra is az, hogy egyenlő versenyfeltételeket teremtsünk a különböző szereplők számára a digitális piacokon. Európának egy méltányos és a versenyre nyitott online platformkörnyezetre van szüksége a belső piac megfelelőbb működése érdekében. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális piacokról szóló jogszabály és a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály⁽¹⁾ együttesen alkotja majd egy olyan keretnek a sarokkövét, amelyet az évek során tökéletesíteni kell, és amelyet más kulcsfontosságú digitális politikákkal – például az elektronikus hírközlési adatvédelmi rendelettel, az általános adatvédelmi rendelettel, a platformok és vállalkozások közötti kapcsolatokról szóló (P2B) rendelettel és a versenyszabályok digitális korszakhoz való igazításával – összhangban kell alkalmazni.

1.4. Továbbra is alapvető fontosságú a tisztességes, innovációbarát üzleti környezet biztosítása és ugyanakkor a végfelhasználók védelme. A digitális piacokról szóló jogszabálytervezet a gyors és fejlődő digitális korra ad választ, rövid határidőket és gyorsan frissíthető eljárásokat téve lehetővé, valamint védve a jogbiztonságot és a védelemhez való jogot. Mindazonáltal az EGSZB úgy véli, hogy a meg nem feleléssel kapcsolatos piaci vizsgálatról szóló 16. cikket meg kell erősíteni mind a referenciaidőszak (az öt éves időszakon belüli három meg nem felelés kivárása túl sok kárt okozna), mind a szankciók tekintetében.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályról (lásd e Hivatalos Lap 64. oldalát).

1.5. A szolgáltató székhelyétől vagy a szolgáltatásnyújtásra alkalmazandó jogtól függetlenül az egyes szolgáltatásokra való összpontosítás révén az Európai Bizottság hatékonyan kezeli az európai és globális online szereplőkre vonatkozó egyenlő versenyfeltételek kérdését. Az EGSZB úgy véli, hogy a piaci szereplő helyett a szolgáltatás megcélzása jó megoldást jelent a különböző digitális szereplők felügyeletekor tapasztalt nehézségekre.

1.6. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabállyal ellentétben a digitális piacokról szóló jogszabály nem írja elő közvetlenül, hogy a platformok megjelölt kapuőrei megnevezzenek egy jogi képviselőt az Európai Unióban. Azonban az alábbiakban taglalt értékelési és vizsgálati eljárások párbeszédet és együttműködést követelnek meg a fő szolgáltatási platformok és az Európai Bizottság között. Az EGSZB a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály 10. és 11. cikkére hivatkozva annak biztosítását javasolja, hogy az összes kapuőr jelöljön ki jogi képviselőt az Európai Unióban.

1.7. Továbbá az EGSZB kiemelt prioritása annak megakadályozása, hogy a megsokszorozódó nemzeti jogalkotás még jobban széttagolja a belső piacot. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós szintű fellépés rendkívül fontos, és teljes mértékben támogatja az 1. cikk (5) és (7) bekezdését.

1.8. Az EGSZB ugyanakkor egyetért a digitális piacokról szóló jogszabállyal abban, hogy a tagállamoknak lehetőséget kell kapniuk arra, hogy az Európai Bizottsággal szoros együttműködésben járjanak el (a 3. cikk (6) bekezdése, a 33. cikk értelmében vagy ezzel párhuzamosan a versenyszabályok alapján elfogadott határozat révén).

1.9. Azoknál az eseteknél, ahol a felelősség a digitális piacokról szóló jogszabály, valamint az EUMSZ 101. és 102. cikke szerinti szabályok egyidejű megsértéséből fakad, e két szabályt egyszerre is lehet alkalmazni. Ezért a jogbiztonság és hatékonyság érdekében a digitális piacokról szóló jogszabálynak pontosítania kell a végrehajtási és koordinációs folyamatokat (1. cikk (6) bekezdése).

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy részletesen meg kell vitatni annak okait és hatásait, hogy különböző megközelítést alkalmaztak az új kötelezettségek 10. cikk szerinti meghatározásához, valamint a gyakorlatok 17. cikk szerinti kiterjesztéséhez. Ugyanakkor az EGSZB úgy véli, hogy a kapuőrré minősítéshez használt hat paraméter tekintetében meg kell határozni a konkrét kivételes körülményeket (3. cikk (6) bekezdés).

1.11. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy sokkal pontosabban meg kell határozni az „alapvető szolgáltatások”, a „végfelhasználók” és az „üzleti felhasználók” fogalmát.

1.12. Az EGSZB úgy véli, hogy egyértelművé kell tenni, hogy az 5. és 6. cikkben említett gyakorlatok tiltottak. A különböző gyakorlatokról szóló 6. cikket azonban kifejezetten az Európai Bizottság és a kapuőrök közötti rendszeres párbeszéd keretében kell végrehajtani.

2. Megjegyzések a hatályról és a kapuőrré minősítésről

2.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a szolgáltatások köre nagyon tág, noha kulcsfontosságú. Valójában csak az ezen alapvető platformszolgáltatásokhoz közvetlenül kapcsolódó gyakorlatok esnek ebbe a körbe, és ezekre vonatkoznak a kötelezettségek is. Az EGSZB támogatja, hogy a rendelet felülvizsgálata és a szolgáltatások körének módosítása révén garantálják a jogbiztonságot.

2.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy az alapvető szolgáltatások piacának működése tekintetében azonosított aggályok nem mind kapcsolódnak a végfelhasználókhoz (lásd az f), g) és h) pontban említett szolgáltatásokat), és felteszi a kérdést, hogy a digitális piacokról szóló jogszabálynak a vállalkozások közötti alapvető szolgáltatásokon belül kifejtett hatását megfelelően értékelték-e, különösen a hirdetések ökoszisztémájában (reklámpiac).

2.3. Ha valamilyen alapvető szolgáltatásra tesznek javaslatot, lehetőség van kiértékelni, hogy e szolgáltatás nyújtója rendelkezik-e olyan tulajdonságokkal, amelyek összességükben megfelelnek az adott szolgáltatáshoz tartozó kapuóri kritériumoknak. Az EGSZB támogatja ezt a kumulatív megközelítést.

2.4. Részletes megjegyzések a mennyiségi értékelésről – vélelmezett kapuőrök

2.4.1. Az első küszöbértéket illetően az EGSZB megjegyzi, hogy a küszöbérték nem a szolgáltatás forgalmára, hanem a platformot tulajdonló társaság teljes forgalmára vonatkozik – ideértve azokat az üzletágakat is, amelyek nem platformjellegű üzleti modellek vagy nem online tevékenységek.

2.4.2. Az EGSZB támogatja a pénzügyi adatokra vonatkozó küszöbértéket, főként azt, ahogy az magában foglalja a tőkésítési számadatokat, amelyek bemutatják, mennyire képesek a platformok pénzben kifejezni felhasználóikat és azok pénzügyi kapacitását (ideértve a pénzügyi piachoz való hozzáférés élénkítésének képességét is).

2.4.3. A második küszöbértéket illetően az EGSZB elismeri, hogy indokoltak a felhasználók számához kapcsolódó kritériumok (az elemzés alatt álló konkrét alapvető platformszolgáltatás tekintetében).

2.4.4. A tervezetben a végfelhasználó meghatározása (2. cikk (16) bekezdése) közel áll a fogyasztó meghatározásához, és – hagyományos módon – szembe van állítva a szakmai felhasználóval. A 3. cikk (2) bekezdésének b) pontja időtartam (havonta) és relevancia (aktív felhasználó) szempontjából határozza meg a végfelhasználó fogalmát. Az EGSZB úgy véli, hogy a végfelhasználók fogalom meghatározásának pontosnak kell lennie (azaz az oldalon áthaladó, az oldalt látogató, az oldalt havi egyszer használó felhasználók). Ugyanez a kérdés vonatkozik az üzleti felhasználókra is. A jogbiztonság érdekében az EGSZB azt ajánlja, hogy a „végfelhasználók” és „üzleti felhasználók” fogalmát pontosítsák vagy legalább határozzák meg a rendeltervezetben.

2.5. Részletes megjegyzések a minőségi értékelésről – értékelt kapuőrök

2.5.1. Ha egy platform nem éri el a kumulatív küszöbértékeket, az Európai Bizottság piaci vizsgálatot végezhet. Ezt megteheti egy tagállam kérésére is (15. cikk), és felhasználhat hat másik paramétert annak meghatározására, hogy a platform megfelel-e a három meghatározó kritériumnak (3. cikk (6) bekezdése).

2.5.2. Az Európai Bizottság által bevezetett minőségi belső piaci értékelés sok olyan paramétert felvonultat, amelyek fontosak a versenyjog és a gazdaság területén. Mindazonáltal az előzmények hiányát tekintve (a kapuőri státusz megállapításához nincs szükség meghatározni egy releváns piacot vagy bizonyítani az erőfölényt), nem világos/nincs letelezve, hogy mennyi/milyen erős tulajdonságokról/paraméterekről lesz majd szó.

2.5.3. Ha a cél a mennyiségi értékelésben azonosíthatóhoz hasonló, de még a küszöbértékeken belül lévő helyzetek megcélzása, az EGSZB úgy véli, hogy az értékelési mechanizmus a részleteiben nagyon korlátozott. Első pillantásra semmi sem akadályozza, hogy ezeket a paramétereket tágabban értelmezve több szereplőre is kiterjesszük, mivel tudjuk, hogy a gazdaság különböző területein számos üzleti modell fejlődik tovább, illetve kísérletezik a digitális transzformációval és új üzleti modellekkel.

2.5.4. Mivel ez a hat paraméter lehetővé teszi a kapuőrré minősítést, az EGSZB úgy véli, hogy meg kell határozni azok konkrét kivételes körülményeit.

3. Megjegyzések a felsorolt gyakorlatokról

3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális piacokról szóló jogszabálytervezetben felsorolt gyakorlatok megértéséhez fontos visszatekinteni az Európai Bizottság munkájára: az utóbbi években felfedett gyakorlatok, azok a gyakorlatok, amelyeket már a platformok és vállalkozások közötti kapcsolatokról szóló új rendelet is tartalmazott, valamint azok, amelyeket a digitális ökoszisztémára vonatkozó versenyjog kiigazításával is be lehetne vonni.

3.2. Az EGSZB úgy véli, hogy pontosítani kell az ilyen gyakorlatok körét, különösen, ha az Európai Bizottság azt ki tudja terjeszteni. Így az 5. cikkben említett számos gyakorlat látszólag a platform alapvető szolgáltatásainak a részét képezi, miközben a 6. cikk az ilyen alapvető platformszolgáltatások használatára a piaci eredmények ösztönzése és befolyásolása érdekében hivatkozik.

3.3. Az EGSZB olyan tesztelési eljárásokon alapuló, hatékony tanúsítási rendszer bevezetését szorgalmazza, amelynek segítségével a vállalatok igazolhatják a mesterséges intelligencián alapuló rendszereik megbízhatóságát és biztonságosságát. Az átláthatóság, különösen a minősítési rendszerek esetében, az algoritmikus döntéshozatali folyamatok nyomon követhetősége és megmagyarázhatósága olyan technikai kihívás, amely uniós eszközök, például a Horizont Európa program támogatását kívánja meg⁽²⁾.

⁽²⁾ HL C 47., 2020.2.11., 64. o.

3.4. Részletes megjegyzések a tisztességtelen adatvezérelt gyakorlatokról

3.4.1. Az EGSZB elismeri, hogy szükség van az általános adatvédelmi rendelet végrehajtásának további javítására az 5. cikk a) pontjában szereplő gyakorlat meghatározásával. Az EGSZB arra is ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy a technológiai fejlődés fényében rendszeresen vizsgálja felül az általános adatvédelmi rendeletet és a kapcsolódó jogszabályokat ⁽³⁾.

3.4.2. Az adatok tényleges hordozhatóságát illetően (6. cikk h) pont) az EGSZB emlékeztet arra, hogy a szabad adatáramlásról szóló rendelet szerint a felhőszolgáltatások ágazata magatartási kódexet dolgoz ki, hogy biztosítsa az átláthatóságot a szerződések felmondására, valamint a felhőszolgáltatók közötti adatszállításra vagy az adatok saját helyszínre történő visszaszállításra vonatkozó szerződési és technikai feltételekben. Hamarosan értékelni fogják, hogy mennyire hatékony a kódex a felhőszolgáltatások piacán való hordozhatóság elősegítésében.

3.5. Részletes megjegyzések a tisztességtelen, saját szolgáltatást előnyben részesítő gyakorlatokról

3.5.1. A digitális piacokról szóló jogszabály meghatározza a kapuőr azon kötelezettségét, amely szerint tartózkodik a kedvezőbb bánásmódtól még az „ugyanahhoz a vállalkozáshoz tartozó harmadik fél” vonatkozásában is. Ez a további pontosítás nem ismétlődik más rendelkezésekben, azonban a kapuőrök elkerülhetik az e rendelkezésekben kikötött korlátozást a megfelelő adatok harmadik félnek történő átadásával. Példaként hivatkozhatunk az 5. cikk a) pontjára vagy a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontjára, amelyek nem tiltják az adatok harmadik félnek való átadását (függetlenül attól, hogy az ugyanahhoz a vállalkozáshoz tartozik vagy nem). Jóllehet a 11. cikk kínál megoldást, azt nem találjuk elégségesnek.

3.5.2. Az 5. cikk b) pontja szerinti paritási rendelkezést a kapuőröknek meg kellene tiltani. Ez a rendelkezés megakadályozza, hogy az üzleti felhasználók a saját platformjuk helyett egyéb online közvetítő szolgáltatásokon vagy keresőmotorokon keresztül kínálják ugyanazokat az árukat és szolgáltatásokat ugyanazokkal a feltételekkel a fogyasztóknak. Az EGSZB úgy véli, hogy az „olyan árakon vagy feltételek mellett, amelyek eltérnek...” mondatrész tág, és pusztán az áron kívül más kritériumokat is magában foglalhat, amelyeket pontosítani kell.

3.6. Részletes megjegyzések a tisztességtelen hozzáférési feltételekről

3.6.1. Az 5. cikk d) pontjában említett gyakorlat vonatkozásában az EGSZB megjegyzi, hogy a platformok és vállalkozások közötti kapcsolatról szóló rendelet már tartalmaz rendelkezéseket az üzleti felhasználók panaszkezeléshez való hozzáféréseinek biztosításáról és a panaszkezelés átláthatóságáról, valamint megkérdőjelezi e gyakorlat helyállóságát. Az EGSZB felteszi a kérdést, hogy ezek a rendelkezések miért nem terjednek ki a végfelhasználókra.

4. Megjegyzések a vizsgálati, jogérvényesítési és nyomonkövetési hatásköréről

4.1. A 3. cikk (6) bekezdésének alkalmazásában nagyobb figyelmet kell fordítani arra, hogy az érintett tagállamok hatóságait bevonják a döntéshozatalba. Véleményünk szerint a tagállamok hatóságainak jogot kell adni arra, hogy a (6) bekezdés értelmében határozathozatal iránti kérelmet nyújtsanak be az Európai Bizottságnak, és az Európai Bizottság ehhez kapcsolódóan köteles megvitatni a kérelmet és adott esetben lehetővé tenni az érintett tagállamnak, hogy az Európai Bizottság határozatára várva előzetes intézkedéseket fogadjon el. A határozat értelmében az Európai Bizottságnak véleményyt is kell kérnie azoktól a tagállamoktól, ahol adott esetben a kapuőr működik.

4.2. A rendelettervezet egyesíti a platformok által végzett önértékelést, valamint az illetékes hatóság, illetve az Európai Bizottság értékelését. Mindazonáltal az értékelést első fokon az alapvető szolgáltatási platform végzi, amely köteles értesíteni a Bizottságot, hogy ezeket a küszöbértékeket három hónapon belül elérték-e (3. cikk (3) bekezdése). Az EGSZB elismeri és támogatja, hogy a digitális piacokról szóló jogszabályi eljárás elszámoltathatóvá teszi a platformokat. Azt is megjegyzi, hogy a tervezet tiszteletben tartja a védelemhez és fellebbezéshez való jogot, valamint a digitális üzletmenet sebességét.

4.3. Az EGSZB támogatja a digitális piacokról szóló jogszabályhoz kapcsolódó intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik, hogy az Európai Bizottság értékelje és nyomon kövesse a kapuőr-platformok növekedését, például a 139/2004/EK rendelet ⁽⁴⁾ küszöbértékein túli fúziókat.

⁽³⁾ HL C 47., 2020.2.11., 64. o.

⁽⁴⁾ HL L 24., 2004.1.29., 1. o.

4.4. Az EGSZB támogatja továbbá az Európai Bizottság arra vonatkozóan végzett értékelését, hogy a jelenlegi uniós rendszer lehetővé teszi-e alacsony forgalommal rendelkező célpontok olyan jelentős mértékű felvásárlásait, amelyek hatással lehetnek az EU belső piacán folyó versenyre ⁽⁵⁾. Az egyik lehetőség Margrethe Vestager biztos arra irányuló javaslata, hogy meg kell kezdeni a nemzeti versenyhatóságok összefonódásokkal kapcsolatos megkereséseinek befogadását, függetlenül attól, hogy ezek a hatóságok rendelkeznek-e hatáskörrel az ügy felülvizsgálatára ⁽⁶⁾.

4.5. A maximális hatékonyság érdekében létre kell hozni a tervezett digitális piaci tanácsadó bizottságot, amely az Európai Bizottság munkáját segítené. Az EGSZB e tekintetben nagyon homályosnak tartja a 32. cikket, és úgy véli, hogy a bizottságot folyamatos felügyelettel és nyomon követéssel kell megbízni. Az EGSZB azt is javasolja, hogy vizsgálják meg, hogy a bizottság fogadhat-e panaszokat fogyasztói szervezetektől és szociális partnerektől.

4.6. Az EGSZB úgy véli, hogy az üzleti érdekekkel, a fogyasztóvédelemmel és a szakszervezetekkel foglalkozó szervezeteket meg kell hallgatni, és véleményüket figyelembe kell venni, ahogyan ez versenyjogi ügyekben is előfordulhat. A digitális piacokról szóló jogszabály 20. cikke felhatalmazza az Európai Bizottságot az interjúk készítésére és nyilatkozatok felvételére. Az EGSZB javasolja, hogy egyértelműen rögzítsék ebben a cikkben az említettek részvételét és meghallgatáshoz való jogát.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD\(2020\)24/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP/WD(2020)24/en/pdf).

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/vestager/announcements/future-eu-merger-control_en.

MELLÉKLET

A szekció véleményében szerepelt alábbi szöveg törlésre került a közgyűlés által elfogadott módosító indítvány javára, azonban megkapta a leadott szavazatok legalább egynegyedét:

„2.3. Ha valamilyen alapvető szolgáltatásra tesznek javaslatot, lehetőség van kiértékelni, hogy e szolgáltatás nyújtója rendelkezik-e olyan tulajdonságokkal, amelyek összességükben megfelelnek az adott szolgáltatáshoz tartozó kapuóri kritériumoknak. Az EGSZB nem gondolja, hogy ez a kumulatív megközelítés ténylegesen lefedi a kapuőröket, inkább azt javasolja, hogy legyen elegendő csak egy – lehetőleg a felhasználók számával kapcsolatos – kritériumnak megfelelni ahhoz, hogy meglegyen az összhang a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabállyal. Ezenkívül aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a kapuórré minősítésre irányuló eljárás nehézkes lehet, ezért gyorsabb folyamatot javasol.”

A szavazás eredménye:

Mellette: 98

Ellene: 83

Tartózkodott: 20

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a digitális szolgáltatások egységes piacról (a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály) és a 2000/31/EK irányelv módosításáról

(COM(2020) 825 final – 2020/0361 (COD))

(2021/C 286/13)

Előadó: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.2.11. Európai Parlament, 2021.2.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	235/3/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlöi a digitális szolgáltatások egységes piacára irányuló javaslatot (a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály), hiszen olyan időköt élünk, amikor új és innovatív információs társadalmi (digitális) szolgáltatások látnak napvilágot, megváltoztatva az uniós polgárok mindennapjait és meghatározva, illetve átalakítva azt, ahogy kommunikálnak, kapcsolatot létesítenek, fogyasztanak és vállalkoznak. Ezek a szolgáltatások jelentősen hozzájárultak az Európai Unióban és világszerte a társadalmi és gazdasági átalakuláshoz, a Covid19-válság pedig megmutatta, mennyire fontosak egy jobb társadalom kialakításához.

1.2. Az EGSZB támogatja azokat az erőfeszítéseket, amelyekkel az Európai Bizottság igyekszik elkerülni, hogy a sokasodó nemzeti szabályok és rendeletek miatt szétaprózdjon a belső piac, mivel ez meggyengítheti a rendszert, és minden európai vállalkozást gátolhat abban, hogy élvezze az erős egységes piac nyújtotta előnyöket. Az EGSZB ezért kéri, hogy egyértelműen nyilvánítsák ki, hogy a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály a teljesség igényével készült. Az EGSZB szerint ez jó lehetőség a digitális piacokra vonatkozó globális szabályok megalkotására, ami átvezetheti Európát ebbe az új korszakba, és magas szintű biztonságot és védelmet biztosít a fogyasztóknak az online térben.

1.3. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályról folytatott egyeztetés időigényes, és hosszú távon kompromisszumokra is szükség van. Ennek ellenére az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy észszerű menetrendet dolgozzanak ki az egyeztetés és az inkluzív nyilvános konzultáció elindítására, valamint a rendelet és a stratégia végrehajtására. Elengedhetetlen, hogy a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek részt vállaljanak ebben a folyamatban, hogy minden szereplő számára egyenlő versenyfeltételeket lehessen biztosítani, függetlenül attól, hogy az Európai Unióban telepedtek-e le.

1.4. Ezenfelül az EGSZB úgy véli, hogy a digitális technológiák jelentőségére tekintettel az e technológiák jelentette problémák és kihívások megoldásához szükséges új szabályok és rendeletek prioritást élveznek. Egy új gazdaság új megközelítéseket kíván.

1.5. Az EGSZB üdvözlöi az ajánlórendszerek és hirdetések nagyobb átláthatóságát. Azonban ezeket az ajánlórendszereket nem szabad demonizálni, viszont biztosítani kell, hogy a fogyasztók csak olyan reklámot kapjanak, amit szeretnének. Ezért a rendeleteknek az egyéni autonómiát kell hangsúlyozniuk, és az EGSZB úgy véli, hogy a rendelet 29. és 30. cikke cikkének ennél fogva megfelelő egyensúlyt kell teremtenie.

1.6. Az EGSZB megjegyzi, hogy számos hiányosság tapasztalható a származási ország elvével kapcsolatban, és kéri, hogy körültekintően vizsgáljanak meg alternatív módszereket, amilyen például – különösen adóügyi, munkaügyi és fogyasztóvédelmi kérdésekben – a rendeltetési ország elve, hacsak uniós szinten nem létezik szigorúbb szabályozás a tisztességes verseny és a minél magasabb szintű fogyasztóvédelem biztosítása érdekében. Biztosítani kellene, hogy a

platform-munkavállalókra ugyanazok a munkajogi rendelkezések vonatkoznak, mint amelyek a szolgáltatásnyújtás helye szerinti országban hatályosak, mivel a munkavállalók rossz munkakörülményei rendkívül problematikussá váltak a tisztességes verseny szempontjából. Az általános cél a belső piac érvényesítése és megerősítése azáltal, hogy egyenlő versenyfeltételeket biztosítunk valamennyi szereplő számára.

1.7. Az átláthatósági kötelezettségek nem akadályozhatják a technológia fejlődését, főként a mesterséges intelligencia és az informatika terén. Bár a mesterséges intelligencia „fekete doboz” kockázatot rejt magában, jelentős előnyökkel is járhat. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy biztosítani kell a jogszabály finomhangolását, valamint azt, hogy – a fogyasztók és a munkavállalók lehető legmagasabb szintű védelmének biztosítása mellett – a jogszabály ne akadályozza a technikai fejlődést. Kéri egy megfelelő keret kidolgozását, amelynek segítségével a vállalatok fokozni tudják mesterségesintelligencia-rendszereik méltányosságát, megbízhatóságát és biztonságát.

1.8. A tárhelyszolgáltatókra vonatkozó felelősség alóli mentesség csak akkor nem alkalmazandó, ha olyan tartalomról van szó, amely egyértelműen jogellenes, vagy bírósági határozat alapján jogellenesnek minősül. Az EGSZB azt ajánlja, hogy hozzanak létre egy – adott körülmények között alkalmazandó – pozitív felelősségi rendszert az online piacterek számára.

1.9. A használt meghatározásokat egyszerűsíteni kell, és amennyire csak lehet, össze kell hangolni a kapcsolódó jogi szövegekkel, például a digitális piacokról szóló jogszabállyal, a digitális egységes piacon a szerzői jogról szóló irányelvvel és a P2B rendelettel.

1.10. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály a platformgazdaság szélesebb körű szabályozási megközelítésének része, és ennek a megközelítésnek az adózással, a munkavállalói jogokkal (többek között a szociális védelemmel, az egészséggel és biztonsággal, a szervezkedési joggal és a kollektív tárgyalással) és a termékbiztonsággal is foglalkoznia kell. Az EGSZB felhívja a figyelmet, hogy hatalmas feladatot jelent az összes releváns eszköz és kezdeményezés megfelelő összehangolása, nevezetesen a szellemi tulajdonjog, a telekommunikáció, a magánélet védelme, az adatvédelem, a termékfelelősség, a termékbiztonság, az audiovizuális ágazat és természetesen az e-kereskedelmi irányelv területén. Megfelelő áttekintésre van szükség ahhoz, hogy a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályt érintő különböző nézőpontok beépíthetők legyenek.

1.11. Az EGSZB kiemelt figyelmet fog fordítani az adózásra, az adatkezelésre, a foglalkozási viszonyra, a munkakörülményekre és a fogyasztóvédelemre, mivel ezek fontos tényezők a digitális gazdaságban esetenként megfigyelhető tisztességtelen verseny szempontjából. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ezeket a kihívásokat a fenntartható fejlődési célok, a digitális menetrend, az Alapjogi Charta és a szociális jogok európai pillére fényében kell kezelni.

2. Általános megjegyzések

2.1. A digitális technológiák döntő szerepet játszhatnak a mindennapjainkban. Rendkívül hasznosak lehetnek a társadalom és a gazdaság számára, és világszerte elismert tény, hogy elengedhetetlenek a piac működése és kapcsolatrendszereink szempontjából, illetve valódi előnyökkel járnak a közösség egészére nézve. A digitális szolgáltatások azonban komoly kihívások elé is állítják az embereket, a társadalmat és a piacot. A méltányosabb Európa a digitális ágazat megfelelő szabályozásán és az előnyök megfelelő szétosztásának, valamint a piaci szereplők (polgárok, fogyasztók, munkavállalók és – méretüktől függetlenül – a vállalkozások) megfelelő védelmének biztosításán múlik.

2.2. Az Európai Bizottság most megválaszol számos dokumentumot, ítélezési gyakorlattal kapcsolatos fejleményt, illetve különböző kéréseket – egyfelől a meglévő uniós e-kereskedelmi jogi keret ambiciózus reformjára vonatkozóan, fenntartva ugyanakkor a felelősségi rendszer alapelveit, az általános nyomon követés tilalmát, valamint a belső piaci záradékot, másfelől pedig egy aktualizált, méltányosabb és versenyképesebb digitális piacra vonatkozóan –, és ez a válasz két fő területre összpontosít: a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályra és a digitális piacokról szóló jogszabályra.

2.3. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabállyal az EU-nak magas szintű európai fogyasztóvédelmet kell garantálnia a digitális gazdaság számos vonatkozásában, különösen a digitális online platformokon. A jogellenes tartalom elleni küzdelem és a nyilvánosságot célzó hirdetések átláthatóságának fokozása jelenti a javaslat egyik legfontosabb és legellentmondásosabb szempontját.

2.4. A digitális piacokról szóló jogszabály esetében az Európai Bizottság az európai digitális piac működésére összpontosít, miközben igyekszik azt kiegyensúlyozottabbá, versenyképesebbé és innovatívabbá tenni, több és jobb szolgáltatást biztosítva az embereknek oly módon, hogy minden piaci szereplő számára egyenlő versenyfeltételeket teremtsen.

2.5. Az EGSZB ezért üdvözli az Európai Bizottságnak a digitális gazdaság szélesebb körű szabályozására, valamint arra irányuló erőfeszítéseit, hogy a digitális gazdaságot megbízhatóbbá tegye a társadalom és a gazdaság számára. A polgároknak, munkavállalóknak és gazdasági szereplőknek, különösen a kkv-knak és a kiszolgáltatott helyzetben lévő embereknek védelemre van szükségük a digitális platformokkal fenntartott kapcsolataik tekintetében, és a biztonságot minden tevékenység során biztosítani kell a tartalom, a gazdasági ügyletek és akár a szellemi tulajdonjogok szempontjából is.

2.6. A kibertérre vonatkozó uniós szabályok egyre összetettebbek és szerteágazóbbak. Erőfeszítésekre van szükség érthetőségük és következtetőségük javítása érdekében. A túlzottan összetett szabályok a vállalkozások és a polgárok számára egyaránt károsak lehetnek, mivel elfojtják az innovációt, fokozzák a költségeket, az emberek számára pedig megnehezítik jogaik gyakorlását. Az EGSZB ezért örömmel veszi az Európai Bizottság arra irányuló szándékát, hogy összehangolja és egyszerűsítse a végrehajtási szabályok eljárási aspektusait a tagállamokban, és üdvözli, hogy egy közvetlenül alkalmazandó jogi eszközzé esett a választás.

2.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabálynak összhangban kell lennie azzal az esetleges jogi kerettel, amely a platformgazdasághoz kapcsolódó egyéb fontos ügyekkel foglalkozik majd, amilyenek például a munkavállalói jogok (szociális védelem, egészség és biztonság, szervezkedéshez való jog és kollektív tárgyalás stb.)⁽¹⁾, az adók és a javak elosztása, valamint a fenntarthatóság. Hangsúlyozza továbbá, hogy ezeket a kihívásokat európai szinten, a fenntartható fejlődési célok, a digitális menetrend, az Alapjogi Charta és a szociális jogok európai pillére fényében kell kezelni. Ami a jövőbeli európai bizottsági kezdeményezéseket illeti, az EGSZB kiemelt figyelmet fog fordítani az adózásra, az adatkezelésre, a foglalkozási viszonyra, a munkakörülményekre és a fogyasztóvédelemre, mivel ezek fontos tényezők a digitális gazdaságban esetenként megfigyelhető tisztességtelen verseny szempontjából.

2.8. Fontos, hogy a kibertér szabályozása időálló és lehetőleg technológiailag semleges legyen. Ez mindenki számára biztosítja az egyértelműséget és a piaci lehetőségeket, ugyanakkor a hangsúly a fogyasztóvédelemben és a biztonságon van.

2.9. Fontos, hogy a digitális adózás terén az Európai Bizottság a nemzetközi egyeztetések keretében kezdeményezéseket terjesszen elő, és érvényesítse az egyenlőséget, az átláthatóságot, a javak elosztását és a fenntarthatóságot elvét. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy ezekkel a kérdésekkel európai szinten kell foglalkozni, összhangban a fenntartható fejlődési célokkal, a digitális stratégiával, az Alapjogi Chartával és a szociális jogok európai pillérével.

3. Részletes megjegyzések

3.1. A – többek között a tisztességtelen verseny elkerülését szolgáló – jobb és hatékonyabb szabályozás ennek az új gazdaságnak az egyik fő témája. Az Európai Bizottság egyértelműen úgy véli – az EGSZB pedig támogatja –, hogy új módszerekre és megközelítésekre van szükség egy olyan piac szabályozásához, amely nem használhatja ugyanazokat az eszközöket és nem működhet a megszokott módon. Tény, hogy a „megszokott” versenyszabályozási keret nem elegendő a technológiai nagyvállalatok jelenléte által előidézett kihívások és nehézségek hatékony leküzdéséhez.

3.2. Az EGSZB világosabb szabályokat sürget, például olyanokat, amelyeket az Európai Bizottság a digitális világra vonatkozóan egy egyszerűsített, gyorsított eljárású belső piaci szabályozási keret alapján tervez. Az EU-nak aktualizálnia kell szabályozási eszköztárát, hogy a kapuőr-platfommal kapcsolatos kérdések mellett a digitális piacokat is hatékonyan kezelje. Az új gazdaság más fellépést kíván, ezért az EGSZB üdvözli a digitális piacokról szóló jogszabályra irányuló kezdeményezést is⁽²⁾.

3.3. Az európai digitális szuverenitást be kell építeni minden szabályozási gyakorlatba nemcsak a vállalkozások, hanem a munkavállalók, a fogyasztók és a polgárok védelmében is. A Covid19-válság idején a digitális platformokon elfogadhatatlan mértékben elszaporodtak az olyan gyakorlatok, mint a nem biztonságos termékek értékesítése, a hamis értékelések, a tisztességtelen kereskedelem és más fogyasztóvédelmi jogsértések, valamint a kalózkodás és a hamisítás. Ezek jól szemléltetik, milyen értékes a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabállyal kapcsolatos kezdeményezés, és arra is rámutatnak, hogy sürgősen lépni kell.

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság konzultációja a platformalapú munkavégzés munkafeltételeinek javításáról (angol, francia és német nyelven).

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye a digitális piacokról szóló jogszabályról (lásd e Hivatalos Lap 64. oldalát).

3.4. Az is egyértelmű, hogy a digitális platformokhoz kapcsolódó csalás és illegális tevékenység elleni küzdelmet szolgáló végrehajtási mechanizmusok kihívást jelentenek és biztosítják, hogy a digitális gazdaságból a legnagyobb hasznot húzó vállalkozásoknak nagyobb felelősségük is legyen. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály kiemelt szerepet játszik a piacba vetett bizalom visszaszerzésében, valamint abban, hogy a tagállamok gyors és hatékony végrehajtási mechanizmusokat határozzanak meg, amelyek minden tagállamnak megfelelnek, figyelembe véve a köztük lévő különbségeket. Az EGSZB üdvözlí, hogy a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabálynak köszönhetően nagy valószínűséggel csökkenni fognak az illegális online hirdetések terén tapasztalható végrehajtási hiányosságok.

3.5. Akármilyen megközelítést is alkalmazzanak a végrehajtási rendszerek és mechanizmusok tekintetében, az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak elegendő forrást kell elkülöníteniük ahhoz, hogy be lehessen ruházni emberi erőforrásokba, képzési rendszerekbe, szoftverekbe és hardverekbe, ami megerősítheti a bizalmat a piacok és az emberek szintjén. Ezért kiemelt feladat a járulékos digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály végrehajtásából adódó költségek, valamint az intézkedések hiányából adódó, várható társadalmi költségek meghatározása és az arra vonatkozó megfelelő feltételek megteremtése, hogy minden tagállamot be lehessen vonni.

3.6. Ha a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály hatóköréről van szó, igenis számít a méret: ahhoz, hogy elkerüljük a pénzügyi erőn és dimenzióan alapuló tisztességtelen versenyt, ezen a területen nem szabad minden vállalkozást egyformán kezelni. Azonban a javasolt kritérium, azaz a munkavállalók száma, alkalmatlannak bizonyulhat, és könnyű megkerülni. Ez különösen fontos szempont, mivel a javasolt rendeletben a platformokra vonatkozóan meghatározott kötelezettségek jelentős része nem vonatkozik a mikro- és kisvállalkozásokra, gondolva itt például a panaszkezelésre, a visszaélészerű magatartásra, a bűncselekmények bejelentésére, a hirdetések átláthatóságára, a független ellenőrzésekre és a megbízható bejelentőkre.

3.7. Az EGSZB nagyon fontosnak tartja azonban a kkv-k, valamint a mikro- és szociális vállalkozások védelmét. Ezek nem feltétlenül tudják megfizetni a megfelelési és beruházási költségeket, és biztosítanunk kell, hogy ne szenvedjék meg az elvileg a tisztességes verseny megteremtése céljából bevezetett rendelet végrehajtását. Az EGSZB ezért alternatív kritériumokat szorgalmaz a mikro- és kisvállalkozások meghatározása céljából (16. cikk). Ilyen lehet az éves árbevétel, a tulajdoni részesedésük vagy a szervezeti felépítésük.

3.8. Az EGSZB üdvözlí az online óriásplatformok kategóriájába tartozó vállalkozásoknak biztosított alkalmazkodási időszakot (25. cikk 4. bekezdés). Ezek a vállalkozások gyakran nagyon gyorsan növekednek, és megfelelő esélyt kell kapniuk arra, hogy alkalmazkodni tudjanak a javaslatban megfogalmazott szigorúbb követelményekhez és kötelezettségekhez.

3.9. Bár a javaslat egyértelművé teszi, hogy azt *lex generalis*-ként kell értelmezni, láthatólag sok hasonló megfogalmazás van a különböző eszközökben, amelyek nehézséget jelenthetnek megfelelési szempontból, további terhet róva a vállalkozásokra és a fogyasztókra. A javaslat meghatározza például az „online platform” fogalmát is; a „platform” fogalmát viszont nem határozza meg, de a P2B rendelet (2019/1150 rendelet⁽³⁾) használja azt; a digitális egységes piacról szóló irányelv ((EU) 2019/790⁽⁴⁾) az „online tartalommosztó szolgáltató” fogalmát használja; a digitális piacokról szóló jogszabály pedig „kapuőröket” és „alapvető platformszolgáltatásokat” említ.

3.10. A digitális szolgáltatások fellendülésével az üzleti modellek átalakultak, egyre összetettebbek lettek, és elmosódott a különbség a különböző szereplők között. Mivel gyorsan fejlődő ágazatról van szó, ami kihívást jelent a szabályozó szervezetnek, egyértelmű fogalommeghatározásokra van szükség. Az EGSZB a digitális gazdaságon belül a platformok, a felhasználók vagy a szolgáltatások igénybe vevői (a javaslat mindkét fogalmat használja, de a „szolgáltatások igénybe vevői” gyakrabban fordulnak elő), a fogyasztók és a munkavállalók egyértelműbb fogalommeghatározását javasolja.

3.11. Az aktuális javaslat szerint a kereskedők nyomon követhetőségére vonatkozó szabályok csak arra vonatkoznak, „[h]a az online platform lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy távollevők között kötött szerződést kössenek a kereskedőkkel” (22. cikk). Az is megoldás lehet, hogy úgy határozzuk meg ezeket a szolgáltatókat/platformokat, hogy a fogyasztók a kereskedőkkel mint „piacterekkel” köthessenek távolsági szerződést, és tisztázzuk, hogy mely szabályok vonatkoznak e közvetítői kategóriára.

⁽³⁾ HL L 186., 2019.7.11., 57. o.

⁽⁴⁾ HL L 130., 2019.5.17., 92. o.

3.12. A 35. és 36. cikkben említett magatartási kódexeket nyitott és részvételen alapuló módszerrel kell kidolgozni, a felhasználókat és a kedvezményezetteket képviselő szervezetek, a civil társadalmi szervezetek, a szociális partnerek és az érintett hatóságok bevonásával.

3.13. Az EGSZB megjegyzi, hogy számos hiányosság tapasztalható a származási ország elvével kapcsolatban, és kéri, hogy körültekintően vizsgáljanak meg alternatív módszereket, amilyen például – különösen adóügyi, munkaügyi és fogyasztóvédelmi kérdésekben – a rendeltetési ország elve, hacsak uniós szinten nem létezik szigorúbb szabályozás a tisztességes verseny és a minél magasabb szintű fogyasztóvédelem biztosítása érdekében. Biztosítani kellene, hogy a platform-munkavállalókra ugyanazok a munkajogi rendelkezések vonatkozzanak, mint amelyek a szolgáltatásnyújtás helye szerinti országban hatályosak, mivel a munkavállalók rossz munkakörülményei rendkívül problematikusá váltak a tisztességes verseny szempontjából. Az általános cél a belső piac érvényesítése és megerősítése azáltal, hogy egyenlő versenyfeltételeket biztosítunk valamennyi szereplő számára.

3.14. Továbbá a javaslat 8. és 9. cikkében meghatározott rendszert nem szabad a döntések elismerésének és végrehajtásának alternatívájaként tekinteni, valamint tisztázni kell, hogy az elismerés és a végrehajtás megtagadására vonatkozó szabályok érvényesek és alkalmazandók-e.

3.15. Az EGSZB üdvözlí, hogy a saját kezdeményezésű vizsgálatok pontosítása nem befolyásolja a felelősség alóli mentesség (6. cikk) alkalmazhatóságát, és érvényben marad az általános nyomkövetési kötelezettség hiányának elve (7. cikk). Ezeknek a szabályoknak azonban továbbra is arra kell kötelezniük az online piactereket, hogy rendszeresen ellenőrizzék a kereskedőket, valamint a kínált termékeket és szolgáltatásokat (22. cikk).

3.16. Pontosítani kell a 12. cikk (1) bekezdésének első mondatát, részletezve, hogy a rendelkezés lefedi-e az olyan információkat, mint például a szoftvergyártó számára a szoftverszolgáltatási megállapodásban biztosított műszaki adatok.

3.17. Az EGSZB üdvözlí az értesítés és a belső panaszkezelési eljárás részletes szabályozását, valamint a javaslatban említett biztosítékokat. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a minimum mentesítési szabályt (5. cikk) csak ott lehet kizárni, ahol a tartalom a származási ország nemzeti törvényei vagy a közvetlenül alkalmazandó uniós jog alapján nyilvánvalóan jogellenes, vagy ahol a bíróság jogellenesnek minősítette azt. Más esetben a közvetítőket a tartalom alapértelmezett módon történő eltávolítására ösztönzik. Az egyes tartalomtípusok jogi értékelése nagyon összetett lehet, és a közvetítők nem tehetők felelőssé, ha azokat nem távolították el. Ez összhangban van a 20. cikkben meghatározott felfüggesztési kötelezettséggel, amely a nyilvánvalóan jogellenes tartalomra vonatkozik.

3.18. A digitális szolgáltatások létrehozásának alapját lényegében az adatkezelés és adathozzáférés képessége jelenti. E tekintetben fontos felhívni a figyelmet az adatkormányzásról szóló rendeletre (COM(2020) 767 final), amely megemlíti az „adatgazdálkodási és adatcsereszövetkezetek” létrehozásának lehetőségét. Ez az eszköz azoknak a kisvállalkozásoknak, vállalkozásoknak és egyéni vállalkozóknak a javát szolgálja, amelyek/akik egyedül nem tudnának hozzáférni nagy mennyiségű adathoz, vagy nem tudnák azt feldolgozni. Ezek a struktúrák megosztott, részvételen alapuló irányítást kínálhatnak olyan társaságok közötti, valamint üzleti vállalkozások és vállalkozók közötti közvetítési, csere- vagy adatmegosztási szolgáltatások kezeléséhez, amelyek adatokat szolgáltathatnak, de a saját hasznukra is fordíthatnák és fel is használhatnak az adatokat.

4. Végrehajtási stratégia – eredmények elérése

4.1. Megállapítást nyert, hogy a hatásvizsgálati jelentés egyértelművé tette a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály és a tágabb keretszabályozás közötti kapcsolatot, részletesebben ismertetve a szakpolitikai alternatívákat és részletesebben elemezve az átdolgozott hatásvizsgálati jelentésben szereplő adatokat. Ez kiemelkedően fontos, de nem jelenti azt, hogy a társadalom nem fog aggódni az összes változó miatt és nem lesz továbbra is óvatos. A digitális szolgáltatások gazdaságunkban és társadalmunkban játszott jelentősége, valamint az ezekben rejlő kockázatok továbbra is nőnek.

4.2. Az intézkedések végrehajtásának hozzáadott értékét tekintve, a kezdeményezés lényeges, hatékonysághoz köthető eredményekkel jár egyrészt a tagállami együttműködés, másrészt néhány erőforrás közös felhasználása terén az uniós szintű technikai segítségnyújtás, például a tartalommoderálási rendszerek, az ajánlórendszerek és az online hirdetések online óriásplatformokon való vizsgálata és ellenőrzése kapcsán. Ez viszont hatékonyabbá teszi a végrehajtási és felügyeleti intézkedéseket, míg a jelenlegi rendszer nagymértékben a korlátozott felügyeleti képességen alapul kis számú tagállamban. A javaslatot azonban javítani kell, biztosítva, hogy a fogyasztók számára hatékony és gyors legyen a jogérvényesítés és a jogorvoslat. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabálynak rendelkeznie kell jogorvoslatról, többek között kártérítésről a fogyasztók számára, ha a vállalkozások nem teljesítik a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályban foglalt kötelezettségeiket.

4.3. Leszögezik, hogy az Európai Bizottság az alkalmazás kezdőnapjára ki fogja dolgozni az e jogalkotási eszköz kimeneteinek, eredményeinek és hatásainak folyamatos nyomon követésére szolgáló átfogó keretet. A létrehozott nyomonkövetési program alapján az eszköz értékelésére a tervek szerint a rendelet hatálybalépését követő öt éven belül kerül sor. Az EGSZB úgy véli, hogy ez nem olyan észszerű határidő, amely fokozná a bizalmat a piac és a polgárok szintjén, és biztosítaná az összhangot az e-kereskedelemről szóló irányelv felülvizsgálatával. Az Európai Bizottságnak kétévenkénti rendszeres értékelésről kellene rendelkeznie.

4.4. A szabályokat hatékonyan kell kommunikálni, és nem szabad ártani velük az Európai Unióról kialakult képnek. A kommunikációban és a jogérvényesítésben kiemelt hangsúlyt kell helyezni az uniós polgárok védelmére és a fogyasztóvédelemre. Az Európai Unió olyan hely – és olyan helynek is kell maradnia –, ahol szívesen fogadják a vállalkozásokat, a munkavállalókat és a polgárokat, az Európai Unión kívülről is. A rendelet nem lehet teher vagy akadály, hanem a 21. századi internetszabályozás kiegyensúlyozott megközelítésének kell lennie, amely meghatározza a jobb és méltányosabb digitális gazdaságra és a biztonságosabb online térre vonatkozó előírásokat, valamint védi a működő demokráciákat.

5. Alapjogok

5.1. A munkavállalók jogait – amelyek magas szintű fogyasztóvédelemről, a magánélet védelméről és adatvédelemről gondoskodnak – és az alapvető szabadságokat, például a vállalkozás és szolgáltatásnyújtás szabadságát, a véleménynyilvánítás szabadságát, a gondolatszabadságot és a véleményalkotás szabadságát megfelelően védeni kell, összhangban a jogszabályokkal és az Alapjogi Chartával. A javaslat célja az kell hogy legyen, hogy e tekintetben igazságos egyensúlyt teremtsen.

5.2. Az eljárások méltányossága a javaslat fontos részét képezi. Azonban ez önmagában nem elegendő a tényleges, hatékony méltányosság biztosításához, ha az ösztönzők nincsenek kellőképpen összehangolva. A jogellenes tartalom – vagy ahogy egyesek javasolták, a „káros tartalom” – tág értelmezése korlátozhatja a véleménynyilvánítás és véleményalkotás szabadságát.

5.3. Az emberi méltóságot szigorú és világos szabályokkal kell megóvni, a polgárok és fogyasztók védelmében. Ezek a szempontok fontos szerepet játszanak a javaslatban, amelyeket meg kell őrizni.

5.4. A digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályban javasolt keret megfelelő eszközöket biztosít a hatóságok számára a manipuláció, a diszkriminatív kockázat és egyéb visszaélések megelőzéséhez, nyomon követéséhez és az azokra való reagáláshoz. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak és tagállamainak jelentős erőforrásokat kell befektetniük, és biztosítaniuk kell, hogy ezek az erőforrások a társadalom egészének javát szolgálják.

5.5. A hátrányos megkülönböztetés kockázatának mérséklése érdekében az EGSZB szorgalmazza, hogy az EU és tagállamai fordítsanak elegendő forrást a platformok által használt algoritmusok ellenőrzésére és felügyeletére. Az EGSZB méltányolja az adatokhoz és algoritmusokhoz való jobb hozzáférést, és azt ajánlja, hogy ezt garantálják a különböző szintű hatóságoknak és azoknak az ellenőrzött háttérű, független kutatóknak is, akik többek között a független civil társadalmat képviselik és a közérdeket szolgálják.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az EU kiberbiztonsági stratégiája a digitális évtizedre

(JOIN(2020) 18 final)

(2021/C 286/14)

Előadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.4.21.
Jogalap	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	238/0/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy a javasolt stratégia pozitív lépés az Unió-beli kormányok, polgárok és vállalkozások globális kiberfenyegetésekkel szembeni védelme és a gazdasági növekedés megőrzése felé.

1.2. Az EGSZB véleménye szerint az állami tulajdonban lévő szervezetek számára további finanszírozási forrásokat kell hozzáférhetővé tenni, hogy be tudjanak ruházni a kiberbiztonsági infrastruktúrába, és így eredményesen reagálhassanak a válságokra, például egy világjárványra.

1.3. Az EGSZB üdvözli az arra irányuló javaslatokat, hogy jöjjön létre a biztonsági műveleti központok egész EU-ra kiterjedő hálózata, illetve hogy az Európai Unió Kiberbiztonsági Ügynökség (ENISA) működjön együtt valamennyi érdekelt féllel az 5G jelentette kockázatok csökkentése érdekében.

1.4. Az EGSZB üdvözli azt a javaslatot is, hogy fejlesszék tovább az Europol kiberbűnözéssel kapcsolatos szakértői központként betöltött szerepét. Fontosnak tartjuk a több érdekelt felet tömörítő közösséggel történő, illetve a nemzetközi szintű együttműködést is.

1.5. Az EGSZB figyelmeztet a kiberbiztonsági szakemberek hiányának veszélyeire, és egy uniós szintű kiberbiztonsági pályafutási eszközt javasol, amely segítséget nyújt az egyének számára egy ilyen irányú szakmai pályafutás meghatározásában, kiépítésében és megvalósításában.

1.6. Az EGSZB felhívja a figyelmet a dezinformáció kérdésére. A hamis információk elterjedése súlyos következményekkel járhat, és a dezinformáció megelőzésének minden kiberbiztonsági stratégia részét kell képeznie.

1.7. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Unió stratégiai ágazataiba történő minden külföldi befektetés feleljen meg az EU biztonságpolitikájának.

1.8. Az EGSZB figyelmeztet a kvantumszámítógépek megjelenésére és az általuk jelentett kockázatokra. Ez szükségessé teszi a kvantumrezisztens vagy posztkvantum-kriptográfiára való átállást.

1.9. Az EGSZB azt javasolja, hogy rendszeresen, de legalább kétfévente frissítsék az Európai Bizottság kiberbiztonsági stratégiáját annak érdekében, hogy hatékonyan reagálhassunk a jövőbeli technológiákra és a jövőbeli kockázatokra.

1.10. Végül pedig az EGSZB hangsúlyozza, hogy igen fontos a szociális párbeszéd az olyan kiberbiztonsági politikák kidolgozása folyamán, amelyek hatékonyan védik az egyéneket távmunka és általában véve az online tevékenység során.

2. Az Európai Bizottság közleménye

2.1. E közlemény hangsúlyozni kívánja, hogy az EU elkötelezett egy olyan internetes környezet biztosítása iránt, amely az uniós polgárok számára a lehető legnagyobb szabadságot és biztonságot nyújtja.

2.2. A közlemény vázolja az EU ezzel kapcsolatos jövőképét, meghatározza a szerepköröket és a felelősségi köröket, valamint a határozott és hatékony védelem biztosítására és a polgárok jogainak garantálására irányuló konkrét uniós szintű intézkedéseket javasol annak érdekében, hogy az internetes környezet biztos és biztonságos legyen.

2.3. A javasolt intézkedések célja:

- a kiberreziliencia nemzeti és uniós szintű megvalósítása az állami és magánszektor számára a kapacitás növelése, a felkészültség fokozása, az együttműködés erősítése, az információcsere javítása és a hálózat- és információbiztonsággal kapcsolatos tudatosság növelése révén;
- a kibervédelmi folyamatok uniós szintű szabványosítása, valamint egy olyan adatbázis létrehozása, amely tartalmazza az érintett ágazat vagy gazdaság támogatását szolgáló fenyegetettségi elemzések elkészítéséhez szükséges lényeges információkat;
- a kiberbűnözés drasztikus csökkentése a kiberbűnözés felderítéséért és büntetőeljárás alá vonásáért felelős személyek szakértelmének bővítése, az uniós bűnüldöző hatóságok körében összehangoltabb megközelítés elfogadása, valamint az egyéb szereplőkkel folytatott együttműködés megerősítése révén;
- a szakemberek számára olyan uniós szintű oktatási és képzési rendszer létrehozása, amely megfelel a kiberbűnözéssel foglalkozó képzett szakemberekre vonatkozó követelményeknek, és amely uniós szinten koherens készség szintet fejlődik;
- a közös biztonság- és védelempolitika keretében uniós kibervédelmi szakpolitika kidolgozása és a kibervédelmi képességek fejlesztése;
- a digitális egységes piac kínálta előnyök kiaknázásához szükséges ipari és technológiai erőforrások fejlesztése. Ez ösztönöznö fogja a biztonságos IKT európai iparának és piacának megjelenését; elő fogja segíteni az uniós gazdaság növekedését és javítani fogja a versenyképességét; valamint fokozni fogja az állami és magánszféra kiberbiztonsági kutatással és fejlesztéssel (K+F) kapcsolatos kiadásait;
- az EU nemzetközi kibertér-politikájának erősítése annak érdekében, hogy előmozdítsák az EU alapvető értékeit, meghatározzák a felelős magatartásra vonatkozó normákat, támogassák a kibertérre vonatkozó hatályos nemzetközi jog alkalmazását és segítsék az Unión kívüli országokat a kiberbiztonsággal kapcsolatos kapacitásépítésben; valamint
- uniós biztonsági címke létrehozása és alkalmazása azon termékek, szolgáltatások és technológiák esetében, amelyek elegendő tesznek a kibertámadásoknak ellenálló megoldásokra vonatkozó előírásoknak és követelményeknek.

2.4. A javasolt stratégia célja, hogy biztosítsa az alapvető szolgáltatások, így például a kórházak, az energiahálózatok és a vasúti közlekedés, valamint az otthonaikban, irodáikban és gyáraikban használt egyre több összekapcsolt berendezés biztonságát a nagy léptékű kibertámadásokra való reagáláshoz szükséges kollektív képességek kiépítése, valamint a világ minden táján található partnerekkel való együttműködés révén a kibertér nemzetközi biztonságának és stabilitásának biztosítása érdekében.

2.5. Mivel a kiberbiztonsági fenyegetések szinte mindig túlmutatnak a határokon, és mivel az egyik országban elkövetett kibertámadás a tagállamok egy csoportjára vagy az EU egészére is kihat, az Európai Bizottság egyúttal egy közös kiberbiztonsági egység létrehozását is javasolja annak érdekében, hogy az EU és a tagállamok rendelkezésére álló közös erőforrások és szakértelm igénybevitelével a leghatékonyabb választ lehessen adni a kiberbiztonsági fenyegetésekre.

2.6. A 2 milliárd EUR költségű stratégiát az uniós Digitális Európa program és az Európai horizont keretében fogják finanszírozni, amit tagállami és magánszektorbeli beruházások egészítenek majd ki.

3. Általános megjegyzések

3.1. Napjainkban a kiberbiztonság általánosan elfogadott igény, amely az uniós intézmények és ügynökségek, valamint az egyes tagállamok és gazdaságuk működésének szerves részét képezi. A kiberbiztonság döntő fontosságú az uniós energetikai infrastruktúra és az intelligens energiahálózat bevezetésének támogatása ⁽¹⁾, valamint az uniós gazdaságok digitalizációja és környezetbarátabbá tétele szempontjából. A polgárok kiberbiztonság biztosította alapvető jogainak és szabadságainak védelme és garantálása is ugyanilyen fontos. A jogok és szabadságok védelme különösen lényeges, mivel a kibertámadások negatívan érinthetik a polgárokat és a háztartásokat (valamint a vállalkozásokat, a szervezeteket és a közszolgáltatásokat). A belgiumi Tournai-ban található kórházközpont ellen irányuló, nemrég történt informatikai támadás jó példa arra, hogy az ilyen támadások nemcsak a tárgyi eszközökre jelentenek veszélyt, hanem a sebészeti beavatkozások elhalasztása miatt emberi életet is fenyegetnek ⁽²⁾.

3.2. A DIGITALEUROPE ⁽³⁾ szerint a kibernetikus fenyegetések jelentik Európa számára a legnagyobb akadályt a jólét felé vezető úton. Becslések szerint a kiberbűnözés miatt elszenvedett gazdasági veszteség 2020 végéig világszerte elérte a 2,5 billió EUR-t, és 2021-ben a világ vállalkozásainak 74 %-a számíthat arra, hogy feltörik a rendszereiket. Ennek ellenére az európai vállalkozások csupán 32 %-a rendelkezik kiberbiztonsági politikával. A kibernetikus fenyegetések nyilvánvalóan és elkerülhetetlenül egy összehangolt uniós választ és olyan kiberbiztonsági stratégiát igényelnek, amely képes megfelelni a jelenlegi kihívásoknak, valamint megvédeni a szervezeteket és a polgárokat a kibernetikus fenyegetések következő generációjától. Ez különösen azokra a közszolgáltatásokra vonatkozik, ahol rengeteg személyes és érzékeny adatot kezelnek, amelyek védelemre szorulnak. Ezenkívül az Unión belül a kiber- és digitális reziliencia kiépítése révén meg kell erősíteni az európai adatszuverenitást és az adatok bizalmas jellegének megőrzése felé vezető utat, ami cserébe fokozni fogja az Unión belüli jólétet.

3.3. A kibertámadásokból származó esetleges gazdasági veszteségek jelentősek, és a következők tartoznak ide:

- a szellemi tulajdon és bizalmas üzleti információk elvesztése;
- internetes csalások és pénzügyi bűncselekmények, amelyek gyakran ellopott személyazonosító adatokhoz köthetők;
- pénzügyi manipuláció, az esetleges fúziókra vonatkozó, ellopott érzékeny üzleti információk felhasználása vagy a tőzsdén jegyzett társaságok teljesítményjelentései előzetes ismeretének kihasználása révén;
- alternatív költségek, ideértve a gyártás vagy szolgáltatás megszakítását, valamint az online tevékenységekkel szembeni bizalom csökkenését;
- a hálózatok biztonságossá tételének költsége, például kiberbiztosítás vásárlása ⁽⁴⁾, illetve a kibertámadások utáni helyreállítás költségei; valamint
- a feltört vállalatok és a márkájuk esetében a jó hírnevükben keletkezett kár és a felmerült felelősségi kockázat, ideértve a részvényértékben bekövetkezett ideiglenes kárt is.

3.4. Fontos megjegyezni, hogy a Center for Strategic and International Studies (CSIS) által a kiberbűnözés gazdasági hatásairól készített legutóbbi jelentés szerint Európát sújtja a legnagyobb mértékben a kiberbűnözés gazdasági hatása, ami a becslések szerint az uniós GDP 0,84 %-át teszi ki, szemben Észak-Amerikával, ahol ez 0,78 %.

3.5. Ennek fényében az érdekelt felekkel folytatott kiterjedt konzultációs időszakot követően javasolt stratégia nem is jöhetett volna jobbkor, hiszen a szakértők előrejelzései szerint 2025-re a csatlakoztatott eszközök száma világszerte 25 milliárdra fog nőni. Ezen eszközök egynegyede várhatóan Európában lesz.

⁽¹⁾ Az intelligens energiahálózat elleni kibertámadás a fogyasztók és a vállalkozások energiaellátására egyaránt hatással lehet.

⁽²⁾ <https://www.databreaches.net/chwapi-hospital-hit-by-ransomware-operations-canceled-and-another-city-hit/>

⁽³⁾ <https://www.digitaleurope.org/>.

⁽⁴⁾ A kiberbiztosítás természetesen nem áll rendelkezésre korlátlanul. A Covid19 tulajdonképpen rávilágított arra, hogy a kockázatok halmozódása kihívást jelent a biztosíthatóság szempontjából. Az AON legutóbbi dokumentuma alátámasztja azt az állítást, miszerint a biztosítás a kibertámadásokra való felkészülésben a költségek csupán nagyon kis részét teszi ki (5 %). Arra a megállapításra jutottak, hogy az ellenőrzés és a képzés a költségek lényegesebb meghatározó tényezői.

3.6. A stratégia bejelentése egybeesett azzal, hogy a jelentések szerint amerikai szövetségi kormányzati szerveknél használt számítógépeket sodort veszélybe egy kibertámadás, amely egy vállalkozások hálózatainak és informatikai rendszereinek kezelését segítő szoftvereket fejlesztő egyesült államokbeli céget vett célba. Emellett amerikai vállalatok százai is ki voltak téve a támadásnak, amelynek során a hackerek a szoftverfrissítéseket rosszindulatú szoftverekkel egészítették ki, amelyeket az érintett amerikai cég ügyfeleinek ezrei töltöttek le. Ez az eset jól mutatja, hogy a közigazgatási szervek, minden ágazat vállalkozásai és a társadalom egésze is mennyire ki van téve a kibertámadások veszélyének.

3.7. Nem meglepő, hogy a kulcsfontosságú ágazatokat a stratégia hatálya alá vonják: ide tartoznak az adat- és felhőszolgáltatók, a távközlési ágazat, a kormányzati informatikai rendszerek és a feldolgozóipar. A – többek között a Covid19 kapcsán használt – kontaktkövetési alkalmazások további jó példát jelentenek arra, hogy hol fordulhatnak még elő kiberbiztonsági fenyegetések. A kontaktkövetési alkalmazások biztonságossá tétele nyilvánvalóan segít a Covid19-világjárvány kezeléséhez elengedhetetlennek tartott intézkedések tekintetében a közbizalom növelésében, valamint a személyes adatok védelmébe vetett bizalom erősítésében.

3.8. A Covid19-világjárvány felgyorsította a munkavégzési módokat kapcsolatos változást, és 2020-ban az uniós munkavállalók 40 %-a váltott távmunkára ⁽⁵⁾. A becslések szerint azonban 2020-ban az uniós felhasználók 40 %-a tapasztalt biztonsági problémákat, és a vállalkozások több mint 12 %-át érte kibertámadás.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB szerint a javasolt stratégia megfelelő lépést jelent abba az irányba, hogy Unió-szerte védjék a kormányokat, a polgárokat és a vállalkozásokat a globális kiberfenyegetésekkel szemben, valamint a kibertérben biztosítsák a vezető szerepet, ugyanakkor arról is gondoskodjanak, hogy mindenki élvezhesse az internet és a technológiahasználat előnyeit.

4.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a kiberbiztonság elengedhetetlen a gazdasági tevékenység fenntartásához és a gazdasági növekedés fokozásához, valamint az online tevékenységek iránti felhasználói bizalom biztosításához. Azzal is egyetért, hogy határozott lépésekre van szükség annak biztosításához, hogy az európaiak biztonságosan élvezhessék az innováció, az összekapcsoltság és az automatizálás nyújtotta előnyöket.

4.3. Az EGSZB elismeri, hogy az uniós gazdasági ágazatok mindinkább függővé válnak a digitalizációtól és egymástól. A dolgok internetén alapuló eszközök fogyasztók és vállalkozások általi, valamint ipari környezetben, például feldolgozóiparon belüli használata is jelentős mértékben nőtt, miközben a FinTech és a RegTech ugyancsak bekerült a fősodorba. Az 5G bevezetése egyre sebesebben halad, és a legutóbbi időkben a Covid19-válság felgyorsította számos vállalat és kormányzati szerv digitális transzformációját, mivel szinte egyik napról a másikra arra kényszerültek, hogy távolról folytassák tevékenységüket, nagymértékben a felhőalapú szolgáltatásokra támaszkodva. Az ilyen fejlesztések hatékony, gyors és inkluzív kiberbiztonsági választ igényelnek.

4.4. E változások miatt a kormányzati szervek és az ipar tekintetében megnőtt a kritikus kockázatok szintje. Ezért az EGSZB támogatja az új kiberbiztonsági stratégiát és az abban foglalt, arra irányuló javaslatok egész sorát, hogy az Unión belül és kívül egyaránt javítsák a kiberrezilienciát. Noha az állami szervezetek az e területen történő beruházásokat támogató különböző idevágó programok – például a Horizont 2020/Horizont Európa – keretében támogathatók uniós alapokból, az EGSZB véleménye szerint további finanszírozási lehetőségekre lehet szükség az állami vagy részben állami tulajdonban lévő szervezetek számára, hogy be tudjanak ruházni egy megfelelő kiberbiztonsági infrastruktúrába, és így gondoskodni tudjanak a polgárok ellátásbiztonságáról, különösen válságok – például világjárványok – idején.

4.5. A biztonsági műveleti központok (SOC) uniós szintű hálózatának kiépítésére irányuló európai bizottsági javaslat fontos és időszerű, mivel ez a hálózat a mesterséges intelligenciára (MI) és a gépi tanulásra támaszkodva javítaná a fenyegetésekkel és eseményekkel kapcsolatos észlelési, elemzési és reagálási sebességet. Az EGSZB elismeri, hogy az eredményes kibertámadások megelőzése manuálisan egyre nehezebb a biztonsági csoportok által kezelendő napi riasztások tetemes mennyisége miatt, amihez ráadásul az e területhez értő szakemberek általános hiánya társul. Mindez elkerülhetlenné teszi a biztonsági műveleti központok automatizálását.

⁽⁵⁾ Eurofound (2020): „Living, working and COVID-19”, Covid19-sorozat, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg.

4.6. Az EGSZB üdvözlí az 5G biztonsággal kapcsolatos célkitűzéseket és intézkedéseket, amelyek elengedhetetlenek lesznek az 5G hálózati infrastruktúrák által létrehozott egyre nagyobb támadási felületekből eredő új kockázatok mérsékléséhez. Az EGSZB kíváltképpen támogatja az Európai Unió Kiberbiztonsági Ügynökség (ENISA) és a tagállamok arra való felkérését, hogy működjenek együtt valamennyi érdekelt féllel az új 5G biztonsági technológiák és kapacitások, valamint a fenyegetések jobb megértése érdekében. A stratégia nyilvánvalóan elismeri, hogy az 5G hálózati virtualizálás, hálózatszeletelés és pereminformatika, illetve más hasonló új technológiák esetében való használata különösen nagy mértékben rejt magában olyan sajátos sebezhetőségi pontokat, amelyek további biztonsági intézkedéseket igényelnek.

4.7. Az EGSZB egyúttal az arra irányuló javaslatot is üdvözlí, hogy az Europol a kiberbűnözés szakértői központjaként nagyobb szerepet játsszon a nemzeti bűnüldöző hatóságok támogatásában, valamint a CERT-EU több forrást és erősebb mandátumot kapjon. Mindkét szervezet Unió-szerte kulcsfontosságú szerepet játszik a kiberbiztonsági erőfeszítések támogatásában, amelyek kétségtelenül hozzájárulnak az uniós intézményeken és ügynökségeken belüli és kívüli kiberbiztonság javításához.

4.8. Az EGSZB méltányolja, hogy a stratégia hangsúlyt helyez az EU által folytatott – például a nemzetközi kapcsolatok keretében zajló kiberdiplomácia, a kiberbiztonsággal kapcsolatos gyakoribb kétoldalú párbeszéd és a harmadik országokon belüli kiberbiztonsági kapacitásépítés útján megvalósuló – nemzetközi együttműködésre. A kiberbiztonsági fenyegetések az egész világot érintik, nem csak regionális jelenségek, így az ellenük folytatott küzdelemre irányuló hatékony politikákat ugyancsak globálisan kell kidolgozni.

4.9. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a stratégia kiemeli a több érdekelt felet tömörítő közösségen belüli – mindenekelőtt a magán- és állami szektorral, valamint a szociális partnerekkel és a tudományos világgal folytatott rendszeres eszmecserék útján megvalósuló – párbeszéd és együttműködés fontosságát. Ez a megközelítés öröndetes és elengedhetetlen lesz a stratégiában foglalt javaslatok részletesebb kidolgozásához, valamint olyan, fontos fejlemények kezeléséhez, mint a távmunka miatt felmerült biztonsági kihívások. Az összes érintett érdekelt fél folyamatos közreműködésére van szükség, mivel a kiberbűnözés terén alkalmazott technológia egyre fejlettebb.

4.10. Az EGSZB üdvözlí, hogy hangsúlyt helyeztek a kiberfenyegetésekkel szembeni védelemmel kapcsolatos készségek általános fejlesztésére. Az európai vállalatok többsége és különösképpen a kkv-k esetében azonban a kiberbiztonsági fenyegetések elleni küzdelemben továbbra is hatalmas problémát jelent a növekvő szakemberhiány. Az EGSZB úgy véli, hogy e készséghiányt csak egy uniós szintű kiberbiztonsági pályafutási eszköz segítségével lehet orvosolni, amely segítséget nyújt az egyének számára egy lehetséges kiberbiztonsági pályafutás meghatározásában, kiépítésében és megvalósításában azáltal, hogy segít megérteni, milyen ismeretekre, készségekre és képességekre van szükség a kiberbiztonsági pálya elkezdéséhez vagy fejlesztéséhez, illetve az ilyen pályára való áttálláshoz. Ezen eszköznek olyan konkrét programokat is magában kell foglalnia, amelyek a kiberbiztonsági tér akadálymentességével és sokszínűségével foglalkoznak. Döntő fontosságúnak tartjuk a szakképzési intézményeknek az uniós szintű kiberbiztonsági pályafutási eszköz támogatásában játszott szerepét. Ezenkívül az EU-nak egyre nagyobb hangsúlyt kell helyeznie a közös kutatási kezdeményezésekre (az Unión belül és kívül egyaránt), hogy inkluzív módon gondoskodjon a képzett és szakképesítéssel rendelkező kiberbiztonsági szakemberek kineveléséről, tekintettel arra, hogy a technológia egyre nagyobb szerepet játszik a befogadóbb munkahelyek és társadalom létrehozásában. Végezetül ténylegesen mérlegelni kell a hallgatók felsőfokú kiberbiztonsági tanulmányok folytatására való ösztönzését azáltal, hogy kiberbiztonsági főirányú alap-, mester- és posztgraduális képzéshez ösztöndíjakat biztosítanak számukra, amennyiben a tanulmányok befejezését követően uniós intézményeknél vagy ügynökségeknél, illetve az Unión belüli közszolgálatban helyezkednek el.

4.11. Az EGSZB megjegyzi, hogy a kiberbiztonság és a dezinformáció közötti kapcsolat olyan kérdés, amellyel a kiberbiztonsági stratégia nem foglalkozott (utalunk itt különösen az Európai Parlament Állampolgári Jogi és Alkotmányügyi Tematikus Főosztályának megbízásából készült tanulmányra⁽⁶⁾). Az internetes kibetér korszakában a dezinformáció terjedése súlyos következményekkel járhat. A határokon átnyúló támadások dezinformáció terjesztése céljából információs központokat, kormányzati vagy európai intézményeket vehetnek célba, és az ilyen támadások a hatóságokba vetett bizalmat is csökkenthetik. Ennélfogva minden kiberbiztonsági stratégiában hangsúlyt kell helyezni a dezinformáció megelőzésére.

4.12. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a stratégiai ágazatokba irányuló külföldi beruházások, a kritikus eszközök, technológiák és infrastruktúra Unión belüli beszerzése, valamint a kritikus berendezések beszállítása is kockázatot jelenthetnek az EU biztonságára nézve. E tekintetben az EGSZB a meglévő közbeszerzési szabályokkal összhangban azt javasolja, hogy a szerződések odaítélésénél kapjanak nagyobb súlyt a biztonsági megfontolások.

⁽⁶⁾ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608864/IPOL_STU\(2019\)608864_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608864/IPOL_STU(2019)608864_EN.pdf).

4.13. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a jelenlegi kriptográfiai szoftverek és rendszerek biztonságát aláássa a kvantumszámítógépek megjelenése, amelyek várhatóan egy évtizeden belül vagy még annál is hamarabb nyilvánosan elérhetőek lesznek. Ez szükségessé teszi a kvantumrezisztens vagy posztkvantum-kriptográfiára való átállást. Ezt tanúsítják azok a világméretű kezdeményezések is, amelyek a posztkvantum-kriptográfiai rendszerek szabványosítására irányulnak, ideértve például az amerikai NIST intézet posztkvantum-kriptográfiai szabványosítási folyamatát, az Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (ETSI) kvantumbiztos kriptográfiával foglalkozó munkacsoportját, valamint a posztkvantum-kriptográfiai versennyel kapcsolatos kriptográfiai kutatással foglalkozó kínai szövetséget.

4.14. Az EGSZB azt javasolja, hogy vizsgálják felül a nemzeti kiberbiztonsági stratégiákat annak biztosítása érdekében, hogy azok összhangban álljanak az európai bizottsági stratégiával, és hogy a tagállami szintű döntéseket az európai bizottsági stratégiában foglalt javaslatokkal összhangban hozzák meg. Az uniós szintű stratégiának és a nemzeti stratégiáknak azonos célt kell követniük, hogy jelenleg és a jövőben is hatékonyan lehessen kezelni a kiberfenyegetéseket.

4.15. Mivel a jövőbeli kockázatok meglehetősen kiszámíthatatlanok, a fenti 4.13. pontra visszautalva az EGSZB azt javasolja, hogy rendszeresen, de legalább két évente frissítsék az Európai Bizottság kiberbiztonsági stratégiáját annak érdekében, hogy hatékonyan reagálhassunk a jövőbeli technológiákra és a jövőbeli kockázatokra. Ahogy már említettük, az érdekelt felek bevonása és a színvonalas kutatás ugyancsak döntő szerepet játszik abban, hogy a kiberbiztonsági stratégiák naprakészek legyenek.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a határokon átnyúló polgári és büntetőeljárások során alkalmazott számítógépes kommunikációs rendszerről (e-CODEX rendszer) és az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról

(COM(2020) 712 final – 2020/0345 (COD))

(2021/C 286/15)

Előadó: **Ozlem YILDIRIM**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.2.24.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló Szerződés 81. cikkének (2) bekezdése és 82. cikkének (1) bekezdése
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	247/0/3
(mellette/ellene/tartózkodott)	

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli a javasolt szabályozási kezdeményezést, amelyet azonban ki kell egészíteni az Európai Parlament javaslataival. Az e-CODEX közvetett pozitív hatást fejt ki, hiszen leegyszerűsíti és felgyorsítja a határokon átnyúló bírósági eljárásokat és együttműködést, ami szintén hozzájárul az egységes piac működésének javításához.

1.2. Érdemes rámutatni arra, hogy az e-CODEX nem csak az e-igazságügyre szorítkozik. A jövőre való tekintettel az EGSZB javasolja egy olyan rendelkezés beillesztését a rendeletbe, amely lehetőséget teremt más közigazgatási egységek egyéb felhasználásaira is, ideértve például az elektronikus egészségügyi nyilvántartások átadását.

1.3. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy a méretezhetőségi szempontot vonja be a rendelet hatálya alá. Az e-CODEX-et eddig néhány tagállamban használják, amelyek a projekt első támogatói. A jelenlegi e-CODEX projektet ugyanakkor ki kell bővíteni, illetve annak továbbra is zökkenőmentesen kell működnie valamennyi tagállamban, mivel ez a javasolt rendelet célkitűzése.

1.4. A társadalom, a gazdaság és az igazgatás digitalizálása felgyorsul, és együttesen egy ambiciózus célt jelenítenek meg; ennek realizását egyértelműen figyelembe kell venni. Az e-CODEX rendszer – egyéb kezdeményezések mellett – a „digitális igazságügyi együttműködési csomag” és az e-igazságügy digitális szolgáltatási infrastruktúrájának kulcsfontosságú eleme. Mivel ez a rendszer az igazságszolgáltatással és az alapvető jogokkal foglalkozik, az EGSZB úgy véli, hogy össze kell kapcsolni az „Európa digitális jövőjének alakítása”⁽¹⁾ című átfogó digitális stratégiával, a rendelet egyik ki nem fejtett kulcsfontosságú szempontjával.

1.5. Tekintettel arra, hogy az eu-LISA nem szabályozó ügynökség, az EGSZB úgy véli, hogy a rendeletjavaslat 2. fejezetének foglalkoznia kell a döntéshozatali folyamat átláthatóságával, a tagállamok és más érdekelt felek bevonásával, továbbá az irányításában részt vevő szervek által hozott döntések szükséges függetlenségével.

1.6. Mivel az e-CODEX a szoftvertermékek egy olyan csomagjából áll, amely felhasználható a biztonságos kommunikációhoz szükséges hozzáférési pont létesítésére, ezért a magas szintű biztonság garantálásának a rendelet egyik fő célkitűzését kell képeznie, amit úgy kell értelmezni, hogy olyan biztonsági intézkedéseket kell megalkotni, amelyek védik az egyéni jogok akadálytalan gyakorlását.

⁽¹⁾ COM(2020) 67 final.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális igazságszolgáltatáshoz való valódi és széles körű hozzáférés egy olyan szempont, amely nagyobb figyelmet érdemel. Az e-CODEX rendszer előnyeinek túl kell mutatniuk a jobb irányítási, üzemeltetési és kommunikációs képességekkel kapcsolatos szempontokon. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális igazságosság fejlesztésének azt a célt kell kitűznie, hogy az EU valamennyi polgára biztonságosan, megbízhatóan és egyszerűen hozzáférhessen az igazságszolgáltatáshoz.

1.8. Az EGSZB rámutat a különféle érdekelt felek és a tagállamok által felvetett aggályokra, amelyek azt kérdőjelezik meg, hogy az e-CODEX állandó működése és az eu-LISA általi továbbfejlesztése során kellő mértékben biztosított-e az igazságszolgáltatás függetlenségének elve.

2. Az Európai Bizottság javaslatának háttere és lényegi tartalma

2.1. Az e-CODEX rendszer (e-igazságügyi kommunikáció online adatcsere révén) a 2009–2013-as időszakra szóló többéves e-igazságügyi cselekvési terv⁽²⁾ keretében indult, elsősorban a határokon átnyúló bírósági eljárások digitalizálásának előmozdítása és a tagállamok igazságügyi hatóságai közötti kommunikáció megkönnyítése érdekében.

2.2. Az e-CODEX a nemzeti informatikai rendszerek közötti interoperábilis és decentralizált kommunikációs hálózat létrehozásának fő eszköze a határokon átnyúló polgári és büntetőeljárásokban. Ez egy olyan szoftvercsomag, amely lehetővé teszi a nemzeti rendszerek közötti kapcsolatot, ezáltal pedig a felhasználók, például az igazságügyi hatóságok, az ügyvédek és a nyilvánosság tagjai számára biztosítja, hogy dokumentumokat, jogi űrlapokat, bizonyítékokat és egyéb információkat gyors és biztonságos módon küldhessenek és fogadhassanak. Az e-CODEX rendszer egy szoftvercsomag, amely a biztonságos kommunikációt szolgáló hozzáférési pont létrehozására használható.

2.3. Az e-CODEX rendszer az Európai Bizottság e-igazságügyi szakpolitikájának egyik kulcseleme, amely a tagállamokban a igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és igazságszolgáltatás hatékonyságának javítására irányul, és a 2019–2023-as időszakra szóló többéves európai e-igazságügyi cselekvési tervben is szerepel⁽³⁾. „Az igazságszolgáltatás digitalizálása az Európai Unióban – A lehetőségek eszköztára” című bizottsági közlemény is megerősíti, hogy ez a határokon átnyúló bírósági eljárásokban a biztonságos digitális kommunikáció fő eszköze az e-CODEX⁽⁴⁾. Az e-igazságügyi előmozdítását célzó megoldások – a nagy sebességű, biztonságos és megbízható infrastruktúrát és szolgáltatásokat biztosító digitális egységes piac összefüggésében – a 2016. évi e-kormányzati cselekvési tervnek is részét képezték⁽⁵⁾.

2.4. Az e-CODEX-et 21 uniós tagállam fejlesztette ki más harmadik országok/területek és szervezetek⁽⁶⁾ részvételével 2010 és 2016 között.

2.5. Az e-CODEX rendszert jelenleg egy tagállamokból és más szervezetekből álló, uniós támogatásból finanszírozott konzorcium irányítja.

2.6. Az e-CODEX rendszert olyan módon kell irányítani, ami nem kérdőjelezi meg a nemzeti bíróságok függetlenségét.

2.7. Az Európai Bizottság rendeletjavaslatot terjeszt elő az e-CODEX rendszer uniós szintű létrehozásáról, és a Szabadságon, a Biztonságon és a Jog Érvényesülésén Alapuló Térség Nagyméretű IT-rendszereinek Üzemeltetési Igazgatását Végző Európai Uniói Ügynökséget (eu-LISA) bízta meg a rendszer üzemeltetési igazgatásával. Az e-CODEX rendszer stabil irányítása lehetővé teszi, hogy az uniós szintű igazságügyi együttműködés céljából történő elektronikus üzenetváltás alapértelmezett rendszereként vezessék be ezt a rendszert. Az eu-LISA 2023 júliusa előtt nem veszi át az e-CODEX rendszer igazgatását.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözlöi a javasolt szabályozási kezdeményezést, amelyet azonban ki kell egészíteni az Európai Parlament javaslataival. Az e-CODEX közvetett pozitív hatást fejt ki, hiszen leegyszerűsíti és felgyorsítja a határokon átnyúló bírósági eljárásokat és együttműködést, ami szintén hozzájárul az egységes piac működésének javításához.

⁽²⁾ HL C 75., 2009.3.31., 1. o.

⁽³⁾ Az (EU) 2018/1726 rendelet.

⁽⁴⁾ COM(2020) 710 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 179 final.

⁽⁶⁾ Jersey, Norvégia, Törökország, az Európai Ügyvédi Kamarák és Jogászegyesületek Tanácsa (CCBE) és az Európai Unió Közjegyzői Tanácsa (CNUE).

3.2. Európa vezető szerepet tölt be a digitális átalakulásban. Az e-CODEX az Európában és a tagállamokban, és ami még fontosabb, a közöttük megvalósuló átalakulás katalizátora. Ez az átalakulás túlmutat a funkcionális informatikai igényeken, hiszen olyan kulcsfontosságú tényezőket érint, mint a harmonizáció, a kultúra, az emberi jogok és más olyan folyamatok, amelyeket a tagállamoknak a társadalom és a gazdaság digitalizálása során meg kell valósítaniuk.

3.3. Mivel ez a rendelet lehetővé teszi a polgárok számára, hogy nagyobb mértékben férhessenek hozzá a határokon átnyúló igazságszolgáltatáshoz, az EGSZB úgy véli, hogy igazságügyi együttműködés területén is konkrét megoldást kell találnia a tagállamok képességeinek szükséges mértékű megerősítésére és összehangolására. Ennek az első lépése, hogy a digitális ökoszisztéma alapzatát képező e-CODEX-nek interoperábilis és összekapcsolt környezetet kell teremtenie. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy eddig az igazságszolgáltatásban az informatika elterjedtsége eltérő mértékű volt Európában. Ezért az EGSZB szorosabb együttműködést sürget a nemzeti igazságügyi osztályok között és a különböző szintek konvergenciájának megvalósítását az EU-ban úgy, hogy eközben teljes mértékben tiszteletben tartják a nemzeti rendszerek sajátosságait, ideértve a különböző érintett felek szerepét és felelősségét. Műszaki szinten garantálni kell, hogy a tagállamok hasonló fokú automatizálással és technikai kapacitással rendelkezzenek a nagy elektronikus dokumentumok kezelése és tárolása, valamint a szolgáltatók magas szintű biztonság melletti összekapcsolása tekintetében.

3.4. Kulcsfontosságú a polgárok, a vállalkozások és a hatóságok közötti határokon átnyúló elektronikus kapcsolattartás iránti bizalom erősítése. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról szóló rendelet (eIDAS) által az e-CODEX infrastruktúrájára és működésére gyakorolt hatást. Mivel az eIDAS szabályozza az elektronikus aláírásokat, az elektronikus tranzakciókat, valamint az érintett szervezeteket és azok folyamatait, az EGSZB úgy látja, hogy az e-CODEX a széles körű kommunikáció terén hatékony eszközként működik. A rendszer infrastruktúrájának az eIDAS követelményeivel összhangban kell működnie, és lehetővé kell tennie a biztonságos interoperabilitást.

3.5. Érdemes rámutatni arra, hogy az e-CODEX nem csak az e-igazságügyre szorítkozik. A jövőre való tekintettel az EGSZB javasolja egy olyan rendelkezés beillesztését a rendeletbe, amely lehetőséget teremt más közigazgatási egységek egyéb felhasználására is, ideértve például az elektronikus egészségügyi nyilvántartások átadását. Az e-CODEX e-igazságügyön kívüli használata hozzájárul a rendszer hosszú távú használatának biztosításához, és arra ösztönzi a tagállamokat, hogy hajtsák végre az infrastruktúrájukon a szükséges beruházásokat. Mivel ez a javaslat csak az igazságszolgáltatási szempontokat szabályozza, ennek megvalósítása érdekében különböző jogalkotási javaslatokra lenne szükség.

3.6. Az EGSZB támogatja az e-CODEX rendszert, mivel lehetővé teszi az információk és dokumentumok biztonságos elektronikus továbbítását a határokon átnyúló polgári és büntetőeljáráásokban. Amint azt az Európai Bizottság is megjegyzi, erre a rendeletre két fő okból van szükség: (1) az e-CODEX rendszer hosszú távú fenntarthatóságának megteremtése és biztosítása, valamint (2) az eu-LISA ügynökség megbízása annak irányításával, továbbfejlesztésével és fenntartásával. Az EGSZB ugyanakkor rámutat arra, hogy a digitális igazságügyi rendszer hatékony irányításához szükség van a mind fenntartható és stabil technikai architektúrára, mind a pedig megalapozott irányítási infrastruktúrára.

3.7. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy a méretezhetőségi szempontot vonja be a rendelet hatálya alá. Az e-CODEX-et eddig néhány tagállamban használják, amelyek a projekt első támogatói. A jelenlegi e-CODEX projektet ugyanakkor ki kell bővíteni, illetve annak továbbra is zökkenőmentesen kell működnie valamennyi tagállamban, mivel ez a javasolt rendelet célkitűzése. Az EGSZB kiemeli, hogy minden egyes tagállamnak felelőssége van annak biztosításában, hogy nemzeti informatikai rendszereik és infrastruktúrájuk jól működjön, biztonságos legyen, valamint hogy garantálják a személyes adatok és a magánélet védelmét.

3.8. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy az EU-n kívül működő szervezeteket – különösen az Európai Unióval társult országokban – segítse az e-CODEX rendszer szoftvertermékekből álló csomagjának létrehozásában. Minden érintett fél számára előnyökkel járna a projekt hatókörének kiterjesztése, amelynek az alapját a társfinanszírozás világos modelljének kell adnia. Figyelembe kell venni a rendszer méretezhetőségének és működőképességének biztosítását.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az alapvető európai stratégiákkal való összhang és következetesség

4.1.1. A társadalom, a gazdaság és az igazgatás digitalizálása felgyorsul, és együttesen egy ambiciózus célt jelenítenek meg; világos kapcsolatot kell teremteni ezzel a realitással. Az e-CODEX rendszer – egyéb kezdeményezések mellett – a „digitális igazságügyi együttműködési csomag” és az e-igazságügy digitális szolgáltatási infrastruktúrájának kulcsfontosságú eleme. Mivel ez a rendszer az igazságszolgáltatással és az alapvető jogokkal foglalkozik, az EGSZB úgy véli, hogy össze kell kapcsolni az „Európa digitális jövőjének alakítása” ⁽⁷⁾ című átfogó digitális stratégiával, a rendelet egyik ki nem fejtett kulcsfontosságú szempontjával.

4.1.2. Az EGSZB véleménye szerint a mesterséges intelligenciával (MI) kapcsolatos jövőbeni jogalkotási kezdeményezésnek – amelyet az Európai Bizottság 2021 tavaszán mutat be ⁽⁸⁾ – kifejezetten foglalkoznia kell azzal, hogy a mesterséges intelligencián alapuló megoldások milyen szerepet töltenek be az e-igazságügygel kapcsolatos megoldások kialakításában, valamint hogy milyen kockázatok kapcsolódnak az MI-alapú megoldások igazságügyi hatóságok általi használatához. E lehetséges felhasználási módok között említhető a „prediktív igazságszolgáltatás” és annak kihívásai, az online vitarendezési platformok használata és az algoritmusok használata a bűnügyi nyomozások során.

4.1.3. Az EGSZB elismeri, hogy az e-CODEX nem vonja maga után az MI alkalmazását. Az MI-t azonban egyre nagyobb mértékben használják az igazságügyi rendszerekben. E közvetett kapcsolatra tekintettel az EGSZB javasolja, hogy a mesterséges intelligenciáról szóló összehangolt terv ⁽⁹⁾ 2021 első negyedévére tervezett első felülvizsgálata foglalkozzon a mesterséges intelligencia és a digitális igazságügy, valamint az e-CODEX rendszer kapcsolatával.

4.2. Az e-CODEX hatékony irányítása és az e-CODEX működési szempontjai

4.2.1. Tekintettel arra, hogy az eu-LISA nem szabályozó ügynökség, az EGSZB úgy véli, hogy a rendeletjavaslat 2. fejezetének foglalkoznia kell a döntéshozatali folyamat átláthatóságával, a tagállamok és más érdekelt felek bevonásával, továbbá az irányításában részt vevő szervek által hozott döntések szükséges függetlenségével. Például – mivel az e-CODEX egy meghatározó potenciális felhasználói csoporttal rendelkezik majd – szakpolitikai és végrehajtási szinten be lehetne vonni az ügyvédeket, ezzel pedig megoldás születhetne arra, hogy az e-CODEX egyenlő mozgásteret adjon valamennyi fél hozzáférhetősége tekintetében, továbbá arra, hogy a rendszer megfeleljen az ügyvédek követelményeinek. Az igazságügyi jogi szakembereit ezért strukturálisan be kell vonni, és nem elég csak egyeztetni velük.

4.2.2. Üzemeltetési szinten az EGSZB hangsúlyozza, hogy némi pontosításra van szükség például a belügyi kérdések szigorú körülhatárolásával és az „egyablakos” igazságszolgáltatás kérdésével kapcsolatban. A bizonyítékok joghatóságok közötti benyújtásának és cseréjének formátumait szintén harmonizálni kell.

4.2.3. Az eu-LISA ügynökségnek mind elegendő humán, mind pedig elegendő pénzügyi erőforrást kell biztosítani. E terület megerősítése érdekében az EGSZB megismétli az eu-LISA személyzetének, különösen az informatikai munkatársaknak a szükséges képzéséről szóló ajánlását ⁽¹⁰⁾, amelynek magában kell foglalnia annak kellő szintű megértését, hogy az e-CODEX rendszer igazgatásának miként kell biztosítani az igazságszolgáltatás függetlenségét és a tisztességes eljáráshoz való jogot. Ezt részletesebben ki lehet dolgozni a rendeletjavaslat 13. cikkében.

4.3. Magas fokú biztonság a jogok és szabadságok védelme érdekében

4.3.1. Mivel az e-CODEX a szoftvertermékek egy olyan csomagjából áll, amely felhasználható a biztonságos kommunikációhoz szükséges hozzáférési pont létesítésére, ezért a magas szintű biztonság garantálásának a rendelet egyik fő célkitűzését kell képeznie, amelyet úgy kell értelmezni, hogy olyan biztonsági intézkedéseket kell megalkotni, amelyek védik az egyéni jogok akadálytalan gyakorlását ⁽¹¹⁾. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az e-CODEX rendelet 2. fejezetében hangsúlyozni kell, hogy együttműködési megállapodás van érvényben az eu-LISA ügynökség és az Európai Unió Kiberbiztonsági Ügynökség (ENISA) között ⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ COM(2020) 67 final.

⁽⁸⁾ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20201208STO93329/coming-up-eu-spearheads-efforts-for-recovery-in-2021>.

⁽⁹⁾ COM(2018) 795 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:52018DC0795>.

⁽¹⁰⁾ HL C 283., 2018.8.10., 35. o.

⁽¹¹⁾ 11. A 2021. áprilisi plenáris ülésen elfogadott EESC-2020-05923. sz. vélemény (lásd e Hivatalos Lap 76. oldalát).

⁽¹²⁾ <https://www.enisa.europa.eu/publications/artificial-intelligence-cybersecurity-challenges>.

4.3.2. A digitális megoldásoknak biztosítaniuk kell a magánélet védelmét és az adatvédelem magas szintjét. A magas szintű biztonság kiterjed az összehangolt adatvédelem nemzeti szintű biztosítására is. Az EGSZB megismétli, hogy a tagállamokban az adatkezelőknek megfelelő technikai és szervezeti intézkedéseket kell hozniuk, hatékonyan kell alkalmazniuk az adatvédelmi elveket, és mindezek biztosításához elegendő pénzügyi forrást kell kapniuk.

4.3.3. A biztonsággal kapcsolatos kockázatok egyre kiszámíthatatlanabbak. Az EGSZB elismeri, hogy a kockázattértékelés és kockázatsökkentés az eu-LISA éves tervezésének, alapvető tevékenységeinek és jelentéstételi ciklusának központi témája. Az EGSZB úgy véli, hogy a kockázatsökkentési stratégiák és a „főbb kockázatok” feltérképezése mellett az eu-LISA megerősíthetné a váratlan kimenetelű lehetséges kockázatok keretrendszerét. Ezáltal az ügynökség ellenállóbbá és kiszámíthatóbbá válik.

5. Az alapvető jogok tiszteletben tartása

5.1. *A digitális igazságüghöz való hozzáférés mindenki számára az egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség biztosításának egy módjaként*

5.1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális igazságszolgáltatáshoz való valódi és széles körű hozzáférés egy olyan szempont, amely nagyobb figyelmet érdemel. Az e-CODEX rendszer előnyeinek túl kell mutatniuk a jobb irányítási, üzemeltetési és kommunikációs képességekkel kapcsolatos szempontokon. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális igazságosság fejlesztésének azt a célt kell kitűznie, hogy az EU valamennyi polgára biztonságosan, megbízhatóan és egyszerűen hozzáférhessen az igazságszolgáltatáshoz. A megkülönböztetés és az egyenlőtlenségek elkerülése érdekében az egyenlő hozzáférésnek kell a szabályozás középpontjában állnia. Az EGSZB javasolja, hogy az e-CODEX rendelet jobban emelje ki azt a tényt, hogy a polgároknak valóban élniük kell egyenlő és hatékony jogi védelemmel, valamint az e-igazságüghöz és a kapcsolódó digitális szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel.

5.1.2. Az e-CODEX rendszer előnyeinek nagyobb közönséget kell elérnie és kiszolgálnia. Egy határokon átnyúló kontextusban nem kizárólag az igazságügyi vagy határokon átnyúló hatóságok az érdekelt felek. Az e-CODEX környezetének nemcsak az igazságügyi hatóságokat és az e-CODEX hozzáférési pontokat kell magában egyesítenie, hanem számos más szereplőt is: polgárokat, bíróságokat, bírósági személyzetet, egyéb adminisztratív és IKT-személyzetet, bünyildözö szervezetet, közjegyzőket, digitális bünyügyi szakértőket, ügyvédeket és harmadik feleket is, akik közvetlenül vagy közvetve profitálnak a rendszerből.

5.1.3. Ezen túlmenően, tekintettel az e-CODEX rendszernek a polgárok és a vállalkozások igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáféréseinek biztosításában betöltött fontos szerepére, hivatkozni kell az eljárási jogok védelmére is.

5.2. *Az igazságszolgáltatás függetlenségének és a tisztességes eljáráshoz való jognak a tiszteletben tartása*

5.2.1. Az igazságszolgáltatás függetlensége a hatalmi ágak szétválasztása elvének sarokköve és a jogállamiság egyik alapelve. A technológia használata nem áldozhatja fel a következetes igazságszolgáltatást. Ezért az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy végezzen megfelelő értékelést arról, hogy a nemzeti e-igazságügyi rendszerek összekapcsolására használt rendszer képes-e teljesítenie a tisztességes eljárás elveit. Ilyen biztosítékokra van szükség különösen akkor, amikor az e-CODEX-t átadják az eu-LISA-nak.

5.2.2. Az EGSZB rámutat a különféle érdekelt felek és a tagállamok által felvetett aggályokra, amelyek azt kérdőjelezik meg, hogy az e-CODEX állandó működése és az eu-LISA általi továbbfejlesztése során kellő mértékben biztosított-e az igazságszolgáltatás függetlenségének elve. A javaslat jelenlegi rendelkezései, amelyek csak megemlítik az igazságszolgáltatás függetlenségét, nem kielégítőek. Tekintettel ezen elv fontosságára, határozottabb megfogalmazásra van szükség. Ezenkívül az EGSZB kéri annak tisztázását, hogy az e-CODEX javasolt irányítási struktúrája miként fogja hatékonyan biztosítani ennek az elvnek a gyakorlati érvényesülését.

5.3. *Az alapvető jogok tiszteletben tartása és az azokra való hivatkozás*

5.3.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a rendeletnek tiszteletben kell tartania különösen az Európai Unió Alapjogi Chartájában és a tagállamok alkotmányaiban elismert alapvető jogokat és alapelveket. Ezek közé tartozik a biztonsághoz való jog, a hatékony jogorvoslathoz való jog, valamint a törvényesség és az arányosság elve. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy e jogok védelme attól is függ, hogy milyen feltételek mellett lehet beavatkozni ezekbe a jogokba, és erről kinek kell döntenie.

5.3.2. A digitális technológiák használata nem sértheti a tisztességes eljáráshoz és a hatékony jogorvoslathoz való jogot. Ez különösen fontos az alábbiak tekintetében: mindkét fél számára az esélyegyenlőség érvényesítése (fegyveregyenlőség elve); az összes benyújtott bizonyíték és észrevétel megismerésének/észrevételezésének joga (kontradiktórius eljárás); a nyilvános meghallgatás joga; a büntetőeljárások során a védelemhez való jog tiszteletben tartása.

5.3.3. A javaslatnak külön hivatkozást kell tartalmaznia az Európai Unió Alapjogi Chartája VI. címe (Igazságszolgáltatás) és annak 47. cikke alkalmazhatóságára.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az igazságszolgáltatás digitalizációja az Európai Unióban – Lehetőségek eszköztára

(COM(2020) 710 final)

(2021/C 286/16)

Előadó: **João NABAIS**

Felkérés:	2021.4.21.
Jogalap	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.3.31.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	237/2/9

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlöi a közleményt, amely alapvető és hatékony lépést jelent az igazságszolgáltatás digitalizálásának lehetővé tétele felé. Alapvető fontosságú, hogy a tagállamok nemzeti szinten támogatást kapjanak e változás végigvitelében, és ennek keretében nemcsak a szükséges finanszírozást, hanem az eszközöket is biztosítsák számukra. Ezzel a támogatással európai szinten ki lehet terjeszteni az igazságszolgáltatás digitalizálását annak érdekében, hogy olyan mechanizmusok jöjjenek létre, amelyek lehetővé teszik az igazságügyi hatóságok közötti határokon átnyúló együttműködés fokozását.

1.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy tagállamonként igen eltérő a kép, és számos különböző nemzeti informatikai eszköz létezik, ami azt jelenti, hogy a tagállamok nem alkalmazznak következetes módon bizonyos mechanizmusokat, például az e-CODEX-et ⁽¹⁾.

1.3. Az EGSZB szerint emiatt egyre nagyobb a jelentősége annak, hogy szabályok szülessenek annak érdekében, hogy a tagállamok egymással jobban harmonizált megközelítésmódot kövessenek.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az igazságszolgáltatás digitalizálása kulcsfontosságú eszköz annak biztosításához, hogy az európai térséget súlyosan károsító bűncselekmények elleni küzdelem terén a tagállami hatóságok között valódi együttműködés valósuljon meg.

1.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy a közlemény egyes konkrét aspektusai nem tükrözik a különböző tagállamok igazságszolgáltatási rendszereinek sokrétűségét.

1.6. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság fogadjon el irányelvet a bírósági eljárásokban történő távoli részvételtől, és ebben írja elő és tegye lehetővé bármely, videohívás révén történő kapcsolatfelvételi mód használatát bármely eszköz alkalmazásával, amennyiben az garantálja a magánélet védelméhez való jog biztosítását és nem sodorja veszélybe az érintett személyek személyes adatainak védelmét, illetve az adott eljárás bizalmas jellegét.

1.7. Az EGSZB nem gondolja, hogy más, már létező távközlő eszközök használata önmagában veszélyeztethetné az adatvédelmet, hiszen a legtöbb bírósági eljárásen bárki jelen lehet.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy egy potenciális terroristacsoport kapcsán valamely tagállamban folytatott nyomozás keretében a rendőrségnek azonnali hozzáféréssel kell rendelkeznie azokhoz a bizonyítékokhoz, amelyeket egyrészt az Eurojust, az Eurojust és az Európai Ügyészség, másrészt pedig az egyes tagállamok rendőri hatóságai adatbázisában gyűjtöttek össze.

⁽¹⁾ COM(2020) 712 final.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy minél jobban ki kell használni a digitalizáció előnyeit az ítéletek más tagállamokban történő végrehajtásának lehetővé tétele, az alternatív vitarendezési mechanizmusok használata, valamint a tagállamok és az uniós ügynökségek közötti igazgatási együttműködés érdekében is.

2. Az Európai Bizottság közleménye

2.1. A közlemény egy, az igazságszolgáltatás digitalizációját segítő eszköztár alkalmazására tesz javaslatot annak érdekében, hogy az igazságszolgáltatási ágazatot átsegítse a digitális korszakba. A javasolt megközelítés figyelembe veszi a tagállamok egymástól eltérő nemzeti körülményeit, a nemzeti kompetenciákat, valamint teljes mértékben tiszteletben tartja a szubszidiaritás és az arányosság alapelveit. Ugyanakkor fontos, hogy minden tagállam a meglévő digitalizációs hiányosságok mérséklésére, a nemzeti igazságszolgáltatási rendszerek közötti szétaprózódottság csökkentésére, valamint a vonatkozó uniós finanszírozási mechanizmusok keretében elérhető lehetőségek kihasználására törekedjen.

3. Általános észrevételek

3.1. A Covid19-válság számos problémát okozott az igazságszolgáltatási rendszer működésében és a hatékony bírói jogvédelem biztosításában. Késedelmek keletkeztek a személyes meghallgatások és a bírósági iratok határokon átnyúló kézbesítése terén, ideiglenesen ellehetetlenült a személyes jogi segítségnyújtás, valamint a késedelmek miatt lejártak bizonyos határidők. Ezzel párhuzamosan a világjárványhoz kapcsolódó fizetésképtelenségi esetek és elbocsátások számának növekedése még kritikusabbá teszi a bíróságok munkáját.

3.2. Minderre tekintettel új intézkedések végrehajtása válik szükségessé, amelyeknek köszönhetően az igazságszolgáltatás szélesebb körben és gyorsabban haladhat a digitalizáció felé. Ehhez pedig alapvető fontosságú, hogy a tagállamok nemzeti szinten támogatásban részesülhessenek – ami nemcsak a szükséges finanszírozás biztosítását jelenti, hanem olyan eszközökét is, amelyek segítségével valamennyi igazságügyi hatóság és igazságügyi dolgozó felkészülhet a változások új korszakára. Alapvető fontosságú, hogy az igazságszolgáltatás hozzáférhetőbbé és polgárközelibbé váljon.

3.3. Csak ezzel a belső támogatással lehet európai szinten kiterjeszteni az igazságszolgáltatás digitalizálását annak érdekében, hogy olyan mechanizmusok jöjjenek létre, amelyek lehetővé teszik az igazságügyi hatóságok közötti határokon átnyúló együttműködés fokozását.

3.4. Általában véve meg kell jegyezni, hogy jelenleg tagállamonként igen eltérő a kép, és számos különböző nemzeti informatikai eszköz létezik, ami azt jelenti, hogy a tagállamok nem alkalmaznak következetes módon bizonyos mechanizmusokat, például az e-CODEX-et.

3.5. Emiatt egyre nagyobb a jelentősége annak, hogy szabályok szülessenek annak érdekében, hogy az uniós tagállamok egymással jobban harmonizált megközelítésmódot kövessenek.

3.6. A közlemény alapvető célja az igazságszolgáltatási közszolgáltatások további digitalizációja, a biztonságos és magas színvonalú távközlési technológiák (videokonferenciák) alkalmazásának támogatása, a nemzeti adatbázisok és nyilvántartások összekapcsolásának elősegítése, valamint a biztonságos elektronikus adattovábbítási csatornák illetékes hatóságok közötti használatának előmozdítása.

3.7. Az igazságszolgáltatás digitalizációja kulcsfontosságú eszköz annak biztosításához, hogy a tagállami hatóságok ténylegesen összehangolják az olyan, az európai térséget súlyosan érintő bűnözői tevékenységek elleni fellépéseiket, mint a terrorista bűncselekmények, a pénzmosás és a korrupció, az embercsempészet, a gyűlölet-bűncselekmények, valamint a gyűlöletbeszédre és az erőszakra való uszítás.

3.8. Napjainkban az említett bűncselekmények területi szempontból egyre inkább transzverzális jellegűek, ezért a digitális átállás hatalmas és elengedhetetlen lépés az ilyen igen káros jelenségekkel kapcsolatos nyomozást és az ellenük való fellépést lehetővé tevő megközelítésben.

3.9. Annak ellenére, hogy az Európai Bizottság hatalmas erőfeszítéseket tett ezen a téren, és a közlemény nagyon pozitív értékelést érdemel, tény az, hogy az igazságszolgáltatás digitalizálása hosszú és nehéz folyamat.

3.10. A közleményben vannak olyan konkrét szempontok, amelyek kritikát érdemelnek amiatt, hogy nem eléggé, vagy egyáltalán nem értik meg, hogy az ismertetett elképzelések nem egyeztethetők össze a különböző tagállamok igazságszolgáltatási környezetének sokrétű valóságával.

3.11. Úgy tűnik, hogy az Európai Bizottság megfelelkeznek arról, hogy miként folytatják le – a polgári, a kereskedelmi, illetve a munkajogi eljárások során – a tárgyalásokat és egyéb bírósági eljárásokat (mint például a vádlottak kihallgatása és a tanúk meghallgatása a bűnügyi nyomozás során) olyan esetekben, amikor bizonyos szereplők távolról kénytelenek azokon részt venni, akár a piacon elérhető alkalmazásokat használva, akár a kapcsolattartást szolgáló alkalmazások keretében indított videohívásoknak köszönhetően.

3.12. Érthető, hogy tiszteletben kell tartani az igazságszolgáltatás bevett szempontjait, de a Covid19-válság nyomán megérthettük, hogy nincsen feltétlenül szükség arra, hogy a videokonferenciát a bíróságok közötti kapcsolattartás meglévő mechanizmusain keresztül bonyolítsák le (akár nemzeti, akár nemzetközi szinten), amelyek értelmében az eljárási szereplők a lakóhely szerinti bíróságon vagy más, korábban kijelölt és jóváhagyott helyszínen (például rendőrségi létesítményekben, igazságügyi szakértők és más szervezetek helyiségeiben) vannak jelen. A tanúkkal számítógépen vagy mobiltelefonon keresztül is összeköttetésbe lehet kerülni, függetlenül attól, hogy hol tartózkodnak.

3.13. Manapság már léteznek olyan távközlési eszközök, amelyek nemcsak a magánélet tiszteletben tartásához való jog biztosítását teszik lehetővé, hanem az adatvédelmet is, amelyet – nagy horderejű kérdésként – természetesen meg kell óvni.

3.14. Meg kell jegyezni, hogy a bírósági eljárások kapcsán általában a meghallgatás nyilvánosságának elve érvényesül. Így a nyílt ajtós tárgyalás és bírósági eljárás során nemcsak a különböző érintett felek (polgári, kereskedelmi vagy munkajogi peres eljárásban a felperesek és az alperesek, büntetőeljárásban az ügyészek és a vádlottak) rokonai és barátai, hanem más olyan személyek is jelen lehetnek, akik nem érdekeltek az eljárásban, sőt, sok esetben újságírók és egyéb médiaszakemberek is.

3.15. Az EGSZB ezért nem gondolja azt, hogy más, távoli kommunikációt lehetővé tevő eszközök, például megfelelő tanúsítványokkal rendelkező informatikai platformok és egyéb digitális alkalmazások – amelyek már most is elérhetőek – alááshatják az adatvédelmet, miközben valójában általában bárki jelen lehet a tárgyalásokon.

3.16. Ezenkívül – különösen a büntetőeljárás jogban – lehetőséget kell biztosítani a vádlottnak arra, hogy azt válassza, hogy valamely távközlési eszköz használatával hallgassák ki ahelyett, hogy személyesen kellene megjelennie a bíróságon. Ennek feltétele azonban, hogy ne olyan sajátos kivételes helyzetről legyen szó, amely indokolná a vádlott személyes megjelenését a bíróságon.

3.17. A tanúvallomásokat illetően garantálni kell, hogy a valamilyen testi fogyatékkal rendelkező, kis méretű településen élő személyeknek – akiknek messzire kellene utazniuk ahhoz, hogy a lakóhelyükről a legközelebbi bíróságra eljussanak – ne kelljen otthonuk kényelméből kimozdulniuk azért, hogy órákon keresztül várakozzanak a bíróságon, mire tanúként vallomástételre hívják őket. Manapság ugyanis léteznek olyan megbízható és hitelesített elektronikus platformok, amelyek lehetővé teszik a távolról történő információcserét és tanúvallomás-tétel biztonságosságának és bizalmas jellegének garantálását.

3.18. A közleményben az Európai Bizottság kijelenti, hogy támogatni kívánja „a biztonságos és magas színvonalú távközlési technológiák (videokonferenciák) alkalmazását”.

3.19. Ezért, és a fent említett feltételekkel összhangban az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság fogadjon el irányelvet a bírósági eljárásokban történő távoli részvételtől, és ebben írja elő és tegye lehetővé bármely, videohívás révén történő kapcsolatfelvételi mód használatát bármely eszköz (például asztali vagy hordozható számítógép, vagy akár mobiltelefon) alkalmazásával, amennyiben az garantálja a magánélet védelméhez való jog biztosítását és nem sodorja veszélybe az érintett személy személyes adatainak védelmét, illetve az adott eljárás bizalmas jellegét.

3.20. Ez összhangban van az Európai Bizottság 2020. évi stratégiai előrejelzési jelentésével, amelyből az következik, hogy az igazságszolgáltatásban a digitális átállásnak a polgárokat kell előtérbe helyeznie, és új lehetőségeket kell teremtenie a különböző érdekelt felek számára, hozzájárulva a késedelmek csökkentéséhez, a jogbiztonság növeléséhez, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés olcsóbbá és egyszerűbbé tételéhez.

3.21. Mindeközben szem előtt kell tartani a kiskorúak és a kiszolgáltatott személyek helyzetét – többek között a gyűlölet- vagy a szexuális bűncselekményekkel kapcsolatos ügyekben is –, ugyanis ilyen esetekben a magánélet és a jogbiztonság védelmének szükségessége még hangsúlyosabb, sőt elengedhetetlen.

3.22. A közleményben az Európai Bizottság aggályát fejezi ki a nemzeti bírósági ítélkezési gyakorlat géppel olvasható formátumban való hozzáférhetőségére szolgáló modell, az európai esetjogi azonosító kidolgozása kapcsán.

3.23. Ez a javaslat teljeskörű támogatást érdemel, de a teljes hatékonyság érdekében jogszabályi kiegészítést tehet szükségessé a bírósági ítéletek formai (nem érdemi) szabványosítása érdekében.

3.24. Mint ismeretes, minden tagállamnak nemcsak saját jogszabályai vannak, hanem saját formarendszere is. A bírósági ítélet szerkezete és összetétele bizonyosan nem lesz ugyanolyan Portugáliában, mint Olaszországban vagy Franciaországban, ezért ezeket a különbségeket az Európai Bizottságnak megfelelően szem előtt kell tartania.

3.25. Az Európai Bizottság javasolja továbbá a (tagállami nyomozókat és ügyészeket egyesítő, szükség esetén az Europol, az Eurojust és az Európai Ügyészség támogatásával működő) nyomozócsoporthoz egy informatikai kollaborációs platformjának létrehozását is. A tagállamokban rendelkezésre álló adatokhoz és adatbázisokhoz való hozzáférést az illetékes hatóságokra kell korlátozni, az adatvédelmi követelmények betartása mellett.

3.26. Ez kitűnő javaslat, amelynek megvalósítását azonban akadályozhatja az, hogy nem egységesek a tagállamokban a bizonyításfelvétel eszközeivel kapcsolatos valamennyi kérdést szabályozó különböző büntetőeljárás törvénykönyvekben foglalt előírások.

3.27. Mindaddig, amíg ezek egységesítésére nem kerül sor, fennáll annak a lehetősége, hogy bizonyos nyomozati cselekmények egyes tagállamok jogszabályai szerint érvénytelenítéshez vezethetnek, ami így aláássa a közös nyomozások hatékonyságát.

3.28. A terrorizmus elleni küzdelem témáját az Európai Bizottság a vizsgált közleményben kiemelten tárgyalja. Annak megerősítése mellett azonban, hogy jogalkotási javaslatra van szükség a határokon átnyúló terrorizmussal kapcsolatos ügyeket érintő digitális információcseréről, létfontosságú az is, hogy digitális összekapcsoláson alapuló eszközöket fejlesszenek ki és alkalmazzanak nemcsak az eljárások, hanem a gyanúsítottakra és a megfigyelés alatt álló csoportok tevékenységeire vonatkozó információk cseréje érdekében is⁽²⁾.

3.29. A terrorizmus megfékezésének szükségességére tekintettel az EGSZB úgy véli, hogy egy potenciális terroristacsoport kapcsán valamely tagállamban folytatott nyomozás keretében a rendőrségnek azonnali hozzáféréssel kell rendelkeznie azokhoz az elemekhez, amelyeket egyrészt az Europol, az Eurojust és az Európai Ügyészség, másrészt pedig az egyes tagállamok valamennyi rendőri hatósága adatbázisában gyűjtöttek össze. Ügyelni kell azonban arra, hogy az információt ne továbbítsák illetéktelen vagy nem megbízható személyek részére.

3.30. Online szolgáltatások nyújtását is biztosítani kellene: a személyazonosító igazolvány megújítását, elektronikus bírósági igazolásokat, anyakönyvi kivonat vagy akár erkölcsi bizonyítvány kiállítását, illetve a bírósági eljárások online megtekintésének lehetőségét. Amellett ugyanis, hogy ezek csökkentik a szolgáltatásnyújtás helyszínére történő utazás szükségességét, lehetővé teszik e szolgáltatások nyújtását akkor is, ha annak fizikai helyszínét be kell zárni.

3.31. Az adatok (különösen a vállalkozásokra és a fizetéseképtelenségre vonatkozó, földhivatali és cégjegyzéki, valamint a bünyügyi nyilvántartásokban foglaltak) összekapcsolását illetően azonban biztosítani kell, hogy az ezekhez az adatokhoz való hozzáférés bizonyos esetekben (például a bünyügyi nyilvántartások esetében) ne veszélyeztesse a magánélet tiszteletben tartásához való jogot és a személyes adatok védelmét.

3.32. Ezen a területen ezért létfontosságú többek között az informatikai modell továbbfejlesztése annak érdekében, hogy a kívánt digitalizáció ne legyen ellentétes a polgárok érdekeivel, és ne ássa alá alapvető jogait.

3.33. Az Európai Bizottság a közleményben ismerteti az úgynevezett „My e-Justice” tér kialakítását. Ez az eszköz lehetővé tenné az egyének számára, hogy elektronikus úton hozzáférjenek azokhoz a (saját vagy más tagállamok bíróságainál folyamatban lévő ügyekkel kapcsolatos) bírósági dokumentumokhoz, amelyeket ők maguk vagy jogi képviselőik jogosultak megtekinteni és/vagy megszerezni.

⁽²⁾ Lásd az EGSZB véleményét (HL C 110., 2019.3.22., 67. o).

3.34. Az a lehetőség, hogy a polgárok hozzáférhetnek az azokkal az eljárásokkal kapcsolatos információkhoz, amelyekben érintett félként vesznek részt, nagyon fontos szempont a ténylegesen átlátható igazságszolgáltatás megteremtéséhez. Ez utóbbi pedig alapvető ahhoz, hogy a polgárok ne érezzék úgy, hogy az igazságszolgáltatás átláthatatlan és hozzáférhetetlen, illetve hogy megvalósítható legyen az igazságszolgáltatáshoz való gyorsabb és hatékonyabb, alacsonyabb költségek mellett történő hozzáférés.

3.35. Az, hogy az igazságügyi hatóságok és az ügyvédek elektronikus úton hozzáférhetnek a más tagállamokban tárgyalt ügyekhez, óriási és nagyon fontos lépést jelent az igazságszolgáltatás kívánt digitalizálása terén.

3.36. Tekintettel azonban arra, hogy a tagállamok között eltérések tapasztalhatók azt illetően, hogy a büntetőeljárások során a vizsgálatok titkossága mire terjed ki, úgy tűnik, hogy az e területre vonatkozó nemzeti jogszabályok harmonizációja nélkül ennek a kitűnő európai bizottsági javaslatnak a megvalósulása a határokon átnyúló nyilvántartást illetően minden bizonnyal veszélybe kerül.

3.37. Az igazságszolgáltatás kívánt digitalizációjának új és fontos lehetőségeket kell kínálnia az uniós polgárok számára a határokon átnyúló problémák megoldására. Csak így érhetjük el a polgárok igazságszolgáltatáshoz való jogának elmélyítésére irányuló célkitűzést.

3.38. Ennek kapcsán az Európai Bizottság jelzi például, hogy (digitálisan) olyan eszközöket hoztak létre, amelyek lehetővé teszik az eltiltás határokon átnyúló érvényesítését, valamint a szülői felelősség keretében a kiskorúak utáni tartásdíj határokon átnyúló előírásának lehetőségét.

3.39. A közleményben azonban az Európai Bizottság nem tesz említést egy valóban lényeges témáról: a bírósági ítéletek más tagállamokban történő végrehajtásának lehetőségéről. A digitalizáció pedig eszközzel szolgál e célkitűzés gyakorlati megvalósításához, amit számos jogi szakember régóta szorgalmaz. Meg kell jegyezni, hogy több területen (a kereskedelmi jog és a családjog területén) már kezelik ezt a helyzetet, ezért a megoldást ki kell terjeszteni a még le nem fedett területekre is.

3.40. Régóta elfogadott tény, hogy a bírósági határozatokat szükségszerűen az egyes tagállamok bíróságai hozzák meg, és e tekintetben az uniós tagállamok szuverenitását sérthetetlennek kell tekinteni.

3.41. Az igazság azonban az, hogy számos bírósági határozat végső soron olyan tulajdoni elemre, vállalkozásra vagy polgárra vonatkozik, amely vagy aki nem azon a területen található, ahol az adott határozatot meghozták.

3.42. Ezekben az esetekben a tagállamok közötti határok akadályozzák a hatékony igazságszolgáltatást. Ezért az uniós igazságügyi együttműködésnek ki kell használnia a digitalizációban rejlő lehetőségeket arra, hogy az ítéleteket közvetlenül ott hajtsák végre, ahol a címzettjük található.

3.43. Ugyanez vonatkozik az alternatív vitarendezési eszközökre is, amelyek kapcsán szintén lehetővé kell tenni az online eljárásokat, ideértve a választott bírósági központok, a békebírók és az állami közvetítői rendszerek tevékenységeit is.

3.44. A nemzeti hatóságok, valamint az uniós ügynökségek és szervek között a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelem terén folytatott együttműködést illetően az Európai Bizottság helyesen állapítja meg, hogy növelni kell a digitális kommunikációra való képességüket.

3.45. Amikor azonban azt váránk, hogy az Európai Bizottság a közleményében meghatározza az alkalmazandó modellt és közli, hogy milyen beruházásokat hajlandó végrehajtani e fontos cél elérése érdekében, mindössze jámboran indítványozza, hogy az Eurojust, az Európai Ügyészség, az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) és az Europol „egy olyan közös álláspontot alakítsanak ki, amely zökkenőmentes és biztonságos együttműködést biztosít a tagállamokkal (...)”.

3.46. Egy ilyen fontos területen azonban az Európai Bizottságnak határidőket kell meghatároznia az együttműködési modell kialakításához, és ahelyett, hogy egyszerűen azt szeretné, hogy az intézmények megállapodjanak egymással, kötelezettséget kell vállalnia egy olyan eszköz (irányelv?) létrehozására, amely ezen a területen is előírja egy a digitalizációban rejlő lehetőségeken alapuló mechanizmus alkalmazását.

3.47. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság ebben a közleményében kifejezésre juttatja, hogy az új Jogérvényesülés és Digitális Európa programok keretében pénzügyi támogatást kíván nyújtani a tagállamoknak a megfelelő informatikai rendszerek kifejlesztéséhez, valamint az Unión belüli igazságszolgáltatás digitalizációját szolgáló stratégia megfogalmazásához.

3.48. Meg kell jegyezni, hogy a digitalizáció fő akadályát nem az igazságügyi hatóságok vagy a polgárok jelentik, hanem az, hogy a tagállamok nem rendelkeznek azokkal az eszközökkel, amelyek az igazságszolgáltatás területén digitális platformok és elektronikus eszközök létrehozására és alkalmazására irányuló ilyen intézkedések végrehajtásához szükségesek.

3.49. Ezért – különösen a jelenlegi válságra tekintettel, amely a tagállamok gazdaságaiban nemcsak rövid, hanem hosszú távon is jelentős zavart okoz – sürgősen finanszírozási megoldásokra van szükség a tagállamok számára annak érdekében, hogy az igazságszolgáltatás digitalizálása a szükséges összhang és egységesség mellett mehessen végbe. Csak így valósítható meg a határokon átnyúló együttműködés európai szinten.

3.50. Ki kell emelni azt is, hogy az Európai Bizottság láthatóan gondoskodni kíván arról, hogy ennek a kiemelten fontos célnak az eléréséhez, vagyis ahhoz, hogy a digitalizációs folyamatot kihasználják a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség Unión belüli megvalósítása érdekében, használják fel a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében rendelkezésre álló forrásokat is.

3.51. Megnyugtató továbbá, hogy az Európai Bizottság úgy véli, hogy a technikai segítségnyújtási eszköz – amelynek alapja egy európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat – minden egyes tagállamnak támogatást nyújt ahhoz, hogy az igazságszolgáltatás területén strukturális reformokat vezessen be, ami természetesen magában foglalja a digitális átállással kapcsolatban itt már említett beruházásokat is.

3.52. Az Európai Bizottság úgy véli, hogy a határokon átnyúló jelenlegi, papíralapú együttműködésnek számos hiányossága van, amelyek negatívan befolyásolják a bírósági eljárások hatékonyságát és költségeit. Alapvető ezért, hogy a kommunikáció és a dokumentumcserre alapértelmezett csatornája az elektronikus adatátvitel legyen.

3.53. Létre lehetne hozni egy olyan decentralizált informatikai rendszert, amely összekapcsolja a nemzeti rendszereket annak érdekében, hogy a dokumentumokat elektronikus úton, gyorsabb és biztonságosabb módon lehessen megosztani. E célból a dokumentumok továbbítása és a bizonyítékok gyűjtése során szem előtt kell tartani az adatvédelmet és a magánélet védelmét.

3.54. Az igazságszolgáltatás digitalizálásához szükséges alapvető intézkedés az elektronikus eljárások általánossá tétele, a bíróságok és más szervezetek és szolgálatok közötti kommunikáció dematerializálása, valamint az, hogy az igazságügyi képviselők multimédiás anyagokat használjanak az eljárások kapcsán.

3.55. Az Európai Bizottság figyelmét fel kell hívni arra is, hogy az igazságügyi szakemberek számára a digitális világgal kapcsolatos képzések, valamint meghatározott elektronikus alkalmazások és platformok használatát oktató szakmai tanfolyamok segítségével biztosítani kell azokat az eszközöket, amelyek lehetővé teszik számukra a kívánt intézkedések végrehajtását. Ez pedig szükségszerűen költségekkel is jár.

3.56. Kivételt kell azonban tenni azon tagállamok esetében, amelyek ellen az alapvető jogok vagy a jogállamiság megsértése miatt eljárás folyik:

a) ezek nem részesülhetnek uniós finanszírozásban; illetve

b) nem szabad minden információt megosztani velük, hiszen bíróságaik, igazságszolgáltatási rendszerük és rendvédelmi szerveik már nem megbízhatóak.

3.57. Az átállást célzó jelenlegi erőfeszítések szilárd alapot szolgáltatnak ahhoz, hogy a kialakulóban lévő technológiák segítségével fokozzuk a technológiai képességek mozgósítását egy digitális eszközökkel megfelelően ellátott és emberközpontú igazságszolgáltatási ökoszisztéma kiépítése érdekében.

3.58. Az EGSZB nagy várakozással tekint a jogszabály olyan módosítása elé, amely lehetővé teszi az igazságszolgáltatás olyannyira szükséges digitális átállását, biztosítva például az elektronikus azonosítás elfogadását a bírósági dokumentumok digitális továbbításához, valamint azt, hogy az elektronikus, illetve elektronikus úton továbbított dokumentumok elfogadhatóak legyenek bizonyítékként a bírósági eljárásokban.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Módosított javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az egészségügyi technológiaértékelésről és a 2011/24/EU irányelv módosításáról

(COM(2018) 51 final – 2018/18 (COD))

(2021/C 286/17)

Előadó: **Dimitris DIMITRIADIS**

Felkérés: az Európai Unió Tanácsa, 2021.3.24.

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 168. cikkének (4) bekezdése és 114. cikke

Illetékes szekció: „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció

Plenáris ülésen történő elfogadás 2021.4.27.
kelte:

Plenáris ülés száma: 560.

A szavazás eredménye:
(mellette/ellene/tartózkodott) 227/0/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí az EU Tanácsa portugál elnökségének arra irányuló tevékenységét, hogy megbízást ⁽¹⁾ kapjon a tagállamoktól arra, hogy a betegek érdekében tárgyalásokat kezdjen az Európai Parlamenttel az egészségügyi technológiaértékelésre vonatkozó jogalkotási javaslatról.

1.2. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az uniós társadalmi-gazdasági növekedés és innováció egyik fő motorjaként szolgáló egészségügyi technológiaértékeléshez hasonló, bizonyítékokon alapuló eljárások az egészségügyi technológia klinikai és nem klinikai szempontjaira egyaránt kiterjedhetnek, és azzal is, hogy ez uniós szintű, tagállamok közötti együttműködés révén valósítható meg, amelynek célja a betegek egészségének magas szintű védelme és az inkluzív egységes piac zavartalan működésének biztosítása.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az egészségügyi technológiaértékelésről szóló rendelet – elfogadását követően – jelentős előrelépést jelent majd az egészségügyi ellátás terén, és kikövezi az utat az erős európai egészségügyi unió előtt, amely minden polgár egészségét javítani és védeni fogja.

1.4. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a megbízatás piacként hivatkozik az egészségügyre, miközben az egészség a közjavak közé tartozik, és azt általános érdekű szempontból kell megközelíteni.

1.5. Az EGSZB elismeri, hogy az egészségügyi technológiaértékelés kulcsfontosságú szerepet játszhat az igazságos és fenntartható egészségügyi ellátás biztosításában.

1.6. Az EGSZB helyénvalónak tartja az Európai Bizottság azon döntését, hogy más jogi formákkal szemben a rendeletre irányuló jogalkotási eljárást alkalmazza, mivel ezáltal biztosítható, hogy közvetlenebbé és hatékosabbá váljon a tagállamok szintjén folytatott ⁽²⁾, valamint – európai nézőpontból – a tagállamok közötti együttműködés.

1.7. Az EGSZB véleménye szerint az elkövetkező években valószínűleg fokozódni fog az európai lakosság elöregedése. Ezenkívül a krónikus betegségek és a világjárványok egyre gyakoribb előfordulásával és az összetett új technológiák megjelenésével növekedni fog az egészségügyi rendszerekbe történő beruházások iránti igény, miközben a tagállamok egyre nagyobb költségvetési megszorításokkal szembesülnek.

⁽¹⁾ Módosított javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az egészségügyi technológiaértékelésről és a 2011/24/EU irányelv módosításáról.

⁽²⁾ <https://www.eesc.europa.eu/el/our-work/opinions-information-reports/opinions/health-technology-assessment>.

1.8. Az EGSZB támogatná adóösztönzők alkalmazását egyes tagállamokban, valamint akár az állami támogatásokra vonatkozó „de minimis” jogszabályok küszöbértékeinek felfelé történő módosítását is.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak támogatniuk és finanszírozniuk kellene az induló innovatív vállalkozásoktól származó, új egészségügyi technológiákkal kapcsolatos elképzeléseket és kezdeményezéseket.

1.10. Az EGSZB egyetért azzal a kezdeményezéssel, hogy az egészségügyi technológiaértékelések kapcsán fokozott koordinációt vezessenek be azáltal, hogy csak egyetlen dokumentációt kell benyújtani. Emellett támogatja a fokozatos végrehajtással kapcsolatos ütemtervet, rámutat ugyanakkor a kkv-kra vonatkozó külön rendelkezések hiányára.

1.11. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a végrehajtás kapcsán meghatározott ütemterv és kiváltképp a három éves késleltetett alkalmazás miatt. Véleménye szerint ezt – a betegek és a költséghatékonyság érdekében – le lehetne rövidíteni.

1.12. Az EGSZB javasolja, hogy a rendelet hivatkozzon az olyan megelőző intézkedésekre, amelyek jelentős hatással lesznek a betegekre – ideértve például a kórházaknak a kórházi fertőzések ellenőrzése, megelőzése és csökkentése kapcsán nyújtott iránymutatást –, és hogy az ilyen, megoldatlan egészségügyi problémák részét képező intézkedésekkel bővüljön/egészüljön ki a rendelet hatálya.

1.13. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a digitális egészségüggyel és ellátással kapcsolatos ígéret teljesítéséhez – amelynek az egészségügyi technológiaértékelés is részét képezi – döntő fontosságú a civil társadalom (különösen a szociális gazdasági szervezetek és a betegképviselői szervezetek) bevonása.

2. Háttér

2.1. A rendeletre irányuló javaslat előterjesztésére több mint húsz évvel azután került sor, hogy elindult az önkéntes együttműködés az egészségügyi technológiaértékelés területén. A határokon átnyúló egészségügyi ellátásról szóló irányelv (2011/24/EU irányelv) ⁽³⁾ elfogadását követően 2013-ban létrejött egy egészségügyi technológiaértékeléssel foglalkozó nemzeti hatóságokból és szervezetekből álló önkéntes egészségügyi technológiaértékelési hálózat, amelynek célja, hogy stratégiai és politikai iránymutatást nyújtson az uniós szintű tudományos és technikai együttműködéshez.

2.2. E tevékenységek három egymást követő együttes fellépéssel ⁽⁴⁾ egészültek ki az egészségügyi technológiaértékelés vonatkozásában, ami lehetővé tette az Európai Bizottság és a tagállamok számára, hogy szilárd tudásalapot teremtsenek az egészségügyi technológiaértékeléshez kapcsolódó információk és módszertanok tekintetében.

2.3. Az EGSZB elismeri, hogy az egészségügyi rendszerek és az egészségügyi technológiaértékelési folyamatok a nemzeti hagyományokban és kultúrákban gyökereznek. Európai polgárokként azonban szilárd meggyőződésünk, hogy csak hatékony, európai szintű együttműködés révén tudjuk majd leküzdeni a jövőbeli egészségügyi kihívásokat, valamint kihasználni az egészségügyben rejlő jövőbeli lehetőségeket.

2.4. Az olyan kialakulóban lévő egészségügyi technológiák európai és nemzeti szintű korai azonosításának lehetővé tétele érdekében, amelyek várhatóan jelentős hatást fejtenek ki a betegek, a közegészségügyre és az egészségügyi rendszerekre, elő kell mozdítani az előretételek elemzés készítésének elvét, amelynek egyik módja a jövőbeli kilátások feltérképezése. Ilyen előretételek elemzést lehetne használni arra, hogy támogassák a koordinációs csoportot munkájának megtervezésében.

3. A javaslat révén megoldani kívánt problémák és hiányosságok

3.1. Az EGSZB egyetért azzal a széles körű konzultáció alapján tett megállapítással, miszerint az innovatív technológiák piacra jutását jelenleg még akadályozzák, illetve torzítják az egészségügyi technológiaértékeléssel kapcsolatos, Unió-szerte előforduló eltérő nemzeti vagy regionális szintű bürokratikus eljárások, módszertanok és követelmények, amelyek az eltérő nemzeti jogszabályokból vagy gyakorlatokból erednek. Emiatt vált szükségessé, hogy az Európai Bizottság a legmegfelelőbb jogalkotási eszközként rendeletre irányuló javaslatot terjesszen elő ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/24/EU irányelve (2011. március 9.) a határon átnyúló egészségügyi ellátásra vonatkozó betegjogok érvényesítéséről (HL L 88., 2011.4.4., 45. o.).

⁽⁴⁾ EUnetHTA 1. együttes fellépés, 2010–2012, EUnetHTA 2. együttes fellépés, 2012–2015 és EUnetHTA 3. együttes fellépés, 2016–2019. Lásd: <http://www.eunetha.eu/>.

⁽⁵⁾ <https://www.eesc.europa.eu/el/our-work/opinions-information-reports/opinions/health-technology-assessment>.

3.2. Az EGSZB egyetért továbbá azzal, hogy a jelenlegi helyzet hozzájárul az üzleti kiszámíthatóság hiányához, ami nagyobb költségekhez vezet az ágazat és a kkv-k számára, hátráltatja az új technológiákhoz való hozzáférést, és káros hatással van az innovációra. Példaként említhető a jelenlegi nem harmonizált helyzetre az I-Com Versenyképességi Intézet (Institute for Competitiveness) tanulmánya⁽⁶⁾, amely a 49. oldalon hivatkozik az Európai Fogyasztók Szervezetére (BEUC), és kiemeli, hogy „bizonyos, egészségügyi technológiaértékeléssel foglalkozó szervek az értékeléseket azonnal vagy kérésre közléstesszik, míg mások bizalmasaknak tekintik őket. Emellett néhány egészségügyi technológiaértékeléssel foglalkozó szerv a gyógyszerek értékének megállapításához elfogad megfigyeléseken alapuló tanulmányokat, mások azonban ezeket elutasítják”. Amint azt az Unióban az egészségügyi technológiaértékeléssel kapcsolatosan több évtizeden keresztül folytatott projektalapú együttműködés megmutatta, ezeket a kérdéseket a közös munka eddig alkalmazott, tisztán önkéntességen alapuló megközelítésével nem sikerült megfelelően kezelni.

3.3. A kezdeményezés hatékonyan kezelni fogja a nemzeti egészségügyi technológiaértékelési rendszerek jelenlegi széttagolt környezetét (a piacra jutást befolyásoló eltérő eljárások és módszerek). Ennek során szem előtt tartja, hogy minden új mechanizmus megbízhatóságához – tudományos, etikai és morális kritériumok alapulvételével – a résztvevők független és szabad véleménynyilvánításának elvét kell irányadónak tekinteni, valamint hogy a célkitűzéseket oly módon lehet megfelelően elérni, hogy ezen elvek mentén megerősítik az egészségügyi technológiaértékelés terén folytatott uniós szintű együttműködést. Ezzel párhuzamosan az egészségügyi technológiaértékeléshez nélkülözhetetlen egyéb szinteken is meg kell erősíteni az együttműködést (azokban a tagállamokban például, ahol nehézségek merülnek fel a betegnyilvántartások hiánya következtében), valamennyi betegség esetében aktiválni kell a nemzeti cselekvési terveket, hogy ezáltal más tagállamok bevált gyakorlatait szem előtt tartva fel lehessen gyorsítani az egészségügyi minisztériumok munkáját. Ez a megközelítés a társadalmi értékeket és prioritásokat is beépíti a tudományos döntéshozatali eljárásba.

3.4. Az EGSZB rámutat, hogy támogatni kell az egészségügy területén belüli technológiai innovációt, hogy az a helyi szintű, kórházon kívüli ápolási-gondozási tevékenységekre is kiterjedjen. A népesség előregedése⁽⁷⁾, a krónikus betegségek és az önellátásra való képtelenség gyakoribbá válása szükségessé teszi a specializálódást és az otthoni ápolás-gondozással kapcsolatos technológiák és módszerek hatékonyabb alkalmazását. Ezért ösztönözni kell az otthoni ápolás-gondozás javítását célzó egyedi egészségügyi technológiaértékelési programokat, nemcsak az új technológiák és a távorvoslás alkalmazása révén, hanem a gondozási szolgáltatások szakmai színvonalának általános emelésével is.

4. A szóban forgó javaslat által elérni kívánt célok

4.1. Az egészségügyi technológiaértékelésről szóló uniós rendelet javasolt célja többek között, hogy biztosítsák, hogy a klinikai értékeléseket biztosító mechanizmust uniós szinten csak egyszer indítsák el, elősegítsék az európai betegek innovatív egészségügyi technológiákhoz való hozzáférést, valamint az üzleti kiszámíthatóság javítása mellett biztosítsák a rendelkezésre álló erőforrások hatékonyabb felhasználását.

4.2. Az EGSZB helyénvalónak tartja az Európai Bizottság azon döntését, hogy más jogi formákkal szemben a rendeletre irányuló jogalkotási eljárást alkalmazza, mivel ezáltal biztosítható, hogy közvetlenebbé és hatatosabbá váljon a tagállamok szintjén folytatott, valamint – európai megközelítést követve – a tagállamok közötti együttműködés.

4.3. A rendeletre irányuló javaslat biztosítani kívánja, hogy az egészségügyi technológiaértékelések során alkalmazott módszertanok és eljárások Unió-szerte kiszámíthatóbbak legyenek, és a közös klinikai értékelések esetében ezeket az értékeléseket ne ismételjék meg nemzeti szinten, elkerülve ezzel az átfedéseket és az eltéréseket. Az előnyben részesített lehetőség biztosítja a szakpolitikai célok eléréséhez szükséges eredményesség és hatékonyság legmegfelelőbb kombinációját, miközben tisztában tartja a szubszidiaritás és az arányosság elvét is. Ez a belső piaci célkitűzések elérésének lehető legjobb módja.

4.4. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a javaslat fenntartható keretet biztosít a tagállamoknak, lehetővé téve számukra a szakértelem összevonását, a tényeken alapuló döntéshozatal megerősítését, valamint támogatást nyújt a nemzeti egészségügyi rendszerek fenntarthatóságának biztosítását célzó erőfeszítéseikhez. Az előnyben részesített lehetőség emellett költséghatékonyak is számít abban az értelemben, hogy a költségeket jelentős mértékben ellentételezik a tagállamok, az ipar és a kkv-k megtakarításai, amelyeket az erőforrások összevonása, a párhuzamosság elkerülése és az üzleti kiszámíthatóság javítása eredményez. A javaslat rendelkezéseket tartalmaz a közös egészségügyi technológiaértékelési eszközök használatára és a termékkör fokozatos végrehajtásának elfogadására – kezdve a rákellenes gyógyszerekkel, a ritka betegségek gyógyszereivel és a fejlett terápiás gyógyszerkészítményekkel –, valamint meghatározza a tagállamok uniós szinten végzett közös munkájának négy pillérét, azaz a közös klinikai értékeléseket, a közös tudományos konzultációkat, a kialakulóban lévő egészségügyi technológiák azonosítását és az önkéntes együttműködést.

⁽⁶⁾ <http://www.astrid-online.it/static/upload/7787/7787e169a7f0afc63221153a6636c63f.pdf>.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf.

4.5. Az EGSZB – noha egyetért a végrehajtás részletes ütemtervével – úgy véli, hogy a mesterséges intelligenciának a digitális transzformációval együtt betöltött jelentős szerepe megváltoztatta az egészségügyi és gondozási környezetet, hiszen gyors kezelési stratégiákat kínál. Az EGSZB ezért aggodalmát fejezi ki a végrehajtás kapcsán meghatározott ütemterv és kiváltképp az 5. cikk (2) bekezdésének b) pontjában vázolt három évvel késleltetett alkalmazás miatt ⁽⁸⁾. Véleménye szerint ezt a betegek és a költséghatékonyság érdekében le lehetne rövidíteni.

4.6. A betegközpontú megközelítés az egyetlen módja annak biztosításának, hogy az egészségügyi ellátás megfelelő és helytálló legyen. Éppen ezért az érdekelt felek javasolt hálózatán, a koordinációs csoporton, illetve bármely klinikai értékelésen belül figyelembe kell venni a betegek, a gondozók, a szociális gazdasági szervezetek és a betegképviselői szervezetek szerepét. Támogatjuk az Európai Betegfórum (EPF) arra irányuló felhívását, hogy kötelezően és érdemi módon vonják be a betegek közösségét annak biztosítása érdekében, hogy az egészségügyi technológiaértékelések elvégzése a betegek érdekét szolgálja ⁽⁹⁾.

5. A megvizsgált jogalkotási és nem jogalkotási lehetőségek: van előnyben részesített lehetőség?

5.1. Az EGSZB véleménye szerint a rendeletre irányuló javaslat összhangban van az átfogó uniós célkitűzésekkel, beleértve a belső piac zavartalan működését, a fenntartható egészségügyi rendszereket, valamint az ambiciózus kutatási és innovációs menetrendet.

5.1.1. A javaslat amellet, hogy megfelel ezeknek az uniós szakpolitikai célkitűzéseknek, összhangban van a meglévő uniós Szerződésekkel, illetve a gyógyszerekre, az in vitro diagnosztikai orvostechinikai eszközökre és az orvostechinikai eszközökre vonatkozó uniós jogszabályokkal is ⁽¹⁰⁾. Például, habár a szabályozási folyamat és az egészségügyi technológiaértékelési folyamat – mivel eltérő célokat szolgálnak – továbbra is jól el lesznek különítve egymástól, az információk kölcsönös megosztásával és a javasolt közös klinikai értékelések és a gyógyszerek központosított forgalombahozatali engedélyezése közötti eljárások időzítésének jobb összehangolásával lehetőség van szinergiák kialakítására ⁽¹¹⁾.

5.2. A javaslat jogalapja az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 114. és 116. cikke.

5.2.1. Az EUMSZ 114. és 116. cikke lehetővé teszi a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítésére vonatkozó intézkedések elfogadását, feltéve, hogy ezek a belső piac megteremtésének és működésének szempontjából szükségesek, ugyanakkor biztosítják a közegészségügy magas szintű védelmét.

5.2.2. Emellet a javaslatnak eleget kell tennie az EUMSZ 168. cikke (7) bekezdésének is, amelynek értelmében az Uniónak tiszteletben kell tartania a tagállamoknak az egészségügyi politikájuk meghatározására, valamint az egészségügyi szolgáltatások és az orvosi ellátás megszervezésére és biztosítására vonatkozó hatáskörét.

5.2.3. Noha egyértelmű, hogy az egészségügyi technológiák nem klinikai (például gazdasági, társadalmi, etikai) aspektusainak értékelése, valamint az ármegállapításra és a költségek megtérítésére vonatkozó döntéshozatal továbbra is a tagállamok hatáskörében marad, az EGSZB azt javasolja, hogy – az átláthatóság és a hozzáférés valamennyi polgár számára történő biztosítása érdekében – képezze vizsgálat és külön tanulmány tárgyát egy közös uniós árpolitika a gyógyszerek, az orvostechinikai eszközök és az in vitro termékek vonatkozásában, különösen pedig azok, amelyek egészségügyi technológiaértékelés tárgyát képezték. Ennek célja, hogy ezáltal biztosított legyen az európai polgárok számára a megfelelőbb hozzáférés, és el lehessen kerülni a kizárólag az áron alapuló párhuzamos kivételt, illetve behozatalt. Ez – különösen az orvostechinikai eszközök vonatkozásában – támogatná az egyes országokban meglévő, a maximált árakat megfigyelő és nyilvántartó érintett nemzeti bizottságokat.

5.3. Bár „az »egészségügyi technológia« fogalmát tágan kell értelmezni. Magában foglalja a betegségmegelőzésre, diagnosztizálásra vagy az egészségügyi ellátás során alkalmazott kezelésre szolgáló gyógyszereket, orvostechinikai eszközöket és az in vitro diagnosztikai orvostechinikai eszközöket vagy orvosi és sebészeti eljárásokat, illetve intézkedéseket”, a hatály értelmében a közös klinikai értékelések az alábbiakra korlátozódnak: központi forgalombahozatali

⁽⁸⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet.

⁽⁹⁾ A Workgroup of European Cancer Patient Advocacy Networks (WECAN) [A rákbetegek európai érdekképviselői hálózatainak munkacsoportja] által elfogadott állásfoglalás az egészségügyi technológiaértékelés további uniós integrációjáról, <https://wecanadvocate.eu/wecan-position-further-eu-integration-of-hta/>.

⁽¹⁰⁾ A vonatkozó jogszabályok közé tartozik a 2001/83/EK irányelv, a 726/2004/EK rendelet, az 536/2014/EU rendelet, az (EU) 2017/745 rendelet és az (EU) 2017/746 rendelet.

⁽¹¹⁾ Meg kell jegyezni, hogy a szinergiák javításának szükségességét (az egészségügyi technológiaértékelési hálózatra vonatkozó, „A szabályozási és egészségügyi technológiaértékeléssel kapcsolatos problémák közötti szinergia a gyógyszerek vonatkozásában” című vitaanyagban) a tagállamok, illetve (az EMA-EUnetHTA 2012–2015-ös időszakra vonatkozó hároméves munkatervének a végrehajtásáról szóló közös jelentésükben) az EUnetHTA és az EMA is elismerték.

engedélyezési eljárás alatt álló gyógyszerek, új hatóanyagok, illetve olyan meglévő termékek, amelyek esetében a forgalombahozatali engedélyt új terápiás javallatra terjesztik ki, valamint az orvostechikai eszközök és az in vitro diagnosztikai orvostechikai eszközök bizonyos osztályai, amelyekkel kapcsolatban az (EU) 2017/745⁽¹²⁾ és az (EU) 2017/746⁽¹³⁾ rendelet szerint felállított megfelelő szakértői bizottságok megfogalmazták véleményüket vagy állásponjtjukat, és amelyeket az e rendelet által létrehozott koordinációs csoport kiválasztott.

5.4. A degeneratív betegségek megelőzése, valamint az idős és önellátásra képtelen személyek visszaélészerű kórházi kezeltetésének csökkentése érdekében intézkedéseket és lépéseket kell tenni az ápolás-gondozás színvonalának emelésére és ezáltal a betegek biztonságának és jóllétének javítására irányulóan.

5.4.1. Az EGSZB úgy véli, hogy lépéseket kell tenni és intézkedéseket kell bevezetni a kórházaknak a kórházi fertőzések ellenőrzése, megelőzése és csökkentése terén való támogatása érdekében, valamint a rendelet hatályát ki kell terjeszteni az ilyen intézkedésekre is, ami nagyon hasznos lehet a jelenlegihez hasonló világjárványok esetében. Ez a konkrét példa évente 37 000⁽¹⁴⁾ embert érint, akik Európában kórházi fertőzések miatt veszítik életüket. Sürgősen javítani kell a betegek biztonságát és a részükre nyújtott egészségügyi szolgáltatások minőségét, nagy hangsúlyt helyezve a kórházi fertőzések megelőzésére és az antibiotikumok megfelelő alkalmazására.

6. Az előnyben részesített lehetőség költsége

6.1. Az EGSZB véleménye szerint az előnyben részesített lehetőség költséghatékonynak számít mivel a vele járó költségeket jelentős mértékben ellentételezik a tagállamok és az ipar megtakarításai⁽¹⁵⁾, amelyeket az erőforrások összevonása, a párhuzamosság elkerülése és az üzleti kiszámíthatóság javulása eredményez.

6.2. A javasolt rendeletben előírt közösen végzett munkához és az e tevékenységek elősegítésére szolgáló támogatási kerethez szükséges elegendő erőforrás rendelkezésre állásának⁽¹⁶⁾ biztosítása érdekében az EGSZB támogatja azt az elképzelést, hogy elegendő finanszírozást biztosítsanak az egészségügyi technológiaértékelés kapcsán a tagállamok által az olyan területeken végzett közösen végzett munkához, illetve folytatott önkéntes együttműködéshez, mint az oltási programok kidolgozása és végrehajtása.

6.3. Az EGSZB a költséghatékony és a jobb időkihasználás biztosítása érdekében azt javasolja, hogy a tagállami képviselőkkel álló koordinációs csoport párhuzamosan egyenlő, de legfeljebb három kérdéssel foglalkozhatna: azaz a rákellenes gyógyszerek, ritka betegségek gyógyszerei és fejlett terápiás gyógyszerkészítmények kérdésével, az összes többi gyógyszer kérdésével, valamint az in vitro diagnosztikai orvostechikai eszközök és az orvostechikai eszközök kérdésével. Az ilyen tudományos alapon működő testületek által hozott döntéseket egyszerű többségi szavazással kell meghozni.

6.4. Az Unióban egészségügyi ellátásra fordított (állami és magán) kiadások összességében évi mintegy 1 300 milliárd EUR-t⁽¹⁷⁾ tesznek ki (beleértve a gyógyszerekre fordított 220 milliárd EUR-t⁽¹⁸⁾ és az orvostechikai eszközökre fordított 100 milliárd EUR-t⁽¹⁹⁾). Így az egészségügyi ellátásra jutó kiadások az uniós GDP mintegy 10 %-ának felelnek meg⁽²⁰⁾.

⁽¹²⁾ HL L 117., 2017.5.5., 1. o.

⁽¹³⁾ HL L 117., 2017.5.5., 176. o.

⁽¹⁴⁾ <http://www.cleoresearch.org/en/>.

⁽¹⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018SC0041> A közös értékelésekhez (REA) kapcsolódó költségmegtakarítás elérheti az évi 2,67 milliárd EUR-t.

⁽¹⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018SC0041> Az előnyben részesített lehetőség teljes becsült költsége körülbelül 16 milliárd EUR.

⁽¹⁷⁾ Eurostat-adatok. A „Pharmaceutical Industry: A Strategic Sector for the European Economy” [Gyógyszeripar: az európai gazdaság stratégiai ágazata] című európai bizottsági szolgálati munkadokumentumban (DG GROW, 2014). Eurostat, az egészségügyi ellátás biztosításának költségei valamennyi tagállamot tekintve, 2012-es vagy az elérhető legfrissebb adatok. Írország, Olaszország, Málta és az Egyesült Királyság esetében a számadatok kiegészülnek az WHO egészségügyi adataival (az EKB éves átváltási árfolyama).

⁽¹⁸⁾ Eurostat-adatok a „Pharmaceutical Industry: A Strategic Sector for the European Economy” [Gyógyszeripar: az európai gazdaság stratégiai ágazata] című európai bizottsági szolgálati munkadokumentumban (DG GROW, 2014).

⁽¹⁹⁾ A „Biztonságos, hatékony és innovatív orvostechikai eszközök és in vitro diagnosztikai orvostechikai eszközök a betegek, fogyasztók és egészségügyi szakemberek érdekében” című közlemény (COM(2012) 540 final). A Világbank, az EDMA, az Espicom és az Eucomed számításai.

⁽²⁰⁾ Európai Bizottság. Európai szemeszter, „Egészségügy és egészségügyi rendszerek” tematikus adatlap, 2015. DG ECFIN: Cost-containment policies in public pharmaceutical spending in the EU, 2012. Lásd még: http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2016_sante_144_health_technology_assessments_en.pdf.

6.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az előregedés fokozódása a krónikus betegségek és járványok nagyobb előfordulási gyakoriságával együtt megerősíti az egészségügyi rendszerekbe és egészségügyi ellátásba történő beruházások iránti igényt, ugyanakkor a tagállamok egyre nagyobb költségvetési megszorításokkal is szembesülnek.

6.6. Az EGSZB azt is biztosra veszi, hogy ezek a fejlemények szükségessé fogják tenni, hogy a tagállamok tovább javítsák az egészségügyi költségvetések hatékonyságát és eredményességét azzal, hogy a hatékony egészségügyi technológiákra összpontosítanak, és ezzel egyidejűleg fenntartják az innováció ösztönzését⁽²¹⁾.

6.7. Az EGSZB támogatná adóösztönzők alkalmazását egyes tagállamokban, valamint akár az állami támogatásokra vonatkozó „de minimis” jogszabályok küszöbértékeinek felfelé történő módosítását is. Az egyik megfontolható javaslat az állami támogatásokra vonatkozó „de minimis” jogszabályok küszöbértékeinek lehetséges felülvizsgálata, amelyek esetében rendelkezni lehetne a küszöbérték jelenlegi 200 000 EUR-ról legalább 700 000 EUR-ra történő megemeléséről az egészségügy, a szociális jólét és az egészségügyi ellátás területén tevékenykedő kkv-k tekintetében, olyan további minőségi követelmények bevezetése mellett, mint a különböző vállalkozások közötti együttműködést szükségessé tevő projekteken való munka, a kutatásba és az innovációba történő beruházások megléte, illetve hogy az adott vállalkozások a vállalati nyereséget teljes egészében visszaforgatják a vállalkozásba. Ezek az intézkedések arra ösztönözhetik a kkv-kat és a szociális vállalkozásokat, hogy többet ruházzanak be a kutatásba, az innovációba és a hálózati együttműködés kialakításába⁽²²⁾.

6.8. Az EGSZB véleménye szerint a közpénzből történő finanszírozás nagyon is releváns az egészségügyi technológiaértékelés szempontjából, és ezt közös munkával kapcsolatos együttműködés révén mindenképpen erősíteni kell, elkerülve a párhuzamos erőfeszítéseket. A becslések szerint minden egyes nemzeti egészségügyi technológiaértékelés mintegy 30 000 EUR-ba kerül a nemzeti hatóságoknak, és 100 000 EUR-ba az egészségügyi ágazatnak⁽²³⁾. Ha például tíz tagállam végzett egészségügyi technológiaértékelést egyazon technológia vonatkozásában, és ezeket egyetlen közös vizsgálattal lehet helyettesíteni, akkor akár 70 %-os megtakarítást is el lehet érni – még akkor is, ha a koordináció iránti igény növekedése miatt a közös értékelés háromszor többbe kerül, mint egy nemzeti jelentés. Ezeket a forrásokat meg lehetne takarítani vagy az egészségügyi technológiaértékeléshez kapcsolódó egyéb területekre lehetne átcsoportosítani. Ugyanakkor az új technológiák magas költségigényére tekintettel elengedhetetlen, hogy a valamely tagállam által egy adott technológia költségértékeléséről való döntéshozatalhoz alkalmazott egészségügyi technológiaértékelés kapcsolódjon az adott tagállam terápiás arzenáljához. Az onkológiai kezelések esetében például, amelyek betegenkénti költsége általában meghaladja a 100 000 EUR-t, egy nem megfelelő klinikai értékelés sokkal magasabb költségekkel jár, mint amennyi a közös értékelés révén megtakarítható. Fontos megemlíteni, hogy: „A Rákbeteg Európai Szövetsége (ECPC) üdvözlöi a javaslatot, és megjegyzi, hogy a párhuzamos erőfeszítések kiküszöbölése révén a közös klinikai vizsgálatok kiiktatják az eltérő eredmények kockázatát, és ezáltal minimálisra csökkentik az új terápiákhoz való hozzáférés terén felmerülő késedelmeket”⁽²⁴⁾. Az AIM nem kormányzati egészségügyi szolgáltatókat tömörítő nemzetközi szövetség szintén „örömmel nyugtázza, hogy az Európai Bizottság állandóbb rendszert kíván létrehozni az egészségügyi technológiaértékeléssel kapcsolatos uniós szintű együttműködés tekintetében”⁽²⁵⁾.

6.9. A hatalmas gazdasági érdekeket rejtő egészségügyi technológiai ágazatban igen nagy az összeférhetetlenség veszélye, így nagyon fontos, hogy az egészségügyi technológiaértékelést objektív, független, szilárd és átlátható módon szervezzék meg, ahogy azt a javaslatban is jelezték.

7. A kkv-kra és a mikrovállalkozásokra gyakorolt hatás

7.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat várhatóan előnyökkel jár a kkv-k, valamint az ágazatban működő szociális vállalkozások számára, mivel a klinikai értékelésről szóló jelentés teljes körű és naprakész információkat tartalmazó dokumentáción fog alapulni, ezáltal csökkentve az adminisztratív terheket és az abból adódó megfelelési költségeket, hogy a nemzeti egészségügyi technológiaértékelésekhez kapcsolódó különböző követelmények teljesítése érdekében számos dokumentumot kell benyújtani. Ez fokozni fogja a kkv-k részvételét, éppen ezért az EGSZB sajnálatosnak tartja a kkv-kra

⁽²¹⁾ DG ECFIN, Cost-containment policies in public pharmaceutical spending in the EU, 2012.

⁽²²⁾ Jelenleg az 1407/2013/EU rendelet 200 000 EUR-ban határozza meg azon állami támogatás felső határát, amelyben egy vállalkozás egy három éves időtartamon belül – akár adókedvezmények formájában – részesülhet. 2008-ban az EU a gazdasági válság kezelése érdekében egy úgynevezett „fellendülési terv” keretében ideiglenesen 500 000 EUR-ra emelte a küszöbértéket. Fel kell ismerni, hogy a tagállamok egészségügyi rendszereinek egyik legnagyobb kiadási tételét az egészségügyi szolgáltatások iránti – különösen az önellátásra való képtelenség tekintetében fennálló – kereslet növekedésének következményei fogják jelenteni. Ezért célszerű előírni egy külön ösztönzési és támogatási rendszert, különösen a helyi szociális jóléti szolgáltatások biztosításával foglalkozó vállalkozások számára.

⁽²³⁾ Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság (DG ECFIN): „The 2015 Ageing Report”, 2015. OECD, 2015. *Pharmaceutical expenditure and policies: past trends and future challenge*.

⁽²⁴⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614772/EPRS_BRI\(2018\)614772_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614772/EPRS_BRI(2018)614772_EN.pdf).

⁽²⁵⁾ <https://www.aim-mutual.org/wp-content/uploads/2018/02/AIM-on-HTA.pdf>.

vonatkozó külön rendelkezések hiányát. Az előirányzott közös klinikai értékelések és közös tudományos konzultációk különösen az ágazaton belüli üzleti kiszámíthatóságot fogják növelni. Ez különösen a kkv-k és a szociális vállalkozások szempontjából lényeges, mivel ezek általában kisebb termékportfólióval és korlátozottabb egészségügyi technológiaértékelésre fordítható erőforrásokkal és kapacitással rendelkeznek ⁽²⁶⁾. Meg kell jegyezni, hogy a javaslat nem szab meg díjakat a közös klinikai értékelések és a közös tudományos konzultációk vonatkozásában, ami a foglalkoztatás tekintetében is nagy jelentőséggel bír (azaz a munkanélküliség csökkentését illetően). Az egészségügyi technológiaértékeléssel kapcsolatosan az Unión belül végzendő közös munkának köszönhető jobb üzleti kiszámíthatóság várhatóan pozitív hatást fog kifejteni az EU egészségügyi technológiai ágazatának versenyképességére.

7.2. A kkv-k számára valódi gazdasági ösztönzést jelentene, hogy 2020 után előmozdítanák a nemzeti stratégiai referenciakereten belüli európai fejlesztésfinanszírozási programokban való részvételüket. A jelenlegi, 2014 és 2020 közötti európai fejlesztésfinanszírozási programok egyedi céltartalékokkal rendelkeznek a szegénység és a munkanélküliség csökkentésére irányuló kutatás-fejlesztési programok számára.

7.2.1. Az EGSZB véleménye szerint ezeket a programokat nemcsak fenn kell tartani, hanem ki is kell bővíteni a rendeletre irányuló javaslat alapelveinek tágabb összefüggésében, és azoknak ösztönzőleg kell hatniuk a kutatás-fejlesztésre és a kreativitásra.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018SC0041>.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre a 2006/112/EK irányelvnek az említett irányelv egyes rendelkezéseiben használt kifejezések jelentésének meghatározására vonatkozó végrehajtási hatáskörök Bizottságra ruházása tekintetében történő módosításáról

(COM(2020) 749 final – 2020/0331 (CNS))

(2021/C 286/18)

Előadó: **Christophe LEFÈVRE**

Felkérések:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.1.7.
Jogalap:	az EUMSZ 113. cikke
Illetékes szekciók:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	226/2/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB támogatja az európai bizottsági javaslattal elérni kívánt általános célkitűzést, mivel a jogbiztonság és kiszámíthatóság biztosítása a héairányelv⁽¹⁾ tekintetében rendkívül fontos az egyenlő versenyfeltételek megteremtéséhez a tagállamok körében, valamint az egységes piac további előmozdításához.

1.2. Amint arra az Európai Bizottság rámutatott, a héairányelv értelmezését és végrehajtását illetően a tagállamok között folyamatosan fennálló eltérések kétségtelenül károsak az egységes piacra nézve. Az EGSZB ezért gyors és hatékony fellépést sürget e tekintetben.

1.3. Az egységesebb héaszabályok valóban csökkenthetik a megfelelési költségeket, és elősegíthetik a növekedést az EU-ban működő valamennyi vállalkozás, különösen a transznacionális alapon működő kkv-k számára, mivel rájuk jobban kihatnak a tagállamok közötti szabályozási eltérések.

1.4. A héaszabályok alkalmazásával kapcsolatos eltérések jelentős káros torzulásokat idézhetnek elő a belső piacon, és ennek következtében kedvezőtlen társadalmi hatásokkal járhatnak, amit a fennálló szabályok egységesebb alkalmazásának biztosításával meg kell akadályozni.

1.5. Az EGSZB-nek azonban meg kell jegyeznie, hogy az Európai Bizottság javaslata és különösen az új szabályok alapján kezelendő kérdések javasolt körvonalazása sok tagállam részéről jelentős ellenállásba ütközhet, amely tagállamok „elvi alapokon nyugvó kifogást” emelhetnek az Európai Bizottság javaslatával szemben.

1.6. Az EGSZB ezért kéri, hogy mielőbb vegyenek fontolóra egyéb olyan intézkedéseket, amelyek javíthatják az egységes piacot. A jelenlegi politikai környezetben az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság első lépésben vizsgálja meg, hogyan lehetne jobban kialakítani és megerősíteni a meglévő héabizottságot és annak döntéshozatali folyamatát annak érdekében, hogy a tagállamok körében egységesebb legyen a héaszabályok jelenleg nem elegendően egységes alkalmazása.

1.7. Ezenfelül az EGSZB hasznosnak tartja a megállapodás szerinti héaszabályok heterogén nemzeti szintű alkalmazásának és végrehajtásának kellő nyomon követését. Fontos, hogy a fennálló különbségeket átláthatóvá, világossá és nyilvánossá tegyék, ezzel is előmozdítva az egységes alkalmazást a jelenlegi szabályozási keretben.

⁽¹⁾ HL L 347., 2006.12.11., 1. o.

1.8. Ez a megközelítés a tagállamok által egymásra gyakorolt nyomáson alapuló hatékony rendszerhez vezethet, amely jelentősen megnehezíti a tagállamok számára, hogy a belső piac kárára eltérjenek az egységesített értelmezésektől és végrehajtási gyakorlatoktól.

1.9. Az EGSZB fontosnak tartja továbbá, hogy az Európai Bizottság a megállapodás szerinti héaszabályok végrehajtása vagy értelmezése terén bármely tagállamban mutatkozó különbségek tekintetében hatásvizsgálatot végezzen. A hatásvizsgálatokat közzé kell tenni, és azokat a héabizottságban kellőképpen meg kell vitatni és nyomon kell követni.

1.10. Az EGSZB végzetül fel szeretné hívni a figyelmet az új javaslat néhány lehetséges nemkívánatos hatására. A héairányelvben foglalt egyes fontos fogalmakkal kapcsolatban az Európai Bizottság végrehajtói szerepköre miatt adott esetben nehéz lesz megkülönböztetni, hogy mi tartozik az Európai Bizottság új hatáskörébe, és mi képezi valójában a héairányelv módosítását. Ez a bizonytalanság a jövőben esetleg megakadályozhatja a héairányelv módosításához szükséges egyhangú megállapodás elérését a Tanácsban.

2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1. A vizsgált jogalkotási javaslat rámutat arra, hogy az Európai Bizottság jelenleg nem rendelkezik végrehajtási hatáskörökkel a héairányelv tekintetében. E tekintetben az irányelv rendelkezéseinek végrehajtására rendelkezésre álló egyetlen eszköz a 398. cikkben meghatározott tanácsadó bizottság.

2.2. A tanácsadó bizottság a tagállamok és az Európai Bizottság képviselőiből áll, és feladata az Európai Bizottság vagy valamely tagállam által felvetett, uniós héarendelkezések alkalmazásával kapcsolatos kérdések vizsgálata. A tanácsadó bizottság jelenleg csak nem kötelező erejű iránymutatásokat fogalmazhat meg a héairányelv alkalmazásával kapcsolatosan, míg kötelező érvényű végrehajtási intézkedéseket a Tanács fogadhat el az Európai Bizottság javaslata alapján.

2.3. Az Európai Bizottság szerint a meglévő iránymutatások nem mindig biztosítják az uniós héajogszabályok egységes alkalmazását, többek között azért, mert kiderült, hogy már a tanácsadó bizottságon belül is nehéz egyhangú iránymutatásokat megfogalmazni. Ennek kapcsán az Európai Bizottság számos példát felsorol, amikor nem sikerült egyhangú megállapodásra jutni a héairányelvben foglalt stratégiai rendelkezéseket és fogalmakat érintő szabályokról és elvekről.

2.4. Az Európai Bizottság úgy érvel továbbá, hogy ezeknek az ellentmondásoknak többféle kedvezőtlen kimenetelük lehet, többek között i. a kettős adóztatásnak vagy az adóztatás elmaradásának a kockázata, ii. a jogbizonytalanság és a kiszámíthatóság hiánya, valamint iii. a vállalkozásokat terhelő többletköltségek. E tekintetben az Európai Unió Bíróságának (EUB) ítélkezési gyakorlata az Európai Bizottság szerint bár hasznos, de nem nyújtana optimális megoldást a héairányelv rendelkezéseiből eredő összes bizonytalanság elkerülésére.

2.5. Ezért a jogalkotási javaslat a jogbiztonság és a kiszámíthatóság javítása érdekében előirányozza az Európai Bizottság felhatalmazását arra, hogy a héairányelv által lefedett bizonyos területeken végrehajtási jogi aktusokat fogadjon el, valamint tervbe veszi egy, az Európai Bizottság új hatásköreit felügyelő bizottság létrehozását.

2.6. Az Európai Bizottság javasolt végrehajtási szerepe az uniós héával kapcsolatos azon konkrét területekre és fogalmakra fog összpontosulni, amelyek egységes alkalmazást igényelnek, és amelyek esetében nagyobb bizonyosságra és kiszámíthatóságra van szükség. Az Európai Bizottság leendő hatáskörén kívül eső területeken viszont a Tanács megtartja végrehajtási hatásköreit.

2.7. Az új szabályok értelmében az Európai Bizottság végrehajtási jogi aktusok útján a héairányelv következő területeit/fogalmait illetően határozhatja meg a használt kifejezések jelentését: i. héaalanyok; ii. héaköteles ügyletek; iii. adóztatandó ügyletek teljesítési helye; iv. adóztatandó tényállás és héafizetési kötelezettség keletkezése; v. héaalap; vi. héamentességek; vii. héalevonások; viii. adóalanyok és egyes nem adóalanyok kötelezettségei; és ix. különös adószabályozások.

2.8. A javaslat jogalapja az EUMSZ 113. cikke, amely lehetővé teszi a Tanács számára, hogy az Európai Parlamenttel, valamint az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően, különleges jogalkotási eljárás keretében, egyhangúlag rendelkezéseket fogadjon el a közvetett adózás területére vonatkozó tagállami szabályok harmonizálására.

2.9. A javaslat szerint a végrehajtási hatáskörök Európai Bizottságra ruházása nem fogja kizárni az Európai Bizottság végrehajtási hatáskörének gyakorlására vonatkozó általános tagállami ellenőrzést.

2.10. Az új szabályok létrehoznak egy erre a célra kijelölt bizottságot. A bizottság összetételére és elnökére vonatkozó rendelkezéseket közvetlenül a bizottsági eljárásrendről szóló rendelet 3. cikke határozza meg.

3. Általános és részletes megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözli és támogatja az európai bizottsági javaslat által elérni kívánt általános célkitűzést. A héairányelvvel kapcsolatos jogbiztonság és kiszámíthatóság biztosítása rendkívül fontos az egyenlő versenyfeltételek megteremtéséhez és az egységes piac előmozdításához.

3.2. Amint arra az Európai Bizottság rámutatott, a végrehajtási jogi aktusokat illetően a tagállamok között fennálló jelenlegi eltérések károsak az egységes piacra nézve. Ezenfelül a szabályozási keretet még bonyolultabbá teszi, hogy nemcsak a végrehajtási jogi aktusok lehetnek mások és mások, hanem – ami még fontosabb – a héairányelv szabályainak és fogalmainak az alkalmazása is.

3.3. Az egységesebb héaszabályok valóban csökkenthetik a megfelelési költségeket, és elősegíthetik a növekedést a belső piacon működő valamennyi vállalkozás, különösen a transznacionális alapon működő kkv-k számára. Maga az egységes piac megszilárdítása szempontjából is jelentős előnyökkel járhat, ha a héa terén nagyobb az összhang a tagállamok körében.

3.4. A megállapodás szerinti héaszabályok végrehajtása terén mutatkozó káros különbségekre számos példa van. Többek között nincs konszenzus és közös értelmezés arra vonatkozóan, hogy egy „raktár egy adófizetésre kötelezett személy állandó telephelyét képezi-e vagy sem”, illetve a héairányelv 36a. cikkének (3) bekezdésében szereplő „eladó [...] aki saját maga vagy aki egy megbízásából eljáró harmadik félen keresztül feladja vagy elfuvarozza a termékeket” kifejezés jelentését illetően.

3.5. Az EGSZB rámutat arra, hogy a héaszabályok alkalmazásának eltérései jelentős káros torzulásokat idézhetnek elő a belső piacon, és ennek következtében negatív társadalmi hatásokkal járhatnak, amelyek elfogadhatatlanok, és amelyeket a fennálló héaszabályok egységesebb alkalmazásának biztosításával meg kell akadályozni.

3.6. Az EGSZB-nek mindazonáltal meg kell jegyeznie, hogy az Európai Bizottság javaslata jelentős – több tagállam által állított – akadályokba ütközhet, amikor arról kell megállapodni, hogy a héairányelvek módosítása kapcsán mely kérdésekkel kellene az új szabályok alapján, és melyekkel a meglévő szabályok alapján foglalkozni. Az EGSZB ezért kéri, hogy mielőbb vegyenek fontolóra egyéb olyan intézkedéseket, amelyek előmozdíthatják az egységes piacot.

3.7. A jelenlegi politikai környezetben az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság első lépésben vizsgálja meg a meglévő héabizottság jobb kialakításának lehetőségét. Elképzelhető lenne a bizottság megerősítése és hatékonyságának növelése, így módon megőrizve a tagállamok jelentős szerepét és javítva a jelenleg nem elegendően egységes alkalmazást.

3.8. Az EGSZB hasznosnak tartja a megállapodás szerinti héaszabályok heterogén nemzeti szintű alkalmazásának és végrehajtásának kellő nyomon követését. Fontos, hogy a fennálló különbségeket átláthatóvá, világossá és nyilvánossá tegyék, ezzel is előmozdítva az egységes alkalmazást a jelenlegi szabályozási keretben. A tanácsadó bizottság az Európai Bizottság által ismertetett valamennyi korlát és hiányosság ellenére jelentős tapasztalatra tett szert a héairányelvvel kapcsolatos összetett ügyek kezelése terén.

3.9. Az EGSZB a tagállamok által egymásra gyakorolt nyomáson alapuló megközelítést javasol. Ez a megközelítés célravezető lehet, mivel megnehezítheti a tagállamok számára, hogy eltérő intézkedéseket hozzanak és az egységes piac megfelelő működését gátló akadályokat építsenek. A tagállamoknak meg kellene indokolniuk, hogy miért térnek el a végrehajtás során. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok nem ellenezhetik az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot.

3.10. Az EGSZB fontosnak tartja továbbá, hogy az Európai Bizottság a megállapodás szerinti héaszabályok végrehajtása vagy értelmezése terén bármely tagállamban mutatkozó különbségek tekintetében hatásvizsgálatot végezzen. A hatásvizsgálatokat közzé kell tenni, és azokat a héabizottságban meg kell vitatni és nyomon kell követni.

3.11. E gondolatmenetet követve a közös szabályoktól és a megállapodás szerinti végrehajtásuktól való eltérés indokait meg lehetne kérdőjelezni az arányosság és a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartása mellett.

3.12. Az EGSZB végezetül fel szeretné hívni a figyelmet az új javaslat néhány lehetséges nemkívánatos hatására. A héairányelvben foglalt egyes relevánsabb fogalmakkal kapcsolatban az Európai Bizottság végrehajtói szerepköre miatt adott esetben nehéz lesz megkülönböztetni, hogy mi tartozik az Európai Bizottság új hatáskörébe, és mi képezi valójában a héairányelv módosítását. Ez a bizonytalanság a jövőben esetleg megnehezítheti a héairányelv módosításához szükséges egyhangú megállapodás elérését a Tanácsban.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi rendeletre a jövedéki adók területén való közigazgatási együttműködésről szóló 389/2012/EU tanácsi rendeletnek az elektronikus nyilvántartások tartalma tekintetében történő módosításáról

(COM(2021) 28 *final* – 2021/0015 (CNS))

(2021/C 286/19)

Előadó: **PODRUŽSIK Szilárd**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.2.5.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 113. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió”
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	230/0/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Ahogy arra korábban már rámutattunk ⁽¹⁾, az EGSZB teljes mértékben támogatja a szabályok folyamatos aktualizálását, ami lehetővé teszi a nemzeti adóhatóságok közötti megfelelő szintű közigazgatási együttműködést. Ezenkívül az EGSZB támogatja az Európai Bizottságot és a tagállamokat abban, hogy az adók beszedésének javítása és a csalás elleni küzdelem érdekében a lehető legjobban kihasználják az informatikai és fejlett technológiai rendszereket.

1.2. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság javaslatát, amennyiben az a jövedéki adókra vonatkozó nemzeti nyilvántartásokról szóló jelenlegi jogszabályok technikai kiigazítását érinti, amit a nemrégiben elfogadott (EU) 2020/262 irányelv ⁽²⁾ tett szükségessé.

1.3. Az EGSZB emlékeztet a jövedéki adókkal kapcsolatos nemzeti nyilvántartások kialakításának és működtetésének jelentőségére, az ilyen nyilvántartásokba bejegyzett és ott kezelt információk tekintetében betartva a magánélet tiszteletben tartásához való jogot. Az ilyen adatok kezelése az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatából fakadó arányosság elvével összhangban nem lépheti túl a tagállamok jogos költségvetési érdekeinek védelme szempontjából szükséges és arányos mértéket.

1.4. Mivel az „igazolt feladó” és az „igazolt címzett”, valamint kiegészítésképpen a „jövedéki termékeket csupán eseti jelleggel feladó, illetve fogadó igazolt feladó, illetve igazolt címzett” fogalom meghatározásáról rendelkező (EU) 2020/262 irányelv elfogadását követően szükségessé vált a nemzeti nyilvántartások kiigazítása, az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság az ilyen fogalmak értelmezését és végrehajtását illetően megfelelő mértékű harmonizációról gondoskodjon annak érdekében, hogy biztosítani lehessen a nemzeti nyilvántartásokban rögzített információk egységességét.

1.5. Az EGSZB arra ösztönzi a tagállamokat, hogy az európai bizottsági javaslat által elindított kiigazítási folyamat során gondosan mérlegeljék és kövessék nyomon a végrehajtási költségeket. Ha azonban a kiigazítási folyamat során kiderül, hogy további kiadásokra van szükség az európai vállalkozások és polgárok adatainak teljeskörű védelme érdekében, akkor haladéktalanul további megfelelő informatikai és kiberbiztonsági beruházásokat kell végrehajtani a nyilvántartások tekintetében.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: A jövedéki adók terén való közigazgatási együttműködés (HL C 68., 2012.3.6., 45. o.).

⁽²⁾ HL L 58., 2020.2.27., 4. o.

(4) Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: A jövedéki adók terén való közigazgatási együttműködés, HL C 68., 2012.3.6., 45. o.

3.4. Az EGSZB hasznosnak tartja egy olyan átfogó adatbázis létrehozását, amely lehetővé teszi, hogy a javaslat által érintett információk ellenőrizhetők legyenek a jövedéki adatszere-rendszer keretében. Ennélfogva egységessé, hatékonyabbá és átláthatóbbá válik az adóköteles szállítványok nyomon követése és a jövedéki adók tekintetében az adóterhek megfelelő teljesítése.

3.5. Úgy tűnik, hogy a javaslat összhangban áll a szubszidiaritás elvével, tekintve, hogy az eseti alapon működő, nyilvántartásba vett feladókkal és címzettekkel kapcsolatos információk vonatkozásában uniós jogszabályok révén kell összehangolni a nemzeti nyilvántartások tartalmát és működését. Az ilyen szabályok a különféle nemzeti megközelítésekkel jobban képesek elérni az Európai Bizottság által kitűzött szabályozási célt. E tekintetben helyénvalónak tűnik egy, az EUMSZ 113. cikke alapján elfogadandó rendeletet választani.

3.6. A javaslat összhangban van továbbá az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata útján kidolgozott és a Szerződésben rögzített arányosság elvével is. A javaslat tartalma valójában nem haladja meg az Európai Bizottság által kitűzött szabályozási cél eléréséhez szükséges mértéket, és nem érinti indokolatlanul a magánvállalkozások érdekeit.

3.7. Más szóval, a javaslat a nemzeti adóhatóságok adminisztratív terheinek elfogadható mértékű növekedésével jár, amit az a végső cél indokol, hogy a nyilvántartásokon keresztül megvalósított ellenőrzési rendszer átfogóbbá, hatékonyabbá és átláthatóbbá váljon.

3.8. Az EGSZB emlékeztet a nemzeti nyilvántartások kialakításának és működtetésének jelentőségére, az ilyen nyilvántartásokba bejegyzett és ott kezelt információk tekintetében tiszteletben tartva az alapvető jogokat és különösen a magánélet tiszteletben tartásához való jogot. Az ilyen adatok kezelése az arányosság elvével összhangban nem lépheti túl a tagállamok jogos költségvetési érdekeinek védelme szempontjából szükséges és arányos mértéket.

3.9. Mivel az „igazolt feladó” és az „igazolt címzett” (3. cikk), valamint kiegészítésként a „jövedéki termékeket csupán eseti jelleggel feladó, illetve fogadó igazolt feladó, illetve igazolt címzett” (35. cikk) fogalom meghatározásáról rendelkező (EU) 2020/262 irányelv elfogadását követően szükségessé vált a nemzeti nyilvántartások kiigazítása, az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság az ilyen fogalmak értelmezését és végrehajtását illetően megfelelő mértékű harmonizációról gondoskodjon annak érdekében, hogy biztosítani lehessen a nemzeti szinten működő nyilvántartásokban rögzített információk egységességét.

3.10. Az EGSZB megjegyzi, hogy a javaslat nem lesz hatással az uniós költségvetésre, ugyanakkor arra ösztönzi a tagállamokat, hogy a kiigazítási folyamat során gondosan mérlegeljék és kövessék nyomon a végrehajtási költségeket. Következésképpen, ha szükségesnek ítélik, további megfelelő informatikai beruházásokat kell végrehajtani abban az esetben, ha a kiigazítási folyamat során kiderül, hogy további kiadásokra van szükség az európai vállalkozások és polgárok magánéletének teljeskörű védelme érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai egészségügyi unió kiépítése: az EU határokon át terjedő egészségügyi veszélyekkel szembeni rezilienciájának megerősítése

[COM(2020) 724 final]

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Gyógyszerügynökség által a gyógyszerek és orvostechnikai eszközök tekintetében a válsághelyzetekre való felkészültség és a válságkezelés terén betöltött szerep megerősítéséről

[COM(2020) 725 final – 2020/321(COD)]

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ létrehozásáról szóló 851/2004/EK rendelet módosításáról

[COM(2020) 726 final – 2020/320 (COD)]

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyekről és az 1082/2013/EU határozat hatályon kívül helyezéséről

[COM(2020) 727 final – 2020/322 (COD)]

(2021/C 286/20)

Előadó: **Ioannis VARDAKASTANIS (EL/III)**

Felkérés:	Tanács, 2020.12.14. Európai Parlament, 2020.12.14. Európai Bizottság, 2020.11.12.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 168. cikkének (5) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	232/3/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az európai egészségügyi unióra vonatkozó intézkedéscsomaggal az Európai Uniónak (EU) és a tagállamoknak választ kell adniuk az unióban élő emberek azon kívánságára, hogy az EU aktívabb szerepet játsszon az egészségük megvédésében és az egészséghez való joguk előmozdításában. Egy közelmúltbeli uniós felmérés szerint az uniós polgárok 66 %-a azt szeretné, ha az EU több beleszólást kapna az egészséggel kapcsolatos kérdésekbe. A megkérdezett emberek 54 %-a vélte úgy, hogy a népegészségügynek az uniós költségvetés kiadási prioritását kell képeznie⁽¹⁾. Elsősorban azon kell javítani, hogy az EU hatékonyabban meg tudja akadályozni és észlelni tudja a határokon átnyúló egészségügyi veszélyeket, ezekre fel tudjon készülni, valamint kezelni tudja ezeket. Tehát amint lehetőség nyílik e világiárvány és az arra adott uniós és nemzeti válaszok teljeskörű értékelésére, meg kell vitatni és adott esetben felül kell vizsgálni a szubszidiaritást, a hatáskörök megosztását és az uniós Szerződésben a határokon át terjedő egészségügyi veszélyekre és a felkészültségre vonatkozó hivatkozásokat. Mindeközben folytatni kell a Szerződések jelenlegi keretén belüli ambiciózus intézkedéseket.

⁽¹⁾ Uniós közvélemény koronavírus-válság idején – 3. (europa.eu).

1.2. A világjárvány alatt az európai lakosok észlelték és érzékelték, hogy széttagolt egészségügyi felépítésével és megelőzési stratégiájával, illetve az egészségügyi és szociális ellátási szolgáltatásokat érintő több évtizedes megszorítások és elégtelen beruházások után az EU mennyire nincs felkészülve arra, hogy megvédje az emberek biztonságát. Ez hatással volt az emberáldozatok számára, valamint növelte az egyenlőtlenségeket és a szegénység mértékét. Arra is rámutatott, hogy az Unióban sok ember még mindig nem élvez védelmet a megkülönböztetéssel szemben, illetve nem fér hozzá a népegészségügyi információkhoz vagy az egészségügyi ellátáshoz. Az EGSZB folyamatosan szorgalmazza az egészségügyi és szociális rendszerek felzárkóztatását és az általános közös uniós elvek érvényesítését⁽²⁾. Az egészségvédelmi intézkedéseknek mindig tiszteletben kell tartaniuk az összes alapvető jogot, és szolidaritáson alapuló egészségügyi rendszerekre kell épülniük. Az európai szemeszter eljárása során ellenőrizni kell a tagállamok válságkezelési és egészségügyi rendszereinek teljesítményét és feltételeit.

1.3. A Covid19-világjárvány megmutatta, hogy az egészségügyi és gondozási szolgáltatások létfontosságúak, és hogy az egészség közjóság. Ezért az EU-nak és a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy mindenki egyenlő hozzáféréssel rendelkezzen a színvonalas, elegendő személyzettel ellátott, jól felszerelt egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz.

1.4. A világjárvány idején az egészségügyi dolgozók, a szociális munkások, az egészségügyi közvetítők, a civil társadalmi szereplők és az alapvető szolgáltatók (élelmiszerek, közlekedés) élen jártak a világjárvány hatásainak leküzdésében, és a legnehezebb időkben kiemelkedő szolidaritásról tettek tanúbizonyságot. Kiemelt figyelmet kell fordítani az egészségügyi dolgozókra és arra, hogy javítani kell a munkafeltételeiket – beleértve a fizetést, a munkaerő-felvételt és -megtartást –, valamint egészségüket és biztonságukat. A világjárvány okozta nyomás miatt sokan fontolgatták a pályaelhagyást. Az intézkedéscsomagnak tudomásul kell vennie ezt, ahogy azt is, hogy a fent említettek milyen szerepet játszhatnak az egészségügy területén. Ugyanígy alaposabban meg kell kérdezni a helyi önkormányzatokat, a szolgáltatókat és az egészségügyi ellátásban dolgozókat is. Az EU, a tagállamok, a regionális és helyi szint és a civil társadalom közötti jobb koordináció növelni fogja a hatékonyságot az Unióban élő emberek javára.

1.5. Jóllehet az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlöi, hogy az EU szolidaritást tanúsított az oltási stratégiában, azt is látjuk, hogy az oltások komoly késéssel jutnak el az emberekhez. Az EGSZB annak biztosítására kéri az Európai Bizottságot, hogy az oltásokhoz való hozzáférés – az Európai Bizottság által eredetileg megfogalmazottak szerint – egy minden ember számára ingyenes közjósággá maradjon. A jövőbeli oltóanyagok elérhetőségét nem gátolhatják a szellemi tulajdon-jogok és az adatokra és a piaci kizárólagosságra vonatkozó uniós jogszabályok. Emellett az uniós források kedvezményezettjeit jogilag kötelezni kell arra, hogy megosszák a Covid19-cel kapcsolatos egészségügyi technológiai ismereteket.

1.6. A világjárvány rávilágított a fertőző és a nem fertőző betegségek közötti toxikus kapcsolatra. A Covid19 miatti halálesetek túlnyomó többsége már meglévő alapbetegségekhez kapcsolódott. Szintén megfigyelték, hogy a világjárvány a krónikus betegségben szenvedőkre úgy is hatást gyakorolt, hogy hátráltatta a kezelésüket. Ezért a válságreagálási mechanizmusnak és az európai egészségügyi uniónak a nem fertőző betegségekre is hangsúlyt kell fektetnie. Szintén kiemelten kell kezelnie a mentális egészségügyi válságot, amely már a világjárvány előtt is fennállt, de vitathatatlanul elharapózott amiatt, hogy sok ember komoly nyomás alatt áll.

1.7. A határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyekről szóló uniós rendelet kapcsán az EGSZB hangsúlyozza, hogy a teljes népesség számára használható és megfizethető gyógyszereket kell készletezni és fejleszteni, haladéktalanul meg kell kezdeni a felkészülést a magas kockázatú csoportok védelme terén, különös tekintettel a zárt környezetben és intézményekben lévő emberekre, továbbá a leginkább veszélyeztetett emberek egyértelmű azonosítása érdekében jobban le kell bontani az adatgyűjtést, valamint az orvosi innovációkat és válaszleépéseket mindenki számára elérhetővé kell tenni, függetlenül a jövedelmi helyzetüktől és a tartózkodási helyük szerinti tagállamtól vagy régiótól.

1.8. Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ megújult megbízatásával kapcsolatban az EGSZB hangsúlyozza a következők fontosságát: az Unió belüli egészségi egyenlőtlenségek csökkentését a Központ kiemelt feladatává kell tenni, kiterjesztve azt a nem fertőző betegségekre; a Központot teljeskörűen fel kell szerelni, hogy teljes bontásban és névtelenül tudjon adatokat gyűjteni és ajánlásokat tudjon kidolgozni az egészségi állapotot meghatározó társadalmi és kereskedelmi⁽³⁾ tényezőkről; meg kell bízni a Központot azzal, hogy kövesse nyomon a beruházásokat, és dolgozzon ki ajánlásokat az egészségügyi felülvizsgálat finanszírozásáról, a kockázateértékelésről, a felkészültségről és a válaszlépésekről, mind uniós, mind pedig nemzeti szinten.

⁽²⁾ HL C 13., 2016.1.15., 40. o. és HL C 14., 2020.1.15., 1. o.

⁽³⁾ Policy & practice: Commercial determinants of health and sport.

1.9. Az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) megerősített szerepével kapcsolatban az EGSZB sürgeti, hogy: a gyógyszerekkel foglalkozó irányítócsoporthoz és az orvostechikai eszközökkel foglalkozó irányítócsoporthoz vonja be a civil társadalmat és a szociális partnereket, valamint érdemben konzultáljon velük; nemcsak a gyógyszerek és orvostechikai eszközök kiegyensúlyozott és elégséges ellátását kell biztosítani Unió-szerte, hanem az EMA-nak az egészségügyi érdekelt felekkel is együtt kell működnie annak érdekében, hogy méltányos, elszámoltatható és átlátható módon alakítsa ki a gyógyszerek európai árképzési modelljét.

1.10. Az új uniós egészségügyi intézkedéscsomagot össze kell kapcsolni a szociális jogok európai pillérének bevezetésével, különösen annak 12., 16., 17. és 18. alapjával, valamint a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervvel, amely egyebek mellett egy uniós egészségügyi adattérre is javaslatot tesz. Ezen intézkedéscsomagnak a 3. fenntartható fejlődési cél elérésének is a részét kell képeznie.

1.11. Foglalkozni kell a különböző rendeletek célkitűzései közötti átfedésekkel, valamint tisztázni kell a különböző ügynökségek megbízatásait annak érdekében, hogy növeljék a hatékonyságot, valamint elkerüljék az azzal kapcsolatos zavart, hogy ki felel a különböző intézkedésekért. Ezenkívül nyomon kell követni az európai adatvédelmi biztos által az európai egészségügyi unióra vonatkozóan javasolt csomaggal kapcsolatban nemrégiben kiadott hivatalos észrevételek hatásait.

1.12. Az EGSZB véleménye szerint e rendeletcsomag néhány eleme talán túl korai, mivel még javában tart a Covid19-világjárvány, és még mindig nem vagyunk teljesen tisztában annak hatásaival. Ugyanakkor nagyra értékeljük, hogy a csomag sürgős fellépést követel meg az uniós egészségügyi koordináció bizonyos területein. Felkérjük az Európai Bizottságot, hogy 2021 júniusáig nyújtson be jelentést a világjárványból eddig levont tanulságokról.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság által javasolt, egy erős európai egészségügyi unió kiépítésére vonatkozó intézkedéscsomagot. A javaslatcsomag a következőkből áll: a) „Az európai egészségügyi unió kiépítése: az EU határokon át terjedő egészségügyi veszélyekkel szembeni rezilienciájának megerősítése” című közlemény; b) új rendelet elfogadása a határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyekről a felkészültség és a felügyelet megerősítése, valamint az adatszolgáltatás javítása céljából; c) az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC) és az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) kapacitásának javítása az EU-ban élő emberek jobb védelme és a határokon át terjedő egészségügyi veszélyek kezelése érdekében; d) az Európai Unió Egészségügyi Szükséghelyzet-reagálási Hatóságának (HERA) létrehozása a határokon át terjedő egészségügyi veszélyekre adott uniós szintű válasz hatékony támogatása érdekében; valamint e) az új Egészségügyi és Digitális Végrehajtó Ügynökség létrehozása, melynek feladata „az EU az egészségügyért” program éves munkaprogramjainak kezelése és végrehajtása lesz.

2.2. Az EGSZB felkéri az EU-t és a tagállamokat, hogy teljesítsék az európai polgárok követelését és kezeljék prioritásként az egészségügyet. Ahogy arra az Európai Bizottság a közleményében rámutatott, „az európai polgárok egyre határozottabban hangot adtak azon elvárásuknak, hogy az EU vállaljon aktívabb szerepet egészségük védelmében, különösen az országhatárokon át terjedő egészségügyi veszélyekkel szemben”.

2.3. Az Európai Bizottság által javasolt intézkedéscsomag az első lépés az egészséghez való jog érvényesülése, valamint az inkluzív egészségügy és egészségügyi ellátási rendszerek EU-ban, szomszédos országokban és az uniós csatlakozásra váró országokban élő emberek érdekében történő megerősítése felé. Emellett az EU által a globális népegészségügyhez nyújtott hozzájárulás alapját is megerősíti. Ezenkívül az egészségügy terén érvényesülő szociális védelmet prioritásként kell kezelni az Európai Bizottság nemzetközi partnerségeiben.

2.4. Noha az európai egészségügyi unióról szóló intézkedéscsomag a helyes irányba mutat, túl kell lépni a pusztán koordináción. Az új intézkedéseket össze kell kapcsolni az uniós Szerződések, különösen az EUMSZ 168. cikke (1) bekezdése második albekezdésének esetleges felülvizsgálatával, hogy bővítsék az EU hatáskörét az egészségügyi szükséghelyzetek és a határokon át terjedő egészségügyi veszélyek területén, és hogy az egészségvédelem a közjavak közé tartozzon. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 35. cikke kimondja, hogy: „A nemzeti jogszabályokban és gyakorlatban megállapított feltételek mellett mindenkinek joga van megelőző egészségügyi ellátás igénybevételéhez, továbbá orvosi kezeléshez. Valamennyi uniós politika és tevékenység meghatározása és végrehajtása során biztosítani kell az emberi egészség védelmének magas szintjét.” E célból biztosítani kell, hogy a tagállamok kellő mértékben beruházzanak a népegészségügyi és a szociális ellátásba. Figyelembe kell venni a demokratikus legitimitással rendelkező nemzeti egészségügyi és gondozási rendszerek és Európa közös igényei közötti megfelelő egyensúlyt. Az elszámoltatható politikai döntésekhez valamennyi releváns tudományos forrást figyelembe kell venni, és valamennyi uniós szakpolitikai

kezdemenyezés esetében kötelező egészségügyi hatásvizsgálatot kell végezni. Végeterül az egészségvédelmi intézkedéseknek az összes alapvető jogot tiszteletben kell tartaniuk. E jogok csak arányos mértékben, bírósági ellenőrzés mellett és a demokrácia és a jogállamiság elveit követve korlátozhatók.

2.5. Az EGSZB már fogadott el véleményeket az egészségügy területén⁽⁴⁾. 2020 júniusában az EGSZB Közgyűlése elfogadta „Az EGSZB javaslatai a Covid19-válság utáni újjáépítésről és helyreállításról” című állásfoglalást is⁽⁵⁾.

2.6. Lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy az Unió holisztikus módon hatékonyabban meg tudja előzni a határokon át terjedő egészségügyi veszélyeket, jobban fel tudjon készülni azokra, valamint képes legyen kezelni azokat, és ezt össze kell kapcsolni a szociális jogok európai pillérének bevezetésével, különösen a 12., 16., 17. és 18. alapelvvel, valamint a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervvel, amely egyebek mellett egy uniós egészségügyi adattérre is javaslatot tesz. Az adatteret közjósággként kell szabályozni. A kezdeményezésnek a fenntartható fejlődési célok elérésének is a részét kell képeznie, továbbá kapcsolódnia kell a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (RRF) által finanszírozott reformokhoz is, ez kikövezhetné az utat az elérhető e-egészségügy és távorrvoslás felé. Az EGSZB nagyon várja a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz eredménytábláját, amelyből kiderül majd, hogy az Eszközon keresztül milyen beruházásokat hajtottak végre az egészségügyi ágazatban.

2.7. A határon átnyúló régiók közötti európai együttműködési programok ellenére, amelyek keretében e térségekben több mint húsz éve ruháznak be uniós forrásokból az egészségügyi mobilitás előmozdításába, még mindig nem valósítottunk meg integráltabb, határokon átnyúló ellátási modellt. Új lendületre és hosszú távú jövőképre van szükség ahhoz, hogy a határokon átnyúló területek a szolidaritás és az egészségügy terén folytatott együttműködés mozgatórugóivá váljanak. Amennyiben a tagállamok közös szárazföldi határral rendelkeznek, a „megelőzési, felkészültségi és reakálási tervezésnek” magában kell foglalnia a szomszédos állam népegészségügyi struktúráinak és személyzeti állományának ismeretét és közös, határon átnyúló gyakorlatok lebonyolítását.

2.8. A világjárvány drámai módon megnövelte a szegénység mértékét, és tovább súlyosbította a már meglévő egyenlőtlenségeket, különösen azokban a tagállamokban, amelyeket az előző évtizedben keményen sújtott a gazdasági válság. Az egészségügyi válság súlyosan érintette a gazdaságot, a munkaerőpiacot és a társadalmi kohéziót. A munkaerőpiacon megfigyelhető hatások közé tartozik a munkanélküliség növekedése, a munkaerő-felvétel befagyása, az újonnan létrehozott munkahelyek hiánya és a munkaidő csökkentése. Az Eurostat adatai szerint a világjárvány egyértelmű hatást gyakorol a munkanélküliségi rátára az EU-ban, és a helyzet valószínűleg tovább fog romlani az elkövetkező években. Az uniós munkanélküliségi ráta 2020 októberében 7,6 % volt, szemben a 2019. novemberi 6,6 %-kal. A fiatalok esetében a helyzet még rosszabb: a munkanélküliség 14,9 %-ról 17,7 %-ra nőtt 2019 novembere és 2020 novembere között⁽⁶⁾. Megjegyzendő, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartája 31. cikkének (1) bekezdése értelmében minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez. Az EUSZ 3. cikkének (3) bekezdése is megfogalmazza, hogy törekedni kell a teljes foglalkoztatottságra.

2.9. Az Unióban – és nem utolsósorban azokban a tagállamokban, amelyeket az elmúlt évtizedben a megszorító politikák, a folyamatos alulfinanszírozottság és a rendkívül mértékben visszafogott állami kiadások sújtottak – a meglévő egészségügyi rendszerek nem tudtak hatékonyan reagálni a Covid19-világjárvány által okozott óriási nyomásra. Ez a világjárvány Európa-szerte rávilágított az egészségügyi rendszerek hiányosságaira, valamint arra, hogy másként kell gondolkodnunk az egészségügyről. Az egészségügyi ellátás nem kezelhető árucikként. Prioritásként kell kezelni a kezeléshez való egyenlő hozzáférést, az egészségügyi szektor személyzeti állományának növelését és az egészségügyi dolgozókat érintő feltételek javítását.

2.10. Az összehangolt uniós oltási stratégia és a közös oltóanyag-beszerzés elégtelennek bizonyult. Az EU emellett a termelési kapacitás terén is változatlanul nehézségekkel küzd, ami szükségtelen halálesetekhez vezet. Az EGSZB kéri, hogy alaposan vizsgálják felül a Covid19-oltóanyagok uniós központi beszerzési rendszerét. Amint a világjárvány véget ér, hasznos lenne megvizsgálni, hogyan folyt a központi beszerzés, mi működött, és mit lehetett volna jobban csinálni. Létfontosságú, hogy a jelenlegi helyzetből minden lehetséges tanulságot levonjunk, és a jövőbeli tervezés során hasznosítsuk azokat.

2.11. A világjárvány alatt a civil társadalom és a szociális partnerek döntő szerepet játszottak a jogok védelmében és előmozdításában. A civil szervezeteknek és a szociális partnereknek főszerepet kell játszaniuk a Covid19 által leginkább érintett európaiak – idősek (főleg a bentlakásos intézményben élők), hajléktalanok, szegénységben élők, fogyatékkal élő, krónikus betegségben szenvedők, migránsok, menekültek, etnikai kisebbségek és az LMBTIQ+-közösség – egészségi állapotának javítására irányuló minden jövőbeli intézkedés megtervezésében és végrehajtásában.

⁽⁴⁾ HL C 429., 2020.12.11., 251. o.; HL C 440., 2018.12.6., 150. o.; HL C 242., 2015.7.23., 48. o.; HL C 181., 2012.6.21., 160. o.; HL C 14., 2020.1.15., 1. o.; HL C 13., 2016.1.15., 40. o.

⁽⁵⁾ Az EGSZB állásfoglalása (HL C 311., 2020.9.18., 1. o.).

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-euro-indicators/-/3-08012021-ap>

2.12. A világjárvány rámutatott arra, hogy az Unióban sok ember még mindig nem élvez védelmet a megkülönböztetéssel szemben, illetve nem fér hozzá a népegészségügyi információkhoz vagy az egészségügyi alapellátáshoz. Ezenkívül az úgynevezett egészségügyi sivatagok⁽⁷⁾ növekedését is megfigyeltük. Az uniós Szerződések értelmében a megkülönböztetésmentességet is biztosítani kell az emberek számára. Jelenleg az egészségügyi ellátás terén a megkülönböztetés elleni uniós szintű védelem nem terjed ki minden területre. Az, hogy a Tanács nem fogadta el az egyenlő bánásmódról szóló, 2008-ban közzétett irányelvet, azt jelenti, hogy az egészségügyi ellátás terén továbbra sem biztosított például az életkoron, a fogyatékosságon, a nemen vagy a szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés elleni védelem. Ez a világjárvány során nyilvánvalóvá vált. Kezelni kell az EU-ban a szolgáltatások, a hozzáférés és a megkülönböztetés elleni védelem terén tapasztalható hiányosságokat.

2.13. Az EGSZB készen áll arra, hogy központi kapcsolattartási pontként működjön a civil társadalmi szervezeteknek az európai egészségügyi unió folyamataiban való részvétele kapcsán, összekapcsolva az uniós intézmények, a tagállamok és a civil társadalmi szervezetek képviselőit mind uniós, mind nemzeti szinten.

2.14. Az európai egészségügyi unió egy fontos új fejlemény. Ennek hozzá kell járulnia az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, valamint az uniós lakosság biztonságának és jóllétének javításához, továbbá növelni fogja az Unió emberek szolgálata iránti elkötelezettségének elismerését, és megvédi a tagállamokat a terjedő nacionalizmus és populizmus fenyegetéseitől. Ez tehát egy olyan téma, amellyel foglalkozni kell az Európa jövőjéről szóló konferencián. Ennek érdekében az EGSZB felhívja a figyelmet a WHO egészségügyi foglalkoztatással és gazdasági növekedéssel foglalkozó magas szintű bizottságának „Munka az egészségért és a növekedésért: Beruházás az egészségügyi munkaerőbe” című jelentésére, valamint az egészségügyi foglalkoztatásról és az inkluzív gazdasági növekedésről szóló ötéves cselekvési tervre (2017–2021), amelyet az EU jövőbeli egészségügyi vészhelyzetekre való felkészültségének javítása részeként kell végrehajtani.

2.15. Egy valódi, inkluzív európai egészségügyi unió nem valósítható meg kizárólag a javasolt intézkedésekkel. Túl kell mutatnia a pusztá válságkezelésen, és végső soron egy olyan Európa megvalósítását kell céloznia, ahol a lehető legmagasabb egészségügyi színvonal és a jó minőségű kezelések mindenki számára egyenlő alapon elérhetők. Rendszerszintű változást kell kezdeményeznie annak érdekében, hogy az EU felkészültebb legyen nemcsak a következő világjárványra, hanem más, határokon átnyúló egészségügyi kihívásokra is, mint az antimikrobiális rezisztencia, valamint az elhízás és egyes nem fertőző betegségek valamennyi európai országot érintő, járványszerűen terjedő problémái. Emellett a „globális egészségszemléletet” kell követnie, amely az emberi, állati és környezeti jóllét közötti kapcsolatból kiindulva törekszik egészségünk megőrzésére.

2.16. Mivel sok tagállamban a helyi vagy a regionális szint felel a megelőzésért és az egészségügyi szolgáltatásokért, rendkívül fontos, hogy az uniós egészségügyi intézkedéscsomag többszintű kormányzást irányozzon elő, amely teljes mértékben bevonja a helyi és regionális önkormányzatokat, valamint a vészhelyzetkezelő szervezeteket és szolgáltatásokat. Világossá kell tenni, hogy súlyos egészségügyi események esetén a helyi önkormányzatoknak alapvető szerepet kell játszaniuk a településeiken az információk és adatok továbbításában, valamint a rendelkezésre álló kórházi ágyak, ápolók, életmentő eszközök és gyógyszerek kommunikálásában. Ezeket az információkat központilag, uniós szinten kell összegyűjteni, a határ menti régiók esetében pedig szolidaritást kell tanúsítani a tagállamok között az olyan szomszédos régiók és uniós csatlakozásra váró országok támogatásában, amelyek sürgősségi egészségügyi ellátási kapacitásai túlterheltek. Néhány tagállamban az egészségügyi szolgáltatásokat szociális gazdasági vállalkozások nyújtják nonprofit formában, mint például a kölcsönös egészségpénztárak. Valamennyi tagállamban megfelelő jogi és pénzügyi keretet kell biztosítani e szolgáltatások számára az uniós intézkedésekben való közvetlen részvétel, a tisztességes verseny, valamint a minőség és a hozzáférhetőség terén való felzárkózás érdekében, biztosítva ugyanakkor az egészség mint közjószág elvének fenntartását. Emellett „A szociális gazdaság vállalkozásai számára megfelelő európai jogi keret kialakítása felé” című véleménye figyelembevételével az EGSZB azt javasolja, hogy vezessenek be egy olyan jogi keretet az uniós jogba, amely alkalmas a szociális vállalkozások jobb elismerésére. A központi adatgyűjtő csoportnak a tagállamokon belüli valamennyi érdekelt féllel közvetlenül, digitálisan és gyorsan kapcsolatba kell lépnie annak érdekében, hogy a begyűjtött adatok minél pontosabbak, az összehangolt uniós válaszlepek pedig minél színvonalasabbak legyenek.

2.17. Az EU-nak alaposabban meg kell vizsgálnia az egészségügyi és szociális gondozók felvételét, megtartását és munkafeltételeit is. Az egészségügyi és szociális gondozók biztonságát szintén prioritásként kell kezelni, tekintettel a világjárvány során tapasztalt halálesetek számára. Emellett az EU-nak releváns és átlátható adatokat kell gyűjtenie a Covid19-járvány egészségügyi és szociális dolgozókra gyakorolt hatásáról. Ez lehetővé teszi az EU és a tagállamok számára, hogy pontosabban értékeljék a Covid19 hosszú távú következményeit, és olyan intézkedéseket dolgozzanak ki, amelyek biztosítják, hogy az egészségügyi rendszerek jobban fel legyenek készülve a jövőbeli egészségügyi vészhelyzetekre.

⁽⁷⁾ <https://www.aim-mutual.org/mediaroom/tackling-medical-deserts-across-the-eu/>.

2.18. Úgy tűnik, átfedés van a különböző rendeletek célkitűzései között. Nem világos, hogy a gyakorlatban hogyan fog működni a felelősségi körök megosztása. Nem világos, hogy melyik ügynökség vagy szerv fogja irányítani az egymást átfedő tevékenységeket, ami zavart okozhat és ronthatja az EU koordinációs erőfeszítéseinek hatékonyságát. Ezt tisztázni kell. A különböző rendeletekben megmaradó ismétlődések kapcsán ügyelni kell arra, hogy az összes használt fogalom esetében közös fogalommeghatározást alkalmazzanak, ideértve azt is, hogy mi minősül „népegészségügyi válságnak”.

2.19. A Covid19-világjárvány felhívta a figyelmet az EU egészségügyi felépítésének széttagoltságára, valamint arra, hogy meg kell erősíteni az összes érintett uniós ügynökség szerepét. Az uniós finanszírozás ellenére a kihívások nagyságához mérten még mindig kevés a beruházás, többek között a megelőzésbe is. Az EGSZB azt is sajnálja, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz egészségügyi beruházásait az Európai Bizottság javaslatához képest csökkentették. Véleményünk szerint ez súlyos hiba.

2.20. Az EGSZB óvatosságra int a csomagon belüli javaslatokkal kapcsolatos fellépések terén. Bár a rendeletcsomagot általában véve támogatja, az EGSZB elvárja, hogy a világjárványt követően, amikor már világosabb képünk lesz a hatásokról, értékeljék a helyzetet és a rendeletcsomag megfélelőséget.

3. A határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyek kezeléséről szóló uniós rendelet

3.1. Az EGSZB üdvözlí ezt a rendeletet, amely egy erősebb és átfogóbb jogi keret létrehozásához vezet, amely lehetővé teszi az Unió számára, hogy jobban felkészüljön a határokon át terjedő egészségügyi veszélyekre, és gyorsan reagáljon azokra.

3.2. Az EGSZB véleménye szerint a jelenlegi koordinációs mechanizmusok közel sem voltak elégségesek a Covid19-világjárvány megfékezéséhez és az EU-ban élő emberek megvédéséhez, amennyiben:

3.2.1. A korai figyelmeztető és gyorsreagáló rendszeren (EWRS), valamint az Egészségügyi Biztonsági Bizottság keretében folytatott információcserén és együttműködésen alapuló jelenlegi egészségügyi biztonsági szabályok nem sokat tehettek azért, hogy megfelelő időben közös uniós szintű válaszokat kezdeményezzenek, összehangolják a kockázatkommunikáció legfontosabb szempontjait vagy biztosítsák a szolidaritást a tagállamok között.

3.2.2. A vírus megfékezésére széttagolt megközelítést alkalmaztak, ami aláásta Európa képességét arra, hogy megakadályozza járvány terjedését. Túl sok tagállamban fordult elő, hogy a bevezetett intézkedések nem tudományos tanácsadáson alapultak. Láttuk ezt azoknak az országoknak a fertőzöttségi rátáiban, amelyek lassan hajtották végre a megelőző intézkedéseket, nem vezettek be kijárási korlátozásokat, vagy a „nyájimmunitási” megközelítés mellett döntöttek. Nem vették kellően figyelembe a tagállamok sajátos földrajzi körülményeit, például a magas fertőzöttségű országokkal vagy az olyan országokkal közös határokat, amelyek a migránsok és menekültek jelentős mértékű beáramlásával szembesülnek.

3.2.3. Az intézményi gondozásban lévő személyek különösen ki voltak téve a fertőzésnek, és körükben aránytalanul magas volt a halálos esetek száma. Például a rendelkezésre álló adatok azt mutatják, hogy az intézményi környezetben élő emberek körében volt a legmagasabb a Covid19 által okozott fertőzések és halálos esetek aránya, és ez továbbra is fennáll. Szlovéniában például a Covid19 által okozott halálos esetek 81 %-a gondozóotthonokban következett be⁽⁸⁾. A vírus ilyen körülmények között pusztító hatást gyakorolt, és az EU jövőbeli egészségügyi biztonsági intézkedéseinek teljes mértékben orvosolniuk kell ezt a hiányosságot.

3.2.4. Amikor az elsődleges és a sürgősségi ellátó egységek telítődtek, a fertőzés és a súlyos egészségügyi következmények által leginkább veszélyeztetett csoportoktól elsőként tagadták meg a kezelést a betegosztályozási rendszerben. Az idősebb emberek és a fogyatékkal élő személyek különösen ki voltak téve annak a kockázatnak, hogy megtagadják tőlük a sürgősségi ellátást.

3.2.5. A világjárvány kezdetén súlyos hiány mutatkozott az egyéni védőeszközökben és az orvosi felszerelésekben. A világjárvány rámutatott az Unión belüli szolidaritás repedéseire, mivel egyes tagállamok megakadályozták az egyéni védőeszközök vagy a lélegeztetőgépek exportját más tagállamokba, amelyeknek viszont nagy szükségük lett volna ezekre. Fontos kérdésként fény derült arra is, hogy nem történt meg a gyógyszerek és az orvostechnikai eszközök központi uniós egészségügyi technológiaértékelése. Ezekkel a kérdésekkel az EU-nak nem szabadna még egyszer szembesülnie.

⁽⁸⁾ A. Comas-Herrera és mtsai., *Mortality associated with COVID-19 outbreaks in care homes: early international evidence* (2020. május).

3.2.6. Hiányoztak a lebontott adatok a Covid19 által leginkább érintett csoportokról, ami hátráltatta a leginkább veszélyeztetettek azonosítására és megvédésére tett próbálkozásokat.

3.2.7. Az EU-ban és a tagállamok között a nyilvánossággal és az érdekelt felekkel, például az egészségügyi szakemberekkel folytatott következetlen kommunikáció negatív hatással volt a kilátásba helyezett népegészségügyi válaszlépések hatékonyságára. Elmaradt az uniós e-egészségügyi eszközök és a mesterséges intelligencián alapuló új technológiák hatékony bevezetése is.

3.3. Az EGSZB véleménye szerint a határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyekről szóló uniós rendelet a következőképpen segíthetné elő e problémák enyhítését az EU egészére kiterjedő jövőbeli egészségügyi válságok idején:

3.3.1. Közös uniós közbeszerzési eljárást kell létrehozni és stratégiai készleteket kell biztosítani a rescEU-tartalékon keresztül, hogy mérsékeljék a hasonló hiányokat az egész EU-ra kiterjedő jövőbeli egészségügyi válságok során. Különösen fontos lesz olyan gyógyszerekről gondoskodni, amelyek a teljes lakosság számára használhatók, és azokban az esetekben, amikor bizonyos csoportok életkoruk, nemük, valamilyen betegségük vagy fogyatékoságuk miatt módosított vagy alternatív kezelési formákat igényelnek, ezt teljes mértékben figyelembe kell venni.

3.3.2. Átfogó jogszabályi keretet kell bevezetni a készséggel, a felügyelettel, a kockázatértékeléssel, valamint a korai figyelmeztetéssel és gyorsreagálással kapcsolatos uniós szintű intézkedések számára, és ezt hatékonyan végre kell hajtani. Azonnal meg kell kezdeni a felkészülést a magas kockázatú csoportok védelmére, különös tekintettel azokra, akik csoportos körülmények között és olyan intézményekben élnek, ahol bebizonyosodott, hogy nagyon nehéz kellő védelmet biztosítani a lakóknak és tiszteltben tartani a jogaikat. Emellett mind az egészségügyi, mind a gondozási ágazatban biztosítani kell a munkahelyi egészségvédelmet és biztonságot, valamint a megfelelő személyzeti létszámot. A rendeletnek az egészségügyi és gondozói munkaerőhiány hatékonyabb nyomon követését is elő kellene írnia annak érdekében, hogy segítse a tagállamokat, az Európai Bizottságot, valamint a nemzeti és az európai szociális partnereket olyan megoldások fontolóra vételében, amelyek vonzóbbá teszik az ágazatban végzett munkát, és ezáltal javítják a munkaerő-felvételt és a munkavállalók megtartását.

3.3.3. Összehangolt módon mozgósítani kell a tudományos szakértelmet és az interdiszciplináris párbeszédet. Az EGSZB véleménye szerint ezt a civil társadalom szakértelmét bevonva kell megtenni, különös tekintettel az olyan csoportokat képviselő szervezetekre, amelyek a világjárványok idején nagy kockázatnak vannak kitéve, mint például az idősek, a hajléktalanok, az etnikai kisebbségekhez tartozó emberek és a fogyatékosággal élők. Be kell vonni az egészségügyi ellátó szektort, a kutatókat és más érintett szereplőket, köztük a szociális gazdasági vállalkozásokat is.

3.3.4. Az Egészségügyi Biztonsági Bizottság (HSC) számára lehetővé kell tenni, hogy iránymutatást adjon ki a határokon át terjedő jövőbeli egészségügyi veszélyekkel szembeni közös, uniós szintű intézkedések elfogadása kapcsán. Konzultálni kell az egészségügyi ágazat európai szociális partnereivel (például az egészségügyi ágazat európai szociális párbeszédért felelős bizottsága keretében), és be kell vonni őket a HSC irányításába.

3.3.5. Elő kell segíteni az egészségügyi rendszerek adatainak és a határokon át terjedő veszélyek kezeléséhez szükséges egyéb releváns adatoknak a megosztását. Ezt az adatgyűjtést bontásban kell végezni, hogy uniós szinten világosabb információt kapjunk arról, hogy melyek a legmagasabb kockázatú és az egészségügyi veszélyek által leginkább érintett csoportok. Az adatoknak figyelembe kell venniük a nemet, az életkort, az etnikai hovatartozást, a migrációs hátteret, a fogyatékoságot és a krónikus betegségeket. Emellett a rendelkezésre álló egészségügyi és a szociális ellátásban dolgozó szakemberekre, gyógyszerkészletekre, orvostechnikai eszközökre és egyéni védőeszközökre, az intenzív és sürgősségi ellátás ágykapacitására és a használatban lévő ágyakra, a lélegeztetőgépekre, ezen belül a használatban lévőkre, a tesztelési kapacitásra és az elvégzett tesztekre, valamint a megfelelő, az igényhez igazított személyzeti létszám biztosítása érdekében a népegészségügyi szolgálatok erőforrásaira – különösen a közösségi betegellátás egy főre jutó személyzeti létszámára – vonatkozó adatokat is magukban kell foglalniuk. Fontos továbbá, hogy az egyenlőbb hozzáférés biztosítása érdekében információkat gyűjtsenek a nemzeti egészségügyi rendszerek inkluzivitásáról. Ezeket az adatokat fel kell használni a bevált gyakorlatok és a szakpolitikai értékelések alapján kidolgozott, többek között az erőforrások népességegységenkénti arányára – beleértve az egészségügyi és szociális szolgáltatásokban dolgozó személyzet létszámát – vonatkozó ajánlások elfogadásához.

3.3.6. Ki kell alakítani laboratóriumok új uniós hálózatait. Figyelmet kell fordítani arra, hogy miként lehetne biztosítani, hogy az orvosi újítások és válaszlépések mindenki számára elérhetőek legyenek, függetlenül a tartózkodási hely szerinti tagállamtól vagy régiótól, és hogyan lehet ezeket mindenki számára megfizethetővé tenni.

3.3.7. Képzési programokat kell szervezni a szakemberek számára, és azoknak figyelembe kell venniük a különböző profilú betegek, az egészségügyi dolgozók és a gondozók sajátos szükségleteit, valamint az e-egészségügy és a távorvoslás felé történő elmozdulást. A Covid19-világjárvány során azt tapasztaltuk, hogy az életkor, különféle betegségek és a fogyatékoság óriási mértékben befolyásolta a súlyos tünetek és a halálos esetek kockázatát. Különösen a fogyatékosággal élő

és a krónikus betegségekkel küzdő személyek szempontjából van kiemelt jelentősége annak, hogy a szakemberek megértsék, hogyan kell megfelelően konzultálni a betegekkel, és hogy tiszteletben kell tartani mindenki szabad akaratát, valamint biztosítani kell, hogy senkit se kényszerítsenek a kezelésre. A képzésnek összhangban kell lennie a globális egészségszemlélettel. Ezenkívül a határ menti régiókban elő kell mozdítani a határon átnyúló közös gyakorlatokat, és ösztönözni kell a partnerek népegészségügyi rendszereinek ismeretét.

4. Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ

4.1. Az EGSZB üdvözlí az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (a továbbiakban: a Központ) megbízatásának megerősítését, amely a nyomon követés, a felkészültség, a korai figyelmeztetés és a gyorsreagálás kérdésével foglalkozik az EU megerősített egészségügyi biztonsági keretén belül.

4.2. A Központ megbízatásának meghosszabbítása és kibővítése időszerű, és ha sikerrel jár, olyan építőelemmé válik, amely lehetővé teszi, hogy az Unió jobban kezelje a Covid19-világjárványt. Emellett arra is alkalmas, hogy uniós és nemzeti szinten kezelje azokat a gyenge pontokat, amelyekre a világjárvány mutatott rá a népegészségügyben és az egészségügyi válságra adott válaszlépések során.

4.3. Az EGSZB véleménye szerint a Központ nem rendelkezett az ahhoz szükséges megbízatással, mechanizmusokkal és erőforrásokkal, hogy a Covid19-világjárványra következetes és hatékony módon reagálhasson.

4.4. A nemzeti népegészségügyi intézkedésekre a szubszidiaritás elve alkalmazandó. Viszont Uniónkban, amely együtt jár az emberek és az áruk határokon átnyúló, jelentős mértékű mozgásával, minden fertőző betegség egy határokon át terjedő potenciális egészségügyi veszély, amely uniós szintű felügyeletet, felkészültséget, kockázateértékelést, korai figyelmeztetést és reagálást igényel.

4.5. A világjárvány rávilágított a fertőző és a nem fertőző betegségek közötti toxikus kapcsolatra. A Covid19 miatti halálesetek túlnyomó többsége már meglévő alapbetegségekhez kapcsolódott, és a világjárvány hátrányosan érintette a krónikus betegeket ellátáshoz való hozzáférését. Ezért a válságkezelési mechanizmusnak és az európai egészségügyi uniónak a nem fertőző betegségekre is ki kell térnie.

4.6. A Központ 2019 szeptemberében közzétett külső értékelése kiemelte azokat a szempontokat, melyeket illetően meg kell erősíteni a Központot. Kiemelte, hogy fontosabbá kell tenni a tagállamok számára a Központot, és a tagállamok népegészségügyi rendszereiben fennálló azon strukturális hiányosságok kezelésére kell összpontosítani, amelyek kihatnak abbéli képességükre, hogy hozzájáruljanak az ECDC tevékenységeihez, illetve optimálisan kihasználják azok előnyeit. Az értékelés rámutatott arra, hogy felül kell vizsgálni és ki kell bővíteni a Központ megbízatását, valamint módosítani kell a jelenlegi rendeletet.

4.7. Az EGSZB megjegyzi, hogy az egészségvédelem alapvető fontosságú az emberi jogok védelme szempontjából. Az egészségügyi veszélyek megfelelő felmérésének, valamint az azokra való felkészülés, figyelmeztetés és reakció elmulasztása – amint a világjárvány alatt is megfigyelhetjük – aláássa az emberi jogokat, különösen az egészséghez való jogot, és súlyosbítja az egyenlőtlenségeket.

4.8. A javaslat fontos javításokat vezet be a Központ kapacitásai terén:

- A digitalizált felügyeleti rendszerek alapján megerősítik az egészségügyi helyzet nyomon követését.
- Javítják a tagállamok felkészültségét a nemzeti megelőzési és reakciói tervek kidolgozásán, valamint az integrált gyors egészségügyi reakcióra szolgáló kapacitások megerősítésén keresztül.
- Kötelező erejű kockázatkezelési ajánlások útján megerősítik a járványok megfékezését célzó intézkedéseket.
- Bővítik az uniós egészségügyi munkacsoport mozgósításához és bevetéséhez szükséges kapacitásokat.
- Nyomon követik és értékelik az egészségügyi rendszerek meghatározott fertőző és nem fertőző betegségek diagnosztizálásával, megelőzésével és kezelésével kapcsolatos kapacitásait.
- Megerősítik a leginkább veszélyeztetett és a célzott válaszügyintézkedésekre leginkább rászoruló lakossági rétegek azonosítására szolgáló kapacitásokat.

- Megerősítik a kutatás, a felkészültség és a reagálás közötti kapcsolatokat, valamint fenntartják a szakpolitikai kapcsolatot a népegészségügy és a kutatóközösségek között.
- Az uniós referencialaboratóriumok új hálózatának, valamint a transzfúziót, a transzplantációt és az asszisztált reprodukciós eljárásokat támogató nemzeti szolgálatok új hálózatának koordinálásán keresztül kiépítik az egészségvédelmi kompetenciákat.
- Kiterjesztik a fertőző betegségekkel kapcsolatos munkát.
- Hozzájárulnak az EU globális egészségügyi biztonsággal és felkészültséggel kapcsolatos kötelezettségvállalásaihoz.

4.9. Az EGSZB többször kérte a népegészségügyi beruházások megerősítését az EU-ban. Ennek során a Központ megbízatásának megerősítésén keresztül fontos lesz szem előtt tartani a következőket:

4.9.1. A Központnak megbízatást és erőforrásokat kell kapnia az egészségi egyenlőtlenségek kezeléséhez és annak biztosításához, hogy az EU egészségügyi válaszlépései azokat célozzák meg, akik a több tudományágat képviselő szakértők szerint a leginkább veszélyeztetettek. A legvesélyeztetettebb csoportok azonosítását jó minőségű lebontott adatok alapján kell elvégezni, amelyek e népességcsoportokat is magukban foglalják. Ebben érdemben be kell vonni a civil társadalmat, a szociális partnereket, a szolgáltatókat és a leginkább érintett közösségek tagjait. Az információcsere szempontjából kulcsszerepe van a népegészségügyi rendszerek, az egészségügyi szakemberek és a civil társadalom, ezen belül is a szociális partnerek és az egészségügyben működő szociális vállalkozások közötti koordinációnak.

4.9.2. Az egészségügy nem egy különálló kérdés. Szorosan összefügg a tisztességes életszínvonallal, a tisztességes munkával, a megfelelő lakhatással és táplálkozással, valamint a szolgáltatások és támogatások teljes körével. Az EU a szociális jogok európai pillérén keresztül már elkötelezte magát a szociális Európa előmozdítása mellett. A Központot fel kell készíteni arra is, hogy méréseket végezzen és ajánlásokat fogalmazzon meg a megfelelő uniós struktúrák, például az európai szemeszter folyamatát és a szociális jogok európai pillérének megújított szociális eredménytábláját felügyelő struktúrák számára. E struktúrákkal egyeztetve képesnek kell lennie arra, hogy iránymutatást nyújtson a tagállamoknak az egészségi állapotot meghatározó társadalmi tényezőkről és arról, hogy ezek kezelése révén hogyan lehet javítani az egészséget.

4.9.3. A Központot meg kell bízni azzal, hogy uniós és nemzeti szinten egyaránt kövesse nyomon a beruházásokat, és dolgozzon ki ajánlásokat az egészségügyi felülvizsgálat finanszírozásáról, a kockázattértékelésről, a felkészültségről és a válaszlépésekről.

4.9.4. Az ECDC-nek és a nemzeti betegségfelügyeleti központoknak együtt kell működniük a rendszerszintű nyomon követésben. Közös figyelemmel kell kísérniük, hogy kiket érintenek leginkább az egészségügyi veszélyek, továbbá fel kell deríteniük az eseteket és az új gócpontokat, ki kell mutatniuk a tendenciákat és ajánlásokat kell kidolgozniuk.

5. Az Európai Gyógyszerügynökség megerősített szerepéről szóló uniós rendelet

5.1. Az EGSZB üdvözlöi az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) megújított szerepét és az azzal a céllal megerősített kapacitásait, hogy Unió-szerte mérsékelni tudja a gyógyszerek és az orvostechnikai eszközök hiányát.

5.2. Az EGSZB véleménye szerint az EMA jelenlegi szerepe nem volt elégséges a Covid19-világjárvány által okozott kihívások kezelésére, különös tekintettel arra, hogy főként a világjárvány kezdetén súlyos hiány volt az életmentő orvosi felszerelésekből, például a lélegeztetőgépekből. A hiány néhány tagállamban különösen szembetűnő volt, és a felszerelések és az egyéni védőeszközök Unió-szerte történő méltányos elosztásának koordinálása elégtelen volt.

5.3. Az EMA megújult szerepe és megerősített kapacitása – amelyet egy újabb uniós szintű egészségügyi válság esetén aktiválni kell – segíteni fog a Covid19-világjárvány során tapasztalt problémák enyhítésében, mégpedig az alábbiakon keresztül:

5.3.1. Létre kell hozni egy gyógyszerekkel foglalkozó irányítócsoporthoz és egy orvostechnikai eszközökkel foglalkozó irányítócsoporthoz, amelyek beszámolnak az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak a hiányokról vagy a jövőbeli hiányokkal kapcsolatos kockázatokról. Az Unió különböző tagállamaiból érkező szakértőkből álló, összehangolt megközelítést kínáló irányítócsoporthoz olyan szakembereknek is részt kell venniük, akik kifejezetten a jelenlegihez hasonló világjárványok során az egészségügyi komplikációk kockázatának fokozottan kitett személyekre szabott orvosi

kezelésre szakosodtak. Ez természetesen az Uniót sújtó egészségügyi válság típusától függ, de jellemzően szükség lesz az idős emberek, a fogyatékkal élők és a súlyos betegségben szenvedők igényeire szabott, nemükhöz igazított kezelések ismeretére. A civil társadalmi szervezeteket is be kell vonni, és érdemi konzultációt kell folytatni velük.

5.3.2. Már azelőtt reagálni kell, hogy gyógyszerhiány alakulna ki, és ki kell mutatni az esetleges hiányokat. Ez nemcsak az EU piacán leggyakrabban használt gyógyszerekre vonatkozik, hanem a ritkább betegségek esetében használt gyógyszerek és orvostechnikai eszközök folyamatos rendelkezésre állásának biztosítására is, annak érdekében, hogy ezek minden tagállamban és minden településen elérhetők legyenek, amikor szükség van rájuk.

5.3.3. Az oltóanyagok hatékonyságának és biztonságosságának figyelemmel kísérése érdekében az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC) keretében koordinálni kell a vizsgálatokat, továbbá a folyamat felgyorsítása érdekében olyan „gördülő felülvizsgálatot” kell bevezetni, amelynek keretében a munkacsoport valós időben vizsgálja meg a klinikai vizsgálatokból származó adatokat és bizonyítékokat. Ez a munkacsoport tudományos tanácsokat ad a gyógyszerek és oltóanyagok klinikai vizsgálatainak tervezetével kapcsolatban is. E hatáskör gyakorlása során a munkacsoportnak ösztönöznie kell a klinikai vizsgálatok során mérendő gyógyszerekre vonatkozó, klinikailag legrelevánsabb teljesítménycélok meghatározását. Az ügynökség már most is nyújt tudományos tanácsadást, de most már 20 napon belül, gyorsított eljárás keretében és ingyen fogja ezt megtenni.

5.4. Az EMA jövőbeli tevékenységei előtt számos kihívás áll. Az ügynökségnek nemcsak azt kell biztosítania, hogy a gyógyszerekkel és az orvostechnikai eszközökkel való ellátás következetes és elégséges legyen az EU-ban, hanem azt is, hogy az elérhető készletek megfizethetők legyenek a polgárok számára.

5.5. Jelenleg a legnagyobb kihívást a Covid19 elleni oltások lebonyolítása jelenti. Sajnálatos, hogy az EU oltási stratégiája a gyorsított oltásra jogosultak meghatározásakor figyelmen kívül hagy bizonyos magas kockázatú csoportokat, például fogyatékkal élő és krónikus betegségben szenvedő embereket. A kezelés sorrendjét multidiszciplináris tudományos elemzés alapján kell meghatározni, amely figyelembe veszi a megkülönböztetést és az embercsoportok vírussal szembeni kitettségét. Az oltóanyagot közjósággként kell kezelni, ezért alapvető fontosságú annak biztosítása, hogy a lakosság időben történő beoltását ne akadályozzák túlzott mértékben különféle, például a szellemi tulajdon-jogokhoz kapcsolódó korlátozások. Az életmentésnek mindig kiemelt prioritást kell jelentenie az EU számára. Ezért létfontosságú, hogy az Európai Bizottság biztosítsa, hogy Európa maradjon a vezető kontinens az oltóanyag-fejlesztés terén.

5.6. A Covid19-világjárvány alatt az EMA proaktívan megosztotta a jóváhagyott oltóanyagokra és gyógyszerekre vonatkozó adatokat, valamint az Ügynökség tevékenységeinek végzésével kapcsolatos információkat. Az EMA a szabályozási folyamatokat is elmagyarázta a nyilvánosságnak. Ez az átláthatóság rendkívül hasznosnak tekinthető, és azt a jövőben is biztosítani kell. E célból a rendeletnek tartalmaznia kell egy olyan rendelkezést, amely szerint a klinikai vizsgálatokról szóló rendelettel összhangban közzé kell tenni minden olyan klinikai vizsgálati adatot, amelynek alapján az Ügynökség engedélyezi a gyógyszereket vagy oltóanyagokat, valamint az Ügynökség által javasolt klinikai vizsgálati protokollokat.

5.7. Az EGSZB arra bátorítja az EMA-t, hogy működjön együtt az összes egészségügyi érdekelt féllel egy olyan európai modell kialakítása érdekében, amely biztosítja a gyógyszerek méltányos, elszámoltatható és átlátható árképzését, valamint a hozzáférhető gyógyszeripari innovációkat.

6. Egészségügyi Szükséghelyzet-reagálási Hatóság

6.1. Az EU az Európai Egészségügyi Szükséghelyzet-reagálási Hatóság (HERA) létrehozását tervezi. Az ügynökség létrehozására vonatkozó jogalkotási javaslatot 2021 negyedik negyedévében tervezik közzétenni, de a HERA-val kapcsolatos elképzelést már a nemrégiben közzétett európai gyógyszerészeti stratégia is körvonalazta.

6.2. A HERA a tervek szerint jelentős strukturális hiányosságot fog pótolni az EU válságkészültségi és válságreagálási infrastruktúrájában. Meg fogja erősíteni a tagállamok közötti koordinációt az egészségügyi ellenintézkedésekkel kapcsolatos kutatásra, fejlesztésre, illetve azok gyártására, telepítésére, terjesztésre és alkalmazására irányuló stratégiai beruházások fejlesztésével. Ennek elérése érdekében a HERA az alábbiakon keresztül segíti az EU-t a felmerülő egészségügyi igények jobb kezelésében:

— A várható fejlemények feltérképezése és előrejelzések révén előrevetíti a konkrét fenyegetéseket, és utat nyit bizonyos technológiák előtt. Ehhez jelentős körben el kell érni az olyan civil társadalmi csoportokat, akik az egészségügyi szükséghelyzetek során jellemzően nagyobb kockázatnak kitett embereket képviselik, annak felmérése érdekében, hogy az esetleges veszélyek milyen módon hathatnak rájuk aránytalanul.

- Azonosítja és kezeli a kulcsfontosságú ellenintézkedésekkel kapcsolatos beruházási hiányosságokat, ideértve az innovatív antimikrobiális szerek kifejlesztését is.
- Nyomon követi és egyesíti a termelési kapacitást, a nyersanyagigényeket és a nyersanyagok hozzáférhetőségét, ezzel is hozzájárulva az ellátási lánc gyenge pontjainak kezeléséhez.
- Támogatni fogja az olyan átfogó technológiai megoldások kifejlesztését, mint például a platformalapú oltóanyag-fejlesztési technológiák, amelyek fenntartják a jövőbeli népegészségügyi veszélyekkel kapcsolatos készség- és reagálástervezést.
- Konkrét ellenintézkedéseket dolgoz ki a kutatáson, a klinikai kísérleteken és az adatinfrastruktúrán keresztül is.

6.3. Az EGSZB-ben kérdések merülnek fel a HERA keretében, illetve az ECDC és az EMA keretében, valamint a határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyekről szóló rendeletben meghatározott célkitűzések közötti átfedések kapcsán. Úgy tűnik, hogy a fent említett rendeletek foglalkoznak a válsághelyzetekre való felkészüléssel, a kutatással, az adatokkal, valamint a gyógyszerek és orvostechnikai eszközök összehangolt elosztásával. Nem világos a HERA hozzáadott értéke, sőt talán még annak a kockázata is felmerül, hogy elmosódnak a határvonalak aközött, hogy melyik szerv az egészségügyi ellátás koordinálásának mely területéért felel. Például nem világos, hogy az EU-t érintő járvány bejelentése esetén a HERA ajánlásai elsőbbséget élveznének-e az EMA ajánlásaival szemben.

6.4. A HERA-nak teljes mértékben közfenntartású szervezetnek kell lennie, amely egyértelmű népegészségügyi feladatot lát el, nem keverve azt iparpolitikai területekkel, kész a gyógyszeripartól független határozatot hozni, és népegészségügyi szempontok által vezérelt megoldásokat kidolgozni (például az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén). Jelentős költségvetéssel kell rendelkeznie, amely biztosítja a független, hosszú távú tervezést. A HERA működését szabályozó jogi szövegekben az észszerű árképzésre vonatkozó záradékot kell előírni.

6.5. Látható azonban, hogy a HERA hozzáadott értéke az orvostechnikai eszközök, a védőeszközök és a gyógyszerek gyártásának koordinálásában nyilvánul meg. A termelési kapacitás, a nyersanyagigények és a nyersanyagok hozzáférhetőségének nyomon követése és egyesítése szintén olyan terület, amely megkülönbözteti a HERA-t az EMA-tól és az ECDC-től. A HERA akkor lesz sikeres, ha erős, független és átlátható közfenntartású ügynökségként működik. Prioritásait, irányítását és intézkedéseit is a közérdeknek kell vezérelnie. A veszélyeztetett csoportokra vonatkozóan jobban lebontott adatok biztosítása az egészség terén mutatkozó egyenlőtlenségek elleni küzdelem előfeltétele lenne.

6.6. Az EGSZB úgy véli, hogy vannak olyan megoldatlan kérdések, amelyek felügyeletével logikusan a HERA-t lehetne megbízni, és amelyekre még egyetlen korábbi közlemény sem utalt. A HERA kiváló lehetőséget kínál arra, hogy az európai tudományos kiválóságra építve levonjuk a tanulságokat a jelenlegi válságból és biztosítsuk, hogy a közsféra olyan bölcs beruházóként lépjen fel, amely irányítja az érdemi, népegészségügyi szükségletek által vezérelt innovációt. A más hatóságok munkájával való átfedések fényében előnyös lenne, ha a HERA hatáskörét és felelősségét kiterjesztenék a következőkre:

6.6.1. Egy olyan uniós munkacsoport koordinálása, amely kifejezetten az egészségügyi szükséghelyzetek magas kockázatú társadalmi csoportokra, egészségügyi dolgozókra és gondozókra gyakorolt hatásaival foglalkozik. Ez a munkacsoport – bár nem kizárólagosan – az idősek, az egészségi problémákkal küzdő és a fogyatékossággal élő személyekre összpontosíthat.

6.6.2. A jövőbeli világjárványokra adott uniós válaszlépésekben hangsúlyt kell helyezni a megkülönböztetésmentességre, biztosítani kell, hogy a megelőző intézkedések, a sürgősségi orvosi ellátás és a kezelések mindenki számára elérhetőek legyenek, beleértve a hajléktalanokat, az utazó közösségeket és az EU-ban tartózkodó, okmányokkal nem rendelkező személyeket is, akiknél fennáll a veszélye annak, hogy az egészségügyi válságokra adott állami válaszok során figyelmen kívül hagyják őket.

6.6.3. Kommunikációs kampányokat kell bevezetni az egészségügyi szükséghelyzetek során annak biztosítása érdekében, hogy az emberek jobban megértsék, hogyan védjék meg magukat, a biztonságuk megőrzése érdekében hogyan kell alkalmazkodniuk a mindennapi tevékenységeik során, és ha rendelkezésre állnak kezelések, hogyan férhetnek hozzá azokhoz. Ennek a kommunikációnak minden embert közvetlenül meg kell céloznia és el kell érnie, és figyelembe kell vennie a magas kockázatú csoportok – például az idősek, az egészségi problémákkal küzdő és a fogyatékossággal élő személyek – sajátos igényeit. A jelenlegi Covid19-világjárvány idején ez a kommunikáció nagymértékben függött a civil társadalmi szervezetek munkájától. Ezért egyeztetni kell velük e tevékenység keretében.

6.6.4. A HERA irányítási struktúrájának átláthatónak és kiegyensúlyozottnak kell lennie, magában foglalva a betegjogi és népegészségügyi szervezeteket, a civil társadalmat és a szociális partnereket, valamint a kutatói közösség képviselőit. Bár az ipari szereplők fontos partnerek lesznek, nem vehetnek részt ennek az új közfenntartású szervezetnek az irányítási struktúrájában. A kielégítetlen globális szükségleteket egyedül a népegészségügyi ágazat fogja meghatározni, a cél pedig az új, piaci értékesítésre szánt termékek fejlesztésében való részvétel lesz.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Egyenlőségközpontú Unió: az EU rasszizmus elleni cselekvési terve a 2020–2025-ös időszakra

(COM(2020)565 final)

(2021/C 286/21)

Előadó: **Cristian PÎRVULESCU**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2020.11.27.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Elnökségi határozat:	2020.12.1.
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	192/2/9

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság által előterjesztett, a 2020 és 2025 közötti időszakra szóló rasszizmus elleni cselekvési tervet, és reméli, hogy az mind az EU, mind a tagállamok intézményei számára segítséget nyújt majd a rasszizmus és a strukturális megkülönböztetés egyéb formái elleni küzdelemben.

1.2. A terv releváns és időszerű. A Covid19 miatt kibontakozó járványügyi válsághelyzet új kihívásokat teremtett a befogadás és a sokszínűség előmozdítása terén. A már amúgy is marginalizált csoportok, mint például a migránsok, súlyos orvosi, szociális és gazdasági nehézségekkel szembesültek. Válság idején a diszkriminatív attitűdök és cselekedetek még inkább megnyilvánulnak.

1.3. A kisebbségek és a kiszolgáltatott csoportok helyzete már a Covid19-válságot megelőzően is romlott az EU-ban. A migránsellenes attitűdök egyre elterjedtebbé váltak, amit felerősítettek a választói hangulatot követő vezetők és muszlim- és afrikaellenes, valamint ázsiaiellenes érzelmekeket szító pártok. A történelmi kisebbségek, például a romák is egyre gyakrabban váltak célpontjává a rasszista indíttatású gyűlöletnek. Az európai zsidó lakosság egyre kevésbé van biztonságban, ami fájdalmas emlékeket idéz fel a kontinenst a második világháború előtt sújtó gonosz antiszemitizmusról.

1.4. Ennek fényében a terv célja a jogalkotási, szakpolitikai és költségvetési intézkedések racionalizálása. Miközben a terv egyesíti az összes rendelkezésre álló eszközt, időnként úgy tűnik, hogy hiányzik belőle az ambíció és a történelmi mélység. Megközelítése túl óvatos, miközben a helyzet gyorsan romlik. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a megkülönböztetés, a rasszizmus, az idegengyűlölet és az intolerancia egyéb típusai ellen európai szinten folytatott küzdelem egyértelmű, az EU alapító dokumentumaiban rögzített felelősség. Nem választható feladat, és az EU és a nemzeti hatóságok közötti hatáskör-megosztás nem válhat az önelégültség és a tétlenség alapjává. Sajátos kérdés, hogyan lehet meggyőzni az összes uniós tagállamot, hogy vegyenek részt ebben az erőfeszítésben, és biztosítsák a különféle szervek, intézmények és szervezetek tevéleges együttműködését nemzeti szinten.

1.5. Az EGSZB támogatja, hogy az egyenlőséggel foglalkozó nemzeti szervek szerepének megerősítése érdekében egy új jogszabályt dolgozzanak ki.

1.6. Az EGSZB arra is bátorítja a Tanácsot, hogy fogadja el az Európai Bizottságnak a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékoságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2008. évi javaslatát.

1.7. A rasszizmus és idegengyűlölet elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemlről szóló kerethatározat mint kulcsfontosságú jogi aktus végrehajtását átfogó értékelésnek kell alávetni.

1.8. Az online tér egyre inkább a hagyományos nyilvános szféra helyébe lép. Egyben egy olyan tér is, amelyet egyes vezetők, csoportok és szervezetek a rasszista és megkülönböztető attitűdök népszerűsítésére használnak fel. A politikák és eljárások kialakításakor nagyobb hangsúlyt kell fektetni a gyűlöletbeszéd szervezett keretek között történő terjedésére és ennek megfelelő kezelésére is.

1.9. Sajnos az elmúlt évtizedben sok olyan csoportot és szervezetet láthattunk, amelyek nyíltan felvállalják a két világháború közötti európai fasizmusból eredő ötleteket, szimbólumokat és fellépéseket. Az elmúlt évtizedben a nyilvános tér pereméről a nyilvánosság középpontjába kerültek, többek között online mobilizáción keresztül. Az Európán kívüli politikai fejlemények is bátorítást adnak nekik – nagy államok kormányai, melyek nacionalista és konzervatív álláspontot képviselnek a bel- és külpolitikában. Ezt az új mozgósítást megfelelően kezelni kell, nemcsak jogalkotási és büntető intézkedésekkel, amelyek már megkéstettek lehetnek, hanem közvetlen és határozott fellépéseken keresztül is, amelyek a jobboldali radikalizálódás kiváltó okaival foglalkoznak.

1.10. Az EGSZB üdvözli a szociális jogok európai pillérére vonatkozó, az Európai Bizottság által előterjesztett cselekvési tervre, amely a reményei szerint határozottan támogatni fogja a munkaerőpiaci egyenlőséget, többek között a faji vagy etnikai kisebbséghez tartozó személyek esetében. Abban is reménykedünk, hogy az uniós intézmények és a tagállamok a Covid19-világjárvány által teremtett nehéz gazdasági időkben is betartják társadalmi kötelezettségvállalásaikat.

1.11. Az EGSZB várakozással tekint az Európai Bizottság 2021-re tervezett átfogó gyermekjogi stratégiájára is. Reméljük, hogy a stratégia rasszizmus és megkülönböztetés elleni fellépéseket is tartalmazni fog, de kapcsolódik majd olyan politikákhoz és erőforrásokhoz is, amelyek enyhíthetik a világjárvány negatív következményeit és az előidézett zavarokat.

1.12. Átfogóan újra kell gondolni az EU és a tagállamok egészségügyi politikáját annak érdekében, hogy mindenki számára biztosítsák a magas színvonalú szolgáltatásokhoz való hozzáférést, különösen azok számára, akik kiszolgáltatott és kisebbségi csoportokból származnak. Ez magában foglalja a szolgáltatások jobb finanszírozását, a közegészségügyi infrastruktúra fejlesztését minden régióban, különösen a szegényebb térségekben, az elsődleges egészségügyi szolgáltatások fejlesztését és a szolgáltatásnyújtásnak a betegek szükségletei és jogai köré történő központosítását. Különös figyelmet kell fordítani azon idős polgárok jogaira, méltóságára és jólétére, akik a Covid19-világjárvány idején elszigeteltséggel szembesülnek a gondozóotthonokban.

1.13. Újra az érdeklődés és cselekvés középpontjába kell helyezni a rasszizmus történelmi gyökereinek megismerését, különösen az oktatás területén. Uniós támogatással új tanterveket és új tankönyveket kell kidolgozni, és képzési programokat kell szervezni a tanárok és oktatók számára. A középfokú oktatás és a felsőoktatás szintjén elő kell mozdítani a közös európai történelem és örökség interdiszciplináris megközelítését.

1.14. Az EGSZB csatlakozik az Európai Bizottsághoz, amikor arra ösztönzi valamennyi tagállamot, hogy dolgozzon ki és fogadjon el nemzeti cselekvési tervet a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen. Csak a tagállamok mintegy fele rendelkezik ilyen tervekkel, ami azt mutatja, hogy a tagállamok kormányai változó érdeklődést és elkötelezettséget tanúsítanak a téma iránt. Az EGSZB várakozással tekint a 2021-ben esedékes nemzeti cselekvési tervek közös irányadó elveinek meghatározására, és készen áll arra, hogy közreműködjön ebben a munkában.

1.15. Az EGSZB reméli, hogy az üzleti szervezetek és egyes vállalatok tovább fogják fokozni erőfeszítéseiket, hogy befogadó munkakörnyezetet hozzanak létre és tartsanak fenn alkalmazottaik számára, nemre, faji vagy etnikai származásra, vallásra, életkorra, fogyatékosagra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélkül. A befogadó munkakörnyezet magában foglalja a valódi szociális párbeszédet és a munkavállalók határozott képviselését is. Várjuk a 2021 májusában megrendezendő európai sokszínűségi charták hónapját, valamint az online eszközkészlet elindítását, amely segítséget nyújt majd a vállalatoknak belső sokszínűségük és sokszínűségi stratégiáik értékelésében.

1.16. A rasszizmus és megkülönböztetés elleni fellépések finanszírozása nagyvonalúnak tűnik. Magában foglalja a többéves pénzügyi keret, az új „Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek” program, a Horizont Európa program, valamint az új Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásait. Az eddigi tevékenységek általános értékelése alapján úgy tűnik, hogy a tagállamok kormányainak mérsékelt az érdeklődése a különböző forrásokhoz való hozzáférés, valamint a rasszizmus és a megkülönböztetés elleni küzdelem iránt. Az EGSZB úgy véli, hogy a költségvetési rendelkezések önmagukban nem elegendők, és ösztönzőkből álló rendszert kell létrehozni.

1.17. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság szándékát, hogy az európai demokráciáról szóló cselekvési terv keretében a részvétel javítása érdekében együtt kíván működni az európai politikai pártokkal, az európai választási együttműködési hálózattal, a civil társadalommal és a felsőoktatás világával. Az EGSZB készen áll arra, hogy közreműködjön a munkában, valamint hogy bemutassa saját szemszögét, és rendelkezésre bocsássa szakértelmét.

1.18. Az EGSZB arra bátorítja az Európai Bizottságot, hogy jobban integrálja a különböző terveket, amelyek céljai és eszközei jelentős átfedésben vannak egymással. Javasoljuk a rasszizmus elleni cselekvési terv, az Alapjogi Charta végrehajtására irányuló stratégia, a demokráciáról szóló cselekvési terv és a jogállamisági jelentés integrálását. Elismerve azt, hogy ezek a tervek egymástól elkülönülő szakpolitikai területeket képviselnek, meg kell határoznunk a közös elemeket és a szinergiákat is.

1.19. A demokrácia, a jogállamiság és az emberi jogok védelme terén folytatott hatékony politikák egyik alappillére az élénk, jól szervezett és megbízható civil társadalom, amely minden szinten aktív, akár helyi és regionális, akár nemzeti, akár európai szinten. Ezért az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy demokratikus küldetésének teljesítése érdekében dolgozzon ki egy átfogó európai stratégiát a civil társadalom számára.

2. Általános megjegyzések

2.1. A rasszizmus és a faji megkülönböztetés elleni küzdelem jogszabályok révén: felülvizsgálat és fellépés

2.1.1. Az EGSZB arra bátorítja az Európai Bizottságot, hogy a lehető leghamarabb végezze el a meglévő jogi keret átfogó értékelését. Az uniós jogszabályok átültetésének és végrehajtásának nyomon követése döntő fontosságú a megkülönböztetéssel szembeni hatékony fellépés biztosítása szempontjából. Az EGSZB arra bátorítja az Európai Bizottságot, hogy az értékelésbe vonja be a frontvonalban álló civil társadalmi szervezetek, szociális partnerek és közösségi csoportok, valamint az egyenlőséggel foglalkozó nemzeti szervek álláspontját is. Be kell vonni az érintett csoportokkal közvetlenül együttműködő szervezeteket is.

2.1.2. Az EGSZB várakozással tekint a faji egyenlőségről szóló irányelv végrehajtásáról szóló, 2021-re tervezett nyomonkövetési jelentés elé, és üdvözli, hogy a jelentés valószínűleg a bűnüldözés szabályozására fog összpontosítani. Arra is bátorítja az Európai Bizottságot, hogy szükség esetén proaktívan alkalmazza a kötelezettségszegési eljárásokat.

2.1.3. Az EGSZB támogatja, hogy az egyenlőséggel foglalkozó nemzeti szervek szerepének megerősítése érdekében egy új jogszabályt dolgozzanak ki. Sajnálatos, hogy az ilyen fontos intézmények, amelyek a megkülönböztetés áldozatainak biztosított független segítségnyújtásért felelnek, előmozdítják az egyenlőséget, független felméréseket készítenek, és független jelentéseket és ajánlásokat adnak ki, túlságosan sokféle hatásköri és funkcionális szerkezetben működnek. Mindenképpen újra kell gondolni és tovább kell erősíteni szerepüket.

2.1.4. Az EGSZB arra is bátorítja a Tanácsot, hogy fogadja el az Európai Bizottságnak a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2008. évi javaslatát⁽¹⁾.

2.1.5. A rasszizmus és idegengyűlölet elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló kerethatározat⁽²⁾ mint kulcsfontosságú jogi aktus végrehajtását átfogó értékelésnek kell alávetni. A javaslat rámutat arra, hogy komoly aggályok merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a nemzeti büntető törvénykönyvek mennyire megfelelően nyilvánítják bűncselekménnyé a gyűlöletbeszédet és a gyűlölet-bűncselekményeket, és ezt az aggodalmat az EGSZB is osztja.

2.1.6. Különös aggodalomra ad okot a gyűlöletbeszéd terjedése az online térben⁽³⁾. Bár a kerethatározat értelmében a tagállamoknak bűncselekménnyé kell nyilvánítaniuk a bűnszínen, valláson, származáson, illetve nemzeti, faji vagy etnikai származáson alapuló erőszakra vagy gyűlöletre való nyilvános uszítást, ennek ellenére jelentős hiányosságok vannak a szabály gyakorlati érvényesítése terén. A nemzeti hatóságoknak figyelembe kell venniük a véleménynyilvánítás szabadságának elvét, és részletesebben meg kell határozniuk a jogellenes online magatartás tartalmát. Ugyanakkor együtt kell működniük az információtechnológiai platformokkal a hozzáférés szabályozása, valamint a tartalom moderálására és eltávolítására vonatkozó világosabb szabályok meghatározása érdekében. Történt előrelépés a platformszolgáltatók önkéntes megfelelésével és a jogellenes tartalmak eltávolításával kapcsolatban, de folyamatos erőfeszítésekre van szükség, hogy lépést tartsunk az online térben végbemenő fejleményekkel.

⁽¹⁾ COM(2008) 426 végleges.

⁽²⁾ HL L 328., 2008.12.6., 55. o.

⁽³⁾ Az online tér egyre nagyobb mértékben célpontja olyan államoknak is, amelyek nem hagyományos stratégiákkal próbálják befolyásolni a közvéleményt.

2.1.7. Az online tér egyre inkább a hagyományos nyilvános szféra helyébe lép. Ebben a térben folyik a társadalmi interakciók többsége különféle igények és célok érdekében, az áruk és szolgáltatások vásárlásától kezdve a szórakozáson, tájékoztatáson, oktatáson és a kulturális javak fogyasztásán át a polgári és politikai mozgósításig. Egy olyan hatalmas térről van szó, ahol a technológia és a szolgáltatások fejlődése kitolja a társas kapcsolatok és az interakciók határait. Kedvenc terepe a politikai vezetőknek, csoportoknak és szervezeteknek is, ahol népszerűsíthetik értékeiket és ideológiáikat, kapcsolatba léphetnek a nyilvánossággal, és cselekvésre mozgósíthatnak⁽⁴⁾. Néhányan rasszista és megkülönböztető attitűdöket helyeznek politikai tevékenységük és mozgósításuk középpontjába. A politikák és eljárások kialakításakor nagyobb hangsúlyt kell fektetni a gyűlöletbeszéd szervezett keretek között történő terjedésére és ennek megfelelő kezelésére is.

2.1.8. Sajnos az elmúlt évtizedben sok olyan csoportot és szervezetet láthattunk, amelyek nyíltan felvállalják a két világháború közötti európai fasiszmból eredő ötleteket, szimbólumokat és fellépéseket. Vannak köztük a nemzeti parlamentekben képvisellel rendelkező pártok, parlamenten kívüli pártok, politikai mozgalmak és milíciák, amelyek mind a gyűlölet és a megkülönböztetés politikai kultúrájában gyökereznek. Az elmúlt évtizedben a nyilvános tér pereméről a nyilvánosság középpontjába kerültek, többek között online mobilizáción keresztül. Az Európán kívüli politikai fejlemények is bátorítást adnak nekik – nagy államok kormányai, melyek nacionalista és konzervatív álláspontot képviselnek a bel- és külpolitikában. Ezt az új mozgósítást megfelelően kezelni kell, nemcsak jogalkotási és büntető intézkedésekkel, amelyek már megkésztettek lehetnek, hanem közvetlen és határozott fellépéseken keresztül is, amelyek a jobboldali radikalizálódás kiváltó okaival foglalkoznak.

2.1.9. A javaslat bemutatja, hogy néhány tagállam intézkedéseket hozott – gyakran a gyűlölet-bűncselekményekre, a gyűlöletbeszédre vagy a terrorizmusra vonatkozó jogszabályok keretében – a rasszista csoportok és szimbólumaik betiltására, vagy büntetőjogi szankciókat vezetett be az emberiség elleni bűncselekmények és/vagy a náci és fasiszta korszak tagadásához, valamint a terrorista csoportok propagandájához kapcsolódóan. Ez egy helyes irányba tett lépés, de további intézkedésekre van szükség. Minden országnak nemzeti válaszokat kell kidolgoznia az erőszakos szélsőségessegre, megközelítésüket pedig uniós szintű közös fellépéssel kell előmozdítani. Az EGSZB nagyon várja az Európai Bizottság erőszakos szélsőségessegre adott nemzeti válaszokról szóló jelentését. Arra bátorítjuk az Európai Bizottságot, hogy szorosan működjön együtt nemcsak a bűnüldöző hatóságokkal, amelyek feladata általában az erőszakos szélsőségek nyomon követése, hanem az egyenlőséggel foglalkozó nemzeti szervekkel, a nyilvánosság független felügyeleti intézményeivel, a civil társadalmi szervezetekkel (köztük a vallási közösségekkel is), a szociális partnerekkel, a médiával és az egyetemekkel is. Az EGSZB készen áll arra, hogy saját szakértelmével hozzájáruljon az erőszakos szélsőségessegek leküzdésére irányuló közös uniós tervek kidolgozásához. A fellépéseknek nem csak az erőszakos szélsőségessegek látható és késői fázisait kell megcélolniuk, hanem a radikalizálódáshoz és aktivitáshoz elvezető kiváltó okokat és az azt támogató környezetet is.

2.1.10. Az EGSZB arra ösztönzi az összes tagállamot, hogy vegyék fontolóra a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 190. számú (2019-es) egyezményének haladéktalan ratifikálását, amely az első olyan nemzetközi szerződés, amely egyértelműen elítéli az erőszak és a zaklatás minden formáját a munka világában, ezzel pedig kihatással van a faji vagy nemi alapú, valamint minden egyéb típusú zaklatásra és megkülönböztetésre.

2.2. Az uniós jogszabályokon túl – a mindennapi életben megnyilvánuló rasszizmus elleni küzdelem fokozása

2.2.1. Az EGSZB üdvözlí, hogy a bűnüldöző hatóságok megkülönböztetés elleni küzdelemre helyezték a hangsúlyt. A bűnüldöző hatóságok minden nap az európai közösségekben dolgoznak, és kulcsszerepük lehet a rasszizmus, az idegengyűlölet és a megkülönböztetés elleni küzdelemben. Sajnos a személyzet oktatása és képzése általában nem terjed ki a demokráciára, az emberi jogok védelmére és a megkülönböztetésre. Bizonyos esetekben a bűnüldöző szervek munkatársai maguk is rasszista, idegengyűlölő és megkülönböztető attitűdöket formálnak, a legrosszabb esetben pedig olyan külső csoportokkal állnak kapcsolatban, amelyek népszerűsítik ezeket az eszméket. Üdvözljük az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) és az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL) által a képzési erőforrások és eszközök fejlesztése érdekében végzett munkát, de ez nem elég. Az oktatás és képzés potenciális kedvezményezettjeinek száma százazres nagyságrendű. Ezért nagymértékben meg kell erősíteni a nemzeti képzési intézményekkel folytatott együttműködést, és több forrást kell elkülöníteni az uniós és a nemzeti szintű képzésre. Az FRA és a CEPOL arra is bátoríthatja a nemzeti képzési intézményeket, hogy működjenek együtt a civil társadalmi szervezetekkel és az egyetemekkel annak érdekében, hogy a képzés tartalmát jobban hozzá lehessen igazítani a nemzeti sajátosságokhoz.

⁽⁴⁾ Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság jobban integrálja ezt a cselekvési tervet az európai digitális stratégiával.

2.2.2. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság elkötelezett a megkülönböztetés, valamint a foglalkoztatáshoz, az oktatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és a lakhatáshoz való hozzáférés terén tapasztalható egyenlőtlenségek leküzdése mellett, amit szakpolitikai és finanszírozási programokon keresztül kíván megvalósítani. Ezért üdvözlíjük a szociális jogok európai pillérére vonatkozó, az Európai Bizottság által előterjesztett cselekvési tervet, amely a reményeink szerint határozottan támogatni fogja a munkaerőpiaci egyenlőséget, többek között a faji vagy etnikai kisebbséghez tartozó személyek esetében. Abban is reménykedünk, hogy az uniós intézmények és a tagállamok a Covid19-világjárvány által teremtett nehéz gazdasági időkben is betartják társadalmi kötelezettségvállalásaikat.

2.2.3. Az EGSZB üdvözlí, hogy a Next Generation EU programot, a technikai támogatási eszközt és a 2021–2027 közötti általános költségvetést fel kívánják használni a társadalmi befogadás előmozdítására, a mindenkit megillető esélyegyenlőség biztosítására és a megkülönböztetés elleni küzdelemre. A Covid19-válság aránytalanul sújtotta a kiszolgáltatott és a kisebbségi csoportokba tartozó embereket, és szükségessé tette az infrastruktúra fejlesztését, valamint a munkaerőpiachoz, az egészségügyi és szociális ellátáshoz, a lakhatáshoz és a magas színvonalú, nem szegregált és inkluzív oktatási és képzési szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítását.

2.2.4. A Covid19-válság tovább súlyosbította a kiszolgáltatott és kisebbségi csoportok munkaerőpiaci helyzetét. A kisebbségi háttérű emberek nehézségekbe ütköznek a munkahelyek megszerzése során, és még ha van is munkahelyük, nehezen kapják meg az iskolai végzettségüknek és készségeiknek megfelelő fizetést. A nagymértékű elbocsátásokkal, valamint a munkakörülmények és a fizetés további romlásával járó világjárvány gazdasági hatása erősebben sújtja a kiszolgáltatott helyzetű és a kisebbségi csoportokat. Várjuk, hogy a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv hatékonyan kezelje a foglalkoztatás területén megnyilvánuló hátrányos megkülönböztetést.

2.2.5. A Covid19-válság negatívan hatott az oktatásra is. Az iskolák 2020-as bezárása – ami valószínűleg 2021-ben is folytatódni fog – megszakította az oktatási folyamatot, amely amúgy sem volt eléggé inkluzív. A kiszolgáltatott és kisebbségi csoportokba tartozó gyermekek és fiatalok már a világjárvány előtt is lemorzsolódtak az iskolából, vagy nem vettek részt teljeskörűen az oktatási folyamatban. Ha részt vettek az oktatásban, a kisebbségi háttérrel rendelkező gyermekek hátrányos megkülönböztetést és bántalmazást szenvedtek el, amit az Európai Bizottság javaslata nem ismer el teljes mértékben. Az iskolák nem csupán oktatási intézmények; az iskolákban és azok köré szerveződve számos szolgáltatást is nyújtanak, az étkeztetéstől kezdve az egészségügyi ellenőrzésen át és a szülők és a közösség által elkövetett bántalmazás megelőzéséig. Az online tanítás egy szükséghelyzeti megoldás volt. Sok esetben ez újabb akadályt gördített a kiszolgáltatott és kisebbségi csoportokba tartozó gyermekek elé, mivel nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel és az internetkapcsolattal. Amint újra meg lehet nyitni az iskolákat, közvetlen és határozott fellépésre van szükség a felzárkóztató oktatás és szolgáltatásnyújtás megkezdése érdekében. Az EGSZB várakozással tekint az Európai Bizottság 2021-re tervezett átfogó gyermekjogi stratégiájára is. Reméljük, hogy a stratégia rasszizmus és megkülönböztetés elleni fellépéseket is tartalmazni fog, de kapcsolódik majd olyan politikákhoz és erőforrásokhoz is, amelyek enyhíthetik a világjárvány negatív következményeit és az előidézett zavarokat.

2.2.6. Az EGSZB üdvözlí a radikalizálódással foglalkozó uniós információs hálózat munkáját, és reméli, hogy tovább támogatják és fejlesztik tevékenységeit, különösen az oktatás terén.

2.2.7. A Covid19 jelentős hatást fejtett ki az egészség terén. Tovább súlyosbodtak a kisebbségi faji vagy etnikai csoportba tartozó emberek által elszenvedett egészségügyi egyenlőtlenségek. Arra bátorítjuk az európai uniós egészségpolitikai platformot, hogy teljeskörűen foglalkozzon a faji vagy etnikai származáson alapuló egyenlőtlenségek csökkentésének kérdésével. Az EU-nak sokkal többet kell tennie annak biztosítása érdekében, hogy az uniós polgárok és lakosok magas színvonalú orvosi szolgáltatásokhoz jussanak a világjárvány alatt és után. Üdvözölni és ösztönözni kell az EU által annak érdekében tett erőfeszítéseket, hogy biztosítsa a hozzáférést a gyógyászati erőforrásokhoz, később pedig az oltóanyagokhoz. Azonban csak az EU és a tagállamok egészségügyi politikájának átfogó újragondolásával lehet közép- és hosszú távon megoldani a mindenkit megillető hozzáférés és minőség problémáját, különös tekintettel a kiszolgáltatott és kisebbségi csoportokra. Ez magában foglalja a szolgáltatások jobb finanszírozását, a közegészségügyi infrastruktúra fejlesztését minden régióban, különösen a szegényebb térségekben, az elsődleges egészségügyi szolgáltatások fejlesztését és a szolgáltatásnyújtásnak a betegek szükségletei és jogai köré történő központosítását.

2.2.8. Többet kell tenni a lakhatás terén. A javaslat szerint a lakásszektorbeli hátrányos megkülönböztetés erősíti a szegregációt, ami dominóhatást fejt ki az oktatási vagy foglalkoztatási lehetőségek tekintetében, a gyermekes családok esetében pedig jelentősen károsítja a gyermekek fejlődését. A Covid19-világjárvány rámutatott arra, hogy javítani kell a lakhatási feltételeken. A fertőzés és a betegség súlyos formáinak megelőzése nem csak az általános egészségügyi feltételektől, hanem a vízhez és a higiéniai infrastruktúrához való hozzáféréstől is függ. Prioritásként kell kezelni a szegregált lakhatást, különösen a szegényebb térségekben. Bár a kohéziós politika keretében rendelkezésre állnak források a nem szegregált lakhatást célzó fellépések támogatására, valamint az inkluzív és magas színvonalú általános szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítására, az viszont nem egyértelmű, hogy a nemzeti hatóságok és helyi önkormányzatok hajlandóak-e hívni ezeket a forrásokat.

2.3. Strukturális rasszizmus – az alapvető probléma kezelése

2.3.1. A sztereotípiák elleni küzdelemnek és a történelem tudatosításának kiemelkedő szerepe van abban, hogy egy rasszizmustól és megkülönböztetéstől mentes kontinens jöjjön létre. Újra az érdeklődés és cselekvés középpontjába kell helyezni a rasszizmus történelmi gyökereinek megismerését, különösen az oktatás területén. Üdvözljük az Európa Tanács által a történelem és a történelemoktatás terén végzett munkát. A rendelkezésre álló eszközök azonban nem épültek be a széles rétegeket elérő történelemoktatásba. Összehangoltabb és határozottabb lépéseket kell tenni ebbe az irányba. Uniós támogatással új tanterveket és új tankönyveket kell kidolgozni, és képzési programokat kell szervezni a tanárok és oktatók számára. A középfokú oktatás és a felsőoktatás szintjén elő kell mozdítani a közös európai történelem és örökség interdiszciplináris megközelítését. A rasszizmus és a megkülönböztetés elleni hatékony politika egyik alappillére, hogy a formális és nem formális oktatásra összpontosítanak.

2.3.2. A kreatív ágazat szerepe is nagyon fontos, mivel hidat képez a különböző társadalmi csoportok között. A befogadó társadalom alapját az empátia és a szolidaritás alkotja. Ezért üdvözljük, hogy a Kreatív Európa és más programok olyan projektekre összpontosítanak, amelyek célja az akadályok felszámolása, valamint az alulreprezentált és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi befogadásának és részvételének ösztönzése.

2.3.3. Időszerű és fontos szempont az újságírókkal folytatott együttműködés is. Támogatjuk az Európai Bizottság törekvését, hogy faji és etnikai sztereotípiákról szóló szeminárium-sorozatot fog kidolgozni, amelyen újságírók, civil társadalmi szervezetek és a faji vagy etnikai kisebbséghez tartozó személyek képviselői vesznek majd részt. Az EGSZB készen áll arra, hogy közreműködjön ebben a munkában.

2.3.4. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy dolgozzanak ki közös módszertant a releváns adatok gyűjtésére, beleértve az etnikai és faji származás szerinti bontásban szereplő adatokat is. A módszertannak követnie kell a rasszizmus, a faji megkülönböztetés, az idegengyűlölet és az ezekhez társuló intolerancia elleni 2002. évi ENSZ-világkonferencián és a durbani cselekvési programban meghatározott elveket – a népességstatisztikákban a lebontott adatgyűjtést a válaszadók kifejezett hozzájárulásával, önmeghatározásuk alapján és a magánélet védelmét szolgáló emberi jogi normákkal összhangban kell gyűjteni. Az EGSZB úgy véli, hogy az Alapjogi Ügynökség által az adatgyűjtés terén végzett munka nem elegendő, és hasonló erőfeszítéseket kell szervezni tagállami szinten.

2.3.5. Az EGSZB kiemeli a bevált gyakorlatok fontosságát a helyi szint (városok) és a városrészi/közösségi szint – ahol a strukturális rasszizmus összekapcsolódik a mindennapi élettel és munkával – bevonása tekintetében, azzal a céllal, hogy előmozdítsák a kultúrák közötti toleranciát.

2.4. A megvalósítás kerete: az uniós eszközök teljeskörű kihasználása

2.4.1. Az EGSZB csatlakozik az Európai Bizottsághoz, amikor arra ösztönzi valamennyi tagállamot, hogy dolgozzon ki és fogadjon el nemzeti cselekvési tervet a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen. Csak a tagállamok mintegy fele rendelkezik ilyen tervekkel, ami azt mutatja, hogy a tagállamok kormányai változó érdeklődést és elkötelezettséget tanúsítanak a téma iránt⁽⁵⁾. Az EGSZB várakozással tekint a 2021-ben esedékes nemzeti cselekvési tervek közös irányadó elveinek meghatározására, és készen áll arra, hogy közreműködjön ebben a munkában. A jelenlegi cselekvési tervben kiemelt szakpolitikai területek (a hátrányos megkülönböztetés elleni jogszabályok és az egyenlőséggel foglalkozó szervek szerepe; gyűlöletbeszéd és gyűlölet-bűncselekmények; a bűnüldöző hatóságok általi jogellenes profilalkotás; az új technológiák jelentette kockázatok; sztereotípiák és történelmi tudatosság; egyenlő hozzájárulás az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és a lakhatáshoz; az egyenlőséggel kapcsolatos szempontok érvényesítése nemzeti szinten; a regionális és helyi szintek bevonása; a rasszizmus elleni küzdelem finanszírozása; adatgyűjtés, párbeszéd a civil társadalommal) jól strukturáltak és átfogóak. Sajátos kérdés, hogyan lehet meggyőzni az összes uniós tagállamot, hogy vegyenek részt ebben az erőfeszítésben, és biztosítsák a különféle szervek, intézmények és szervezetek tevékenes együttműködését nemzeti szinten.

2.4.2. Az EGSZB reméli, hogy az üzleti szervezetek és egyes vállalatok tovább fogják fokozni erőfeszítéseiket, hogy befogadó munkakörnyezetet hozzanak létre és tartsanak fenn alkalmazottaik számára, nemre, faji vagy etnikai származásra, vallásra, életkorra, fogyatékosságra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélkül⁽⁶⁾. A befogadó munkakörnyezet magában foglalja a valódi szociális párbeszédet és a munkavállalók határozott képviselését is. Várjuk a 2021 májusában megrendezendő európai sokszínűségi charták hónapját, valamint az online eszközkészlet elindítását, amely segítséget nyújt majd a vállalatoknak belső sokszínűségük és sokszínűségi stratégiáik értékelésében.

⁽⁵⁾ Az FRA 2020. évi jelentése (2020. június, FRA) szerint 2019-ben 15 tagállam dolgozott ki terveket a rasszizmus, a faji/etnikai megkülönböztetés és a kapcsolódó intolerancia ellen: Belgium, Horvátország, Csehország, Finnország, Franciaország, Németország, Írország, Olaszország, Litvánia, Hollandia, Portugália, Szlovákia, Svédország és Spanyolország. Az Egyesült Királyságnak is volt cselekvési terve, de 2021. január 1-jén kilépett az EU-ból.

⁽⁶⁾ A javaslat szerint jelenleg 24 tagállamban léteznek sokszínűségi charták, több mint 12 000 aláíróval (vállalatok, közintézmények, nem kormányzati szervezetek, egyetemek, szakszervezetek), és a charták több mint 16 millió alkalmazottat fednek le.

2.4.3. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság kötelezettségvállalását, hogy biztosítani fogja, hogy a fenti okokból történő hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem és a hátrányos megkülönböztetés egyéb – például nem, fogyatékosságon, életkoron, valláson vagy szexuális irányultságon alapuló – formái elleni küzdelem szempontja valamennyi uniós szakpolitikába, jogszabályba és finanszírozási programba beépüljön.

2.4.4. A rasszizmus és megkülönböztetés elleni fellépések finanszírozása nagyvonalúnak tűnik. Magában foglalja a többéves pénzügyi keret, az új „Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek” program, a Horizont Európa program, valamint az új Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásait. Az eddigi tevékenységek általános értékelése alapján úgy tűnik, hogy a tagállamok kormányainak mérsékelt az érdeklődése a különböző forrásokhoz való hozzáférés, valamint a rasszizmus és a megkülönböztetés elleni küzdelem iránt. Az EGSZB úgy véli, hogy a költségvetési rendelkezések önmagukban nem elegendők, és ösztönzőkből álló rendszert kell létrehozni. A mérsékelt érdeklődés egyik fő oka az intézkedések érzékeny politikai jellege lehet, továbbá az, hogy a radikális vezetők, szervezetek és csoportok politikai mozgósítást folytatnak e fellépések ellen.

2.4.5. A rasszizmus és a megkülönböztetés ellen a külpolitika keretében történő küzdelem is prioritást jelent, különösen a Covid19-világjárvány által sújtott világban. Az EGSZB reméli, hogy az antirasszizmus, a megkülönböztetésmentesség és az egyenlőség értékeit a Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz a partnerországok kormányaival, civil társadalmi szervezeteivel és szociális partnereivel együttműködve teljes mértékben támogatni fogja ⁽⁷⁾.

2.5. Az EU pozitív intézkedései: odafigyelés és cselekvés

2.5.1. A marginalizálódás kockázatának kitett csoportok, például a kisebbségi faji vagy etnikai háttérrel rendelkező emberek demokratikus részvétele és képviselete Európa legtöbb részén még mindig nem kielégítő. Az EGSZB ezért üdvözlí az Európai Bizottság szándékát, hogy az európai demokráciáról szóló cselekvési terv keretében a részvétel javítása érdekében együtt kíván működni az európai politikai pártokkal, az európai választási együttműködési hálózattal és a civil társadalommal. Az EGSZB készen áll arra, hogy közreműködjön a munkában, valamint hogy bemutassa saját szemszögét, és rendelkezésre bocsássa szakértelmét. Az egyik prioritás a különféle jogi és adminisztratív kihívások, a hozzáférhetőség akadályainak és az intézményi nehézségeknek a megszüntetése, amelyekkel minden szinten szembesülnek azok az emberek, akik szerepet kívánnak vállalni a politikában. A másik prioritás a pártokkal folytatott együttműködés, amely arra ösztönözné őket, hogy sokszínűbb és befogadóbb politikai választókerületeket építsenek ki, és népszerűsítsék a kisebbségi háttérű vagy kiszolgáltatott csoportba tartozó vezetőket és jelölteket.

2.5.2. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság kötelezettségvállalását, hogy rendszeresen találkozni fog a rasszizmus elleni küzdelemben európai, nemzeti és helyi szinten aktív civil társadalmi szervezetekkel a rasszizmus elleni küzdelem terén elért eredmények áttekintése céljából. Az EGSZB készen áll arra, hogy részt vegyen a párbeszédben. Fontos, hogy ebbe a folyamatba vallási szereplőket is bevonjanak.

2.5.3. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság egy rasszizmus elleni küzdelemmel foglalkozó koordinátort tervez kinevezni. A koordinátor együtt fog működni a tagállamokkal, az Európai Parlamenttel, a civil társadalommal, a szociális partnerekkel és a tudományos körökkel a rasszizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos szakpolitikai válaszok megerősítése érdekében.

2.5.4. Az EGSZB várakozással tekint az Európai Bizottság rasszizmus elleni tervezett csúcstalálkozója elé. A csúcstalálkozó egybe fog esni a faji megkülönböztetés elleni küzdelem nemzetközi napjával, amelyre 2021. március 21-én kerül sor, és erről a napról az Európai Bizottság minden évben meg fog emlékezni.

2.5.5. Üdvözljük az Európai Bizottság által a sokszínűség előmozdítása, valamint a faji vagy etnikai származástól, illetve bőrszíntől függetlenül mindenki számára megkülönböztetésmentes és befogadó munkahely biztosítása érdekében végzett munkát, amely nagyon magas mércét állít a többi uniós intézmény működése elé.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁷⁾ HL C 110., 2019.3.22., 163. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Egyenlőségközpontú Unió: az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégia (2020–2025)

(COM(2020) 698 final)

(2021/C 286/22)

Előadó: **Ionuț SIBIAN**

Társelőadó: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.1.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.,
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	187/8/12

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli és támogatja az Európai Bizottság bátorságát az LMBTIQ-személyek esélyegyenlőségéről szóló stratégia (2020–2025) elfogadása tekintetében, amelynek célja, hogy európai szintű jogalkotási intézkedések elfogadása révén csökkentse az LMBTI-személyek ellen irányuló hátrányos megkülönböztetést és garantálja biztonságukat, illetve alapvető jogait az Európai Unió egész területén, ugyanakkor sürgeti a tagállamokat a stratégiában említett cselekvési tervek kidolgozására és nemzeti szintű végrehajtására.

1.2. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy a stratégia sikeressége érdekében az Európai Bizottságnak erős végrehajtási mechanizmust kell kidolgoznia, és rendszeresen nyomon kell követnie annak alkalmazását mind horizontális, mint vertikális szinten. E tekintetben az Európai Bizottságnak elő kell segítenie az európai és nemzetközi intézmények, a tagállamok, a civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek közötti széles körű párbeszédet.

1.3. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy célkitűzéseinek elérése érdekében az LMBTIQ-személyek esélyegyenlőségéről szóló stratégiát össze kell hangolni más európai stratégiákkal annak érdekében, hogy ágazatközi perspektívával rendelkezzen. Ilyen más stratégia például az áldozatok jogairól szóló stratégia, a nemi esélyegyenlőségi stratégia, az EU rasszizmus elleni cselekvési terve, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló stratégia és a gyermekjogi stratégia.

1.4. Az LMBTIQ-személyekkel szembeni megkülönböztetés egyik legégetőbb problémája a munkahelyen és a munkaerőpiachoz való hozzáférés terén megvalósuló megkülönböztetés. Ezért a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló (2000/78/EK⁽¹⁾) irányelvnek meg kell védenie a transznemű, a nem bináris, az interszexuális és a queer embereket az e területeken tapasztalható megkülönböztetéstől. Az EGSZB üdvözli továbbá, hogy az Európai Bizottságnak szándékában áll kiterjeszteni az irányelv alkalmazhatóságát a foglalkoztatáson kívüli területekre is, mivel ez hatékony intézkedés az LMBTIQ-személyekkel szembeni megkülönböztetés elleni küzdelemben.

1.5. Az LMBTIQ-személyek foglalkoztathatóságának javítása érdekében aktív foglalkoztatási politikákra van szükség, valamint a foglalkoztatási tervekbe be kell építeni az LMBTIQ-személyekre vonatkozó szempontokat. Az is elengedhetetlen, hogy a vállalatok rendelkezzenek az LMBTIQ-személyek esélyegyenlőségére vonatkozó tervekkel, hogy fel lehessen venni a harcot az LMBTIQ-személyek által a munkahelyen elszenvedett megkülönböztetés ellen. Az is fontos, hogy ezek a tervek tartalmazzanak konkrét intézkedéseket, eljárási szabályzatokat és eszközöket a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemhez.

⁽¹⁾ HL L 303., 2000.12.2., 16. o.

1.6. Annak érdekében, hogy az LMBTIQ-személyek ne kerüljenek társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetbe, mélyszegénységbe és ne legyenek társadalmilag kirekesztettek, a tagállamokat ösztönözni kell arra, hogy egészségügyi és szociális szolgáltatásokat, menedékhelyeket, segítő programokat és biztonságos helyeket biztosítsanak az olyan LMBTIQ-személyek számára, akik családon belüli erőszak, gyűlölet-bűncselekmények és gyűlöletbeszéd áldozataivá válnak, illetve az olyan LMBTIQ-fiatalok számára, akik családi támogatás nélkül maradtak stb.

1.7. Az EGSZB határozottan úgy véli, hogy valamennyi uniós tagállamnak meg kell tiltania az úgynevezett átnevelő gyakorlatokat, mivel ezek sértik az alapvető jogokat és kínzásnak minősülnek. Az Európai Bizottságnak támogatnia kell a tagállamokat abban, hogy a káros gyakorlatok valamennyi formáját betiltsák (ideértve az interszexuális személyekkel szembeni, orvosilag szükségtelen beavatkozásokat is), és megreformálják a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó jogszabályait, hogy azok megfeleljenek az önrendelkezés emberi jogi normáinak.

1.8. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy biztosítson finanszírozási forrásokat az LMBTIQ-személyekkel kapcsolatba lépő szakemberek képzéséhez, valamint ösztönözze a bevált gyakorlatok tagállamok közötti cseréjét. Ezenkívül európai finanszírozásra van szükség az orvosok, tanárok és egyéb szakemberek szakképzéséhez, hogy jobban megértsék az LMBTIQ-személyek sajátos körülményeit és szükségleteit. Egyébként az EUHealth4LGBTIQ kísérleti projekt képzési kézikönyveket biztosít az egészségügyi szolgáltatók számára, az Európai Bizottságnak pedig támogatnia kell a tagállamokat annak biztosításában, hogy ezek a képzések nemzeti szinten elérhetőek legyenek.

1.9. Ami a tagállamoknak nyújtott uniós költségvetésből történő finanszírozást illeti, véleményünk szerint az Európai Bizottságnak – az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkében szereplő megkülönböztetésmentességi elvvel összhangban, illetve az Alapjogi Chartában lefektetett alapvető jogok teljeskörű tiszteletben tartása mellett – be kell vezetnie egy erős mechanizmust e források tagállami felhasználásának felügyeletére. Ezt a felügyeletet mind előzetesen – egy sokszínűsége vonatkozó helyzetfeltárás révén –, mind pedig utólagosan el kell végezni, a 2021–2027-es finanszírozási időszakra vonatkozó közös rendelkezésekről szóló rendeletben foglaltaknak megfelelően.

1.10. Az Európai Bizottságnak vállalnia kell az Európai Unió szerződési örök szerepét, és fokoznia kell a releváns uniós jogszabályok alkalmazásának, illetve az Európai Unió Bírósága által hozott határozatok tagállami végrehajtásának garantálására irányuló erőfeszítéseit, különösen a 2004/38/EK irányelv⁽²⁾ és a menekültügyi jogszabályok tekintetében. Fontos továbbá, hogy a szabad mozgás és a határokon átnyúló helyzetek összefüggésében európai szinten egyértelmű, inkluzív és megkülönböztetésmentes rendelkezést fogadjanak el a „család” fogalmáról (ideértve a szivárványcsalád koncepcióját is), valamint arról, hogy az egyes közigazgatási vagy bírósági eljárásoktól függetlenül, minden tagállamban elismerik a transznemű személyek születési anyakönyvi kivonatait.

1.11. Az Európai Uniónak szerepet kell vállalnia az emberi jogok világszintű érvényesülésének előmozdításában úgy, hogy az kiterjedjen az LMBTIQ-személyek szabadságára és méltóságára is. E cél elérése érdekében az európai közösségnek együtt kell működnie nemzetközi és regionális intézményekkel a homoszexualitás általános dekriminalizálása és az LMBTIQ-személyek méltóságának és alapvető jogainak világszerte történő tiszteletben tartása érdekében.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy mind az európai, mind a nemzeti intézmények közpolitikai intézkedéseket léptessenek életbe az LMBTIQ-személyek védelme érdekében, hogy az egész Unióban tiszteletben tartsák az Alapjogi Chartában, valamint az Európai Unióról szóló szerződésben (EUSZ) rögzített értékeket, nevezetesen az emberi méltóságot, az egyenlőséget és az emberi jogokat, köztük a kisebbségekhez tartozó személyek jogait⁽³⁾. Az EGSZB támogatja az Európai Parlament állásfoglalását, amely az EU-t „az LMBTIQ-személyek szabadságát biztosító övezetté” nyilvánítja.

2.2. Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségétől (FRA) származó adatok⁽⁴⁾ azt mutatják, hogy az LMBTIQ-személyek olyan, kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportot alkotnak, amelynek mind az európai intézmények, mind a tagállamok nemzeti hatóságai részéről támogatásra van szüksége. Úgy véljük, hogy az LMBTIQ-személyek esélyegyenlőségéről szóló, a 2020–2025-ös időszakra vonatkozó stratégia az első lépést jelenti a szexuális irányultság, a nemi identitás/önkifejezés és a nemi jellemzők alapján történő megkülönböztetés elleni küzdelemben, valamint ahhoz, hogy az Európai Unió egész területe biztonságos helyé váljon az LMBTIQ-közösség számára.

⁽²⁾ HL L 158., 2004.4.30., 77. o.

⁽³⁾ Az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikke.

⁽⁴⁾ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf.

2.3. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság dokumentuma az interszekcionalitást több területet átfogó elvként alkalmazza: a szexuális irányultságot, a nemi identitást/önkifejezést és/vagy a nemi jellemzőket is figyelembe veszik az egyéb személyes jellemzők vagy identitások, mint a nem, a faji és etnikai hovatartozás, a vallás és meggyőződés, a fogyatékoság és az életkor mellett. A stratégia mindezt a Covid19-válság összefüggésébe is helyezi, amely aránytalanul érintette a kiszolgáltatott LMBTIQ-személyeket.

2.4. Ahhoz azonban, hogy az LMBTIQ-személyek esélyegyenlőségéről szóló, a 2020–2025-ös időszakra vonatkozó stratégiát hatékonyan és eredményesen végre lehessen hajtani az Európai Unióban, az Európai Bizottságnak létre kell hoznia egy mechanizmust a stratégia működőképessé tételéhez és nyomon követéséhez annak ellenőrzésére, hogy végrehajtották-e a stratégiát, és ha igen, milyen mértékben. E tekintetben az Európai Bizottságnak évente ellenőriznie kell, hogy az európai intézmények és a tagállamok végrehajtották-e a stratégiában említett kulcsfontosságú prioritásokat, és ha igen, milyen mértékben. Ezt az értékelést a tagállamokkal és a szervezett civil társadalommal konzultálva kell elvégezni.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az LMBTIQ-személyek ellen irányuló hátrányos megkülönböztetés

3.1.1. A hátrányos megkülönböztetés az LMBTIQ-személyeket az életük minden szakaszában érinti. A gyerekeket, a fiatalokat, továbbá az LMBTIQ-családok vagy az egy LMBTIQ-taggal rendelkező szivárványcsaládok gyermekeit már korai életkortól kezdve gyakran stigmatizálják, hátrányos megkülönböztetés és agresszió célpontjává téve őket, ami kihat a tanulási teljesítményükre és munkaerőpiaci kilátásaikra, mindennapjaikra, valamint az egész családjuk jóllétére. Ezért kiterjedtebb és hatékonyabb gyermekvédelmi intézkedésekre van szükség, különösen az oktatás területén, az LMBTIQ-személyek által elszenvedett megkülönböztetés felszámolása érdekében.

3.1.2. Az LMBTIQ-személyekkel szembeni megkülönböztetés egyik legsürgetőbb problémája a munkahelyen⁽⁹⁾ és a munkaerőpiachoz való hozzáférés tekintetében megvalósuló megkülönböztetés. Ezért a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló irányelvnek meg kell védenie a transznemű, a nem bináris, az interszexuális és a queer embereket az e területeken tapasztalható megkülönböztetéstől. Az EGSZB üdvözlí továbbá, hogy az Európai Bizottságnak szándékában áll kiterjeszteni az irányelv alkalmazhatóságát a foglalkoztatáson és a szakképzésen kívüli területekre is, mivel ez hatékony intézkedés az LMBTIQ-személyekkel szembeni megkülönböztetés elleni küzdelemben.

3.1.3. Ami a munkahelyi megkülönböztetést illeti, különös figyelmet kell fordítani a transznemű személyekre, mivel társadalmi kihívásokkal szembesülnek (például: a tényleges és a jogi helyzet közötti eltérés a legtöbb tagállamban a személyazonossági okmányok megváltoztatására irányuló bonyolult eljárások, az orvosi eljárások hiánya, az előítéletek miatt stb.). Ezek a társadalmi kihívások munkahelyi zaklatáshoz, elbocsátáshoz, és általában számos problémához vezethetnek már a munkakereséstől kezdve.

3.1.4. Hangsúlyozzuk, hogy az Európai Uniónak cselekvési irányvonalakat kell kialakítania az aktív foglalkoztatási politikák terén azzal a céllal, hogy a tagállamok és a nemzeti hatóságok olyan nemzeti foglalkoztatási terveket dolgozzanak ki, amelyek egyedi intézkedéseket tartalmaznak az LMBTIQ-személyekre vonatkozóan, és korlátozzák a munkaerőpiaci hozzáférés hiányának hatásait, amelyek ezeket a személyeket strukturális szinten érintik.

3.1.5. Az EGSZB szerint mindenképpen ki kell bővíteni a foglalkoztatás terén alkalmazott egyenlő bánásmódra vonatkozó európai szabályozást, hogy integrálni lehessen a transzneműeket, valamint a nem bináris, interszexuális és queer személyeket, illetve hogy az összes LMBTIQ-személyt megvédjék a szexuális irányultságon, a nemi identitáson és önkifejezésen, valamint a nemi jellemzőkön alapuló, foglalkoztatás terén megvalósuló megkülönböztetéstől.

3.1.6. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy az egyenlő bánásmódról szóló irányelvet a munkán és a szakképzésen túl más területekre is kiterjesszék. Ebben a tekintetben úgy véljük, hogy támogatni kell az Európai Bizottság Tanácsához intézett, a javaslat elfogadására irányuló kérését, hogy orvosolhatók legyenek az uniós jog által a szexuális irányultságon, a nemi identitáson/önkifejezésen, a nemi jellemzőkön és a családi csoporton alapuló megkülönböztetés elleni védelem terén meglévő hiányosságok.

3.1.7. Az EGSZB támogatja az európai intézmények tagállamokhoz intézett, arra irányuló felhívását, hogy ratifikálják a munkahelyi erőszak és zaklatás felszámolásáról szóló 190. számú ILO-egyezményt, amely utal a biológiai vagy társadalmi nemük miatt az egyének ellen irányuló elfogadhatatlan viselkedésformákra és gyakorlatokra, valamint iránymutatást ad a

⁽⁹⁾ A munkahelyeken az LMBTIQ-személyek továbbra is megkülönböztetéssel néznek szembe a munkaerő-felvétel és a munkavégzés során, illetve a karrierjük befejezésekor, ami ellentétes az e területet egyértelműen szabályozó uniós jogszabályokkal. Sok LMBTIQ-személy már a tisztességes és stabil állások keresése során is akadályokba ütközik, aminek hatására növekszik a szegénység, a társadalmi kirekesztettség és a hajléktalanság kockázata.

kormányoknak és a szociális partnereknek arra vonatkozóan, hogy hogyan találhatnak eszközöket a megkülönböztetés ilyen formáinak megelőzésére és kezelésére. Minden szinten zajló kollektív tárgyalások és kollektív szerződések segítségével célzott munkahelyi intézkedéseket lehet kialakítani, illetve végre lehet hajtani az európai szociális partnerek által aláírt, a munkahelyi erőszak felszámolására irányuló autonóm megállapodást is.

3.1.8. Tekintettel arra, hogy az LMBTIQ-személyek hátrányos megkülönböztetésben részesülnek abban a térben, ahol a legnagyobb biztonságban kellene érezniük magukat, nevezetesen a családi környezetben, az LMBTIQ-közösség számos tagja válik végül hajléktalanná, különösen a fiatalok. Számos tagállamban a hatóságok nem képesek szociális és egészségügyi szolgáltatásokat nyújtani az ilyen kiszolgáltatott személyek támogatására. Ezért alapvető fontosságú, hogy az LMBTIQ-személyek számára biztonságos menedékhelyeket és egészségügyi szolgáltatásokat biztosítsunk annak érdekében, hogy integrálódhassanak a társadalomba, és stabil és biztonságos munkahelyet találhassanak.

3.1.9. A közös európai menekültügyi rendszer reformjára irányuló európai bizottsági javaslatok mellett alapvető fontosságú, hogy az Európai Unió forrásokat biztosítson a bírák, ügyészek, határőrök, illetve a bevándorlással foglalkozó szakemberek és tolmácsok számára, hogy képzésben részesüljenek a veszélyeztetett helyzetben lévő nemzetközi védelmet kérelmezők, köztük az LMBTIQ-személyek sajátos igényeinek megértése érdekében.

3.1.10. Ebben a tekintetben az EGSZB elengedhetetlennek tartja a migránsok visszaküldésére irányuló politikák alkalmazásának korlátozását az EU határain, figyelembe véve azt a tényt, hogy sokan közülük szexuális irányultságon, nemi identitáson/önkifejezésen és nemi jellemzőkön alapuló üldöztetés elől menekülnek származási országukból. Ha anélkül küldik őket vissza, hogy lehetőséget biztosítanak számukra a nemzetközi védelem kérelmezésére, az sérti a legalapvetőbb emberi jogokat, a nemzetközi szerződéseket és bizonyos esetekben a nemzetközi védelemre vonatkozó nemzeti jogszabályokat.

3.1.11. Véleményünk szerint az Európai Bizottságnak fontolóra kell vennie a transzneműek nemi önrendelkezési jogának elismerését, ezáltal megfelelően az emberi jogok tiszteletben tartására vonatkozó legmagasabb szintű nemzetközi normáknak, és előmozdítva azok tagállamokon belüli és nemzeti hatóságok általi elismerését annak érdekében, hogy a transznemű személyek elismertethessék identitásukat anélkül, hogy harmadik félnek bizonyítania kellene azt.

3.1.12. Az Európai Bizottságnak nyomon kellene követnie, hogy a transznemű személyek mennyire jutnak hozzá a nemet megerősítő kezeléssel kapcsolatos egészségügyi ellátáshoz, és együtt kell működnie a tagállamokkal, hogy az ezzel kapcsolatos nemzeti kapacitáshiányok kezelése érdekében teljes mértékben kihasználják a határokon átnyúló uniós egészségügyi ellátás lehetőségeit.

3.1.13. Az Európai Bizottságnak ösztönöznie kell a tagállamokat, hogy fogadjanak el nemzeti szintű stratégiákat a szexuális úton terjedő betegségek felügyeletére, ellenőrzésére és megelőzésére. Ezen a területen az is elengedhetetlen, hogy kiemeltként kezeljék az egészségügyi szakemberek számára biztosított finanszírozási forrásokat, és az Egészségügyi Világszervezet (WHO) ajánlásaival, valamint a betegségek és az egészséggel kapcsolatos problémák nemzetközi statisztikai osztályozásának 11. kiadásával (ICD-11) összhangban a képzésekben történő részvételüket. Ezen túlmenően alapvető fontosságú, hogy a tagállamok ösztönözzék a tapasztalatok és gyakorlatok cseréjét a különböző tagállamok szakosodott egészségügyi szakemberei között.

3.1.14. A tagállamokat arra kell ösztönözni, hogy tiltsák be az EU-ban az „átnevelési terápiát”, amely megalázó gyakorlatként számos káros következménnyel jár az LMBTIQ-személyek fizikai és mentális egészségére. Emellett a tagállamokat olyan jogalkotási intézkedések elfogadására kell ösztönözni, amelyek tiltják az „interszexuális személyek csonkítását”. Ez biztosítaná azt a jogot, hogy az interszexuális személyek maguk dönthessenek arról, hogy egy adott nem választása esetén kívánják-e orvosi beavatkozások alá vetni magukat, vagy sem, és az e szabálytól való eltérés csak sürgős orvosi beavatkozásokkal összefüggésben engedhető meg, ha az interszexuális személy élete veszélyben van.

3.1.15. Az Európai Unió finanszírozási programjait szorosan össze kell kapcsolni az EUSZ 2. cikkében rögzített uniós értékek tiszteletben tartásával, és ettől kell függővé tenni. Emellett a nagy projekteket illetően a tagállamok számára elő kell írni, hogy az uniós alapokból finanszírozott projektek esetében végezzenek hatásvizsgálatot a kiszolgáltatott csoportokra, köztük az LMBTIQ-személyekre vonatkozóan. Ezért tagállami szinten az uniós finanszírozáshoz sokszínűségi ellenőrzésről kell gondoskodni, amelyet a helyi vagy központi nemzeti hatóságok és civil szervezetek képviselőiből álló független bizottság végez el⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Ezen intézkedés végrehajtása érdekében szakértői testületet kell létrehozni annak értékelésére, hogy a tagállamok által végrehajtott projektek milyen mértékben segítik a kiszolgáltatott csoportokat, köztük az LMBTIQ-közösséget. Emellett egy európai szinten létrehozott értékelő táblázat alapján előzetes és utólagos elemzést is végezni kell az európai alapokból finanszírozott projektek végrehajtásáról.

3.1.16. Az uniós finanszírozási programok keretében elvégzett sokszínűségi ellenőrzés lefolytatására felkért szakértők képzése céljából be kell vezetni egy európai szinten kidolgozott képzési programot a készségek fejlesztése és a tagállamok arra történő ösztönzése érdekében, hogy osszák meg az uniós finanszírozási programok kiszolgáltatott csoportokra, köztük az LMBTIQ-közösségre gyakorolt hatásaival kapcsolatos bevált gyakorlatokat. Ezen intézkedés EU-szerte történő végrehajtásához európai bizottsági szintű felügyeleti mechanizmust kell létrehozni.

3.1.17. A tagállamokat ösztönözni kell arra, hogy hajtsanak végre olyan nemzeti oktatási és figyelemfelkeltő kampányokat és programokat, amelyekkel csökkenteni lehet, illetve fel lehet számolni az eltérő szexuális irányultságú és nemi identitású személyekkel szembeni megkülönböztetést. Ennek érdekében a nemzeti hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a megkülönböztetés, az előítéletek és a sztereotípiák megelőzése érdekében a kötelező nemzeti iskolai tantervek tartalmazzanak információkat az emberi jogokra, többek között a szexuális irányultságra, a nemi identitásra és önkifejezésre vonatkozóan. Ezenkívül az általános és középiskoláknak átfogó szexuális oktatást kell nyújtaniuk, amelynek keretében a gyermekek és a serdülők elsajátítják az egészségesebb életvitel és az egyenrangú felek közötti kapcsolatok kialakításához szükséges ismereteket és készségeket.

3.2. Az LMBTIQ-személyek biztonságának garantálása

3.2.1. Tudatában vagyunk annak, hogy számos tagállamban zajlottak a nemzeti alkotmány módosítására irányuló népszavazások azzal a céllal, hogy korlátozzák az LMBTIQ-személyek jogait, vagy megbejégyezzzék az ilyen embercsoportokat a lakosság körében. Tekintettel arra, hogy az Európai Unió egész területén határokon átnyúlóan áramlik az információ, a tagállamoknak biztosítaniuk kell az állami finanszírozás átláthatóságát az ilyen népszavazásokban részt vevő valamennyi szereplő tekintetében.

3.2.2. Az EGSZB támogatja azt a kezdeményezést, amelynek célja, hogy az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdése szerinti „uniós bűncselekmények” közé bekerüljön a többek között az LMBTIQ-személyek ellen irányuló gyűlölet-bűncselekmény és gyűlöletbeszéd is. Ezért az Európai Bizottságnak európai szintű tájékoztató és figyelemfelkeltő intézkedéseket kell elfogadnia e kérdéssel kapcsolatban. Az Európai Bizottságnak kommunikációs kampányt kellene indítania e tendencia és a hozzá kapcsolódó magatartások ellensúlyozása érdekében, elősegítve a valamennyi polgárral szembeni egyenlő bánásmódot. Azt javasoljuk, hogy ezt a kampányt európai szinten indítsák el, és hogy az helyi szinten kezelje az egyes tagállamokban tapasztalt problémákat. Ezeket a kezdeményezéseket be kell építeni a demokráciára vonatkozó uniós cselekvési terv keretébe. Emellett valamennyi európai ország vállalta, hogy adatokat gyűjt az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) számára a gyűlölet-bűncselekményekről, ezeket az adatokat pedig fel lehet használni ennek keretében.

3.2.3. Ezenfelül az Európai Bizottságnak a tagállamokkal együttműködve számos intézkedést kellene elfogadnia az álhírek és a félretájékoztatás, valamint a gyűlöletbeszéd elleni küzdelem érdekében, mind az online, mind az offline térben. E tekintetben az Európai Bizottságnak ki kell dolgoznia egy mechanizmust az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv megfelelő, tagállami szintű végrehajtásának nyomon követésére, de egy európai jogi keretet is be kell vezetnie az álhírek és a félretájékoztatás elleni küzdelem megkönnyítése érdekében.

3.2.4. Az online környezetben folytatott gyűlöletbeszéd elleni küzdelem szempontjából rendkívül biztatónak tartjuk a Facebook, a Microsoft, a Twitter és a YouTube által aláírt, a jogellenes online gyűlöletbeszéddel szembeni fellépést szolgáló magatartási kódex népszerűsítésére és végrehajtására irányuló európai bizottsági intézkedéseket. Az ilyen típusú eszközt – a gyűlöletbeszéddel szembeni fellépést szolgáló magatartási kódexet – tagállami szintű ajánlásként kell végrehajtani mind az online, mind az audiovizuális térben, hogy biztonságos teret lehessen teremteni az LMBTIQ-személyek, valamint más olyan kiszolgáltatott csoportok számára, akik könnyen válhatnak online zaklatás vagy gyűlöletbeszéd tárgyává ⁽⁷⁾.

3.2.5. Az LMBTIQ-személyek esélyegyenlőségéről szóló, a 2020–2025-ös időszakra vonatkozó stratégiát össze kell kapcsolni az áldozatok jogairól szóló, a 2020–2025-ös időszakra vonatkozó stratégiával, hogy a szexuális kisebbségekhez tartozó személyek bizalommal jelenthessék be az ellenük elkövetett gyűlölet-bűncselekményeket. Ezért elengedhetetlen a rendőrtisztek, ügyvédek és bírák folyamatos szakmai képzésének biztosítása a gyűlölet-bűncselekmények, előítéletek és sztereotípiák terén, valamint az együttműködés az LMBTIQ-személyeket e területen támogató nem kormányzati szervezetekkel.

⁽⁷⁾ A magatartási kódexeket az egyenlőségre, az emberi jogokra, a sokszínűsége és a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó uniós értékek alapján kell megalkotni, létre kell hozni e munkaeszköz végrehajtásának és alkalmazásának ellenőrzésére szolgáló szakértői csoportot, és ebbe a folyamatba be kell vonni azokat a civil társadalmi szervezeteket is, amelyek tevékenységi köre kiterjed az emberi jogok és a kiszolgáltatott csoportok védelmére.

3.2.6. A Covid19-világjárvány megmutatta, hogy a legtöbb tagállam nincs kellőképpen felkészülve arra, hogy sürgősségi vagy rövid távú menedéket nyújtson az olyan LMBTIQ-személyeknek, akik vagy családon belüli erőszak áldozataivá válnak, különös tekintettel a transznemű személyekre, vagy akiket saját családjuk támad meg. Így a menedékhelyek, a biztonságos lakhelyek és a segítségnyújtó központok építéséhez, valamint az integrált segítségnyújtási szolgáltatások biztosításához a nemzeti hatóságok és a nem kormányzati szervezetek együttműködésére, valamint uniós finanszírozásra van szükség.

3.3. Az LMBTIQ-személyeket befogadó társadalmak építése

3.3.1. Az európai jogszabályok valamennyi tagállamban történő helyes és egységes alkalmazása érdekében az Európai Bizottságnak vállalnia kell az európai uniós jog örök szerepét, ahogy azt az európai jogi aktusok és az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata is lefekteti. Fokoznia kell az erőfeszítéseit és kiterjedt mechanizmusokat kell kidolgoznia ahhoz, hogy nyomon kövesse, hogy a nemzeti jogban és a nemzeti hatóságok gyakorlataiban miként lehet alkalmazni az európai jogot és az Európai Unió Bíróságának határozatait.

3.3.2. Ami a szabad mozgáshoz való jogot, az európai jog egyik pillérét illeti, az Európai Bizottságnak olyan nyomkövetési mechanizmust kell kidolgoznia, amely biztosítja, hogy a 38/2004/EK irányelv által biztosított jogokat, különösen a szabad mozgáshoz és élethez való jogot, valamennyi európai polgár és családjuk – köztük a szívtárgyszaládok – tekintetében elismerjék az egész Unióban.

3.3.3. Annak érdekében, hogy valamennyi LMBTIQ-személy élvezhesse az Európai Unión belüli szabad mozgáshoz való jogot, kérjük az Európai Bizottságot, hogy egyfelől dolgozzon ki egy olyan szabályozási keretet, amely szerint a „család” fogalma önálló és a tagállamok nemzeti jogától független, különösen a határokon átnyúló helyzetekben, másrészt pedig biztosítsa, hogy a közigazgatási vagy bírósági eljárást követően kicserélt születési anyakönyvi kivonatokat a szabad mozgás keretében valamennyi tagállamban elismerjék. Az Európai Bizottságnak együtt kell működnie a tagállamokkal abban, hogy megkönnyítsék a transznemű szülők jogilag elismert nemi identitása szerinti rokoni nyilvántartásba vételét, hogy megvédjék ezeket a családokat a nemkívánatos kirekesztéstől, a hátrányos megkülönböztetéstől és az erőszaktól.

3.4. Az LMBTIQ-személyek esélyegyenlőségéért való fellépés irányítása világszerte

3.4.1. Az európai intézményeknek belső és külső intézkedéseik keretében egyaránt vállalniuk kell az alapvető emberi jogok garantálójának és védelmezőjének szerepét. Ahhoz, hogy ez teljesüljön, együtt kell működni más regionális és nemzetközi intézményekkel, mint például az Európa Tanáccsal és az Egyesült Nemzetek Szervezetével annak érdekében, hogy az LMBTIQ-személyek és emberi jogi aktivisták számára biztosítsák a megérdemelt biztonságot és esélyegyenlőséget. Az is fontos, hogy a tagjelölt vagy potenciális tagjelölt országokban az Előcsatlakozási Támogatási Eszközön keresztül az LMBTIQ-személyek ellen irányuló erőszak, gyűlölet és megkülönböztetés elleni küzdelmet célzó intézkedések támogatása mellett az európai intézmények a harmadik országoknak nyújtott finanszírozás terén a külső intézkedéseik keretében is bevezessék ezeket a kritériumokat.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Cselekvési terv az integrációról és a befogadásról a 2021–2027-es időszakra

(COM(2020) 758 final)

(2021/C 286/23)

Előadó: **Paul SOETE**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.1.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	205/1/9

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB örömmel veszi tudomásul, hogy az Európai Bizottság integrációról és befogadásról szóló cselekvési terve (a továbbiakban: cselekvési terv) része az új migrációs és menekültügyi paktumban meghatározott, a migrációval kapcsolatos kihívások kezelésére irányuló átfogó válasznak.

1.2. A cselekvési tervnek a korábbi cselekvési tervhez képest bővült a hatóköre: 2016-os elődjétől eltérően az új cselekvési terv nemcsak a migránsokra, hanem a „migráns háttérű” uniós polgárokra is kiterjed. Jóllehet az integráció a polgárok e kategóriája számára – ahogy valamennyi polgár és lakos számára is – nagyon fontos, ez kevésbé célzott intézkedésekhez vezethet, mivel az újonnan érkezők más problémákkal szembesülnek, mint a második és harmadik generációs migránsok.

1.3. Az integrációt és befogadást segítő eszközök főként a nemzeti, regionális és helyi hatóságok kezében vannak. Az uniós szintű fellépés kiegészítő jellegű, célja pedig az együttműködés előmozdítása, megkönnyítése és koordinálása. Ebből adódóan a cselekvési terv nem tartalmaz tagállamoknak szóló globális vagy egyedi célkitűzéseket, csak ajánlásokat. A jelenlegi helyzetre és a világjárvány hatására tekintettel fennáll annak a kockázata, hogy ezek az integrációs kérdések hátrébb kerülnek a prioritások rangsorában.

1.4. A cselekvési terv minden olyan szakpolitikai területet érint, amely lényeges az újonnan érkező migránsok társadalmi-gazdasági és politikai integrációja szempontjából, és áttekintést nyújt a különböző területeken elindított azon európai kezdeményezésekről, amelyek hatást gyakorolhatnak a migrációra és az integrációra. Az EGSZB rámutat arra, hogy a tényleges kihívást e szakpolitikák megvalósítása jelenti.

1.5. Az EGSZB támogatja a cselekvési tervben a fő ágazati területeken javasolt célkitűzéseket. Rá kíván azonban mutatni arra is, hogy ezek inkább példák a lehetséges intézkedésekre, mintsem mérhető célok. Emiatt úgy tűnik, tényleges végrehajtásuk a nyomonkövetési folyamatától függ, amelynek bevezetése azonban még várat magára. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy vezesse be a cselekvési terv végrehajtásának folyamatos nyomon követését.

1.6. A 2016-os cselekvési tervvel összehasonlítva a cselekvési terv több figyelmet fordít általában véve az integráció nemi dimenziójára. A nemi vonatkozásokat az ágazati területekre vonatkozó különböző részekben is ki kellene emelni.

1.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az általános értelemben vett munka értékének a cselekvési terv vezérfonalának kell lennie, mivel a munka minden különböző formájában az integráció és a személyes fejlődés kulcsfontosságú szempontja.

1.8. A cselekvési terv áttekintést nyújt az egyes ágazati területeken rendelkezésére álló összes finanszírozási eszközről. Úgy tűnik azonban, hogy ezeket az eszközöket a támogatással foglalkozó szakértők számára tervezték, és az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság könnyítse meg a finanszírozáshoz való hozzáférést, például egy külön erre a célra szolgáló integrációs eszköz létrehozásával. Az EGSZB emellett attól is tart, hogy az integráció finanszírozása fokozatosan hátrébb fog csúszni a prioritási listán.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozza általában véve a civil társadalom fontosságát a helyi életmódba való beilleszkedés szempontjából, valamint a szakszervezetek és a munkáltatói érdekképviselői szervezetek konkrét szerepét.

2. Háttér

2.1. Az integrációról és a befogadásról szóló, 2021–2027-es időszakra vonatkozó cselekvési terv az új migrációs és menekültügyi paktumban meghatározott, a migrációval kapcsolatos kihívások kezelésére irányuló átfogó válasz részét képezi. Az integrációról szóló 2016-os cselekvési tervre épül, és aktualizálja annak kötelezettségvállalásait. Az azonos időszakra vonatkozó többéves pénzügyi kerettel összhangban hét évre szól, féléves értékelését pedig 2024-re irányozták elő.

2.2. A cselekvési tervre a végzettség, a foglalkoztatás, a szegénység és a lakhatási körülmények tekintetében a migránsok és a helyiek között fennálló szembetűnő különbségek miatt van szükség. E különbség szemléltetésére hadd említsünk meg egy számadatot: a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET-fiatalok) fiatal migránsok (18 és 24 év közöttiek) százalékaránya az EU-ban 21 %, szemben a helyi fiatalok 12,5 %-os értékével. A nemek között is lényeges különbség áll fenn: az e kategóriába tartozó fiatal migráns lányok százalékaránya 25,9 %⁽¹⁾.

2.3. A Covid19-világjárvány felhívta a figyelmet a migránsok egészségügyi ellátáshoz való hozzáférése terén fennálló, mélyen gyökerező egyenlőtlenségekre, amelyek az egész társadalom számára veszélyt hordoznak. Arra is rávilágított, hogy a migránsok nagyobb valószínűséggel dolgoznak olyan munkakörökben, amelyek szoros, személyek közötti érintkezést igényelnek, és emiatt jobban ki vannak téve a Covid19 veszélyének.

2.4. A migránsok teljeskörű munkaerőpiaci integrációja hatalmas gazdasági előnnyel járna a nemzeti jólét, ezen belül pedig a nemzeti nyugdíjpénztárak és az adóbevételek szempontjából⁽²⁾. Ez mindenki számára előnyös, mivel a teljeskörű integráció a migránsok javát is szolgálja azáltal, hogy hozzáférést biztosít számukra a fogadó ország jóléti rendszeréhez.

2.5. A cselekvési terv az összes uniós befogadási politikára egységesen alkalmazandó általános alapelvek és értékek összességére vonatkozik, és hivatkozik a szociális jogok európai pillérére is.

2.6. A cselekvési tervben szereplő konkrét intézkedések a következő négy ágazati területet érintik: oktatás és képzés, foglalkoztatás és készségek, egészségügy, valamint lakhatás. A cselekvési terv e területek mindegyike tekintetében azonosítja az integráció hiányosságait. Ezeket az intézkedéseket a következő horizontális intézkedések egészítik ki: erős partnerségek kiépítése, a különféle finanszírozási lehetőségek bővítése, a befogadó társadalommal való kapcsolatok előmozdítása, az új technológiák és a digitális eszközök fokozott használata, valamint az integráció terén elért előrehaladás nyomon követése.

2.7. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a cselekvési terv magára az integrációs folyamatra, nem pedig az EU-ba való belépésre összpontosít. Ennek ellenére hangsúlyozni kívánja, hogy a családegyesítés kérdése továbbra is a jogszerű és társadalmi integráció fontos tényezője.

3. Általános megjegyzések

3.1. A jelenlegi terv a 2016-os tervtől eltérően nemcsak a migránsokkal, hanem a „migráns háttérű uniós polgárokkal” is foglalkozik. Az EGSZB tudomásul veszi a tágabb hatókört, mivel az integrációs szempontok a polgárok e második kategóriája, továbbá valamennyi polgár és lakos szempontjából is fontosak; ez előmozdítja az európai életmódot, amelyben a jogok és a beilleszkedési szükségletek felelősségi körökkel is összekapcsolódnak.

⁽¹⁾ Európai Bizottság, *Cselekvési terv az integrációról és a befogadásról a 2021–2027-es időszakra*, 5. o.

⁽²⁾ U.o., 2. o.

3.2. Ennek ellenére az EGSZB attól tart, hogy a cselekvési terv tágabb hatóköre kevésbé célzott – és ennek következtében kevésbé eredményes – intézkedésekhez vezethet. Az újonnan érkezők más problémákkal szembesülnek, mint a második és harmadik generációs migránsok. Ezen túlmenően a második és harmadik generációs migránsok szociális szükségleteinek migrációs és integrációs politikákba való beépítése azzal a kockázattal jár, hogy megbélyegzik őket, és állandósul a rasszizmus.

3.3. Az Európai Bizottság cselekvési terve jó áttekintést nyújt azokról a különböző területeken tett európai kezdeményezésekről, amelyek hatással vannak a migrációra és az integrációra. A dokumentum minden lényeges szakpolitikai területre kitér, amely az újonnan érkezett migránsok társadalmi-gazdasági és politikai integrációjához szükséges. Azon alapok rendelkezésre állását, illetve az olyan intézményekkel és szervezetekkel való partnerségeket is tárgyalja, amelyek megkönnyíthetik az integrációt.

3.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy e szakpolitikák mellett továbbra is a munka az integráció egyik fő hajtóereje, ennél fogva azt az egész tervben központi elemként kell védeni és előmozdítani.

3.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a tényleges kihívások e szakpolitikák megvalósításában rejlenek. Például ha el is ismerik a migránsok korábbi képzéseit, a munkáltatók vonakodva veszik fel őket, mivel nem bíznak készségeik szintjében. Láthatóan ez a helyzet a közel-keleti és észak-afrikai régióból, valamint a Dél- és Közép-Ázsiából érkező migránsok esetében.

3.6. A regionális és helyi önkormányzatok, a civil társadalom, a migránsok és szervezeteik uniós integrációs és befogadási politikákba való bevonásának megerősítésére vonatkozó elkötelezettség az új cselekvési terv pozitív vonása. Az EGSZB megállapítja, hogy a civil társadalomnak a szakszervezeteket és a munkáltatói érdekképviseleti szervezeteket is fel kell ölelnie.

3.7. A cselekvési terv nagyon helyesen elismeri a nemzeti, regionális és helyi kormányzatok integrációs politikákban betöltött jelentőségét, és előmozdítja azok együttműködését. Megjegyzendő, hogy az integrációs eszközök többsége valójában e kormányzatok kezében van. Az uniós szintű fellépés kiegészítő jellegű, célja pedig az együttműködés előmozdítása, megkönnyítése és koordinálása, ha az hasznos. Ebből adódóan a cselekvési terv nem tartalmaz a tagállamoknak szóló általános vagy egyedi célkitűzéseket, csak ajánlásokat.

3.8. Mivel a szöveg nem kötelező érvényű, és nemzeti szinten végső soron a tagállamok felelősek az integrációs politikákért, az EGSZB hangsúlyozza, hogy az uniós tagállamok részéről világos elkötelezettségre és megfelelő fórumok létrehozására, ezen belül rendszeres találkozókra van szükség a szakpolitikák összehangolásához és az előrehaladás értékeléséhez.

3.9. Az Európai Bizottság egyértelműen meghatározza, mit kíván elérni az egyes területeken. Az EGSZB támogatja a diagnózist és a javasolt eredményeket, de megállapítja, hogy hiányoznak az egyértelmű általános, illetve az egyes intézkedésekhez kapcsolódó célértékek. Úgy tűnik, a végrehajtás eredményessége a nyomonkövetési folyamattól függ, amelyet be kellene vezetni.

3.10. Az EGSZB a SOC/649. sz. véleményben (Új migrációs és menekültügyi paktum) ⁽³⁾ érdeklődését fejezte ki az integrációs intézkedések támogatásának mértékével kapcsolatban. A cselekvési terv által a különböző érdekelt felek számára kínált eszközök és ösztönzők nem feltétlenül elégségesek az integráció érdemi javításához, különösen az e területre vonatkozó intézkedések hosszú távú jellege miatt. Ezért nyomon kell követni ennek végrehajtását.

3.11. A finanszírozás a cselekvési terv fontos része. A tagállamokat és egyéb érdekelt feleket arra ösztönzik, hogy maradéktalanul használják ki az uniós finanszírozást. A cselekvési terv egyúttal áttekintést nyújt az egyes ágazati területek rendelkezésére álló összes finanszírozási eszközről.

3.12. Jóllehet a cselekvési terv vezérelvei között megemlíti az általános érvényesítést, a terv nem nyújt elégséges útmutatást arra vonatkozóan, hogyan kellene általánosan érvényesíteni az integrációs politikákat a társadalmi kohéziót célzó általános intézkedésekben.

⁽³⁾ HL C 123., 2021.4.9., 15. o.

3.1.3. Az EGSZB üdvözlí, hogy az új cselekvési terv utal az integráció nemi dimenziójára. Ugyanakkor kiemeli, hogy az integráció nemekkel kapcsolatos kihívásai több figyelmet érdemelnek, és az egyes ágazati területeken több egyedi intézkedésre lenne szükség.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Oktatás és képzés

4.1.1. A cselekvési terv helyesen állapítja meg, hogy az oktatás és képzés a társadalomban való sikeres részvétel alapja. Az iskolák és más oktatási létesítmények fontos környezetet biztosítanak a befogadó társadalom kiépítéséhez és a szegregáció elleni küzdelemhez. Ezen túlmenően a demokráciával és állampolgársággal kapcsolatos állampolgári nevelés megalapozza a társadalomban való aktív részvételt, ugyanakkor azt is megakadályozza, hogy a fiatalok szélsőséges ideológiák bűvkörébe kerüljenek. Ezen a területen ösztönözni kell a civil társadalomban való aktív részvételt, mivel az előmozdítja a bizalmat, a társadalmi kohéziót és az összetartozást.

4.1.2. Ami az oktatásban és képzésben való részvétel javítását célzó konkrét intézkedéseket illeti, az Európai Bizottság által nyújtott támogatást részletesebben ki kellene fejteni, mivel a cselekvési terv csak általános utalásokat tartalmaz a célzott támogatási tevékenységekre vonatkozóan. A legkonkrétabb említett intézkedés a koragyermekkori nevelésre és gondozásra vonatkozó gyakorlati iránymutatást nyújtó eszköztár, amelyet 2021 elején fognak közzétenni.

4.1.3. A cselekvési terv azt is megemlíti, hogy meg kell könnyíteni a harmadik országokban szerzett képesítések elismerését. Több eszközre is javaslatot tesz a képesítések elismerésének javítása érdekében: az ENIC-NARIC hálózatok, az Erasmus program, az európai képesítési keretrendszer és az Europass portál. A meglévő eszközök megerősítésén túlmenően fontos az elismerés előtt álló meglévő akadályok – köztük a bizalomhiány és más társadalmi akadályok – azonosítása és feltérképezése is.

4.1.4. Az Európai Bizottság hangsúlyozza a nyelvtanulás fontosságát, valamint az átfogó és elérhető nyelvtanulási programok továbbfejlesztését javasolja. Az EGSZB úgy véli, hogy az oktatási és foglalkoztatási intézkedések középpontjában az integrációs folyamat első szakaszaitól kezdve a nyelvtanulásnak kell állnia. A befogadó közösség nyelvének elsajátítása biztosítja a megfelelő oktatási és képzési szintekhez való hozzáférést, messzemenő hatást gyakorolva az integrációra. A nyelvtanulási programokat ezért ugyancsak holisztikus megközelítésnek kell áthatnia ⁽⁴⁾.

4.1.5. A gyermekgaranciára vonatkozó, soron következő célkitűzés alapján fontos megfogalmazni azt az ajánlást, hogy a tagállamok támogassák a migráns gyermekek oktatáshoz való jobb hozzáférését, biztosítva, hogy a bevándorlási eljárások ne zavarják az iskoláztatást, illetve tágabb értelemben ne sértsék a gyermekek jogait. Az oktatásnak fel kell mérnie a fogyatékossgal élő migráns gyermekek egyéni szükségleteit és az egyéb szükségleteket, és meg kell felelnie ezeknek, illetve észszerűen alkalmazkodnia kell ezekhez annak érdekében, hogy megkönnyítse e gyermekek személyiségének, szellemi és testi képességeinek, tehetségének és kreativitásának minél teljesebb körű kibontakoztatását.

4.1.6. Az e területhez kapcsolódó összes intézkedésnek az inkluzív oktatási rendszerek valamennyi szinten történő megvalósítását kell célul kitűznie és az egész életen át tartó tanulás elérésére kell törekednie.

4.1.7. A terv kiemeli annak fontosságát, hogy a migránsok állampolgári ismereteket oktató tanfolyamok keretében a lehető legkorábban megismerkedjenek a befogadó társadalom jogrendszerével, kultúrájával és értékeivel. Az Európai Bizottság a bevált gyakorlatok tagállamok közötti cseréjét javasolja e területeken. Az e kérdésekkel kapcsolatos információkat mindenki számára érthető és hozzáférhető módon kell biztosítani.

4.2. Foglalkoztatás és készségek

4.2.1. E területen jól meghatározták a problémákat és az átfogó célokat, ami a migránsok gazdasághoz való hozzájárulásának fontosságát mutatja, különösen a Covid19 idején. A cselekvési terv azt is hangsúlyozza, hogy nemcsak a migráns munkavállalók, hanem a migráns vállalkozók is kulcsfontosságúak lesznek a világjárvány alatti és azt követő növekedés szempontjából.

⁽⁴⁾ Az integrációhoz szükséges nyelvi szinteket illetően lásd még *A migráns háttérű nők, anyák és családok integrációja az uniós tagállamokban, valamint az integrációhoz szükséges nyelvi szintek meghatározása* című SOC/641. sz. véleményt (feltáró vélemény a német elnökség felkérésére), HL C 10., 2021.1.11., 1. o.

4.2.2. Az említett célkitűzések eléréséhez a cselekvési terv ösztönzi a meglévő uniós eszközök használatát, ideértve a következőket: az európai integrációs partnerség, a szociális és gazdasági partnerekkel való együttműködés, a *Munkáltatók együtt az integrációért* kezdeményezés, a vállalkozást támogató InvestEU, az európai integrációs hálózat, az állami foglalkoztatási szolgálatok európai hálózata, a készségfelméréssel kapcsolatos tapasztalatok megosztására és széles körű terjesztésére szolgáló Europass platform, a harmadik országbeli állampolgárok készségprofil-készítő uniós eszköze, amelynek célja a készségek érvényesítésének megkönnyítése, valamint a kidolgozás alatt álló, a migráns háttérrel rendelkezők támogatását célzó „Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek” program.

4.2.3. A cselekvési terv más célkitűzések mellett megemlíti a pénzügyi szolgáltatások és információk elérhetősége terén fennálló nehézségek leküzdését is, de e nehézségek megoldására semmilyen konkrét intézkedést nem javasol. E tekintetben a cselekvési terv a pénzügyi és jogi információkhoz és a panasztételi mechanizmusokhoz való hozzáférés biztosításával, valamint a biztonságos jelentéstétel érthető és hozzáférhető formában történő garantálásával a migráns munkavállalók helyzetének megerősítését hivatott elősegíteni.

4.2.4. A cselekvési terv helyesen hangsúlyozza a hatékonyabb és gyorsabb készségfelmérési rendszerek vagy tesztek biztosításának fontosságát, e tekintetben a múltbeli tapasztalatokat is figyelembe véve.

4.2.5. A készségfelmérési eszközök mindazonáltal nem elégségesek a munkaerőpiachoz való nagyobb mértékű hozzáférés biztosításához, a bizalmatlanság és a megkülönböztetés kezelését célzó intézkedésekre is szükség van. Fontos támogatást és külön iránymutatásokat nyújtani a nemzeti munkaügyi hivataloknak és a foglalkoztatási ágazat érdekelt feleinek, hogy megkülönböztetés elleni politikákat dolgozzanak ki, és valamennyi szinten előmozdítsák a részvételt. Kritikus jelentőségű az olyan nemzeti politikákra vonatkozó ajánlások megfogalmazása is, amelyek a vízumeljárások könnyítése révén valamennyi foglalkoztatási ágazathoz nagyobb mértékű és gördülékenyebb hozzáférést biztosítanak a harmadik országbeli állampolgárok számára.

4.2.6. A cselekvési tervnek még inkább hangsúlyoznia kell a tanulószereződéses gyakorlati képzéshez, a gyakornoki képzéshez, a szakképzéshez, sőt, az önkéntes munkához való nagyobb mértékű hozzáférés előmozdításának fontosságát, amelyek rendes teljes munkaidős álláshoz vezethetnek. Ez lehetőséget nyújt a migránsok és a migráns háttérű lakosok számára, hogy dolgozzanak, fejlesszék készségeiket és olyan jövedelemmel rendelkezzenek, amelyből el tudják tartani magukat és a családjukat. Különösen fontos, hogy a fiatalok munkaerőpiachoz való hozzáférését előmozdító programokban (pl. az ifjúsági garancia keretében) konkrét rendelkezéseket határozzanak meg, amelyek garantálják a harmadik országbeli állampolgárok részvételét.

4.2.7. A cselekvési tervnek egyúttal célzott intézkedéseket kell előírnia, amelyek célja a migráns és menekült nők helyzetének megerősítése és munkaerőpiacra való belépésének megkönnyítése, többek között az emberkereskedelem elleni intézkedések erősítése és a sajátos szükségleteik támogatása révén.

4.3. Egészségügy

4.3.1. Fontos megemlíteni, hogy a cselekvési terv szerint a Covid19-világjárvány rávilágított arra, hogy az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés terén mélyen gyökerező egyenlőtlenségek állnak fenn, ami a társadalom egészére nézve kockázatot jelent.

4.3.2. Az EGSZB a világjárvány fényében úgy véli, hogy minden migráns, köztük az irreguláris migránsok számára is minden tagállamban biztosítani kell az alapvető egészségügyi ellátáshoz és különösen a teszteléshez és az oltásokhoz való hozzáférést.

4.3.3. Ami a javasolt intézkedéseket illeti, az Európai Bizottság felhívja a figyelmet az MMA, az ESZA+ és az ERFA révén, valamint a küszöbönálló „Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek” program keretében rendelkezésre álló finanszírozási lehetőségekre. Helyesnek tartjuk, hogy a cselekvési terv ösztönzi az uniós források egészségügyi szolgáltatások nyújtására való felhasználását.

4.3.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy kulcsfontosságú azon ajánlás megfogalmazása, hogy a tagállamok számolják fel az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés előtt álló akadályokat és az egészségügyi szolgáltatásokon belüli akadályokat, többek között a nemzeti egészségügyi rendszerekre vonatkozó információs kampányok, a fogyatékossággal élő migránsok egyéni egészségügyi szükségleteinek felmérése és kielégítése révén.

4.3.5. Az EGSZB kiemeli annak fontosságát, hogy az integrációs folyamat keretében növeljék a migráns népesség mentális egészségével kapcsolatos tudatosságot, és elősegítsék mentális egészségüket, különösen a folytatódó világjárvány fényében, többek között kulturálisan érzékeny mentális egészségügyi szolgáltatások nyújtása révén is.

4.3.6. Az egészségügyi szolgáltatásokhoz való nagyobb mértékű hozzáférés biztosítását célzó intézkedéseknek a menedékkérők számára fenntartott befogadó létesítményekre is ki kell terjedniük, különösen az új egészségügyi program előkészítése során.

4.4. Lakhatás

4.4.1. Az Európai Bizottság – mint azt az épületkorszerűsítési program keretében bejelentette – létre fogja hozni a megfizethető lakhatást szolgáló kezdeményezést, és elő fogja mozdítani a nem szegregált, méltó, hozzáférhető és megfizethető lakhatást. Külön figyelmet fognak kapni a menedékkérők önálló lakhatását célzó modellek (a közösségi szállások helyett).

4.4.2. Az e területen felsorolt célkitűzések között a legfőbb prioritásnak a lakáspiacon tapasztalható hátrányos megkülönböztetés leküzdésének és a lakóhelyi szegregáció csökkentésének kell lennie.

4.4.3. Ennek keretében nagyobb hangsúlyt kell helyezni a megfizethető lakhatás, ezen belül a szociális lakhatás bővítésére olyan általános megoldások révén, amelyek a harmadik országbeli állampolgároknak és mindazon lakosnak egyaránt szólnak, akiknek lakásra van szükségük⁽⁹⁾.

4.4.4. A tagállamokat arra kell ösztönözni, hogy a kizsákmányoló jellegű lakhatás esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést célzó mechanizmusok kialakítására és érvényesítésére is felhasználják az uniós forrásokat.

4.5. Partnerségek az eredményesebb integrációs folyamat érdekében

4.5.1. Az Európai Bizottság célzott finanszírozás és kapacitásépítés tagállamok számára történő biztosításával erősíteni kívánja az Európai Integrációs Hálózatot.

4.5.2. Külön figyelmet kap a helyi és regionális önkormányzatok támogatása, beleértve az integrációval foglalkozó városi akadémia bővítését és a vallások közötti párbeszéd megerősítését a közösségek körében, támogatva a városokat a radikalizálódás megelőzésében a 2019-ben elindított „Unió városok a radikalizálódás ellen” kezdeményezés keretében. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a vallások közötti párbeszéd fontos szerepet játszik az integrációban.

4.5.3. A cselekvési terv megemlíti az EGSZB-vel és különösen annak „Bevándorlás és integráció” (IMI) tematikus tanulmányozócsoportjával együttműködésben szervezett éves Európai Migrációs Fórumot is mint a civil társadalmi szervezetekkel és a diaszpórák szervezeteivel való konzultáció támogatásának egyik módját.

4.5.4. Végezetül a terv bejelenti, hogy a migránsok integrációjáról folytatott strukturális párbeszéd és az együttműködés lehetséges eszközeinek feltárása révén támogatni kívánja az alapítványokat és a szervezeteket, azonban nem fejt ki részletesen, hogy mit is jelentene ez a támogatás.

4.6. Nagyobb uniós finanszírozási lehetőségek

4.6.1. A finanszírozási szempontok a tervben javasolt összes intézkedést átszövik, és kapcsolódnak a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi kerethez. A szöveget kiegészítették a 2014–2020-as időszakban az integrációt és a befogadást finanszírozó legfontosabb uniós alapok áttekintésével, a jövőre nézve azonban nem adtak meg számokat. Az EGSZB e téren felismeri, hogy meg kell várni a programozási szakasz lezárását ahhoz, hogy meg lehessen tudni, hogy a tagállamok az egyes alapok keretében milyen összeget fordítanak integrációs ügyekre.

4.6.2. Nagyon meggyőző azoknak az alapoknak a felsorolása, amelyek felhasználhatók az integráció és a befogadás finanszírozására, vagy amelyek lényegesek a migránsok támogatását célzó intézkedések szempontjából; ide tartozik az MMA, az ESZA+ és az ERFA is. Ugyanakkor tisztázni kell a más alapokkal – pl. az Erasmus+-szal, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel, az EMVA-val és az InvestEU-val – fennálló szinergiákat. Elfogadása után a tagállamok a technikai támogatási eszköz keretében is támogatást kaphatnak integrációs és befogadási politikáik kidolgozásához vagy továbbfejlesztéséhez. Végezetül az elkövetkező időszakra szóló „Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek” program szintén szerepet játszhat a migráns háttérű uniós polgárokat célzó különleges intézkedések finanszírozásában. Az a döntés született, hogy a lehetséges alapok széles körét veszik igénybe, ám jobb megoldás lehetett volna kifejezetten integrációs ügyekkel foglalkozó külön alapokat létrehozni. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság könnyítse meg a finanszírozáshoz való hozzáférést, például azáltal, hogy célzott eszközt hoz létre a migránsok integrációjára.

⁽⁹⁾ Az innovatív és inkluzív lakhatási megoldások áttekintését illetően lásd: Housing Europe Observatory, 2018. *Housing & Migration. Research Briefing*. Brüsszel: Housing Europe Observatory.

4.6.3. E keretben ugyancsak fontos az európai gyermekgarancia, mivel a leghátrányosabb helyzetű gyermekek köre a migráns háttérű gyermekeket is magában foglalja.

4.6.4. Az uniós finanszírozás összetettsége szükségessé teszi az uniós alapok integrációs célú, a 2021–2027-es programozási időszakban való felhasználására vonatkozóan 2018-ban kidolgozott útmutató frissítését.

4.6.5. A finanszírozási politika másik érdekes vonatkozása, hogy az Európai Bizottság köz-magán társulásokat szándékozik létrehozni alapítványokkal és magánadományozókkal.

4.7. *A részvétel és a befogadó társadalommal való kapcsolatok előmozdítása*

4.7.1. Az EGSZB üdvözlí a migránsok véleményével foglalkozó, újonnan létrehozott – migránsokból és az őket képviselő szervezetekből álló – szakértői csoport bevonását a migráció, a menekültügy és az integráció terén a jövőben elfogadandó uniós politikák kidolgozásába és végrehajtásába. Ez hozzájárulhat a migránsok és a migráns háttérű uniós polgárok egyeztetési folyamatokban való részvételének javításához, és egyben biztosíthatja, hogy a szakpolitikák a tényleges szükségleteket tükrözzék. Az említett okok miatt fontos, hogy a befogadás és az integráció korai szakaszától kezdődően lehetőségeket biztosítsanak a harmadik országbeli állampolgárok és a befogadó közösségek közötti kétirányú eszmecserére.

4.7.2. A cselekvési terv célja a párbeszéd előmozdítása, valamint az integrációval és a migrációval kapcsolatos helyzet megismertetése minden európai polgárral. Fennáll azonban a veszélye, hogy ez a célkitűzés a tények és az adatok megismertetésére irányuló nyilvánvaló erőfeszítések ellenére túlságosan homályos. A közvélemény migrációval kapcsolatos narratívájának megváltoztatása abszolút elengedhetetlen, és az EGSZB érdeklődéssel várja, milyen intézkedéseket fognak hozni ennek elérése érdekében.

4.7.3. Az EGSZB támogatja az olyan kezdeményezéseket, mint a fiatal migránsok számára az uniós futballbajnokságnak otthont adó városokban szervezett futballfesztiválok, amelyek pozitív hatással lehetnek a migrációt kedvező színben feltüntető narratívákra. Az egyéb ilyen jellegű eseti intézkedések – például a helyi iskoláknak, közösségeknek/szervezeteknek szóló integrációs díjak – azonban felerősíthetik az érzékelt különbségeket és megbélyegezhetnek bizonyos csoportokat.

4.8. *Az új technológiák és a digitális eszközök fokozott használata*

4.8.1. Az Európai Bizottság cselekvési terve nagyon helyesen felismeri, hogy különböző okokból fennáll a migránsok és a helyiek közötti digitális szakadék tényleges kockázata: az Európán kívül születettek 8,1 %-a nem engedhet meg magának számítógépet, szemben a helyiek 3,1 %-ával, és a migráns háztartásokban a szülők jellemzően kevésbé tudják segíteni gyermekeiket a távoktatásban.

4.8.2. A cselekvési terv a migráns népesség digitális jártasságának fejlesztését ajánlja, de nem tartalmaz konkrét javaslatokat vagy célokat arra vonatkozóan, hogy ezt a gyakorlatban hogyan kellene elérni.

4.8.3. Érdekes elképzelés a migránsok digitális közszolgáltatások kialakításába és megvalósításába való bevonása. Az EGSZB feltételezi, hogy ezt az uniós közigazgatási tevékenységekkel kapcsolatban már megvalósították.

4.9. *Az előrehaladás nyomon követése: a tényeken alapuló integrációs és befogadási politika kialakítása felé*

4.9.1. Az EGSZB üdvözlí a migrációval kapcsolatos, mindinkább tényeken alapuló vita elérésére vonatkozó célkitűzést. Ha a jobb adatok és prezentációs eszközök hozzájárulhatnak e célkitűzéshez, azokat össze kell gyűjteni, fejleszteni és terjeszteni kell. 2010 óta léteznek az integrációra vonatkozó uniós mutatók, de a széles körű erőfeszítések ellenére továbbra is ismeretbeli hiányosságok mutatkoznak. E tekintetben hasznos eszköz lehetne egy új barométer és egy közös eredménytábla, amely támogatná az országok közötti és időbeli összehasonlítást.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A jogérvényesülés biztosítása az EU-ban – A 2021 és 2024 közötti időszakra szóló európai igazságügyi képzési stratégia

[COM(2020) 713 final]

(2021/C 286/24)

Előadó: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.2.24.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	240/3/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az uniós jogra vonatkozó igazságügyi képzés előmozdította az uniós jog helyes és egységes alkalmazását, és megteremtette a kölcsönös bizalmat a határokon átnyúló bírósági eljárások során, elősegítve ezzel az európai igazságszolgáltatási térség kiépítését. A stratégia a korábbi erőfeszítések sikerére épít, és arra törekszik, hogy az igazságügyi képzés továbbra is előkelő helyet foglaljon el az EU napirendjén, különös tekintettel a felmerülő kihívások – például a zöld átállás vagy az új munkaügyi kapcsolatok – kezelésére és az új technológiai korszakhoz való alkalmazkodásra.

1.2. A megfelelő források, támogatás és képzés biztosításával a gyakorló jogászok Uniós-szerte valamennyi tagállamban reagálhatnak a polgárok, a munkavállalók és a vállalkozások igényeire. A jól képzett gyakorló jogászok fontos szerepet játszanak a jogállamiság kultúrájának erősítésében és magának a jogállamiságnak a tiszteletben tartásában, előmozdítva az olyan európai értékeket és elveket, mint a bírói függetlenség, és támogatva az alapvető jogok hatékony betartását uniós és nemzeti szinten.

1.3. A jelenlegi munkaerőpiaci fejlemények egyre több kérdést vetnek fel a munkavállalók jogállását és a rájuk alkalmazandó szabályokat, valamint a munkavégzés jövőbeli új formáit illetően. Az ilyen tárgyban születő tagállami bírósági határozatok hasonló vagy azonos helyzetek esetén is eltérnek egymástól, még az ugyanazon vállalattal kapcsolatos ügyekben is. Az egységes ítélkezési gyakorlat és a belső piac megfelelő működésének biztosítása érdekében iránymutatásokat és képzést kell biztosítani az igazságszolgáltatás számára.

1.4. Az EGSZB teljes mértékben megérti és elismeri, hogy az Európai Bizottság csupán támogató szerepet tölt be az igazságügyi képzés területén, az elsődleges felelősség pedig a nemzeti érdekelt feleké. Mindazonáltal a stratégia végrehajtásához szükséges megfelelő stratégiai integrációnak és pénzügyi támogatásnak közös feladatnak kell lennie.

1.5. Tekintettel az uniós szintű kihívásra és az uniós dimenzióval rendelkező kérdések számának növekedésére (ideértve az EU pénzügyi érdekeinek védelmét az új pénzügyi mechanizmusokban, valamint a digitális és a zöld átállást), egyre fontosabbá válik a szabályok meghatározása annak érdekében, hogy a tagállamok egységesebb megközelítést alkalmazzanak az igazságügyi képzés terén.

1.6. Az EGSZB azt is nyugtázza, hogy az Európai Bizottság fontosnak tartja a stratégia végrehajtásának rendszeres nyomon követését és a többi uniós intézménnyel való együttműködést annak érdekében, hogy biztosított legyen a szükséges politikai támogatás a célkitűzések megvalósításához. Az EGSZB határozottan javasolja, hogy az Európai Bizottság találjon módokat arra, hogy miként lehetne bevonni a civil társadalmi szervezeteket és a szociális partnereket a stratégia végrehajtásának nyomon követésébe, uniós és tagállami szinten egyaránt.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU pénzügyi érdekeinek, a környezetvédelmi szempontoknak és az Unió jogainak védelme érdekében a visszaélést bejelentő és így a csalással és korrupcióval kapcsolatos visszaélések, valamint az uniós jogok megsértésének megelőzésében kulcsszerepet játszó személyek védelmét és jogait bele kell foglalni a gyakorló jogászok képzésébe.

1.8. Az európai igazságügyi képzésnek túl kell mutatnia a jogi oktatáson, és az EGSZB különösen üdvözli, hogy a „bírói mesterségre” mint az igazságszolgáltatás hatékonyságának központi elemére helyezik a hangsúlyt. Az EGSZB támogatja a szakmai készségek olyan kiegészítő területeken történő fejlesztését, mint az etika, a kriminalisztika és a pszichológia, valamint annak biztosítását, hogy a jogi szakemberek a szükséges mértékben értsék azokat a technikai elemeket, amelyekkel a legtöbbször foglalkoznak az uniós jogalkotás különböző területein, ideértve a környezetvédelmet, az infrastruktúrát, illetve a pénzügyi/bankszektor.

1.9. A digitalizációval összefüggésben és különösen a mesterséges intelligenciával kapcsolatos eszközöknek az igazságszolgáltatási rendszerben való használata kapcsán az EGSZB ugyancsak célzott képzést javasol. Mindenekelőtt a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási rendszerekben való alkalmazásáról szóló európai etikai charta elveinek ismeretét és alkalmazását kell határozottan érvényesíteni és javasolni.

2. Háttér

2.1. A 2011 és 2020 közötti időszakra szóló európai igazságügyi képzési stratégia értékelése azt mutatja, hogy a stratégia segített javítani a gyakorló jogászok (különösen a bírák és az ügyészek) uniós joggal kapcsolatos képzettségét, fejlesztette az olyan hálózatok kapacitását, mint például az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat (EJTN), és megerősítette az uniós szintű hálózatokat és képzésszolgáltatókat.

2.2. Az új fejleményeket és kihívásokat uniós szintű igazságügyi képzés segítségével kell kezelni. Ezek között említendő a jogállamiság csorbulása, az alapvető jogokkal szembeni támadások egyes tagállamokban, az uniós szintű szabályozás új területei, valamint a digitális átállás is.

2.3. A 2021 és 2024 közötti időszakra szóló európai igazságügyi képzési stratégia célja a jogállamiságon, az alapvető jogokon és a kölcsönös bizalmon alapuló közös európai igazságügyi kultúra megszilárdítása. Keretrendszerként és kiemelt intézkedéseként javasol, amelyek célja az uniós jog helyes és eredményes alkalmazásának előmozdítása. A stratégia felhívja a tagállamokat, a képzésszolgáltatókat, az igazságügyi szakemberek nemzeti és európai szervezeteit és az Európai Uniót, hogy közös felelősségvállalás mellett foglalkozzanak az alábbi prioritásokkal:

- igazságügyi képzés a közös jogállamisági kultúra előmozdításáért;
- az alapvető jogok védelme és annak elérése, hogy az EU Alapjogi Chartája érvényesüljön az emberek mindennapi életében, hangsúlyt helyezve az áldozatok és a kiszolgáltatott személyek védelmére;
- az igazságügy digitalizációjának fokozása;
- lépést tartani az uniós jog fejlődésével, beleértve a határokon átnyúló igazságügyi együttműködést;
- a gyakorló jogászok felvértezése az új kihívásokkal szemben, különösen a világjárvány nyomán;
- az uniós jogon túlmenő képzés, ideértve a „bírói mesterség” és a nem szorosan a joghoz tartozó ismeretek és készségek elsajátítását;
- több gyakorlatias, testre szabott képzés kialakítása és végrehajtása az igazságügyi szakemberek számára;
- több, szélesebb körű és célzottabb képzés az igazságügyi szakemberek különböző kategóriái számára;
- színvonalas, hatékony képzési tevékenységek előmozdítása, beleértve a különféle tanulási formákat, hangsúlyt helyezve a hibrid és/vagy e-tanulási módszerekre, kipróbált és ellenőrzött tantervek használatával;
- a fiatal jogászok igazságügyi képzésének elmélyítése;
- a nemzeti érdekelt felek, az uniós jogi szakértők hálózatait, az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat, egyéb uniós szintű szereplők és az Európai Bizottság közös felelősségvállalásának erősítése;

— képzések biztosítása a nem uniós országok – különösen a Nyugat-Balkán – igazságügyi szakemberei számára.

3. Általános megjegyzések

3.1. A Covid19-válság jelentős nehézségeket okozott az igazságügyi rendszer működésében, de több új kihívást is eredményezett, amelyeket a gyakorló jogászoknak kezelniük kell. Az EGSZB üdvözli annak figyelembevételét, hogy biztosítani kell egyrészt a digitális átálláshoz szükséges infrastruktúrát, másrészt a **digitális átállásban** szükségszerűen részt vevő gyakorló szakemberek készségeibe történő beruházást is.

3.2. Van egy fontos kikötés: a stratégiát kizárólag **az összes érdekelt fél részvételével** lehet végrehajtani, ideértve az igazságügyi minisztériumokat, bírói és ügyészi tanácsokat, az önszabályozó szakmák vezető testületeit, az igazságügyi szakemberek európai szövetségeit, a nemzeti és uniós szintű képzésszolgáltatókat, valamint az uniós intézményeket és szerveket. Az EGSZB csatlakozik az Európai Bizottság felhívásához, miszerint ezeknek a szereplőknek el kell kötelezniük magukat a stratégia mennyiségi és minőségi célkitűzéseinek elérése mellett.

3.3. Az EGSZB emlékeztet a számos korábbi véleményében⁽¹⁾ megfogalmazott következtetésekre, amelyek értelmében az igazságszolgáltatáshoz való jog egész Unióban érvényesülő egységessége elengedhetetlen az egységes piac támogatásához és az uniós jogból származtatható jogok egész Unióban való következetes érvényesítéséhez, mivel megteremti a szükséges egyértelműséget és jogbiztonságot a polgárok és a vállalkozások számára. Még mindig jelentős különbségek vannak ugyanis az uniós vívmányok alkalmazása terén az egyes tagállamok között. Ennek érdekében mindenképpen támogatni kell a tagállamokat nemzeti szinten, nemcsak a szükséges kiegészítő finanszírozást biztosítva számukra (többek között a helyreállítást és a reziliencia megteremtését célzó források révén), hanem azokat az eszközöket is, amelyekkel biztosítható, hogy az összes érdekelt fél és az igazságszolgáltatás területén dolgozók készek legyenek csatlakozni ehhez a törekvéshez.

3.4. Azt is nyugtázzuk, hogy az Európai Bizottság fontosnak tartja a stratégia végrehajtásának rendszeres nyomon követését és a többi uniós intézménnyel való együttműködést annak érdekében, hogy biztosított legyen a szükséges politikai támogatás a célkitűzések megvalósításához. Az EGSZB felhívja az Európai Bizottságot, hogy találjon módokat arra, hogy miként lehetne bevonni a civil társadalmi szervezeteket és a szociális partnereket a stratégia végrehajtásának nyomon követésébe, uniós és tagállami szinten egyaránt.

3.5. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a jól képzett gyakorló szakemberek fontos szerepet játszanak a **jogállamiság kultúrájának** erősítésében és magának a jogállamiságnak a tiszteletben tartásában, előmozdítva az olyan európai értékeket és elveket, mint a bírói függetlenség, és támogatva az **alapvető jogok** hatékony **betartását** uniós és nemzeti szinten. Ugyanakkor hangsúlyozzuk annak fontosságát, hogy a megfelelő erőforrásokat, támogatást és képzést egy arra irányuló átfogóbb törekvés részeként kell nyújtani, hogy a gyakorló jogászok ugyanazokat a normákat és értékeket követve, Unió-szerte valamennyi tagállamban meg tudjanak felelni a polgárok és a vállalkozások igényeinek.

3.6. Az EGSZB „Alapvető jogok és jogállamiság” csoportja (FRRL) 2018-as létrehozása óta figyelmet fordít az érdekelt feleknek az igazságszolgáltatás minőségével és függetlenségével kapcsolatos kérdésekről alkotott véleményére. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a jól képzett gyakorló szakemberek fontos szerepet játszanak a jogállamiság kultúrájának erősítésében és magának a jogállamiságnak a tiszteletben tartásában, előmozdítva az olyan európai értékeket és elveket, mint a bírói függetlenség, és támogatva az alapvető jogok hatékony betartását uniós és nemzeti szinten.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Üdvözljük a tagállamokban működő gyakorló jogászok alapvető képzése iránti folyamatos elkötelezettséget, ami különösen a jogállamisággal kapcsolatos uniós vívmányok betartása, valamint az alapvető jogokkal kapcsolatos tagállami kötelezettségvállalások hatékony végrehajtása révén nyilvánul meg (beleértve bizonyos kiszolgáltatott helyzetű csoportok, köztük a gyermekek, a fogyatékkal élő, illetve a nemi alapú erőszak, a rasszizmus és a diszkrimináció áldozataivá vált személyek jogait).

4.2. A jelenlegi munkaerőpiaci fejlemények egyre több kérdést vetnek fel a munkavállalók jogállását és a rájuk alkalmazandó szabályokat, valamint a munkavégzés jövőbeli új formáit illetően. Az ilyen tárgyban születő tagállami bírósági határozatok hasonló vagy azonos helyzetek esetén is eltérnek egymástól, még az ugyanazon vállalattal kapcsolatos ügyekben is. Az egységes ítélkezési gyakorlat és a belső piac megfelelő működésének biztosítása érdekében iránymutatásokat és képzést kell biztosítani az igazságszolgáltatás számára.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB alábbi véleményeit: Az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosítása nemzeti szinten az uniós környezetvédelmi jogszabályokat végrehajtó intézkedésekkel kapcsolatosan (közlemény) (HL C 129., 2018.4.11., 65. o.); Uniós intézkedések a környezetvédelmi megfelelés és irányítás javítására (HL C 283., 2018.8.10., 83. o.); Az Aarhusi Egyezmény alkalmazása – Környezeti ügyekben az igazságszolgáltatáshoz való jog (HL C 123., 2021.4.9., 66. o.).

4.3. Egy másik fontos elem, hogy folytatni kell a képzési tevékenységeket az európai biztonsági stratégia keretében problematikusnak tekintett területeken, így a kiberbűnözés, a szervezett bűnözés és az uniós költségvetésre hatással levő pénzügyi bűncselekmények terén, különös tekintettel az Európai Ügyészség létrehozásából adódó új körülményekre. Ezt valamennyi érdekelt félnek folyamatosan szem előtt kell tartania, és megfelelő erőforrásokat kellene elkülöníteni erre a célra.

4.4. Az EU pénzügyi és környezetvédelmi érdekeinek védelme kapcsán az EGSZB úgy véli, hogy a gyakorló jogászok képzésének ki kell terjednie a visszaélést bejelentő személyek védelmére is, akiknek a jogai még mindig kevésbé ismertek, és akik bejelentésük révén kulcsszerepet játszanak a csaláshoz és korrupcióhoz kapcsolódó visszaélések, valamint az uniós jogok megsértésének megelőzésében.

4.5. Az egyik legfontosabb kérdés ahhoz kapcsolódik, hogy át kell vinni az igazságügyi ágazatot a digitális korba. Ugyanakkor az EGSZB rámutat arra, hogy jelentős különbségek vannak a nemzeti körülményeket tekintve, és a tagállamok igazságügyi rendszerei a digitalizáció eltérő szakaszaiban vannak. A javasolt stratégia figyelembe veszi a nemzeti hatásköröket, és tiszteletben tartja a szubszidiaritás elvét. Ezzel párhuzamosan az is fontos, hogy valamennyi tagállam munkálkodjon a digitalizáció terén fennálló szakadékok csökkentésén, nemcsak infrastrukturális beruházásokat biztosítva, hanem a készségeket is az igazságügyi szakemberek számára, akiknek majd meg kell valósítaniuk a digitális transzformációt.

4.6. Ha nem kerül sor az igazságszolgáltatás nemzeti szintű digitalizációjára és ha nem ruháznak be a gyakorló jogászoknak a digitális eszközök és technológiák mindennapi munkájukban történő használatára irányuló képzésébe, nehéz lesz előmozdítani az igazságügyi hatóságok közötti szorosabb, határokon átnyúló együttműködést. Továbbá a digitális készségekkel és tudatossággal kapcsolatos képzésbe történő megfelelő és koherens beruházások nélkül nehéz lesz kezelni az új kihívásokat (egyaránt ideértve az olyan kérdéseket, mint a személyek jogainak és személyes adatainak megfelelő védelme a digitális térben, valamint az olyan új problémákat, mint a kiberbűnözés).

4.7. Ami a digitalizációval és különösen a mesterséges intelligenciával kapcsolatos eszközöknek az igazságszolgáltatási rendszerben való alkalmazását illeti, az EGSZB konkrét képzést javasol e témában. A mesterséges intelligencia igazságszolgáltatási rendszerekben való alkalmazásáról szóló európai etikai chartában⁽²⁾ szerepel többek között az alapvető jogok tiszteletben tartása, a megkülönböztetés megelőzése, a bírósági határozatok meghozatalakor jó minőségű adatok felhasználása, valamint az „emberi vezérlés” elvének tiszteletben tartása is. Rendkívül fontos, hogy ezeket az elveket képzések révén megismertessük és tiszteletben tartsuk.

4.8. Üdvözljük annak elismerését, hogy az európai igazságügyi képzésnek túl kell mutatnia a jogi ismeretek átadásán, és elő kell segítenie a szakmai készségek fejlődését. Helyesléssel nyugtazzuk különösen azt, hogy hangsúlyt kap a „bírói mesterség” elsajátítására szolgáló képzés mint amely kulcsfontosságú az igazságszolgáltatás hatékonysága, az igazságügyi rendszerek és a lakosság közötti bizalmi kapcsolat, valamint a határokon átnyúló együttműködésben részt vevő jogászok közötti bizalom szempontjából.

4.9. További kulcsfontosságú kezelendő kérdés a gyakorló jogászok olyan kiegészítő területeken történő képzése, mint az etika, a kriminalisztika és a pszichológia, valamint annak biztosítása, hogy a jogi szakemberek a szükséges mértékben értsék azokat a technikai elemeket, amelyekkel a legtöbbször foglalkoznak az uniós jogalkotás különböző területein, ideértve a környezetvédelmet, az infrastruktúrát, illetve a pénzügyi/bankszektor.

4.10. Az EGSZB nagyra értékeli azt is, hogy a javaslat az uniós jogot alkalmazó igazságügyi szakemberek szélesebb körére összpontosít, ideértve mindenekelőtt a bírákat, az ügyészeket és a bírósági alkalmazottakat, de ugyanúgy az ügyvédeket, a közjegyzőket, a bírósági végrehajtókat, a közvetítőket, a jogi tolmácsokat és fordítókat, az igazságügyi szakértőket, és egyes esetekben a büntetés-végrehajtási intézetek személyzetét és a pártfogó felügyelőket is. Ugyanakkor különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a helyzet tagállamonként rendkívül eltérő, és a különféle egyedi nemzeti körülmények meglehetősen megnehezíthetik a stratégia egyenletes végrehajtását.

4.11. Az EGSZB azzal is egyetért, hogy a képzésnek kellően magas színvonalúnak kell lennie ahhoz, hogy elérje céljait, valamint hogy az igények felmérése elengedhetetlen, és hogy a gyakorló jogászoknak többféle tanulási formára van szükségük, beleértve a személyes jelenlétben alapuló tevékenységeket, az e-tanulási eszközöket és a munkahelyi képzést. Ugyanakkor az EGSZB aggodalmának ad hangot amiatt, hogy e tekintetben nem lesznek elegendőek a közös módszertanok és a nemzeti képzésszolgáltatók, és bár jelenleg uniós szinten számos erőforrás, bevált gyakorlat és útmutató áll rendelkezésre, a tagállamok nem teljes mértékben elkötelezettek ezek használata iránt.

⁽²⁾ <https://rm.coe.int/charte-ethique-fr-pour-publication-4-decembre-2018/16808f699b>.

4.12. Az Európai Igazságügyi Képzési Hálózat egyedülálló szerepe és eredményei olyan, folyamatos tapasztalatot jelentenek, amelyből tanulni lehet, és üdvözljük, hogy hangsúlyt kap az a szerep, amely az uniós szintű szereplőkre hárul a határokon átnyúló képzési tevékenységek előmozdításában és megszervezésében a képzés hatásainak megsokszorozásával.

4.13. Az európai igazságügyi képzésnek a közös jogállamisági kultúra előmozdításában betöltött szerepe megjelenik abban is, hogy a közlemény külön figyelmet fordít az Unión kívüli igazságügyi szakemberekre, továbbá hogy kiemelten kezeli annak biztosítását, hogy az új igazságügyi szakemberek alapképzésük során elsajátítsák az uniós jogrendszer és jogi kultúra alapjait.

4.14. Üdvözljük továbbá az Európai Bizottság arra irányuló erőfeszítéseit, hogy ösztönözze a nem uniós országok – különösen a nyugat-balkáni régió – igazságügyi szakembereinek a jogállamisági vívmányokkal vagy a határokon átnyúló igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos képzésekben való részvételét. Az EGSZB folyamatosan hangsúlyozta ⁽³⁾, hogy az uniós tagjelölt országok és potenciális tagjelölt országok vonatkozásában támogatni kell a jogállamiságot és a független igazságszolgáltatást.

4.15. Az EGSZB arra is felhívja a figyelmet, hogy számolni kell azokkal a brexit utáni kihívásokkal, amelyek az igazságügyi rendszerben dolgozó szakembereket érinthetik. Ez különösen fontos az EU és az Egyesült Királyság között létrejött kereskedelmi és együttműködési megállapodás kapcsán, de a bűnüldözés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés, valamint az alapvető jogok tiszteletben tartásának biztosítása szempontjából is.

4.16. Végül, de nem utolsósorban – a javasolt intézkedések fenntarthatóságának biztosítása érdekében – az EGSZB hangsúlyozza, hogy az igazságszolgáltatáson belüli érdekelt feleken túlmenően be kell vonni a civil társadalmi szervezeteket, a gyakorló jogászok szakmai szövetségeit, valamint bizonyos területek (környezet, közbeszerzések, egészségügy, fogyasztóvédelem, munkavállalói jogok és munkaügyi kapcsolatok stb.) jogvédőit is. A civil társadalom és a szociális partnerek erőteljes bevonása még inkább elősegítheti a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság erősítését.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye: A csatlakozási folyamat javítása – hiteles uniós perspektíva a Nyugat-Balkán számára, REX/533 (HL C 220., 2021.6.9., 88. o.); Az EGSZB véleménye: Az EU bővítési stratégiája (HL C 133., 2016.4.14., 31. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Covid19-világjárvány idején a szabad mozgás megkönnyítése érdekében az oltásra, tesztesésre és gyógyultságra vonatkozó interoperábilis igazolványok (digitális zöldigazolvány) kibocsátásának, ellenőrzésének és elfogadásának keretéről

[COM(2021) 130 final – 2021/0068 (COD)]

(2021/C 286/25)

Főelőadó: **George VERNICOS**

Felkérés: Európai Bizottság, 2021.4.21.
Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció: „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Plenáris ülésen történő elfogadás 2021.4.27.
kelte:
Plenáris ülés száma: 560.
A szavazás eredménye:
(mellette/ellene/tartózkodott) 251/0/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A Covid19-világjárvány rendkívüli megrázkódtatásokat okozott gazdaságainkban, társadalmainkban és életünkben, a turisztikai ágazatot pedig példátlan mértékben sújtotta. A jelenlegi válság rávilágított arra, hogy a turizmus nemcsak gazdasági szempontból fontos Európa számára, hanem az együttélés és közös sorsunk alakítása szempontjából is.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális zöldigazolványnak minél egyszerűbbé kell tennie az utazást és meg kell könnyítenie a mozgást az utazók számára a Covid19-világjárvány idején.

1.3. Az EGSZB szerint egyértelművé kell tenni, hogy a digitális zöldigazolvány birtoklása nem előfeltétele a szabad mozgásnak, és hogy a javasolt rendelet nem teszi kötelezővé a védőoltást és nem tartalmazza az arra való jogosultságot. Az EGSZB ugyanakkor azt ajánlja, hogy különösen a társadalom perifériájára szorult és hátrányos helyzetű csoportok számára legyen biztosítva a megfelelő információkhoz való hozzáférés; a zöldigazolvány e csoportok tekintetében kifejtett hatását megfelelően értékelni kell és nyomon kell követni.

1.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a zöldigazolvány birtoklása nem mentesítheti az utazókat az egyéb kockázatsökkentési intézkedéseknek való megfelelés kötelezettsége alól. Az igazolványt átmeneti stratégiának kell tekinteni azon országok számára, amelyek állandó, az elfogadást követően folyamatosan újraértékelendő mechanizmust szorgalmaznak.

1.5. Az EGSZB rámutat, hogy valamennyi európai országnak együtt kell működnie annak érdekében, hogy a lehető leghamarabb megállapodásra jussanak az egységes keretfeltételeket (azaz az igazolvány tartalmát, formátumát, elveit és műszaki szabványait) illetően. Nem veszíthetünk el egy újabb nyári turistaszezont.

1.6. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az utazási protolloknak egyértelműnek és a nemzetközi légi, közúti és tengeri utazásokra is alkalmazhatónak kell lenniük.

1.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mivel a személyes adatok érzékeny orvosi adatokat is tartalmaznak, alapvető fontosságú, hogy valamennyi tagállamban egyformán szigorú adatvédelmi intézkedéseket tartalmazó, interoperábilis rendszerek működjenek. A digitális zöldigazolvány nem követelheti meg uniós szintű központi adatbázis létrehozását és karbantartását. Az EGSZB azt is ajánlja, hogy a digitális zöldigazolványt oly módon alakítsák ki, hogy az arra vonatkozó információk, hogy az utazó melyik jogosultsági kategóriába tartozik, csak az utazó számára legyenek láthatók.

1.8. Az EGSZB szeretné felhívni a figyelmet arra is, hogy a digitális zöldigazolvány az üzleti célú utazás megkönnyítését is szolgálja majd. Ez nem vezethet munkahelyi megkülönböztetéshez vagy olyan visszaéléshez, amelynek keretében harmadik országokból származó beoltott személyeket alkalmaznak rossz munkakörülmények mellett.

1.9. Az EGSZB annak biztosítására kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy az igazolvány és annak naprakésszé tétele ingyenes maradjon.

1.10. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy gyorsítani kell az oltás ütemét, és ehhez fel kell lendíteni az oltóanyag-termelést, valamint jobb átláthatóságot és kiszámíthatóságot kell biztosítani annak érdekében, hogy összehangolt és egységes megközelítés révén Unió-szerte biztosítani lehessen megfelelő mennyiségű oltóanyag elérhetőségét. Eközben az országoknak további beruházásokat kell végrehajtaniuk a védőoltások előnyeiről szóló tájékoztató kampányokba annak érdekében, hogy fellépjenek a dezinformáció ellen.

1.11. Az EGSZB szerint a digitális zöldigazolvány megszerzésének módjai közé fel kell venni az öntesztelést és a Covid-antitestekre vonatkozó vérteszteket is.

1.12. Az EGSZB kiáll amellett, hogy annak érdekében, hogy elkerüljük a be nem oltott személyek szabad mozgásának aránytalan korlátozását, az európai kormányoknak minden polgár számára biztosítaniuk kell a teszteléshez való egyszerű és ingyenes hozzáférést.

1.13. Az EGSZB úgy véli, hogy az igazolványt valamennyi uniós tagállamban el kell ismerni annak érdekében, hogy az EU-n belül a Covid19-világjárvány idején biztosítható legyen a teljeskörű szabad mozgás.

2. Háttér

2.1. A Covid19-világjárványra válaszul bevezetett, a szabad mozgást érintő korlátozások elfogadására vonatkozó, jól összehangolt, kiszámítható és átlátható megközelítés biztosítása érdekében a Tanács 2020. október 13-án elfogadta az (EU) 2020/1475 tanácsi ajánlást⁽¹⁾.

A valóságban azonban ezt az ajánlást alig hajtották végre, az egyes tagállamok pedig eközben különböző korlátozásokat alkalmaztak.

2.2. Ennél is fontosabb, hogy a 2021. február 25–26-i informális videokonferenciát követően elfogadott nyilatkozatban az Európai Tanács tagjai kérték, hogy folytatódjon az oltási igazolványokra vonatkozó közös megközelítés kialakításával kapcsolatos munka. Az Európai Bizottság az oltási igazolványok interoperabilitásának előkészítése terén együttműködött a tagállamokkal az e-egészségügyi hálózat – az elektronikus egészségügyért felelős nemzeti hatóságokat összekötő önkéntes hálózat – keretében. Az e-egészségügyi hálózat megállapodott továbbá a Covid19-cel kapcsolatos oltási, tesztelési és gyógyultsági igazolványokra vonatkozó közös összehangolt adatkészletekről, és 2021. március 12-én elfogadta egy bizalmi keretrendszer vázlatát.

2.3. Az eddig elvégzett technikai jellegű munka alapján az Európai Bizottság 2021. március 17-én javaslatot terjesztett elő a digitális zöldigazolványra vonatkozó rendeletről, amely keretbe foglalja az oltásra, tesztelésre és gyógyultságra vonatkozó interoperábilis igazolványok kiadását, ellenőrzését és elfogadását az EU-n belüli szabad mozgás megkönnyítése érdekében (2021/0068 (COD)). A javaslatot kiegészítette egy, az EU-ban jogszerűen tartózkodó vagy lakó harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó javaslat is (2021/0071 (COD)).

A tervezett európai igazolvány – az alapvető jogok, köztük a magánélethez való jog és a megkülönböztetésmentesség tiszteletben tartása mellett – a következőket tartalmazná:

- annak igazolása, hogy az adott személyt beoltották a Covid19 ellen, és/vagy
- a SARS-CoV-2 fertőzés kimutatására irányuló, közelmúltban elvégzett tesztek eredményei, és/vagy
- információ arról, hogy az érintett személy meggyógyult a SARS-CoV-2 fertőzésből.

⁽¹⁾ HL L 337., 2020.10.14., 3. o.

2.4. Az igazolvány az uniós polgárok és családtagjaik, az EU-ban lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárok, valamint azon látogatók számára lesz elérhető, akik jogosultak más tagállamokba utazni. Az igazolvány valamennyi uniós tagállamban, valamint az EGT-megállapodásba való beépítés révén Izlandon, Liechtensteinben és Norvégiában is érvényes lesz. Svájc dönthet arról, hogy maga is bevezeti-e azt.

2.5. A kibocsátásért az uniós tagállamok nemzeti hatóságai (kórházak, tesztközpontok, egészségügyi hatóságok) lesznek felelősek. Az igazolvány tartalmazza az érintett személy nevét, születési idejét, az igazolvány kibocsátásának időpontját, az oltóanyagra vonatkozó információkat, a teszteredményt vagy a gyógyultság tényét, illetve egy egyedi azonosítót. Az igazolvány hitelesítésére, hamisítás elleni védelmére és az adatbiztonság garantálására egy QR-kód szolgál majd.

2.6. A javaslat nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy a zöldigazolvánnyal rendelkező utazók esetében eltekintsenek a szabad mozgásra vonatkozó korlátozásoktól (amennyiben azok a közegészség védelme érdekében szükségesek), de megbízható, hiteles és harmonizált okmányokat biztosítanak számukra arra az esetre, ha így döntenének. Nyilvánvaló tehát, hogy marad mérlegelési mozgástér, bár a javasolt keret azt ajánlja, hogy csak a feltétlenül szükséges korlátozásokat tartsák fenn, és feltételezi, hogy az igazolvánnyal rendelkezők tekintetében feloldják a korlátozásokat – ugyanis előírja a tagállamok számára, hogy ellenkező esetben tájékoztassák a többi tagállamot és az Európai Bizottságot.

2.7. A javasolt rendszer lehetőséget biztosít arra, hogy a vakcinának a SARS-CoV-2 fertőzés terjedésének megállítására teremtett hatékonyságára és a korábbi fertőzéssel szembeni immunitás időtartamára vonatkozó új tudományos bizonyítékok alapján a későbbiekben naprakésszé tegyék. A keret jelenleg 180 napban határozza meg a korábbi Covid19-fertőzésből való felgyógyultság igazolásának maximális érvényességi idejét. A javaslat szerint a digitális zöldigazolvány alkalmazását fel kell függeszteni, amint az Egészségügyi Világszervezet (WHO) bejelenti, hogy a Covid19-világjárvánnyal kapcsolatos nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzet véget ért, azonban újabb világjárványok esetén újra alkalmazandóvá lehet tenni azt.

3. Általános megjegyzések a turisztikai ágazat jelenlegi válsága kapcsán

3.1. A turisztikai ágazatot rendkívüli dinamizmus és számos összefonódás jellemzi; Európa egyik gazdasági motorjáról van szó, amely a globális turizmus 50 %-át ⁽²⁾ képviseli. Fejlettségi szinttől függetlenül valamennyi országban többmillió munkahely és vállalkozás függ az erős és virágzó turisztikai ágazattól. Ez a szektor közvetlen és közvetett módon közel 10 %-kal járul hozzá az EU GDP-jéhez.

3.2. A Covid19-világjárvány rendkívüli megrázkódtatásokat okozott gazdaságainkban, társadalmainkban és életünkben. A vírus nemzeti határokon átnyúló terjedésének korlátozása érdekében az országok többféle intézkedést alkalmaznak. Ezek némelyike negatív hatást fejtett ki a tagállamokba való beutazásra és a tagállamokon belüli utazásra.

A turisztikai ágazatot a járvány példátlan mértékben sújtotta: 2020 az idegenforgalom eddigi legrosszabb éve volt. Az Európába érkezők száma 2020-ban 69 %-kal, 2021 januárjában pedig 85 %-kal csökkent ⁽³⁾.

3.3. A helyzet különösen nehéz a legjelentősebb turisztikai célpontnak számító uniós országokban, konkrétan Olaszországban, Görögországban, Portugáliában, Máltán, Cipruson, Spanyolországban és Franciaországban. Az EU turisztikai iparága, amely körülbelül 13 millió embert foglalkoztat ⁽⁴⁾, a becslések szerint a Covid19 kitörése miatt havonta körülbelül 1 milliárd EUR bevételtől esik el.

3.4. Az, hogy a belföldi gazdaságban generált turisztikai hozzáadott érték több mint egyharmada közvetett módon jön létre, rámutat a turizmus és más ágazatok közötti kapcsolatok széles körére és mélységére ⁽⁵⁾. Ennek következtében a turisták számának csökkenése súlyos hatással van a tágabb értelemben vett gazdaságra ⁽⁶⁾.

⁽²⁾ A 2014 és 2018 közötti időszakban az érkező turisták száma Európában volt a legnagyobb, ami az összes évet tekintve a világ kiutazásainak több mint 50,0 %-át jelenti. Az európai célállomásokra történő utazások száma 2014 és 2018 között 24,3 %-kal nőtt.

⁽³⁾ Idegenforgalmi Világszervezet (UNWTO), 2021. március.

⁽⁴⁾ Eurostat.

⁽⁵⁾ A turisztikai ágazatban az ágazatközi kapcsolatokról eredően jelentkező közvetett veszteségek fontosságát az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia (UNCTAD) is hangsúlyozza; a becslések szerint a GDP-veszteség így körülbelül kétszer-háromszor több annál, mint amennyi közvetlenül jelentkezik a nemzetközi turisztikai bevételekben. Az UNCTAD jelentése úgy becsülte, hogy a Covid19 által világszinten a turizmusban okozott közvetlen és közvetett veszteségek a világ GDP-jének mintegy 4 %-át tehetik ki. A hatás azonban az egyes országokban eltérő mértékű, és tükrözi az utazásnak és a turizmusnak való kitettséget.

⁽⁶⁾ OECD, Gazdasági kilátások, 2020. decemberi adatbázis és az Utazási és Turisztikai Világtanács adatbázisa.

3.5. A turisztikai ágazat kapcsán hangsúlyozni kell a szektor társadalmi hatását is. A turizmus hozzájárul a vidéki közösségek fejlődéséhez, kiegészítő bevételi forrást biztosít, és ily módon lehetővé teszi társadalmaink területileg kiegyensúlyozott fejlődését. A turizmus ösztönzi a természeti és kulturális örökség védelmét és a jövő nemzedékek számára történő megőrzését is.

3.6. Az Idegenforgalmi Világszervezet a jövőt illetően úgy látja, hogy az év második felében fellendülhet a nemzetközi utazás. Ez számos tényezőn alapul, éspedig különösen az utazási korlátozások széles körű feloldásán, az oltási programok sikerességén és az olyan összehangolt protokollok bevezetésén, mint amilyen például az Európai Bizottság által tervezett digitális zöldigazolvány.

4. Részletes megjegyzések a digitális zöldigazolványról szóló rendeletjavaslat kapcsán

4.1. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság kezdeményezését, amelynek értelmében az e-egészségügyi hálózat keretében együtt dolgozik a tagállamokkal az oltási igazolványok interoperabilitásának előkészítésén, hogy közösen megvalósítható és egyszerű megoldást alakítsanak ki, a jogosultak érzékeny adatainak védelme érdekében a lehető legnagyobb mértékben korlátozzák az oltási igazolványokhoz használandó adatkészletek számát és egyedi azonosítót fejlesszenek ki. Az uniós szintű fellépés elmaradása valószínűleg azt eredményezné, hogy a tagállamok eltérő, összehangolatlan és bonyolult rendszereket fogadnának el.

4.2. Az EGSZB rámutat arra, hogy a zöldigazolvány bevezetése kiváló közös szabvány az adminisztratív bürokrácia csökkentésére, azonban nem tekinthető „a szabad mozgás elsődleges motorjának”. A mozgás szabadsága továbbra is a nemzeti korlátozásoktól függ, amelyeket kizárólag az egyes államok képességei és egészségügyi rendszereik kapacitása határoz meg. Következésképpen a határt átlépő utazókra vonatkozó intézkedések (például karantén vagy önkéntes karantén, további és ismételt tesztelés az érkezés előtt és/vagy után) továbbra is alkalmazhatóak, és a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartoznak, annak ellenére, hogy a javasolt keret bizonyos ajánlásokat fogalmaz meg az államok számára azt illetően, hogy szorítkozzanak a feltétlenül szükséges korlátozásokra.

4.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a zöldigazolvány birtoklása nem mentesítheti az utazókat az egyéb kockázatsökkentési intézkedéseknek való megfelelés kötelezettsége alól. Az igazolványt átmeneti stratégiának kell tekinteni, amelyet az országok akkor alkalmazhatnak, ha a járványügyi helyzet esetleg indokolja az utazási korlátozások enyhítését, miközben az utazás biztonságosabbá tétele érdekében még biztosítékok alkalmazására lehet szükség. Bizonytalanság övezi, hogy a vakcinák hatékonyak-e a fertőzés terjedésének csökkentésében vagy bizonyos mutációk ellen, amint azt is, hogy milyen mértékű és mennyi ideig tart az antitest-médiált immunitás a SARS-CoV-2 újrafertőződéssel szemben. Ezenkívül továbbra is vannak kérdések a tesztek érvényességével kapcsolatban. Az EGSZB ezért nyomatékosan ajánlja olyan kísérő intézkedések kialakítását, amelyek különösen a zárt és zsúfolt helyeken védik az utazók és a munkavállalók egészségét.

4.4. Az EGSZB rámutat arra, hogy a turizmus biztonságos újraindítása érdekében hatékony és sürgős intézkedésekre van szükség, például arra, hogy az országok jobban összehangolják utazási protokolljaikat. Nem veszíthetünk el egy újabb nyári turistaszzezont. A világjárvány globális probléma, amelynek megoldásához globális megközelítésre és bizalomra van szükség – az egyes országok egyedi megoldásai nem fognak működni.

4.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ahhoz, hogy a zöldigazolvány eredményes legyen, a rendszernek teljes mértékben interoperábilisnak, biztonságosnak és ellenőrizhetőnek kell lennie. Ezért valamennyi európai országnak együtt kell működnie annak érdekében, hogy a lehető leghamarabb megállapodásra jussanak az egységes keretfeltételeket (azaz az igazolvány tartalmát, formátumát, elveit és műszaki szabványait) illetően. Ez magában foglalja közös szabványok kidolgozását arról, hogy melyik tesztek és vakcinák érvényesek és mennyi ideig, illetve ki minősül „gyógyultnak”.

Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az utazási protokolloknak egyértelműnek és a nemzetközi légi, közúti és tengeri utazásokra is alkalmazhatónak kell lenniük. Meg kell jegyezni, hogy a zöldigazolvány ellenőrzése a határforgalom-ellenőrzést végző hatóságok és a fuvarozók közös felelőssége.

4.6. Az EGSZB úgy látja, hogy a zöldigazolványt a lehető legegyszerűbbre tervezték, csomagként kell végrehajtani, az érintett országok közötti bizalomra épül, és elfogadása után állandó felülvizsgálati mechanizmusra lesz szükség.

4.7. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a rendszer az alábbi elveken alapuljon: a) a zöldigazolványnak azt kell céloznia, hogy a kockázat hatását a nemzeti hatóságok által a WHO-val összhangban elfogadhatónak ítélt minimumszintre csökkentse, b) a nemzetközi utazásra vonatkozó korlátozásoknak arányosnak kell lenniük a származási és a célországbeli járványügyi helyzettel, c) a karanténkötelezettség eszköze adott esetben továbbra is a hatóságok rendelkezésére állhat, d) a rendszerben részt vevő országok elfogadják a többi részt vevő ország nemzeti hatóságai által jóváhagyott tesztek, e) az eljárások bonyolultságát és a gyűjtött és határokon átnyúlóan továbbított adatok mennyiségét a minimálisra kell csökkenteni, f) a rendszernek interoperábilisnak kell lennie és az információtranszfert illetően egységes nomenklatúrán és formátumon kell alapulnia, g) a rendszernek meg kell felelnie a „beépített adatvédelem” elveinek, amelyek szerint az adatok tartalmáról, az adatgyűjtés módjáról és céljáról, az egyes adatok és az összes adat tárolási idejéről a kezdetektől egyértelműen tájékoztatják az érintettet.

4.8. Az oltási kampány, valamint az oltásokkal és az igazolásokkal kapcsolatos szabályok meghatározása továbbra is a nemzeti kormányok kizárólagos felelősségi és hatáskörébe tartozik. Egyetlen tagállam sem döntött úgy, hogy kötelezővé teszi az oltást (az olyan különleges esetektől eltekintve, mint Olaszország az ápolószemélyzet kapcsán), és nagyon valószínűtlennek tűnik, hogy a következő hónapokban változtatnának ezen.

A biztonságos és hatékony Covid19-oltóanyaghoz való egyetemes és méltányos hozzáférés azonban elengedhetetlen az életmentéshez, a népegészségügyi rendszer megővéséhez és a gazdaságok újjáépítésének lehetővé tételéhez. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy gyorsítani kell az oltás ütemét, és ehhez fel kell lendíteni az oltóanyag-termelést, valamint jobb átláthatóságot és kiszámíthatóságot kell biztosítani annak érdekében, hogy összehangolt és egységes megközelítés révén Unió-szerte biztosítani lehessen megfelelő mennyiségű oltóanyag elérhetőségét. Ez a digitális zöldigazolvány működésének és a polgárokkal szembeni egyenlő bánásmód alkalmazásának is fontos előfeltétele.

4.9. Az európai kormányoknak a világjárvánnyal kapcsolatos helyreállítási alapokat olyan oltási programokra kell fordítaniuk, amelyek a lakosság máskülönben nehezebben elérhető részeit célozzák meg, például a kórházaktól és klinikáktól távol eső, vidéki vagy kevésbé tehetősebb területeken élőket. El kell kerülni továbbá az etnikai kisebbségekkel kapcsolatos mindennemű megkülönböztetést.

Az EU-nak ezenkívül további beruházásokat kell végrehajtania a védőoltás előnyeiről szóló tájékoztató kampányokba. Ez segítene fellépni a dezinformáció ellen, amely miatt az emberek vonakodnak beoltatni magukat.

4.10. Az EGSZB kiáll amellett, hogy annak érdekében, hogy elkerüljük a be nem oltott személyek szabad mozgásának aránytalan korlátozását, az európai kormányoknak minden polgár számára biztosítaniuk kell a teszteléshez való egyszerű és ingyenes hozzáférést (és a teszt eredmények gyors megszerzését), különösen szem előtt tartva azt, hogy a vidéki és a városi területek között milyen különbségek lehetnek ezen a téren.

4.11. Az EGSZB szerint egyértelművé kell tenni, hogy a digitális zöldigazolvány birtoklása nem előfeltétele a szabad mozgásnak, és hogy a javasolt rendelet nem teszi kötelezővé a védőoltást és nem tartalmazza az arra való jogosultságot. Az EGSZB rámutat arra, hogy az immunitási igazolás valamennyi típusa felvet etikai kérdéseket a tisztelet, az egyéni jogok és érdekek, a népegészségügyi felelősség és a társadalmi igazságosság tekintetében. Megfelelően fel kell mérni és nyomon kell követni azt a hatást, amely különösen a társadalom periferiájára szorult és hátrányos helyzetű csoportok tekintetében jelentkezik.

4.12. Az EGSZB rámutat arra, hogy a digitális zöldigazolvány támogatja az utazási és turisztikai ágazat igencsak szükséges helyreállítását. Az üzleti utak és más társas összefüggések szempontjából is nagyon fontos igazolás, amely fellendíti a gazdaságot, valamint a kulturális és egyéb közösségi rendezvények szervezését, és általában véve pozitív hatással lesz az emberek (mentális vagy fizikai) egészségére. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az igazolvány, valamint annak naprakésszé tétele a 3. cikk (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően térítésmentes maradjon. Az igazolványon szerepelnie kell egy QR-kódnak, amely segít garantálni a biztonságot és a hitelességet, az információt pedig a kiállító tagállam hivatalos nyelvén/nyelvein, valamint angolul is fel kell tüntetni. Az igazolványt valamennyi uniós tagállamban el kell ismerni annak érdekében, hogy az EU-n belül a Covid19-világjárvány idején biztosítható legyen a teljeskörű szabad mozgás.

4.13. Az EGSZB szeretné felhívni a figyelmet arra is, hogy a digitális zöldigazolvány nem csak a turizmust szolgálja majd. Meg fogja könnyíteni az üzleti célú utazást is Európán belül, ugyanakkor hátrányos helyzetbe hozhat egyes munkavállalókat. Az EGSZB azt ajánlja a tagállamoknak, hogy tegyenek óvintézkedéseket annak érdekében, hogy ez ne vezessen munkahelyi megkülönböztetéshez és ne befolyásolja a foglalkoztathatóságot. Az EGSZB ezenkívül óva int attól, hogy a rendelettel visszaélve megkönnyítsék harmadik országokból származó beoltott személyek belépését olyan céllal, hogy rossz munkakörülmények mellett foglalkoztassák őket.

4.14. Az EGSZB hozzáteszi, hogy az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak létre kell hozniuk egy digitális infrastruktúrát a bizalmi keretrendszerhez, amely lehetővé teszi az igazolványok biztonságos kiállítását és ellenőrzését, és támogatja a tagállamokat a technikai végrehajtásban, amennyire csak lehetséges, biztosítva a nemzetközi szinten elterjedt technológiai rendszerekkel való interoperabilitást.

4.15. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mivel a személyes adatok érzékeny orvosi adatokat tartalmaznak, nagyon magas szintű adatvédelmet kell biztosítani, és be kell tartani az adatminimalizálás elveit.

A „digitális zöldigazolvány” keretében uniós szintű adatbázis létrehozása és vezetése nem követelhető meg, ehelyett ki kell alakítani a digitálisan aláírt interoperábilis igazolványok decentralizált ellenőrzésének lehetőségét. A kormányoknak azt is biztosítaniuk kell, hogy a személyes adatokat biztonságosan tárolják, és ne osszák meg, illetve ne használják fel más célokra. Ezenkívül az érintett adatokat csak a digitális zöldigazolvány céljából lehet feldolgozni, és az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy az adatokat ezt követően töröljék. Amennyiben az országok közötti utazáshoz megkövetelik a zöldigazolvány használatát, akkor alapvetően fontos, hogy minden tagállam rendelkezzen olyan interoperábilis rendszerekkel, amelyek egyformán szigorú adatvédelmi eszközöket tartalmaznak, és előírják az adatkezelők számára, hogy az adatok feldolgozása előtt konzultáljanak nemzeti adatvédelmi felügyeleti hatóságukkal. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a megfelelő végrehajtás biztosítása érdekében európai és nemzeti szinten is vonjanak be adatvédelmi szakértőket.

4.16. Az EGSZB óva int attól is, hogy a digitális zöldigazolvány érzékeny orvosi adatokat tárjon fel az utazók oltottsági, valamint antitestekkel kapcsolatos vagy tesztelési állapotát illetően. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy a digitális zöldigazolványt oly módon alakítsák ki, hogy ezek az információk csak az utazó számára legyenek láthatók, és harmadik személyek csak arról tájékozódhassanak belőle, hogy az illető megfelel-e egy adott feltételnek.

4.17. Az EGSZB szerint a digitális zöldigazolvány megszerzésének módjai közé fel kell venni az öntesztelést és a Covid-antitestekre vonatkozó vérteszteket is. A gyakorlat kimutatta, hogy a Covid-antitestekre végzett vérvizsgálat ugyanannyira megfelelő, mint a Covid19 gyógyultsági igazolás.

4.18. Az EGSZB szerint világos információkra van szükség arról, hogy mi lesz a jelenleg az EMA folyamatos értékelése alatt álló oltóanyagokkal. Ez különösen azon uniós országok számára fontos, amelyek már használják ezeket az oltóanyagokat.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A tengeri megújuló energiában rejlő lehetőségeknek a klímasemleges jövő érdekében való kiaknázását célzó uniós stratégia

[COM(2020) 741 final]

(2021/C 286/26)

Előadó: **Marcin Wiesław NOWACKI**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.2.24.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.14.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	239/1/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí ezt a stratégiát, amelynek célja, hogy egy klímasemleges jövő érdekében hasznosítsa a tengeri megújuló energiában rejlő lehetőséget.

1.2. Az EGSZB üdvözlí azokat a javaslatokat, hogy a tengeri megújulóenergia-fejlesztési célkitűzéseket figyelembe vegyék a nemzeti és regionális tengeri területrendezési tervek kidolgozásakor.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a stratégiának számításokat kellene tartalmaznia arra vonatkozóan, hogy a szélenergia milyen mértékben járul hozzá ahhoz, hogy 2050-re nettó nullára csökkentsék az üvegházhatású gázok kibocsátását.

1.4. Az EGSZB üdvözlí azt a nézetet, hogy egy megfelelően szabályozott energiapiacnak megfelelő beruházási jelzéseket kell küldenie. Az EGSZB véleménye szerint a kiszámítható és stabil szabályozói környezet fontos szerepet játszik a tengeri szélenergia fejlesztésében.

1.5. Bizonyos tulajdonságokat, például a mélységet és a többi országhoz való közelséget tekintve az EGSZB megjegyzi, hogy hibrid projekteket csak az Északi-tengeren és a Balti-tengeren lehet telepíteni. Továbbá a fejlődés várható ütemét tekintve az EGSZB úgy véli, hogy első körben az uniós és nemzeti fellépésnek a legfejlettebb projekteken rejlő potenciál felszabadítására kell összpontosítania, amelyek a tervek szerint sugaras formában csatlakoznak a nemzeti villamosenergia-rendszerhez.

1.6. Az EGSZB csalódott amiatt, hogy a stratégia milyen felületesen foglalkozik a használt szélturbinák újrahasznosításának kérdésével, és azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság fordítson kellő figyelmet a leszerelési költségek kérdésére. Az EGSZB azt is hangsúlyozni kívánja, hogy a tiszta energia nemcsak a levegőminőséget javítaná a helyi környezetben, hanem a környezet és az éghajlat egészét is.

1.7. Az EGSZB üdvözlí az Északi-tenger, a Balti-tenger, a Földközi-tenger, a Fekete-tenger, az Atlanti-óceán uniós térsége és az uniós szigetek potenciáljának meghatározását. Érthető, hogy az Északi-tenger medencéjében kialakítandó új projekteket tekintik prioritásnak, figyelembe véve az ott már meglévő infrastruktúra által kínált lehetőségeket. Azonban az uniós energiaellátás biztonságának, valamint a társadalmi és gazdasági kohézióknak a biztosítása érdekében az EGSZB hangsúlyozza, hogy minden uniós medencében szükség van a tengeri széltermőműparkokba történő arányos beruházásokra.

1.8. Az EGSZB támogatja a TEN-E rendelet módosítására irányuló javaslatot, amely a tengeri energiaprojektekre is kiterjesztené az egyablakos elvet.

1.9. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a konkrét intézkedésekkel és támogató eszközökkel kapcsolatos részletek hiánya miatt, ami kockáztathatja a megújuló energia finanszírozását. Az EGSZB véleménye szerint a meglévő programokon belül egy egységes eszközt kell létrehozni a tengeriszélerőenergia-projektek finanszírozására. Emellett ezt a megközelítést ki kell terjeszteni más típusú megújulóenergia-forrásokra is, például a szárazföldi szélerőre és a fotovoltaiikus energiára annak érdekében, hogy teljesüljenek az európai energiaunió és a megújuló energiáról szóló II. irányelv törekvései. Ezek szerint ugyanis inkább éppen a decentralizáltabb és regionális erőművek képesek további regionális értéktérítési potenciált generálni, munkahelyeket teremteni, illetve az embereket a szakpolitika középpontjába helyezni, és aktív termelőkké és termelő-fogyasztókká tenni őket. E tekintetben az EGSZB némi aggodalommal jegyzi meg, hogy az Európai Bizottság jelenleg „csak” a tengeri és hidrogéntekológiákkal foglalkozik, de figyelmen kívül hagyja ezeket a decentralizált megközelítéseket.

1.10. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a tengeri szélerőműparkokba történő beruházásoknak a lehető legnagyobb mértékben hozzá kell járulniuk a beruházás közvetlen közelében lévő régiók társadalmi-gazdasági fejlődéséhez azzal, hogy népszerűsítik a projektben való részvételt („helyi tartalom”).

1.11. Az EGSZB üdvözlí, hogy a stratégiát a tengeri szélerőenergia területére vonatkozó készségek és oktatási rendszerek fejlesztésére irányuló tervvel kívánják kiegészíteni.

1.12. Az EGSZB elismeri, hogy az EU vezető szerepet kíván betölteni a tengeri szélerőenergia-ágazatban, és örömmel támogatja az ágazat bővítését, azonban nemcsak a tengeren, hanem a szárazföldön is. Ezért azt szeretné, hogy az Európai Bizottság mielőbb egészítse ki a tengeri energiatermelési stratégiát egy szárazföldi stratégiával.

2. Bevezető

2.1. Ez a vélemény a tengeri megújuló energiában rejlő lehetőségeknek a klímasemleges jövő érdekében való kiaknázását célzó uniós stratégiával foglalkozik, amelyet 2020. november 18-án tettek közzé. Ez a stratégia az európai zöld megállapodás szerves részét képezi.

2.2. A 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai céltervet kísérő hatásvizsgálat azt irányozza elő, hogy 2030-ig az elektromos áram több mint 80 %-ának megújuló energiaforrásokból kell származnia, és a 2050-es éghajlat-politikai cél eléréséhez 300GW becsült kapacitású tengeri szélerőenergia szükséges, amelyet körülbelül 40 GW óceánenergiával kell majd kiegészíteni. Az ebben a véleményben tárgyalt stratégia bemutatja, hogyan tudja ezt az EU elérni.

3. Általános megjegyzések

3.1. A stratégia célja, hogy felgyorsítsa a tiszta energiára való átállást, miközben fenntartja az európai gazdasági növekedésre és munkahelyteremtésre vonatkozó fontos célokat. E stratégia bevezetésének fő okai:

- az éghajlatváltozás mérsékléséről szóló első globális megállapodásban (2015, Párizs) vállalt kötelezettségek teljesítése,
- az európai gazdaság versenyképességének helyreállítása az energiahatékonyság fokozása révén,
- új munkahelyek létrehozása a beruházások volumenének növelésével, ami segít enyhíteni a Covid19-világjárvány társadalmi-gazdasági hatását, és hozzájárul az európai gazdaság fejlődéséhez.

3.2. E stratégia szerint a tengeri szélerőenergia-kapacitás a jelenlegi 12 GW-ról 2030-ig legalább 60 GW-ra, 2050-ig pedig 300 GW-ra fog emelkedni. Emellett az Európai Bizottság 2050-ig 40 GW óceánenergiát és egyéb, kialakulóban lévő technológiákat kíván bevezetni, például úszó szélerőműveket és úszó napelemparkokat.

3.3. A becslések szerint 800 milliárd EUR összegű beruházásra lesz szükség a célkitűzések eléréséhez. Szükség lesz az EU és a tagállamok kormányainak nagyobb mértékű bevonására is, mivel a jelenlegi szakpolitikák mellett az aktuális és a tervezett telepítési kapacitás 2050-re csak megközelítőleg 90 GW-ot eredményezne.

3.4. Az EGSZB üdvözlí e stratégia bemutatását, amely olyan szabályozói javaslatokat és intézkedéseket tartalmaz, amelyek lehetővé teszik, hogy a tengeri szélenergiára vonatkozó együttműködés fejlesztésére, megerősítésére és elmélyítésére összpontosítsunk.

3.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy a fent említett adatok és információk a beruházók, az uniós ipar, valamint az átviteli és elosztási rendszerek üzemeltetői által tapasztalt kihívások nagyságrendjét tükrözik. A stratégia optimista kilátásokkal számol, például bemutatja a magánberuházások ösztönzésének vagy új munkahelyek létrehozásának lehetőségeit. Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy a stratégia a munkahelyteremtéssel összefüggésben csak a tengeri szélenergia fejlesztésére vonatkozó előrejelzésekről szóló homályos információkat használja fel. Fontos megjegyezni továbbá, hogy nemcsak az energiaágazatban, hanem az olyan szárazföldi tevékenységekben is további munkahelyek jönnek létre, mint a kikötőfejlesztés és a hajózás. Hasonlóképpen a stratégia foglalkozik az ipar fejlődése által az uniós GDP-re gyakorolt hatással is.

3.6. Az EGSZB megjegyzi, hogy a stratégia olyan összekapcsolt környezetet vesz alapul, amelyben a tengeri megújulóenergia-iparnak számos „egyéb tengeri tevékenység” (turizmus, halászat, akvakultúra stb.) mellett kell működnie, a hibrid projektek kapcsolatban állnak a határon átnyúló rendszerösszekötőkkel, a fejlesztést több országban meghatározott célok vezérlik, a tengerparttal nem rendelkező országok pedig tengeri projekteket finanszírozhatnak. Mivel a tengeri projekteket az EU társfinanszírozza, az EGSZB azt ajánlja, hogy biztosítsák az átláthatóságot a terhek és az előnyök megosztása terén.

3.7. Az EGSZB csalódott, hogy a stratégia nem tartalmaz számításokat arra vonatkozóan, hogy a szélenergia milyen mértékben járul hozzá ahhoz, hogy 2050-re nettó nullára csökkentsék az üvegházhatású gázok kibocsátását. Az, hogy csupán a telepített kapacitásra összpontosítanak, azt jelenti, hogy figyelmen kívül hagyják ezt a zöld megállapodás célkitűzéseinek elérése szempontjából kulcsfontosságú tényezőt.

4. A tengeri megújulóenergia-technológiák kilátásai

4.1. Az uniós tengeri létesítmények 12 GW-t állítanak elő, amely a világ tengeri szélenergia-kapacitása 42 %-ának felel meg. A legtöbb projektnél ezt a tengerfenékre helyezett turbinák állítják elő. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a technológia elért egy bizonyos mértékű érettséget, amit az is bizonyít, hogy 10 év alatt 44 %-kal csökkent a tengeri szélenergia fajlagos energiatermelési költsége.

4.2. Az EGSZB kételkedik abban, hogy a tengeri szélenergia fejlesztési stratégiájának a hibrid projektekhez hasonló, fejlődő technológiákon kellene alapulnia, és felhívja a figyelmet arra, hogy versenyképesen árazott energiát kell előállítani, amely lehetővé teszi az uniós gazdaság újjáépítését a koronavírus-válság után.

5. Az Unió tengeri medencéi: a tengeri megújuló energiaforrások hasznosításában rejlő óriási és sokszínű lehetőségek

5.1. Az EGSZB üdvözlí az Északi-tenger, a Balti-tenger, a Földközi-tenger, a Fekete-tenger, az Atlanti-óceán uniós térsége és az uniós szigetek potenciáljának meghatározását. A tengeri medencék potenciáljának a stratégiában történő meghatározása lehetővé teszi a szabályozási fellépés megfelelő megtervezését és a célkitűzések elérését.

5.2. Érthető, hogy az Északi-tenger medencéjében kialakítandó új projekteket tekintik prioritásnak, figyelembe véve az ott már meglévő infrastruktúra által kínált lehetőségeket. Az uniós energiaellátás biztonságának, valamint az Unió-beli társadalmi és gazdasági kohézióknak a biztosítása érdekében azonban az EGSZB hangsúlyozza, hogy szükség van egyrészt olyan energiaszerkezetre, amely egyetlen energiaforrásra sem támaszkodik túlzott mértékben, másrészt arra, hogy minden uniós medencében arányosan beruházzanak tengeri szélerőműparkokba.

5.3. Ugyanakkor az EGSZB megjegyzi, hogy a tengeri szélenergia fejlesztési stratégiája a regionalizálódás felé mozdult el.

6. Tengeri területrendezés a tér és az erőforrások fenntartható kezeléséért

6.1. A szélenergia fejlesztésének felgyorsítása érdekében észszerű együttélést kell biztosítani a tengeri létesítmények és a tengeri terület egyéb felhasználásai között a biológiai sokszínűség megőrzése mellett. Az EGSZB üdvözlí azokat a javaslatokat, hogy a tengeri megújulóenergia-fejlesztési célkitűzéseket vegyék figyelembe a nemzeti és regionális tengeri területrendezési tervek kidolgozásakor, ugyanakkor arra kéri az Európai Bizottságot, hogy egyértelműen mondja ki, hogy az európai tengeri területeknek a tengeri megújulóenergia-ipar bővítéséhez a becslések szerint szükséges 3 %-a átlagérték, és hogy itt olyan konkrét tényezőket is figyelembe kell venni, mint a szél jellege és a különböző típusú környezetek.

6.2. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a rendezési tervek kidolgozása és közzététele jelezne a vállalatok és beruházók számára, hogy milyen szándékai vannak a kormányoknak a tengeri megújulóenergia-szektor jövőbeni fejlesztését illetően, elősegítve ezzel a köz- és magánszektor tervezését.

6.3. A létesítmények környezeti hatásának alapos és mélyreható vizsgálata jelenleg zajlik a szükséges adminisztratív határozatok meghozatalának folyamata keretében. Az EGSZB ezért támogatja a TEN-E rendelet módosítására irányuló javaslatot, amely a tengeri energiaprojektekre is kiterjesztené az egyablakos elvet.

7. A tengeri megújuló energia és a hálózati infrastruktúra új megközelítése

7.1. A jelenleg működő tengeri szélerőműparkok többségét nemzeti projektek keretében, a parthoz közvetlenül, sugarasan kapcsolódva telepítették. A tengeri szélenergia fejlesztésének felgyorsítása, a költségek csökkentése és a felhasznált tengeri terület csökkentése érdekében azonban a javaslat szerint a hibrid projektekre kellene összpontosítani. Ez a rendszer egy átmeneti állapotot jelent a nemzeti villamosenergia-rendszerhez sugarasan kapcsolódó hagyományos projektek és a teljesen összekapcsolt hálózati modell között. A stratégia azt a meglehetősen optimista elképzelést is felveti, hogy a szomszédos tagállamoknak közösen kellene nagyszabású célokat kitűzniük a tengeri szélenergiára vonatkozóan.

7.2. Bizonyos tulajdonságokat, például a mélységet és a többi országhoz való közelséget tekintve az EGSZB megjegyzi, hogy hibrid projekteket csak az Északi-tengeren és a Balti-tengeren lehet telepíteni. Továbbá a fejlődés várható ütemét tekintve az EGSZB úgy véli, hogy első körben az uniós és nemzeti fellépésnek a legfejlettebb projekteken rejlő potenciál felszabadítására kell összpontosítania, amelyek a tervek szerint sugaras formában csatlakoznak a nemzeti villamosenergia-rendszerhez.

8. A tengeri megújuló energia világosabb uniós szabályozási kerete

8.1. Az EGSZB üdvözlí azt a kijelentést, hogy egy megfelelően szabályozott energiapiacnak megfelelő beruházási jelzéseket kell küldenie. Az EGSZB véleménye szerint a kiszámítható és stabil szabályozói környezet fontos szerepet játszik a tengeri szélenergia fejlesztésében.

8.2. A határokon átnyúló energiaprojektek jelentőségének várható növekedése azt jelenti, hogy pontosítani kell a villamosenergia-piac szabályait, amelyeket az ehhez a stratégiához csatolt európai bizottsági szolgálati munkadokumentum tartalmaz.

8.3. A jelenlegi jogi keretrendszer nem rendelkezik a hibrid energiaszigetekhez vagy tengeri hidrogén-előállításához hasonló innovatív technológiákról. Az Európai Bizottság egy önálló tengeri piaci térséget javasol, ahol lehetőség van a szűk keresztmetszetről származó bevételeknek a termelők közötti újraelosztására, ami a legjobb modellt kínálja a hibrid projektek szabályozására. Az EGSZB támogatja a tengeri ajánlattételi övezetek létrehozására irányuló célkitűzést, azt feltételezve, hogy ezek megkönnyítik az energiapiac szabályozását.

8.4. Az EGSZB üdvözlí azokat az erőfeszítéseket, amelyek biztosítani kívánják a bevételi oldal stabilitását a beruházók számára. Az EGSZB rugalmasságot kér a tengeri szélenergia fejlesztésének támogatását illetően azokban a tagállamokban, ahol ez a technológia még korai fejlesztési szakaszban van, ideértve a versenyeljárás nélküli közvetlen támogatás biztosítását is, a megújulóenergia-irányelv rendelkezéseinek megfelelően.

9. A tengeri megújuló energiaforrásokba történő magánberuházások előmozdítása: az uniós alapok szerepe

9.1. A stratégia megvalósításával kapcsolatos beruházási igényt majdnem 800 milliárd euróra becsülik, amelynek körülbelül kétharmadát a kapcsolódó hálózati infrastruktúrára kellene költeni, egyharmadát pedig a tengeri energia-termelésre. A 2020-ig tartó 10 évben körülbelül 30 milliárd eurót ruháztak be a szárazföldi és tengeri megújulóenergia-hálózatokba Európában. A stratégia a következő évtizedben több mint 60 milliárd euróra kívánja emelni ezt az összeget, 2030 utánra pedig még nagyobb növekedést irányoz elő. A stratégia megfogalmazza azt az elvárást is, hogy a beruházások többségét magántőkéből finanszírozzák. A dokumentumból azonban az derül ki, hogy az Európai Bizottság, az Európai Beruházási Bank és egyéb pénzügyi intézmények együtt fognak dolgozni a tengeri szélenergiába történő stratégiai beruházások támogatásáért.

9.2. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a konkrét intézkedésekkel és támogató eszközökkel kapcsolatos részletek hiánya miatt, ami kockáztathatja a megújuló energia további támogatását. A jelenlegi stratégia alapján nyolc különböző uniós alap áll majd a beruházók rendelkezésére. Az ezen a területen várható arányokat a dokumentum nem jelzi, különös tekintettel az uniós eszközök részarányára. Az EGSZB véleménye szerint a meglévő programokon belül egy egységes eszközt kell létrehozni a tengeriszelenergia-projektek finanszírozására. Ez alapvetően fontos a projektek gyors finanszírozásának és fejlesztésének biztosításához. Emellett ezt a megközelítést ki kell terjeszteni más típusú megújulóenergia-forrásokra is.

9.3. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a tengeri szélerőműparkokba történő beruházásoknak a lehető legnagyobb mértékben hozzá kell járulniuk a beruházás közvetlen közelében lévő régiók társadalmi-gazdasági fejlődéséhez azzal, hogy népszerűsítik a projektben való részvételt („helyi tartalom”).

9.4. A stratégia tervbe veszi egy megújulóenergia-finanszírozási mechanizmus lehetőségét, amely lehetővé teheti, hogy a tengeri energetikai projektek előnyeit megosszák a tengerparttal nem rendelkező tagállamokkal is. Az EGSZB véleménye szerint túl optimista az a feltételezés, hogy a tengeri összeköttetéssel nem rendelkező tagállamok statisztikai haszonért cserébe saját forrásaikból akarnák finanszírozni a szélenergiát.

10. A kutatásnak és az innovációnak a tengeri projektek támogatására történő összpontosítása

10.1. Az EGSZB nagyon csalódott amiatt, hogy mennyire felületesen foglalkozik a stratégia a használt szélturbinák újrahaznosításának kérdésével. A stratégia kimondja, hogy a „beépített körforgásosság” elvét szisztematikusabban kell integrálni a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos kutatásba és innovációba, ennek az elvnek az esetleges végrehajtását azonban nem részletezi. Az EGSZB megjegyzi, hogy a használt szárazföldi széllapátok feldolgozása egyre nagyobb probléma például Németországban, ahol a föld alá temetésüket fontolgatják. Érdeemes megjegyezni, hogy a tengeri szélmalomok sokkal nagyobb méretűek, ami a probléma mértékében is közvetlenül tükröződik.

10.2. Az EGSZB azt is hangsúlyozni kívánja, hogy a tiszta energia nemcsak a levegőtisztaságot javítaná a helyi környezetben, hanem a környezet és az éghajlat egészségét is. Az EGSZB tiltakozik a tengeri szélenergia gyors fejlesztése ellen, ami a környezetre gyakorolt esetleges hatásainak figyelembevétele nélkül folyik, és azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság fordítson kellő figyelmet a leszerelési költségek kérdésére: azokban az esetekben, amikor a projekteket uniós forrásból finanszírozzák, ezeket a költségeket valójában már előzetesen értékelni kell, és a felelősség kérdését megfelelően figyelembe kell venni.

10.3. Az EGSZB üdvözlözi, hogy az új stratégiát a Foglalkoztatási Főigazgatóság és a Tengerügyi és Halászati Főigazgatóság által készített tervvel kívánják kiegészíteni, amely a tengeri szélenergia területével kapcsolatos készségek és oktatási rendszerek fejlesztését célozza. A készségek bővítése alapvető eleme ezen ágazat fejlesztésének. Az ágazat fenntartható és gyors fejlődése szükségessé teszi, hogy képzési programokat indítsanak azokban a tagállamokban, ahol ez a technológia még a fejlesztés korai szakaszában van. A stratégia azt mutatja, hogy erre a célra meglévő uniós eszközök és finanszírozás is felhasználható. Az EGSZB véleménye szerint a tengeri szélenergia terén folyó készségfejlesztés olyan fontos, hogy célzott eszközöket és finanszírozást kell létrehozni uniós szinten.

11. Erősebb ellátási és értéklánc egész Európában

11.1. Az ellátási lánc megerősítése körülbelül összesen 0,5–1 milliárd EUR beruházást követel meg. Az EGSZB sajnálja, hogy nincs egyértelmű jelzés arra vonatkozóan, hogyan lehetne ezeket a pénzeszközöket mozgósítani, illetve nem határozzák meg az időtávot sem.

11.2. Az EGSZB üdvözlí a tiszta energiával foglalkozó ipari fórum megerősítésének tervét, valamint azt, hogy ezen belül egy tengeri megújuló energiával foglalkozó csoportot kívánnak létrehozni 2021-ben.

11.3. Az EGSZB-nek komoly aggályai vannak azzal a tervvel kapcsolatban, hogy az Európai Bizottság és az ENTSO-E támogatni fogja a különböző gyártók átalakítóinak 2028-ig történő szabványosítását és interoperabilitását. Ez az időpont túl távoli, különös tekintettel arra, hogy 2030-ig 60 GW-t terveznek telepíteni a tengeri szélenergiaparkokban. Az EGSZB egy olyan dátumot szeretne látni, amely reális határidőt szab meg a berendezések szabványainak kialakítására.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Fenntartható és intelligens mobilitási stratégia – az európai közlekedés időtálló pályára állítása

[COM(2020) 789 final]

(2021/C 286/27)

Előadó: **Stefan BACK**

Társelőadó: **Tanja BUZEK**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.3.26.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.14.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	230/1/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli, hogy az új közlekedési stratégia a fenntartható és intelligens mobilitást helyezi a középpontba, és rávilágít a közlekedés létfontosságú szerepére és előnyeire az emberek és az uniós gazdaság szempontjából, ugyanakkor a társadalmi költségekkel is foglalkozik.

1.2. Bár a stratégia elismeri, hogy az egységes piac és a szociális kérdések kulcsfontosságú eszközök a fenntarthatóbb és intelligens mobilitásra való átállás lehetővé tétele szempontjából, intézkedései nincsenek igazán összhangban ezzel a megállapítással. A stratégia intézkedései vagy külön fejezetei nem kezelik megfelelően a kísérő európai bizottsági szolgálati munkadokumentumban megjelölt hiányosságokat.

1.3. Az EGSZB támogatja azt az általános megközelítést, hogy a stratégiát be kell építeni az európai zöld megállapodásba, és különös hangsúlyt kell helyezni az éghajlat-politikai célkitűzések megvalósítását célzó intézkedésekre. Kérdésesnek tartja azonban, hogy a technikai intézkedések és a közlekedéspolitikai intézkedések közötti egyensúly megfelelő-e a célkitűzések megvalósításához. Különösen hangsúlyozza, hogy a fenntarthatóság és a digitalizáció tekintetében javasolt intézkedések közül több is kiterjedt hatással van az egységes piacra és a közlekedési dolgozókra. Ha erre nem fordítunk kellő figyelmet, az alááshatja a végrehajtás sikerét.

1.4. A sikeres uniós mobilitási stratégiának együtt kell járnia a közlekedési ágazat egésze versenyképességének és az EU kapcsolódó ipari bázisának megerősítésével.

1.5. A példa nélküli Covid19-világjárvány bebizonyította, hogy a közlekedés jól működő egységes piaca, a fenntartható ellátási láncok, valamint a kulcsfontosságú munkakörökben dolgozók mobilitását szolgáló tömegközlekedés létfontosságúak. Ugyanakkor a közlekedési ágazatot hatalmas, a fennmaradást veszélybe sodró kihívás elé állította amiatt, hogy a pandémia következtében csökkentek a szállítandó volumenek.

1.6. A világjárvány élesen rávilágított több ezer, szerte Európában és a világban otthonától távol rekedt, bizonytalan munkaszerződésekkel rendelkező közlekedési dolgozó helyzetére. Előtérbe helyezte továbbá a közlekedési ágazatban tapasztalható szociális válságot: az elmúlt évtizedekben az egységes piacra összpontosító közlekedéspolitikák ugyanis nem tudták megakadályozni a munkafeltételek romlását minden közlekedési mód esetében. Az EGSZB e tekintetben úgy véli, hogy sürgősen ugyanilyen szintű ambíciókra van szükség egy társadalmi szempontból fenntartható közlekedési rendszer kapcsán is. Ezenkívül a közeljövőben kidolgozandó válságelhárítási tervben törekedni kell annak elkerülésére, hogy a közlekedési dolgozók számára negatív hatások jelentkezzenek.

1.7. Az EGSZB üdvözlí, hogy a stratégia kiemelten foglalkozik a közlekedésben dolgozó nőkkel, azonban ismét sajnálattal állapítja meg, hogy nincs a célkitűzéssel összhangban álló intézkedési javaslat.

1.8. Az EGSZB egyetért a meghatározott prioritásokkal, amelyek alapján – a Covid19-cel kapcsolatos tapasztalatokat is figyelembe véve – meg kell valósítani az egységes európai közlekedési térséget (SETA) és meg kell erősíteni az egységes piacot, valamint ki kell dolgozni egy válságelhárítási tervet. Hangsúlyozza ugyanakkor, hogy egy ilyen válságelhárítási terv kidolgozását komoly szervezett civil társadalmi és szociális párbeszédnek kell megelőznie, és a szociális partnereknek egyet kell érteniük a tervvel.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a reziliens mobilitás mérföldköveinek a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) időben történő megvalósítására és a közlekedés miatt bekövetkező halálesetek számának csökkentésére való korlátozása a legkevésbé sem megfelelő intézkedés, figyelembe véve a stratégia e fejezete által lefedett témák széles körét.

1.10. Az EGSZB támogatja valamennyi közlekedési mód fenntarthatóbbá tételét és egy olyan fenntartható multimodális közlekedési rendszer előmozdítását, amely a közlekedési módok közötti együttműködésen, optimalizált környezeti jellemzőkön és az egyes közlekedési módok társadalmi fenntarthatóságán alapul. Úgy véli, hogy a járművek kibocsátását a jármű teljes életciklusa során és a „kitermeléstől a gépjárművekben történő felhasználásig” módszer alkalmazásával kell mérni.

1.11. Az 1. mérföldkő, amely szerint 2030-ra legalább 30 millió kibocsátásmentes gépkocsi és 80 000 kibocsátásmentes tehergépjármű fog közlekedni, túl optimistának tűnik, és az elemzése nem megfelelő, mivel nincs világos elképzelés a tervezett flottához szükséges töltőpontok számáról. Az EGSZB óva int a túl ambiciózus célok kitűzésétől, amelyek negatív hatással lehetnek a stratégia hitelességére.

1.12. Az EGSZB kérdésesnek tartja, hogy az új stratégia összhangban áll-e azzal a megközelítéssel, amely a különböző közlekedési módokat olyan kombinált erőforrásnak tekinti, amelyen belül, egy multimodális közlekedési rendszer keretében, a legjobb környezeti – és társadalmi – lábnyommal rendelkező és a leghatékonyabb megoldásokon alapuló közlekedési módok közötti együttműködést mozdítják elő.

1.13. A valamely ágazaton belül megvalósuló szociális dömping és tisztességtelen gyakorlatok torzulásokat eredményeznek a többi ágazatban. A bizonytalan munkafeltételek és a szociális jogszabályok végrehajtásának hiánya torzíja az árképzési jelzéseket és a közlekedési szolgáltatások választékával kapcsolatos döntéseket. Az EGSZB egy olyan kezdeményezést is szükségesnek tart, amelynek célja, hogy az összes külső költség internalizálása mellett a munkaerőköltség is a fenntartható közlekedési szolgáltatásokra vonatkozó tisztességes árképzési politika részét képezze. A közlekedési szolgáltatások tisztességes szabadpiaci árának garantálnia kell a létminimumot biztosító bért, az azonos helyen végzett azonos munkáért járó azonos díjazást, az egészségügyi ellátást és a társadalombiztosítási fedezetet. A tömegközlekedési árképzésben kompenzáció jár a szolgáltatási kötelezettségért.

1.14. A stratégia szerint 2030-ban a tengeri és vasúti közlekedésnek egyenlő feltételek mellett kell tudnia versenyezni a közúti közlekedéssel, azonban azt nem fejtí ki, hogy ez hogyan érhető el. Valójában hiányzik a vasúti árufuvarozás és a rövid távú tengeri fuvarozás fellendítésére irányuló átfogóbb stratégia.

1.15. Az állami támogatás szükséges olyan politikai célok eléréséhez, mint a közlekedés környezetbarátabbá és szociálissá tétele. Az EGSZB szerint ezért sürgősen felül kell vizsgálni az állami támogatásokról szóló iránymutatásokat, különösen a tengeri szállításhoz nyújtott állami támogatásról szóló iránymutatásokat, hogy méltányos szociális és gazdasági feltételeket lehessen biztosítani a kikötői ágazatban és az európai tengerészek foglalkoztatása terén.

1.16. Emellett a stratégia nem tartalmazza az egységes piac és a versenypolitika közötti alapvető kapcsolat részletes elemzését, és az EGSZB osztja a konzorciumokra vonatkozó csoportmentességről szóló rendelet (CBER) meghosszabbításával kapcsolatos aggodalmakat.

1.17. A stratégia a vidéki térségek aggodalmait sem tükrözi kellőképpen. Az EGSZB kéri, hogy a vidéki térségek hosszú távú jövőképéről szóló, hamarosan megjelenő közlemény foglalkozzon a kulcsfontosságú mobilitási szemponttal, és biztosítson megfizethető, a célnak megfelelő és mindenki számára elérhető alternatívákat.

1.18. A közlekedési szegénység elkerüléséhez elengedhetetlen a megfizethető, minőségi tömegközlekedéshez mint az egyéni közlekedési módok fenntartható alternatívájához való hozzáférés, és ez különösen fontos a vidéki térségekben. A fenntartható városi mobilitás eléréséhez nagyobb hangsúlyt kell helyezni a tömegközlekedésre, amely az átállás gerincét képezi, ezenkívül pedig a társadalmi befogadás és a magas színvonalú helyi foglalkoztatás fontos forrása.

1.19. Az EGSZB úgy véli, hogy a városi közlekedés alkalmas az együttműködő, összekapcsolt és automatizált mobilitással (CCAM) kapcsolatos kísérleti projektekre, amelyeknek biztonsági hatásvizsgálaton, valamint civil társadalmi és szociális párbeszédre kell alapulniuk. Hangsúlyozza, hogy szükség esetén megfelelő finanszírozásra van szükség a kompetenciaépítés lehetővé tételéhez.

1.20. A városi mobilitást illetően a „mobilitási szolgáltatás” (MaaS) platformokra nyilvános elszámoltathatóságnak kell vonatkoznia a városi mobilitási stratégiák (SUMP) végrehajtásának biztosítása érdekében. Csak a méltányos és tisztességes munkafeltételeket biztosító, társadalmilag felelős mobilitási szolgáltatóknak kellene hozzáféréssel rendelkezniük a MaaS platformokhoz, szem előtt tartva a platform-munkavállalókra vonatkozóan tervbe vett jogszabályt is.

1.21. Az EGSZB üdvözli a digitalizációra és az automatizálásra vonatkozóan a stratégiában meghatározott célkitűzéseket, amelyek a fenntarthatósági célok elérésének eszközeként szolgálnak, és kiterjedt párbeszédet szorgalmaz a szélesebb körű társadalmi és környezeti hatásokról. Hangsúlyozza, hogy társadalmi és környezeti szempontokat is magában foglaló emberközpontú megközelítésre van szükség.

1.22. Az EGSZB aggodalommal állapítja meg, hogy az intelligens mobilitásról szóló fejezet egyáltalán nem foglalkozik a közlekedési dolgozókkal. A digitális és automatizálási technológiák kutatása, tervezése és bevezetése során az emberi tényező elengedhetetlen az ilyen innovációk sikeres alkalmazásához, és annak széles körű szociális párbeszédre kell alapulnia a méltányos átállás biztosítása érdekében.

1.23. A digitális átállás most zajlik. Az EGSZB sajnálja, hogy 2023-ig nem adnak ki ajánlásokat arról, hogy milyen hatásai vannak a közlekedésben dolgozó munkavállalókra. Kéri, hogy a szociális partnerekkel együttműködve hozzanak azonnali intézkedéseket, és vonják le a tanulságot a bevált gyakorlatokból.

1.24. A digitális technológiákba történő sikeres beruházásokhoz kezdettől fogva részvételen alapuló szociális párbeszédre van szükség, amely kiterjed a digitalizáció és az automatizálás céljainak (pl. hatékonyságnövekedés kontra kapacitásfelesleg), a biztonságosabb és egészségesebb munkahelyekhez és a foglalkoztatás fenntartásához szükséges megfelelő intézkedések célkitűzéseinek és a munkavállalók termelékenység-növekedéséből történő méltányos részesedésének a megvitatására.

1.25. Az EGSZB üdvözli a közlekedési dolgozók nagyobb mértékű elismerését, azonban megjegyzi, hogy konkrét jogalkotási kezdeményezésekre van szükség a szociális dömping felszámolására valamennyi közlekedési mód esetében. Sürgősen szükségesnek tartja egy, a közlekedéssel foglalkozó társadalmi munkacsoport létrehozását, amelyben minden érintett főigazgatóság, így például a Mobilitáspolitikai és Közlekedési Főigazgatóság (MOVE), a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága (EMPL) és más érintett főigazgatóságok is részt vesznek.

1.26. Az EGSZB támogatja az a célt, hogy 2050-re az összes közlekedési mód esetében „a balesetek halálos áldozatainak száma közel nullára csökkenjen”; a stratégia azonban nem foglalkozik a hivatásos közúti szállítással, és különösen a járművezetők fáradtságának problémájával mint „krónikus betegséggel” és fontos baleseti tényezővel. Az EGSZB a helyi és távolsági autóbusszvezetők esete kapcsán felhívja a figyelmet az Európai Bizottság által a Tanács és a Parlament elé terjesztendő jelentésre, és azt várja, hogy az uniós intézmények a vezetési időre és a pihenőidőre vonatkozó rendelet politikai célkitűzésével összhangban fognak fellépni.

1.27. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a zöld, társadalmi és digitális átállás elnyerje valamennyi civil társadalmi szereplő, köztük a szociális partnerek széles körű támogatását, és kész elősegíteni a civil társadalommal folytatott párbeszédet a stratégia kialakítása és végrehajtása érdekében. A stratégia helyesen mondja, hogy a fenntartható, intelligens és ellenállóképes mobilitásra való átállásnak méltányosnak kell lennie; enélkül nem valósulhat meg.

2. Háttér

2.1. A „Fenntartható és intelligens mobilitási stratégia – az európai közlekedés időálló pályára állítása” című közlemény rávilágít a közlekedés létfontosságú szerepére és előnyeire az emberek és az uniós gazdaság szempontjából, ugyanakkor a társadalmi költségekkel is foglalkozik. Az Európai Bizottság a közleményben új stratégiát javasol azoknak az európai zöld megállapodásban foglalt célkitűzéseknek a megvalósítására, amelyek szerint 2030-ra 55 %-kal, 2050-ig pedig 90 %-kal kell csökkenteni a közlekedésből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátást. Emellett ütemtervet határoz meg a digitalizációra, valamint az automatizálás és a mesterséges intelligencia fejlesztésére a közlekedési ágazatban.

2.2. A Covid19-cel kapcsolatos tapasztalatok fényében a stratégia a jövőbeli válságokkal szembeni ellenálló képességet az uniós közlekedéspolitika egyik fő célkitűzésévé teszi, az egységes európai közlekedési térségnek a 2011. évi közlekedéspolitikai fehér könyvvel összhangban történő megvalósításával együtt.

2.3. A 10 kulcsfontosságú területet (kiemelt területek) és 14 konkrét mérföldkövet bevezető stratégia azt is kimondja, hogy a megfizethető mobilitásnak mindenki számára elérhetőnek kell lennie, és hogy az ágazatnak megfelelő szociális feltételeket, átképzési lehetőségeket és vonzó munkahelyeket kell kínálnia. A szociális jogok európai pillérének biztosítása kell, hogy a zöld gazdaságra való áttérés és a digitalizáció igazságos legyen.

2.4. A közleményt kísérő cselekvési terv 82 intézkedést határoz meg, amelyeket 2021 és 2023 között kell meghozni. A dokumentumot kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum további elemzést tartalmaz.

3. Általános észrevételek: A stratégia jövőképe

3.1. Egy évtizeddel a legutóbbi, 2011-es közlekedéspolitikai fehér könyv után az Európai Bizottság új átfogó stratégiája a fenntartható, intelligens és ellenállóképes mobilitás alapvető célkitűzéseinek elérésére törekszik. A korábbi fehér könyvek (1992, 2001 és 2011) mindegyike az egységes európai közlekedési térség létrehozására és az egységes piac kiteljesítésére koncentrált.

3.2. A fehér könyvek már 2001-ben és 2011-ben is foglalkoztak az EU fosszilis tüzelőanyagoktól való függésének és az éghajlatváltozásnak a problémájával, valamint az uniós közlekedési ágazatnak az üvegházhatásúgáz-kibocsátáshoz való növekvő hozzájárulásával, ám nem voltak képesek elérni az általuk kitűzött éghajlat-politikai célokat. Az éghajlati válságra tekintettel az EGSZB kifejezetten üdvözlí azt a megközelítést, hogy az uniós mobilitási stratégiát be kell építeni az európai zöld megállapodásba, és különös hangsúlyt kell helyezni az éghajlat-politikai célkitűzések megvalósítását célzó intézkedésekre.

3.3. Annak biztosítása érdekében, hogy a kapcsolódó európai ipari értékláncok az uniós közlekedés fenntartható és digitális átalakításának gerincét képezzék, a sikeres mobilitási stratégiának együtt kell járnia az EU ipari bázisának megerősítésével. Erőteljesen építenie kell a közlekedési ágazat egésze versenyképességének növelésére.

3.4. A példa nélküli Covid19-világjárvány bebizonyította, hogy a közlekedés jól működő egységes piaca és a fenntartható ellátási láncok létfontosságúak. Ezzel párhuzamosan a közlekedési ágazatot hatalmas, a fennmaradást veszélybe sodró kihívás elé állította amiatt, hogy a pandémia következtében csökkentek a szállítandó volumenek. Élesen rávilágított több ezer, szerte Európában és a világban otthonától távol rekedt, bizonytalan munkaszerződésekkel, elégtelen szociális biztonsággal és egészségügyi ellátással, valamint a munkahelyek szociális védelem nélküli elvesztésével szembesülő közlekedési dolgozó helyzetére. Ez rámutat a közlekedési ágazat válságára, amely hiányosságokat fed fel a korábbi uniós közlekedéspolitikákban, és bizonyítja, hogy hasonló szintű ambíciókra van szükség egy társadalmi szempontból fenntartható közlekedési rendszerre vonatkozóan is. Az EGSZB elengedhetetlenül fontosnak tartja, hogy ne szalasszák el annak lehetőségét, hogy a jövőre nézve egy valóban fenntartható egységes európai közlekedési térséget alakítsanak ki, amely most alapvető korrekcióra szorul az előrehaladás során. Ezenkívül a jövőben kidolgozandó válságelhárítási tervben törekedni kell annak elkerülésére, hogy a közlekedési dolgozók számára negatív hatások jelentkezzenek.

3.5. Az egységes európai közlekedési térség – az egységes piaccal kapcsolatos, valamint a szociális és környezeti dimenziót illetően – az eddig tett kezdeményezések ellenére nem valósult meg, és sürgősen további intézkedéseket tesz szükségessé. Az EGSZB sajnálja, hogy bár a stratégia nagyon részletesen bemutatja az éghajlat-politikai és a digitalizációval kapcsolatos célkitűzéseket és az azok elérését biztosító eszközöket, az egységes piac és a szociális kérdések tekintetében kevésbé részletező. Ez különösen sajnálatos, mivel több, a fenntarthatóság és a digitalizáció tekintetében javasolt intézkedés széles körű hatást gyakorol az egységes piacra és a közlekedési dolgozókra, amire ezért az EGSZB e véleményében következetesen utalásokat tesz. Az EGSZB e tekintetben holisztikusabb és transzverzálisabb megközelítést szorgalmaz annak elkerülése érdekében, hogy a stratégia végül pírusszi győzelmet arasson.

3.6. Az EGSZB üdvözlí, hogy a stratégia kiemelten foglalkozik a közlekedésben dolgozó nőkkel, és „megfelelően alkalmazni fogja az esélyegyenlőség általános érvényesítését a közlekedéssel kapcsolatos szakpolitikai kezdeményezésekben”, azonban sajnálja, hogy nincs a célkitűzéssel összhangban álló intézkedési javaslat. A „bevált gyakorlatok cseréje” és a sokszínűséggel foglalkozó nagykövetek hálózata nem elegendő ahhoz, hogy a nemek közötti egyenlőség szempontját figyelembe vevő megközelítést általánosan érvényesíteni lehessen az uniós közlekedéspolitikákban. A fellépési területekre jó példák találhatóak a fenntartható városi mobilitási terv tematikus útmutatójának „A nemek közötti egyenlőség és a veszélyeztetett csoportok kezelése a fenntartható városi mobilitási tervekben” című fejezetében.

3.7. A stratégia 1–3. fejezetében (jövőkép, fenntartható mobilitás és intelligens mobilitás) tervezett intézkedések többségének alkalmazási köre szűk, és főként a járművek, hajók és légi járművek környezeti jellemzőivel kapcsolatos technikai kérdésekre, az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítésére, az ipari és a digitális fejlesztési projektekre, az energiaadózásra és a szennyező/felhasználó fizet elv alkalmazásának céljából a külső költségek internalizálására koncentrál. A 3. és 4. kiemelt terület olyan jogalkotási és nem jogalkotási szakpolitikai intézkedésekkel foglalkozik, amelyek célja a fenntartható személy- és áruszállítás előmozdítása.

3.8. Noha a javasolt intézkedések és a mérőföldkövek kölcsönösen megfelelően konzisztensnek tűnnek az 1–3. fejezetben tárgyalt főként technikai kérdések tekintetében, az EGSZB kérdésesnek tartja, hogy a technikai intézkedések és a közlekedéspolitikai intézkedések közötti egyensúly megfelelő-e az éghajlat-politikai célkitűzések megvalósításához.

3.9. Az EGSZB azt a megközelítést is megkérdőjelezi, hogy a stratégia célkitűzéseinek teljes megértéséhez egy majdnem 300 oldalas európai bizottsági szolgálati munkadokumentum szükséges. A stratégia előterjesztésének és részletes ismertetésének e módja nem segíti elő annak hozzáférhetővé válását és nem könnyíti meg a széles körű támogatás elnyerését.

3.10. A stratégia helyesen állapítja meg, hogy „az ágazat legértékesebb eszközei az emberek, és a fenntartható és intelligens közlekedés felé történő átmenet nem lesz lehetséges a közlekedési dolgozók támogatása és részvétele nélkül”.

3.11. Az EGSZB felhívja a figyelmet az európai vidéki térségek aggodalmaira, melyek szerint a fenntartható mobilitásra vonatkozóan kitűzött célok csak a vidéki életmód jelentős veszélyeztetésével érhetők el. Proaktív módon arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a vidéki térségek hosszú távú jövőképeiről szóló, hamarosan megjelenő közleményében foglalkozzon a kulcsfontosságú mobilitási szemponttal, és biztosítson megfizethető, a célnak megfelelő és mindenki számára elérhető alternatívákat.

3.12. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a zöld és digitális gazdaságra történő tervezett átállás elnyerje valamennyi civil társadalmi szereplő, köztük a szociális partnerek széles körű támogatását. Ez azt is jelenti, hogy a szociális dimenzió – ideértve az arról folytatott párbeszédet, hogy az átállást hogyan lehet a legjobban irányítani és társadalmilag elfogadhatóvá tenni – alapvető fontosságú.

3.13. Az EGSZB kész elősegíteni a civil társadalommal folytatott párbeszédet a stratégia kialakítása és végrehajtása érdekében, és e vélemény célja, hogy konkrét javaslatokkal járuljon hozzá a vitához.

4. Fenntartható mobilitás

4.1. Az EGSZB egyetért azzal, hogy e rendszerszintű változás elérése érdekében a fellépések három pillérére van szükség, nevezetesen a következőkre: „(1) valamennyi közlekedési módot fenntarthatóbbá kell tenni, (2) a multimodális közlekedési rendszerben széles körben elérhetővé kell tenni a fenntartható alternatívákat, és (3) megfelelő ösztönzőket kell bevezetni az átállás ösztönzésére”.

4.2. Az összes közlekedési mód fenntarthatóbbá tétele érdekében az 1. mérőföldkő arra a célkitűzésre irányul, hogy 2030-ra 30 millió kibocsátásmentes gépkocsi és 80 000 kibocsátásmentes tehergépjármű közlekedjen. Ehhez képest jelenleg mintegy egymillió ilyen gépkocsi és 30 000 ilyen tehergépjármű van forgalomban ⁽¹⁾. Az EGSZB megjegyzi, hogy a 2030-ra használatban lévő járművekre vonatkozó beruházási döntések most vagy hamarosan fognak megszületni. Figyelembe véve az árkülönbségeket, az alternatív üzemanyagok még mindig meglehetősen gyér elektromos és egyéb töltőinfrastruktúráját és a járművek élettartamát, a forgatókönyv túl optimistának tűnik. Ráadásul úgy látszik, hogy még nincs világos elképzelés a tervezett flották támogatásához szükséges elektromos és egyéb töltőállomások számáról. Az EGSZB óva int a túl ambiciózus célok kitűzésétől, amelyek negatív hatással lehetnek a stratégia hitelességére.

4.3. A stratégia egyértelműen a villamos energiát és a hidrogént jelöli meg a mobilitás szén-dioxid-mentesítésének kiemelt lehetőségeként. A mobilitás kibocsátásmentesítésére vonatkozó pontos megközelítésnek figyelembe kell vennie a járművek szénlábnymát teljes életciklusuk során (2018-ban az EU-ban a villamos energia mindössze 33 %-a származott megújuló energiából), és azt a „kitermeléstől a gépjárművekben történő felhasználásig” módszerrel kell mérni.

⁽¹⁾ SWD(2020) 331 jelű bizottsági szolgálati munkadokumentum, 4.1.1. szakasz, 81. és azt követő oldalak.

4.4. Az EGSZB határozottan támogatja a fenntarthatóbb közlekedési megoldásokra való átállást, és arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy ezt a megközelítést olyan konkrét intézkedésekkel fejlessze, amelyek a nem motorizált közlekedést is támogatják.

4.5. A zöld megállapodás a tiszta és körforgásos gazdaságra való áttérés, a biológiai sokféleség helyreállítása, a közterületek leromlásának megállítása és a szennyezés csökkentése révén megvalósuló, hatékony erőforrás-felhasználást helyezi előtérbe. Ezt szem előtt tartva az EGSZB megismétli, hogy a fenntartható közlekedésre vonatkozó stratégiának prioritásként kell kezelnie a minél kevesebb földterületet használó infrastruktúrát, megfelelő területarányt kell biztosítani a városokban és az agglomerációkban, illetve erőforrás-hatékonyaknak kell lennie, különösen a kritikus erőforrások tekintetében. Az alapvető jogokat tiszteletben kell tartani.

4.6. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság továbbra is együtt fog működni a városokkal és a tagállamokkal annak biztosítása érdekében, hogy 2030-ra valamennyi nagy és közepes méretű város megvalósítsa saját fenntartható városi mobilitási tervét. A jelenlegi helyzet arra enged következtetni, hogy a kidolgozott fenntartható városi mobilitási tervek számának kívánt növekedése nem fog megtörténni a fenntartható városi mobilitási tervek kidolgozására és végrehajtására vonatkozó nemzeti keretek és pénzügyi eszközök nélkül.

4.7. A stratégia csak röviden utal a parkolás kezelésére és az ezzel kapcsolatos szakpolitikákra. Az EGSZB azt javasolja, hogy ezt világos intézkedési pontokkal fejlesszék tovább, figyelembe véve a városokban a parkolóhelyek által a talajfedésre gyakorolt negatív hatást. A parkolás megfelelő kezelése segíthet értékes közterületek felszabadításában, vonzóbbá teheti a városokat, támogathatja a helyi gazdaságot, csökkentheti a gépjárműforgalmat és a forgalmi torlódásokat, és javíthatja a közúti biztonságot és a légszennyezést.

4.8. A fenntartható közlekedés második pillére az alternatív közlekedési módok elérhetőségével foglalkozik, és egy multimodális megközelítés révén a közlekedési módok közötti választást kínálja e célból. A 4–8. mérföldkő 2030-ra és 2050-re teljesítendő célkitűzéseket határoz meg a vasúti személyszállítás (a nagysebességű vasút forgalmának megkétszerezése 2030-ra és megháromszorozása 2050-re) és a vasúti áruszállítás (50 %-os növekedés 2030-ra és megkétszerezés 2050-re) erőteljes növelésére vonatkozóan. Emellett célokat határoz meg a közösségi közlekedésre, a belvízi szállításra és a rövid távú tengeri fuvarozásra, valamint a 2030-ra megvalósítandó 100 klímasemleges városra vonatkozóan is.

4.9. Az EGSZB kérdésesnek tartja, hogy a stratégia összhangban áll-e azzal a megközelítéssel, amely a különböző közlekedési módokat olyan kombinált erőforrásnak tekinti, amelyen belül, egy multimodális közlekedési rendszer keretében, a legjobb környezeti – és társadalmi – lábnyommal rendelkező és a leghatékonyabb megoldásokon alapuló közlekedési módok közötti együttműködést mozdítják elő a közlekedési módok közötti verseny helyett.

4.10. Az EGSZB ezzel összefüggésben szélesebb körű fenntarthatósági vizsgálatot szorgalmaz a társadalmi fenntarthatóság teljes körű beépítése érdekében. Az EGSZB a stratégiában szereplő környezeti lábnyom oly módon történő kiegészítését javasolja, hogy a méltányos munkafeltételek tekintetében vezessenek be egy hasonló, „a közlekedésre vonatkozó európai munkaügyi lábnyomot”, ideértve a folyamatos romlás megelőzéséhez szükséges összes elemet, a közlekedési módokon belüli és azok közötti tisztességes verseny biztosítása, valamint a helytelen ösztönzők által teremtett destruktív verseny elkerülése érdekében. A közlekedési módok közötti egyenlő versenyfeltételek biztosításához a tisztességes szabadpiaci árképzésnek méltányos munkaerőköltségeket kell magában foglalnia, amint azt a 6. fejezet is hangsúlyozza.

4.11. Sajnálatos, hogy nem tartozik a stratégia intelligens mobilitásra vonatkozó pillérének mérföldkövei közé olyan multimodális áruszállítási modellek kidolgozása, amelyek a közlekedési módok közötti együttműködésen, az optimalizált környezeti jellemzőkön és az egyes közlekedési módok társadalmi fenntarthatóságán alapulnak, az erőforrásokat digitális platformokon keresztül optimalizálják és valamennyi szociális jogszabályt tiszteletben tartják.

4.12. A 9. mérföldkő előrevetíti, hogy 2030-ban a tengeri és vasúti közlekedésnek egyenlő feltételek mellett kell tudnia versenyezni a közúti közlekedéssel, ugyanakkor nem fejt ki, hogy ez hogyan érhető el, kivéve esetleg a külső költségek internalizálását és az üzemanyagok megadóztatását. Valójában hiányzik a vasúti áru fuvarozás és a rövid távú tengeri fuvarozás fellendítésére irányuló átfogóbb stratégia, amely figyelembe venné többek között a kísérő szolgálati munkadokumentumban leírt magasabb vasúti költségeket és a vasút pontosságával kapcsolatos problémákat.

4.13. A 4. mérföldkö célja az, hogy az EU-n belüli, legfeljebb 500 km-es útvonalú, menetrend szerinti közlekedés karbonsemleges legyen 2030-ra. Az autóbusszal végzett személyszállításra gyakorolt hatást és a fenntarthatóságra gyakorolt esetleges negatív hatásokat meg kell vitatni.

4.14. Az állami támogatás szükséges olyan politikai célok eléréséhez, mint a közlekedés környezetbarátabbá és szociálissá tétele. Az EGSZB szerint sürgősen felül kell vizsgálni az állami támogatásokról szóló iránymutatásokat. Az egyik elem a területi szempont, például a távoli területek figyelembevétele. Az EGSZB továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy hosszú ideje nem talál visszhangra az a kérés, amely a tengeri szállításához nyújtott állami támogatásról szóló iránymutatások annak érdekében történő módosítására irányul, hogy méltányos szociális és gazdasági feltételeket lehessen biztosítani a kikötői ágazatban és az európai tengerészek foglalkoztatása terén, hogy a tengerhasznosítási ágazat társadalmi szempontból fenntarthatóvá váljon. Ugyanígy válasz nélkül maradt az a kérés, amely 2023-nál korábbi cselekvést sürgetett.

4.15. Az EGSZB kifogásolja, hogy a stratégia nem tartalmazza az egységes piac és a versenypolitika közötti alapvető kapcsolat részletes elemzését. Egyetért azzal, hogy megfelelő vitát kell folytatni a tengeri szállításához nyújtott állami támogatásokról és segélyekről, valamint a kikötői ágazatra gyakorolt hatásokról. Az európai szociális partnerek együttesen adtak hangot „aggályaiknak a konzorciumokra vonatkozó csoportmentességről szóló rendelet (CBER) meghosszabbítása tekintetében, amely tovább rontja a hajótulajdonosok és a kikötői ágazat érdekeltjei közötti egyenlőtlen bánásmódot, és káros hatással lesz az uniós kikötőkre”⁽²⁾.

5. Intelligens mobilitás

5.1. Az EGSZB egyetért azzal, hogy mivel a jövőbeli személy- és áruszállítást az innováció fogja befolyásolni, „megfelelő keretet és támogató eszközöket kell létrehozni ennek az átmenetnek a megkönnyítésére, amely sokkal hatékonyabbá és fenntarthatóbbá teheti a közlekedési rendszert”. Az EGSZB elengedhetetlenül fontosnak tart egy irányadó alapelvet: a digitalizáció és az automatizálás eszköz, nem pedig önmagában vett cél.

5.2. Az EGSZB ezzel összefüggésben üdvözlí a digitalizációra és az automatizálásra vonatkozóan a stratégiában meghatározott célkitűzéseket, amelyek a fenntarthatósági célok elérésének eszközeül szolgálnak. A mesterséges intelligencia társadalmi és környezeti hatásának kezelése, a gép feletti emberi ellenőrzés elve, valamint a személyes adatok gyűjtése és az ilyen adatok felhasználása rendkívül fontos, és széles körű párbeszédet igényel. Az emberi tényező bevonása a digitális és automatizálási technológiák kutatásába, tervezésébe és bevezetésébe elengedhetetlen az ilyen innovációk sikeres alkalmazásához, és annak széles körű szociális párbeszédre kell alapulnia a méltányos átállás biztosítása érdekében. Társadalmi és környezeti szempontokat is szem előtt tartó emberközpontú megközelítésre van szükség, valamint garanciára, hogy nem kerül sor a technológiák visszaélészerű használatára.

5.3. Az EGSZB megállapítja, hogy nem történik utalás a mesterséges intelligencia biztonsági, felelősségi, alapjogi és adatvédelmi vonatkozásaival kapcsolatos horizontális kezdeményezésekre, valamint az adatmegosztás ellenőrzésére és feltételeire vonatkozó adatmegosztási jogszabálycsomagra.

5.4. Ahhoz, hogy az EU világszínvőre váljon az együttműködő, összekapcsolt és automatizált mobilitással (CCAM) kapcsolatos szolgáltatások és rendszerek fejlesztésében, meg kell könnyíteni a városi közlekedési rendszerek kísérleti szolgáltatásainak tesztelését egy biztonsági hatásvizsgálat, valamint a civil társadalmi és a szociális párbeszéd alapján. A jelenlegi kísérleti projekteket többnyire zárt közlekedési rendszerekben tesztelik (kampuszok, ipari komplexumok stb.).

5.5. Az EGSZB üdvözlí, hogy a stratégia foglalkozik a városi mobilitás digitális transzformációjával, ideértve a mobilitási szolgáltatást (MaaS), a megosztott szolgáltatásokat, az igény szerinti szolgáltatásokat és a köztes platformok megjelenését, valamint az ezáltal rendelkezésre álló fenntartható és hatékony közlekedési koncepciók lehetőségeit és kockázatait. Üdvözlí továbbá, hogy a 38. pont helyesen a társadalmi és biztonsági aggályokkal foglalkozik, mivel számos új mobilitási szolgáltatás és köztes platform bizonytalan foglalkoztatási formákat és alacsony bérszintet kínál, ami versenyproblémákat okozhat. A 23. intézkedés ugyanakkor 2022-ig nem szándékozik felmérni, hogy „szükség van-e olyan intézkedésekre, amelyek egyenlő versenyfeltételeket biztosítanak a helyi, igény szerinti személyszállítási és a közúti személyszállítási platformok számára”.

⁽²⁾ Az európai szociális partnerek ezt a felhívást Adina-Ioana Vălean és Nicolas Schmit európai biztoshoz intézték.

5.6. A MaaS platformokra nyilvános elszámoltathatóságnak kell vonatkoznia a fenntartható városi mobilitási tervek (SUMP) végrehajtásának biztosítása érdekében. Csak a méltányos és tisztességes munkafeltételeket biztosító, társadalmilag felelős mobilitási szolgáltatóknak kellene hozzáféréssel rendelkezniük a MaaS platformokhoz, szem előtt tartva a platform-munkavállalókra vonatkozóan tervbe vett jogszabályt is.

5.7. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottságnak a platformokon dolgozók munkafeltételeivel foglalkozó jogszabályra vonatkozó kezdeményezését, és elvárja, hogy a javaslat garantálja a közlekedés, így például a közúti személyszállítási vagy a szállítási szolgáltatások területén dolgozó platform-munkavállalók foglalkozási viszonyának védelmezését, és biztosítson tisztességes munkafeltételeket számukra.

5.8. Az EGSZB nagy figyelmet fordít az azzal kapcsolatos aggodalomra, hogy az intelligens mobilitási megoldások, a mesterséges intelligencia fejlesztése és az automatizálás költségei elmélyíthetik a különbségeket, mivel a kiinduló helyzet tagállamonként eltér az EU-ban. Az EGSZB ezért minden stratégia sikeréhez elengedhetetlennek tartja, hogy az EU által kezelje ezeket a beruházási hiányokat, hogy a szegényebb tagállamokban támogatja az intelligens mobilitási megoldásokat, többek között a szociális párbeszéd, a szociális körülmények és az emberközpontú megközelítés érvényesítése révén.

6. Reziliens mobilitás

6.1. A reziliens mobilitásról szóló 4. fejezet három kiemelt területet tartalmaz – az egységes piac megerősítése, igazságos és méltányos mobilitás mindenki számára és a közlekedésbiztonság javítása, amelyeket a 13. és 14. mérőkövető kísér.

Az egységes piac jelentősége

6.2. Az EGSZB egyetért a meghatározott prioritásokkal, amelyek alapján – a Covid19-cel kapcsolatos tapasztalatokat is figyelembe véve – meg kell valósítani az egységes európai közlekedési térséget és meg kell erősíteni az egységes piacot, valamint ki kell dolgozni egy válságelhárítási tervet. Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy egy ilyen válságelhárítási terv kidolgozását komoly szervezett civil társadalmi és szociális párbeszédnek kell megelőznie, és a szociális partnereknek egyet kell érteniük a tervvel.

6.3. Az EGSZB azonban sajnálja, hogy például az egységes európai közlekedési térség megvalósítását és az egységes piac megerősítését, a TEN-T időben történő megvalósításának és a stratégiai értékláncok fejlesztésének fontosságát – például az akkumulátorok és a hidrogén terén –, valamint a zöld megállapodás célkitűzéseinek és a közlekedés digitalizációjának megvalósításával kapcsolatos finanszírozási igényeket együtt kezelik más, olyan fontos kérdésekkel, mint az utasjogok, a közszolgáltatási kötelezettségek, a közlekedési dolgozók számára biztosított szociális feltételek és a közlekedésbiztonság. Különös benyomást kelt az, hogy az egységes piacot érintő átfogó kérdések és a kapcsolódó szociális és biztonsági kérdések a stratégia végén állnak.

6.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az e fejezetben szereplő mérőkövetőknek a TEN-T időben történő megvalósítására és a közlekedés miatt bekövetkező halálesetek számának csökkentésére való korlátozása a legkevésbé sem megfelelő intézkedés, ez a fejezet ugyanis az egységes piac megerősítésével és az egységes európai közlekedési térség megvalósításával foglalkozik, ideértve az optimális kapacitáskihasználás lehetővé tételével megvalósuló fokozott hatékonyságot, a flották korszerűsítésének finanszírozását, az állami támogatást érintő kérdéseket, az összekapcsoltság javítását, valamint az utasok és jogaik védelmét.

6.5. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a stratégia jövőképe alapján a jól működő és a válságokkal szemben ellenálló egységes piac „szintén az uniós közlekedéspolitika egyik fő célkitűzése kell, hogy legyen”, miközben a „közlekedési ágazat növekedésének új hajtóereje a mobilitás környezetbarátabbá tétele”. A mérőkövetőket például ki lehetett volna egészíteni a közlekedés egységes piacának új fenntartható és digitalizált üzleti modellek révén történő kiteljesítésével is.

6.6. Sajnálatos az is, hogy a stratégia nem vázolja a közlekedés terén az egységes piac teljes körű megvalósítása előtt álló, fennmaradó akadályokat. Különösen az európai bizottsági szolgálati munkadokumentum 4.3.3. szakasza vet fel számos olyan kérdést az egységes piac működését illetően, amelyekkel a 4. fejezet nem foglalkozik. Hasonló a helyzet a 4.3.4. szakasz kapcsán is, amely számos olyan szociális hiányosságot ismert, amelyeket a stratégia nem tárgyal.

6.7. A minőségi jogalkotással kapcsolatos folyamatokat javítani kell. Az EGSZB kitart amellett, hogy minden intézkedés esetében – függetlenül attól, hogy a cselekvési tervben vagy más dokumentumokban szerepel-e – teljes körű (társadalmi, környezeti, gazdasági, a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítésével történő) hatásvizsgálatot kell végezni az elismert szociális partnerekkel, így például az Európai Bizottság által jóváhagyott képviselői szervezetekkel folytatott kiemelt konzultáció mellett.

6.8. A stratégia előző fejezeteiben tervbe vett számos intézkedésnek szintén nyilvánvaló következményei vannak az egységes piac szempontjából. Ez a helyzet például a tehergépjárművek tömegéről és méreteiről szóló irányelv és a légi közlekedésről szóló jogszabály módosításai esetében, illetve a digitális platformokat illetően.

Szociális dimenzió és munkafeltételek

6.9. A példa nélküli Covid19-válság rámutatott arra, hogy a közlekedés alapvető szolgáltatás. Rávilágított továbbá a közlekedési dolgozók mint kulcsfontosságú munkakörökben dolgozók fontosságára, és jelentőségükre a közlekedési rendszer ellenálló képességének szempontjából. Az EGSZB üdvözli, hogy a stratégia a korábbi közlekedéspolitikai dokumentumokhoz képest jobban elismeri a közlekedési dolgozókat, felismerve, hogy ők „az ágazat legértékesebb eszközei”, ugyanakkor néhányuk nehéz munkakörülményekkel és bizonytalan munkafeltételekkel küzd. Tekintettel azonban arra, hogy milyen jelentőséget tulajdonítanak a szociális pillérnek a jelenlegi uniós politikák végrehajtása során, meglepő, hogy a közlekedés szociális dimenzióját nem tárgyalja külön fejezet.

6.10. A stratégia továbbá elismeri az ágazat demográfiai problémáit, és hogy nehézséget jelent a szükséges dolgozók toborzása. Arra a következtetésre jut, hogy „a magasabb szintű szociális normák közvetlenül hozzájárulnának annak megváltoztatásához, hogy az ágazat jelenleg nem rendelkezik kellő vonzerővel”. Sajnálatos módon sem a stratégia, sem pedig a szolgálati munkadokumentum nem elemzi megfelelően annak okait, hogy miért jelent nehézséget a dolgozók toborzása a közlekedési ágazatban. Nem veszik figyelembe azt, hogy az elmúlt évtizedekben az egységes piacra összpontosító közlekedéspolitikák nem tudták megakadályozni a munkafeltételek romlását minden közlekedési mód esetében.

6.11. Az Európai Bizottság kijelentései, amelyek szerint „a különböző közlekedési módokra kiterjedő intézkedéseket fog mérlegelni a munkavállalók körülményeire vonatkozó jogi keret megerősítése érdekében” és „2021–2023 között kezdeményezéseket indít a közlekedési ágazat vonzerejének növelése érdekében”, nem elég konkrétak. Valóban nehéz megérteni, hogy miért nem tartották fontosnak mérföldkövek meghatározását olyan elemek esetében, mint a tisztességes munkafeltételek és a szakma vonzerejének növelése, többek között a fiatalok és a nők számára.

6.12. Konkrét jogalkotási kezdeményezésekre van szükség a szociális dömping felszámolásához valamennyi közlekedési mód esetében. Az „azonos munkahelyen egyenlő munkáért egyenlő bért” elvet kell alkalmazni valamennyi közlekedési módra (intenzíven utazó munkavállalók kiküldetése), illetve a munkavállalók munkához való és szerzett jogainak védelmére vonatkozóan, amennyiben a különböző közlekedési módokra vonatkozó szerződésekkel kapcsolatos közbeszerzési eljárás miatt változik az üzemeltető. Az EGSZB ezért sürgősen szükségesnek tartja egy, a közlekedéssel foglalkozó társadalmi munkacsoport létrehozását, amelyben minden érintett főigazgatóság, így például a Mobilitáspolitikai és Közlekedési Főigazgatóság (MOVE), a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága (EMPL) és a Versenypolitikai Főigazgatóság (COMP) is részt vesz.

Társadalmi költségek és fenntarthatóság

6.13. A valamely ágazaton belül megvalósuló szociális dömping és tisztességtelen gyakorlatok torzulásokat eredményeznek a többi ágazatban. A bizonytalan munkafeltételek és a szociális jogszabályok végrehajtásának hiánya torzíja az árképzési jelzéseket és a közlekedési módok választékával kapcsolatos döntéseket. Az EGSZB egy olyan kezdeményezést is szükségesnek tart, amelynek célja, hogy az összes külső költség internalizálása mellett a munkaerőköltség is a fenntartható közlekedési szolgáltatásokra vonatkozó tisztességes árképzési politika részét képezze. A közlekedési szolgáltatások tisztességes szabadpiaci árának garantálnia kell a létminimumot biztosító bért, az azonos helyen végzett azonos munkáért járó azonos díjazást, az egészségügyi ellátást és a társadalombiztosítási fedezetet, valamint az egészséges munkakörnyezetbe, továbbá a képzésbe és képzésbe történő beruházásokat. A 4.6. szakaszban meghatározott 28. és 34. intézkedésben szereplő, szénlábnyommal kapcsolatos ajánlások „munkaügyi lábnyommal” történő kiegészítése egy lehetséges, de távolról sem elegendő intézkedés. A tömegközlekedési árképzésben kompenzáció jár a szolgáltatási kötelezettségért.

6.14. Az EGSZB hangsúlyozza a kollektív tárgyalások fontosságát és szerepüket a bérszint meghatározásában; kitart ezért a kollektív tárgyalások erősítésének fontossága mellett, különösen a nagyon széttagolt közlekedési ágazatban és valamennyi tagállamban.

Méltányos digitális átállás

6.15. Az EGSZB üdvözli, hogy a stratégia megfelelően foglalkozik a digitális transzformációnak a foglalkoztatás szempontjából felmerülő kockázataival és lehetőségeivel, valamint annak szükségességével, hogy az átállás méltányos legyen a közlekedési dolgozók számára. A 69. intézkedés ugyanakkor 2023-ig nem írja elő „az automatizálásra és a digitalizációra való átállásra, valamint ezek által a közlekedési ágazatban dolgozóakra gyakorolt hatásra vonatkozó ajánlások” kiadását. Ez a tény nem veszi figyelembe, hogy a digitalizáció és az automatizálás már folyamatban van, és sürgős intézkedésre van szükség. A 13. mérföldkő például célul tűzi ki „az automatizált mobilitás széles körű alkalmazását [2030-ra]”.

6.16. A digitális technológiákba történő sikeres beruházásokhoz kezdettől fogva részvételen alapuló szociális párbeszédre van szükség. Léteznek példák a helyes gyakorlatokra, ilyen többek között a németországi EUROGATE konténerterminál-üzemeltető „CBA Future – Shaping automation socially and in a co-determined way” című kollektív szerződése, amely a cég Hamburgban, Bremerhavenben és Wilhelmshavenben található három termináljára vonatkozik⁽³⁾. E párbeszédnek ki kell terjednie a digitalizáció és az automatizálás céljának (pl. hatékonyságnövekedés kontra kapacitásfelesleg), a biztonságosabb és egészségesebb munkahelyekhez és a foglalkoztatás fenntartásához szükséges megfelelő intézkedések célkitűzéseinek és a munkavállalók termelékenységnövekedésből történő méltányos részesedésének megvitatására is.

6.17. Európai szinten a városi tömegközlekedés európai szociális partnerei nemrégiben közös ajánlásokat írtak alá a városi tömegközlekedés digitális átállásáról⁽⁴⁾. A digitális átállás inkluzív és részvételen alapuló megközelítést népszerűsít, amely egyfelől biztosítja a munkahelyek biztonságát és a szükséges készségeket a digitális átálláson belül – felhasználva a digitális átállást a munkakörülmények és a munka és a magánélet közötti egyensúly javítására –, másfelől gondoskodik az adatvédelemről, a magánélet védelméről és a méltóságról. A stratégiáknak biztosítaniuk kell, hogy a vállalkozások és a munkavállalók egyaránt profitáljanak a digitális technológiák bevezetéséből, többek között a termelékenységnövekedésből való részesedés révén.

6.18. Az Európai Bizottságnak a szociális partnerekkel együttműködve azonnali intézkedést kell hoznia, hogy biztosítsa az automatizálásra és a digitalizációra való méltányos átállást, „amelynek során senki nem marad le”.

Közlekedésbiztonság

6.19. A közlekedésbiztonságot illetően a 14. mérőföldkő célja, hogy 2050-re az összes közlekedési mód esetében közel nulla legyen a halálozási arány, mivel a fő problémát a halálos kimenetelű közúti balesetek jelentik. A 2018. évi uniós közúti közlekedésbiztonsági stratégia azonban nem tartalmazza a hivatásos közúti szállítást, és különösen a járművezetők fáradtságának problémáját mint „krónikus betegséget” és fontos baleseti tényezőt.

6.20. Az EGSZB ezzel összefüggésben aggodalmának ad hangot a helyi és távolsági autóbuszvezetők vezetési idejére és pihenőidejére vonatkozó szabályokról szóló új európai bizottsági kezdeményezés miatt, és felhívja a figyelmet az Európai Bizottság által a Tanács és a Parlament elé terjesztendő jelentésre. A munka- és vezetési idő meghosszabbítása az ágazatban ellentétes lenne az 561/2006/EK rendelet⁽⁵⁾ politikai célkitűzéseivel, és az utasok és más úthasználók közúti közlekedésbiztonságának, valamint a helyi és távolsági autóbuszvezetők munkafeltételeinek további romlását eredményezné.

6.21. Az EGSZB támogatja a biztonság javítása érdekében tervbe vett intézkedéseket, és különösen azt, hogy intézkedéseket terveznek a kiberfenyegetések kezelésére.

7. A stabil közszolgáltatás fontossága

7.1. Az EGSZB megismétli, hogy közpolitikai feladat egy olyan fenntartható városi közlekedési rendszer biztosítása, amely szem előtt tartja az éghajlat-politikai célokat és a közegészséget, a közúti közlekedésbiztonságot és a városi területek megfelelő arányát.

7.2. Az Európai Bizottság jövőképe helyesen emeli ki azt, hogy „alapvető fontosságú, hogy a mobilitás mindenki számára elérhető és megfizethető legyen, hogy a vidéki és távoli régiók összeköttetésben maradjanak a többi régióval”. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a jogi keret által támogatott közszolgáltatások rendelkezésre állása a fenntartható és megfizethető mobilitás gerincét képezik. Ehhez a közszolgáltatási kötelezettség teljesítéséért nyújtott nagyobb mértékű és környezeti és társadalmi szempontból jobb kompenzáció szükséges, amely pénzügyi támogatás és a nemzeti kormányok, régiók és önkormányzatok részéről bevezetett pénzügyi eszközök útján valósulhat meg.

⁽³⁾ Az EUROGATE és a német szolgáltatói szakszervezet (ver.di) között 2019-ben megkötött kollektív szerződés kiterjed a csoport valamennyi német leányvállalatára, ideértve a konténerterminálokat, a karbantartó és vasúttársaságot, valamint más németországi üzleti egységeket. A létrehozott automatizálási bizottság tájékoztatást kap a vállalat minden hardverekkel vagy szoftverekkel kapcsolatos projektjéről, még akkor is, ha az nincs közvetlen hatással a munkahelyekre. A kapcsolódó foglalkoztatási szerkezetátalakítás 2025-ig történő kizárása az EUROGATE-tel kötött kollektív szerződés része.

⁽⁴⁾ Digital Transformation and Social Dialogue in Urban Public Transport (UPT) in Europe [Digitális átállás és szociális párbeszéd a városi tömegközlekedés terén Európában], A tömegközlekedési ágazatban tevékenykedő európai szociális partnerek (ETF és UITP) közös ajánlása, aláírva 2021. márciusban.

⁽⁵⁾ HL L 102., 2006.4.11., 1. o.

7.3. A közlekedési szegénység elkerüléséhez elengedhetetlen a megfizethető, minőségi tömegközlekedéshez mint az egyéni közlekedési módok fenntartható alternatívájához való hozzáférés. Ez különösen fontos a vidéki térségekben, ahol a megosztott és igény szerinti szolgáltatások ki is egészíthetik a tömegközlekedési kínálatot, feltéve, hogy méltányos színvonalú munkafeltételeket biztosítanak. Ezenkívül a nem motorizált aktív közlekedés, a gyaloglás és a kerékpározás nagyobb figyelmet és a biztonságos, minőségi infrastruktúrába történő több beruházást igényel.

7.4. A tömegközlekedés fontos a társadalmi befogadás és a magas színvonalú helyi foglalkoztatás szempontjából. A stratégia túl nagy hangsúlyt helyez a digitalizáció, a mikromobilitás és az új mobilitási szolgáltatások technológiai szempontjaira. Az új jövőkép nem hagyhatja figyelmen kívül azt a tényt, hogy az intelligens mobilitásnak inkább eszköznek kell lennie, nem pedig célnak.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

MELLÉKLET

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították:

4.14. pont (az 1.15. pont törlésével összefüggésben)

Törlendő:

~~Az állami támogatás szükséges olyan politikai célok eléréséhez, mint a közlekedés környezetbarátabbá és szociálissá tétele. Az EGSZB szerint sürgősen felül kell vizsgálni az állami támogatásokról szóló iránymutatásokat. Az egyik elem a területi szempont, például a távoli területek figyelembevétele. Az EGSZB továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy hosszú ideje nem talál visszhangra az a kérés, amely a tengeri szállításához nyújtott állami támogatásról szóló iránymutatások annak érdekében történő módosítására irányul, hogy méltányos szociális és gazdasági feltételeket lehessen biztosítani a kikötői ágazatban és az európai tengerészek foglalkoztatása terén, hogy a tengerhasznosítási ágazat társadalmi szempontból fenntarthatóvá váljon. Ugyanígy válasz nélkül maradt az a kérés, amely 2023-nál korábbi cselekvést sürgetett.~~

A módosító indítványról tartott szavazás eredménye:

Mellette: 77

Ellene: 123

Tartózkodott: 27

1.15. pont (a 4.14. pont törlésével összefüggésben)

Törlendő:

~~Az állami támogatás szükséges olyan politikai célok eléréséhez, mint a közlekedés környezetbarátabbá és szociálissá tétele. Az EGSZB szerint ezért sürgősen felül kell vizsgálni az állami támogatásokról szóló iránymutatásokat, különösen a tengeri szállításához nyújtott állami támogatásról szóló iránymutatásokat, hogy méltányos szociális és gazdasági feltételeket lehessen biztosítani a kikötői ágazatban és az európai tengerészek foglalkoztatása terén.~~

A módosító indítványról tartott szavazás eredménye:

A módosító indítványt a (vele összefüggő) 4.14. pontról tartott szavazás eredménye miatt elutasították.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv az Unió egész területén magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint az (EU) 2016/1148 irányelv hatályaon kívül helyezéséről, valamint Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájáról

[COM(2020) 823 final – 2020/0359(COD) – COM(2020) 829 final – 2020/0365(COD)]

(2021/C 286/28)

Előadó: **Maurizio MENSİ**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.1.21. – 2021.2.11. Tanács, 2021.1.26. – 2021.2.19.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.14.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	243/0/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság arra irányuló erőfeszítéseit, hogy a köz- és magánszervezetek reziliensebbé váljanak a biztonsági események, kibertámadások és fizikai támadások által okozott fenyegetésekkel szemben. Az EGSZB egyetért azzal is, hogy inkluzív módon meg kell erősíteni az EU ipari és innovációs kapacitását egy négy pilléren alapuló stratégia keretében, amelynek elemei az adatvédelem, az alapvető jogok, a biztonság és a kiberbiztonság.

1.2. Az EGSZB ugyanakkor megjegyzi, hogy a két javaslat által kitűzött célok jelentőségére és kényes természetére való tekintettel előnyösebb lett volna irányelv helyett rendelettel szabályozni ezt a területet. Nem derül ki, mi az oka annak, hogy az Európai Bizottság nem is mérlegelte ezt a lehetőséget.

1.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy a két javaslat egyes rendelkezései átfedésben vannak, mivel szorosan összekapcsolódnak és kiegészítik egymást: az egyik javaslat elsősorban a kiberbiztonságra, a másik pedig a fizikai biztonságra összpontosít. Az EGSZB ezért kéri, hogy az egyszerűsítés és a racionalizálás érdekében vegyék fontolóra azt a lehetőséget, hogy a két javaslatot egyetlen szövegben foglalják össze.

1.4. Az EGSZB üdvözlí, hogy megszüntetik az alapvető szolgáltatások nyújtói és a digitális szolgáltatók közötti különbségtételt, amely az eredeti NIS-irányelvben szerepel. Alkalmazási körét illetően azonban az EGSZB rámutat arra, hogy konkrét, egyértelműbb iránymutatásokra van szükség azoknak az azonosításához, akikre nézve az irányelv kötelező. Ezen belül pontosabban kell meghatározni az „alapvető” és a „fontos” szervezetek megkülönböztetésének kritériumait, valamint a rájuk vonatkozó követelményeket annak érdekében, hogy az eltérő nemzeti szintű megközelítések végül ne akadályozzák a versenyt és az áruk és szolgáltatások szabad áramlását, ez ugyanis veszélyeztetheti a vállalkozásokat, és alááshatja a kereskedelmet.

1.5. A két javaslatban felvázolt rendszer összetett jellege miatt az EGSZB fontosnak tartja, hogy az Európai Bizottság tisztázza a két szabályrendszer pontos alkalmazási körét, különösen ott, ahol a különböző, egymással versengő rendelkezések ugyanazokat az ügyeket vagy témákat kívánják szabályozni.

1.6. Az EGSZB rámutat arra, hogy biztosítani kell az összes szabályozási rendelkezés egyértelműségét, ami nem lehet vita tárgya, ahogy a bürokrácia és a széttagoltság csökkentése sem, amit az eljárások, a biztonsági követelmények és az eseményjelentési kötelezettségek egyszerűsítése révén kell elérni. Ráadásul e célból, valamint a lakosság és a vállalkozások érdekében érdemes lehet egyetlen szövegbe összevonni a két javaslatot, elkerülve ezzel az esetenként bonyolult értelmezési és végrehajtási folyamatot.

1.7. Az EGSZB elismeri, hogy – amint arra az irányelvjavaslat is rámutat – az „alapvető” és „fontos” szervezetek vezető testületei kulcsszerepet töltenek be, és a tagjaiknak rendszeresen speciális képzéseken kell részt venniük, hogy elegendő ismeretet és készséget sajátítsanak el a különböző kiberbiztonsági kockázatok felderítéséhez és kezeléséhez, valamint hatásaik értékeléséhez. E tekintetben úgy véli, hogy a javaslatnak meg kellene határoznia, hogy az említett ismereteknek és készségeknek mire kell minimálisan kiterjedniük, és ezáltal európai szintű iránymutatást kellene nyújtania arról, mely képzési kompetenciák tekintendők megfelelőnek, elkerülve, hogy a képzések tartalma országonként eltérő legyen.

1.8. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az ENISA fontos szerepet tölt be a kiberbiztonság teljes intézményi és működési rendszerében európai szinten. E tekintetben úgy véli, hogy a szervezetnek az Unió kiberbiztonsági helyzetéről szóló kétévenkénti jelentésen túl rendszeresen közzé kellene tennie kiberbiztonsági eseményekre vonatkozó naprakész online információkat, valamint ágazati értesítéseket, hogy ezáltal további hasznos információs eszközt kínáljon, amely lehetővé teszi a NIS 2 által érintett szervezetek számára, hogy nagyobb védelmet biztosítsanak a hozzájuk tartozó vállalkozásoknak.

1.9. Az EGSZB egyetért azzal a javaslattal, hogy az ENISA-t bízzák meg egy európai biztonságrés-nyilvántartás létrehozásával. Úgy véli, hogy a biztonsági rés és a legjelentősebb események közlését az önkéntes bejelentés helyett kötelezővé kellene tenni, ezáltal biztosítva, hogy ez hasznos eszköz legyen a különböző európai szintű közbeszerzési eljárásokban részt vevő ajánlatkérő szervek számára, ideértve az 5G technológiákra és termékekre vonatkozó eljárásokat is.

2. Általános megjegyzések

2.1. 2020. december 16-án bemutatták az EU új kiberbiztonsági stratégiáját, amelyhez két jogalkotási javaslat kapcsolódott: a hálózati és információs rendszerek biztonságáról szóló (EU) 2016/1148⁽¹⁾ irányelv felülvizsgálata (a NIS 2 irányelv), valamint a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájáról szóló új irányelv (CER). Az *Európa digitális jövőjének megtervezése* című közlemény⁽²⁾, a helyreállítási terv és a biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégia sarokkövét képező stratégia javítani kívánja Európa kiberfenyegetésekkel szembeni kollektív ellenálló képességét, és garantálni kívánja, hogy minden magánszemély és vállalkozás ki tudja használni a megbízható és biztonságos digitális szolgáltatások és eszközök előnyeit.

2.2. Aktualizálni kell a kritikus fontosságú szolgáltatások és infrastruktúra kiberjellegű és fizikai kockázatokkal szembeni védelmére szolgáló meglévő uniós intézkedéseket. A kiberbiztonsággal kapcsolatos kockázatok a digitalizáció és az összekapcsoltság növekedésével folyamatosan fejlődnek. A meglévő szabályozási keretért az EU biztonsági stratégiájával összhangban felül kell vizsgálni, és túl kell lépni az online és az offline tér közötti kettősségen, valamint a szigorú kategóriákon alapuló megközelítésen.

2.3. A két irányelvjavaslat számos ágazatot érint, és foglalkozik a kibertámadásokkal, bűncselekményekkel, természeti katasztrófákkal és más balesetekkel összefüggő jelenlegi és jövőbeli online és offline kockázatokkal. Levonják a tanulságokat a jelenlegi világhárványból is, amely rámutatott arra, hogy a társadalom és a gazdaság egyre nagyobb mértékben függ a digitális megoldásoktól, ami kiszolgáltatottá teszi őket a fokozódó és gyorsan változó kiberfenyegetésekkel szemben, különös tekintettel a társadalmi kirekesztés veszélyének kitett csoportokra, például a fogyatékkal élőkre. Ez arra készítette az EU-t, hogy intézkedést javasoljon annak biztosítása érdekében, hogy a kibertér továbbra is olyan globális és nyitott tér maradjon, amely szilárd biztonsági garanciákon, a digitális szuverenitáson és a vezető szerepen alapul. Célja, hogy nagyobb fokú együttműködésen keresztül, a tagállamok nemzetbiztonsági előjogainak tiszteletben tartása mellett fejlessze a lehetséges fenyegetések megelőzésére, visszaszorítására és kezelésére szolgáló operatív kapacitást.

3. A hálózati és információs rendszerek biztonságáról szóló irányelv felülvizsgálatára irányuló javaslat

3.1. A NIS-irányelv (az (EU) 2016/1148 irányelv) volt az EU első átfogó szabályozási eszköze a kiberbiztonság területén. Célja az volt, hogy az EU hálózati és információs rendszereit ellenállóbbá tegye a kiberkockázatokkal szemben. A jó eredmények ellenére a NIS-irányelvnek vannak bizonyos korlátai. A társadalom digitális átalakulása, amely a Covid19-válság következtében felgyorsult, bővítette a fenyegetések körét, és rávilágított arra, hogy az egymástól egyre jobban függő társadalmaink sebezhetőek a számottevő és váratlan kockázatokkal szemben. Új kihívások jelentek meg, amelyek megfelelő

⁽¹⁾ HL L 194., 2016.7.19., 1. o.

⁽²⁾ COM(2020) 67 final.

és innovatív válaszokat követelnek meg. Az érdekelt felekkel folytatott széles körű konzultáció eredményei rávilágítottak az európai vállalkozások nem megfelelő kiberbiztonsági szintjére, nemzeti szinten a szabályok következtelen alkalmazására a különböző ágazatokban, valamint arra, hogy kevesen értik a főbb fenyegetéseket és kihívásokat.

3.2. A NIS 2 javaslat szorosan összefügg két másik kezdeményezéssel: a pénzügyi szolgáltatások digitális működési rezilienciájára vonatkozóan javasolt rendelettel (DORA), amely a digitális pénzügyi szektorra alkalmazandó, valamint a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájáról szóló irányelv (CER) irányuló javaslattal, amely kiterjeszti az energetikáról és közlekedésről szóló 2008/114/EK irányelv⁽³⁾ alkalmazási körét más ágazatokra, és többek között az egészségügyi szektorra és a gyógyszerkutató és -fejlesztés terén működő szervezetekre összpontosít. A CER-irányelv – amelynek ágazati hatálya az alapvető fontosságú szervezetek tekintetében megegyezik a NIS 2 irányelvvel (a NIS 2 irányelv I. melléklete) – a fizikai eszközök védelméről az azokat kezelő szervezetek rezilienciájára helyezi át a hangsúlyt. A határokon átnyúló dimenzióval rendelkező európai kritikus infrastruktúra azonosításáról pedig a nemzeti szintű kritikus infrastruktúra azonosítására tér át. A NIS 2 javaslat összhangban van a többi meglévő szabályozási szöveggel is, például az Európai Elektronikus Hírközlési Kódexszel, az általános adatvédelmi rendelettel (GDPR) és az elektronikus azonosításról és megbízható szolgáltatásokról szóló eIDAS-rendelettel, és kiegészíti azokat.

3.3. A célravezető és hatásos szabályozás programnak (REFIT) megfelelően a NIS 2 javaslat csökkenteni kívánja az illetékes hatóságok bürokratikus terheit és az érdekelt köz- és magánszereplők megfelelési költségeit, és korszerűsíteni kívánja a szabályozási keretet. Ezenkívül szigorítja a vállalkozásokra vonatkozó biztonsági követelményeket, foglalkozik az ellátási láncok biztonságának kérdésével, racionalizálja a jelentéstételi kötelezettségeket, szigorúbb felügyeleti intézkedéseket vezet be a nemzeti hatóságok számára, és törekszik a tagállami szankciórendszerek összehangolására.

3.4. A NIS 2 hozzájárul a kibernetikai válságkezeléssel kapcsolatos információcsere és együttműködés fellendítéséhez is mind európai, mind nemzeti szinten. A javaslat már nem tesz különbséget az alapvető szolgáltatások nyújtói és a digitális szolgáltatók között, amit az eredeti NIS-irányelvben még megtett. Alkalmazási köre a gazdaság és a társadalom szempontjából kritikusnak ítélt ágazatok közepes vagy nagyvállalatait öleli fel. Ezeket a köz- vagy magánszervezeteket két kategóriába, „alapvető” és „fontos” kategóriába sorolják, és mindegyikre eltérő felügyeleti intézkedések vonatkoznak. A tagállamoknak azonban lehetőségük van kisebb, de magas kockázati profillal rendelkező szervezeteket is figyelembe venni.

3.5. Tervbe vették az uniós biztonsági műveleti központok új hálózatának létrehozását is, amely a mesterséges intelligencia (MI) alapján működik. Ezek valódi „kiberbiztonsági pajzsokként” fognak működni, amely képes elég korán észlelni a kibertámadások jeleit ahhoz, hogy még a kár bekövetkezése előtt proaktívan lehessen fellépni. A mesterséges intelligencia kiberbiztonsági jelentőségére kitért az Egyesült Államok mesterséges intelligenciával foglalkozó nemzetbiztonsági bizottságának (NSCAI) az MI-ről szóló, 2021. március 1-jén közzétett jelentése is. Ennek eredményeként a tagállamok és a kritikus fontosságú infrastruktúrák üzemeltetői az európai biztonsági hálózat részeként „fenyegetettségrel foglalkozó hírszerzés” formájában közvetlen hozzáférést kapnak a fenyegetésekkel kapcsolatos információkhoz.

3.6. Az Európai Bizottság az ellátási láncok és a beszállítókhoz fűződő kapcsolatok biztonságával is foglalkozik: a tagállamok az Európai Bizottsággal és az Európai Unió Kiberbiztonsági Ügynökséggel (ENISA) együttműködve összehangolt kockázatelemzéseket végezhetnek a kritikus fontosságú ellátási láncokról az 5G hálózatok esetében alkalmazott sikeres megközelítés alapján, amelyet a 2019. március 26-i ajánlás⁽⁴⁾ vázolt fel.

3.7. A javaslat szigorítja és harmonizálja a vállalatok biztonsági és jelentéstételi kötelezettségeire vonatkozó szabályokat, és meghatározza a kockázatkezelés közös megközelítését, amely tartalmazza az alkalmazandó alapvető biztonsági intézkedések minimális listáját. Konkrétabb rendelkezéseket tartalmaz az események bejelentésének folyamatáról, a jelentések tartalmáról és a határidőkről. A javaslat egy kétlépcsős folyamatot vázol fel: a vállalatoknak 24 órájuk van az első összefoglaló jelentés benyújtására, amit egy hónapon belül egy részletes végleges jelentés követ.

⁽³⁾ HL L 345., 2008.12.23., 75. o.

⁽⁴⁾ HL L 88., 2019.3.29., 42. o.

3.8. A tagállamoknak ki kell jelölniük a válságkezelésért felelős nemzeti hatóságokat, amelyeket konkrét tervek és egy új operatív együttműködési hálózat, az Európai Kiberválságügyi Kapcsolattartó Szervezetek Hálózata (EU-CyCLoNE) támogat. Az együttműködési csoportnak nagyobb szerepe lesz a stratégiai döntések kialakításában, az EU-ban észlelt biztonsági rések nyilvántartását pedig az ENISA hozza létre és kezeli; fokozni fogják továbbá a tagállamok hatóságai közötti információcserét és együttműködést, ideértve a kibernetikai válságkezeléssel kapcsolatos együttműködést is.

3.9. A javaslat szigorúbb felügyeleti intézkedéseket vezet be a nemzeti hatóságok számára, és szigorúbb végrehajtási követelményeket ír elő. Arra törekszik, hogy harmonizálja a szankciókat a tagállamok között.

3.10. E tekintetben az irányelvjavaslat számos adminisztratív szankciót határoz meg a kiberbiztonság és a jelentéstételi kötelezettségek megsértése esetén. Rendelkezéseket állapít meg az irányelv hatálya alá tartozó társaságokban képvisleti vagy vezetői tisztséget betöltő természetes személyek felelősségére. A javaslat az egyértelmű felelősségi körök megállapításával, megfelelő tervezéssel és nagyobb fokú uniós szintű együttműködéssel teszi hatékonyabbá annak módját, ahogy az EU megelőzi és kezeli az incidenseket és a nagyszabású kiberbiztonsági válságokat, illetve ahogy reagál azokra.

3.11. Ezáltal a tagállamok képesek lesznek közösen nyomon követni az uniós szabályok végrehajtását, és segítséget nyújtanak egymásnak a határokon átnyúló problémák esetén. Strukturáltabb párbeszédet tudnak majd kialakítani a magánszektorral, egyeztetik a belső piacon értékesített szoftverekben és hardverekben található biztonsági rések közzétételét, és összehangolják az új technológiákhoz kapcsolódó biztonsági kockázatok és fenyegetések értékelését, ahogy ez az 5G esetében is történt.

4. A kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájáról szóló irányelvre irányuló javaslat

4.1. Az EU 2006-ban létrehozta a kritikus infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai programot (EPCIP), 2008-ban pedig elfogadta az európai kritikus infrastruktúráról (ECI) szóló irányelvet, amely az energetikai és a közlekedési ágazatra vonatkozik. Mind az Európai Bizottság által a 2020 és 2025 közötti időszakra elfogadott, biztonsági unióra vonatkozó uniós stratégia⁽⁵⁾, mind pedig a közelmúltban elfogadott terrorizmus elleni program hangsúlyozza, mennyire fontos garantálni a kritikus infrastruktúra ellenálló képességét a fizikai és digitális kockázatokkal szemben. Azonban mind az ECI-irányelv végrehajtásáról 2019-ben készített értékelés, mind pedig az ebben a véleményben vizsgált javaslat hatásvizsgálata kimutatta, hogy a meglévő európai és nemzeti intézkedések nem garantálják, hogy az üzemeltetők képesek legyenek megbirkózni a jelenlegi kockázatokkal. Ezért a Tanács és a Parlament felkérte az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja felül a kritikus infrastruktúrák védelmének jelenlegi megközelítését.

4.2. A biztonsági unióra vonatkozó, az Európai Bizottság által 2020. július 24-én elfogadott uniós stratégia elismerte, hogy a fizikai és digitális infrastruktúra egyre nagyobb mértékben összekapcsolódik és függ egymástól, miközben rámutatott arra, hogy nagyobb összhangra és következetességre van szükség az ECI- és a NIS-irányelv között. Ebből a célból a CER-javaslat, amelynek objektív alkalmazási köre az alapvető fontosságú szervezetek tekintetében megegyezik a NIS 2 irányelvével, a 2008/114/EK irányelv eredeti – csak az energetikára és a közlekedésre vonatkozó – alkalmazási körét kiterjeszti a következő ágazatokra: bankszektor, pénzügyi piaci infrastruktúra, egészségügy, ivóvíz, szennyvíz, digitális infrastruktúra, közigazgatás és úrkutatás. Ezenkívül világos felelősségi köröket állapít meg, gondoskodik a megfelelő tervezésről, és megerősített együttműködést ír elő. Ezzel összefüggésben referenciakeretet kell létrehozni az összes kockázatra, és támogatni kell a tagállamokat abban az erőfeszítésben, hogy a kritikus fontosságú szervezetek képesek legyenek megelőzni a biztonsági eseményeket, ellenállni azoknak, és semlegesíteni azok következményeit, függetlenül attól, hogy a kockázatok természeti katasztrófák, balesetek, terrorizmus, belső fenyegetések vagy közegészségügyi vészhelyzetek – mint amilyen a jelenlegi helyzet is – miatt merülnek-e fel.

4.3. Minden tagállamnak nemzeti stratégiát kell elfogadnia a kritikus fontosságú szervezetek ellenálló képességének garantálása, a rendszeres kockázateértékelések elvégzése és ezen értékelések alapján a kritikus fontosságú szervezetek azonosítása érdekében. A kritikus fontosságú szervezeteknek viszont kockázateértékeléseket kell végezniük, megfelelő technikai és szervezeti intézkedéseket kell elfogadniuk az ellenálló képesség növelése érdekében, és jelenteniük kell az incidenseket a nemzeti hatóságoknak. Azokat a szervezeteket, amelyek a tagállamok több mint egyharmada számára, illetve több mint egyharmadában nyújtanak szolgáltatásokat, különleges felügyeletnek kell alávetni, ideértve az Európai Bizottság által szervezett egyedi tanácsadó missziókat is.

4.4. A CER-javaslat különféle támogatási formákat ír elő a tagállamok és a kritikus fontosságú szervezetek számára, ideértve a kockázatok uniós szintű áttekintésének elkészítését, a bevált gyakorlatok és módszertanok kidolgozását, valamint képzési tevékenységeket és olyan gyakorlatokat is, amelyek segítségével tesztelik a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciáját. A határokon átnyúló együttműködési rendszer magában foglal egy ad hoc szakértői csoportot is, a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájával foglalkozó csoportot, amely a tagállamok közötti stratégiai együttműködés és információcsere fóruma lesz.

⁽⁵⁾ COM(2020) 605 final.

5. A tárgyalat jogalkotási javaslatához javasolt módosítások

5.1. Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság arra irányuló erőfeszítéseit, hogy a köz- és magánszervezetek reziliensebbé váljanak a kibertámadások és fizikai támadások által okozott fenyegetésekkel szemben. Ezek az erőfeszítések főként a Covid19 miatti veszélyhelyzet által elindított gyors digitális átalakulás fényében különösen fontosak és relevánsak. Egyetért az *Európa digitális jövőjének megtervezése* című közleményben megfogalmazott véleménnyel is, mely szerint Európának ki kell aknáznia a digitális korszak előnyeit, és inkluzív módon meg kell erősítenie az iparát – különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra – és az innovációs kapacitását egy négy pilléren alapuló stratégia keretében, amelynek elemei az adatvédelem, az alapvető jogok, a biztonság és a kiberbiztonság. Ezek az alapvető előfeltételei egy olyan társadalomnak, amely az adatok erején alapul.

5.2. Azonban a hatásvizsgálat és a NIS 2 javaslatot megelőző konzultáció megállapításainak fényében, valamint figyelembe véve a nemzeti szabályok széttagozottságának elkerülésére vonatkozó, többször is megfogalmazott (és a NIS-irányelv végrehajtásáról szóló, 2017. október 4-i közleményben⁽⁶⁾ is szorgalmazott) célt, az EGSZB nem érti, hogy az Európai Bizottság miért nem javasolta az irányelv helyett egy rendelet elfogadását. Még fontolóra sem vette ezt a lehetőséget.

5.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy a két javaslat egyes rendelkezései átfedésben vannak, mivel szorosan összekapcsolódnak és kiegészítik egymást: az egyik javaslat elsősorban a kiberbiztonságra, a másik pedig a fizikai biztonságra összpontosít. Rámutat arra is, hogy a CER szerinti kritikus fontosságú szervezetek ugyanazokban az ágazatokban működnek, mint a NIS 2 szerinti „alapvető” szervezetek⁽⁷⁾, sőt egybeesnek azokkal. Ráadásul a CER szerinti kritikus fontosságú szervezetek mindegyike a NIS 2 által meghatározott kiberbiztonsági kötelezettségek hatálya alá tartozik. A két javaslat számos áthidaló záradékot is előír a folytonosság biztosítása érdekében. Ilyenek többek között a hatóságok közötti megerősített együttműködésre vonatkozó rendelkezések, a felügyeleti tevékenységekkel kapcsolatos információcsere, a hálózati és információs rendszerek biztonságáért felelős hatóságok értesítése a kritikus fontosságú szervezetek CER szerinti azonosításáról és rendszeres találkozóik az érintett együttműködési csoportok között, amelyeket évente legalább egyszer megrendeznek. A két javaslatnak a jogalapja is megegyezik, az EUMSZ 114. cikke, amelynek célja a belső piac kiteljesítése a nemzeti szabályok harmonizálásán keresztül; ezt támasztja alá többek között az Európai Unió Bíróságának értelmezése is, amelyet a C-58/08. sz. Vodafone és mások ügyben követett. Az egyszerűsítés és a racionalizálás érdekében fontolóra kellene venni azt a lehetőséget, hogy a két javaslatot egyetlen szövegben foglalják össze.

5.4. Az EGSZB üdvözlöi, hogy megszüntetik az alapvető szolgáltatások nyújtói és a digitális szolgáltatók közötti különbségtételt, amely az eredeti NIS-irányelvben szerepel. Alkalmazási körét illetően azonban az EGSZB rámutat arra, hogy konkrét, egyértelműbb iránymutatásokra van szükség azoknak az azonosításához, akikre nézve az irányelv kötelező. Az I. és II. mellékletben meghatározott hivatkozásokon túl a NIS 2 irányelv számos olyan kritériumrendszerre hivatkozik, amelyek különböznek egymástól, és érzékeny mennyiségi és minőségi értékeléseket tartalmaznak. Előfordulhat, hogy ezeket nemzeti szinten más-más módon végzik majd el, ami ismét széttagoltsághoz vezethet, pedig a jogalkotási javaslat éppen ezt kívánja elkerülni. Fontos biztosítani, hogy az egymással összhangban nem lévő nemzeti szintű megközelítések végül ne akadályozzák a versenyt és az áruk és szolgáltatások szabad áramlását, az ugyanis veszélyeztetheti a vállalkozásokat, és alááshatja a kereskedelmet.

5.5. A NIS 2 irányelv értelmében az ebben a véleményben vizsgált javaslat által „alapvető fontosságúnak” tekintett ágazatokban működő, kritikus fontosságú piaci szereplőkre a CER-irányelv szerinti általánosabb reziliencianövelő kötelezettségek is vonatkoznak, külön hangsúlyt fektetve a nem kiberjellegű kockázatokra. Ez utóbbi irányelv azonban kifejezetten kimondja, hogy nem alkalmazandó a NIS 2 irányelv hatálya alá tartozó ügyekre. A CER-irányelv lényegében megállapítja, hogy mivel a NIS 2 irányelv kellő mértékben foglalkozik a kiberbiztonsággal, az annak hatálya alá tartozó kérdéseket ki kell zárni a CER-irányelv hatálya alól, a digitális infrastruktúra-ágazatban működő szervezetekre vonatkozó különös rendelkezések sérelme nélkül. A CER-irányelv arra is rámutat, hogy a digitális infrastruktúra ágazatban működő szervezetek lényegében hálózati és információs rendszereken alapulnak, ezek pedig a második kiberbiztonsági irányelv hatálya alá tartoznak, amely az említett szervezetek kiberbiztonsági kockázatkezelési és jelentéstételi kötelezettségeinek keretében foglalkozik az ilyen rendszerek fizikai biztonságával. Ugyanakkor a CER nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy különleges rendelkezéseket lehessen alkalmazni rájuk.

5.6. E komplex összkép fényében az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy az Európai Bizottság tisztázza a két szabályrendszer pontos alkalmazási körét, különösen ott, ahol a különböző, egymással versengő rendelkezések ugyanazokat az ügyeket vagy témákat kívánják szabályozni.

5.7. Minden szinten biztosítani kell az összes szabályozási rendelkezés egyértelműségét, különös tekintettel az olyan átfogó és összetett szövegekben szereplő rendelkezésekre, mint például az ebben a véleményben is tárgyalat javaslatok, ami nem lehet vita tárgya, ahogy a bürokrácia és a széttagoltság csökkentése sem, amit az eljárások, a biztonsági követelmények és az eseményjelentési kötelezettségek egyszerűsítése révén kell elérni. Ezenkívül fontos biztosítani, hogy a meghatározott

⁽⁶⁾ COM(2017) 476 final.

⁽⁷⁾ 1. melléklet (HL L 194., 2016.7.19., 1. o.).

feladatokra kijelölt szervek számának növelése ne nehezítse meg a hatáskörök egyértelmű meghatározását, mivel ez aláásná a kitűzött célokat. E célból, valamint a lakosság és a vállalkozások érdekében érdemes lehet egyetlen szövegbe összevonni a két javaslatot, elkerülve ezzel az esetenként bonyolult értelmezési és végrehajtási folyamatot.

5.8. Sok esetben a NIS 2 más jogi szövegek rendelkezéseire hivatkozik, például az Európai Elektronikus Hírközlési Kódex létrehozásáról szóló (EU) 2018/1972 irányelvre⁽⁸⁾, amelyre a specialitás szabálya az irányadó. Ezen irányelv egyes rendelkezései kifejezetten hatályukat veszítik (a 40. és 41. cikk), míg másokat továbbra is a fent említett szabálynak megfelelően kell alkalmazni, anélkül hogy ezzel kapcsolatban bármilyen magyarázatot kapnánk. Az EGSZB szeretné, ha az értelmezési problémák elkerülése érdekében minden kétséget eloszlatnának. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon célkitűzésével, hogy az információcsere és az uniós szintű együttműködés javítása érdekében harmonizálják a nem megfelelő kockázatkezelés esetén alkalmazandó szankciók rendszerét.

5.9. Az EGSZB elismeri, hogy – amint arra az irányelvjavaslat is rámutat – az „alapvető” és „fontos” szervezetek vezető testületei kulcsszerepet töltenek be a kiberbiztonsági stratégia kidolgozásában és a kockázatok kezelésében, mivel az ő feladatuk a kockázatkezelési intézkedések jóváhagyása, az intézkedések végrehajtásának felügyelete és az esetleges meg nem felelés kezelése. Erre való tekintettel a vezető testületek tagjainak rendszeresen speciális képzéseken kell részt venniük, hogy elegendő ismeretet és készséget sajátítsanak el a különböző kiberbiztonsági kockázatok felderítéséhez és kezeléséhez, valamint hatásaik értékeléséhez. Mindazonáltal az EGSZB úgy véli, hogy a javaslatnak meg kellene határoznia, hogy az említett ismereteknek és készségeknek mire kell kiterjedniük, és ezáltal európai szintű iránymutatást kellene nyújtania arról, mely képzési kompetenciák tekintendők megfelelőnek a javaslatban foglalt követelmények teljesítéséhez, elkerülve, hogy a képzések követelményei és tartalma országonként eltérő legyen.

5.10. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az ENISA fontos szerepet tölt be a kiberbiztonság teljes intézményi és működési rendszerében európai szinten. E tekintetben úgy véli, hogy a szervezetnek az Unió kiberbiztonsági helyzetéről szóló jelentésen túl közzé kellene tennie kiberbiztonsági eseményekre vonatkozó naprakész online információkat, valamint ágazati értesítéseket, hogy ezáltal hasznos információs eszközt kínáljon, amely lehetővé teszi a NIS 2 által érintett szervezetek számára, hogy nagyobb védelmet biztosítsanak a vállalkozásaiknak.

5.11. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az IKT-termékeket és -szolgáltatásokat érintő biztonsági résekre vonatkozó pontos és időszerű információkhoz való hozzáférés elősegítheti a kiberbiztonsági kockázatkezelés jobb működését. Ebben a tekintetben a biztonsági résekre vonatkozó, nyilvánosan elérhető információforrások fontos eszközt jelentenek az illetékes nemzeti hatóságok, a számítógép-biztonsági eseményekre reagáló csoportok (CSIRT-ek), a vállalatok és a felhasználók számára. Az EGSZB ezért egyetért azzal a javaslattal, hogy az ENISA-t bízzák meg egy európai biztonságirés-nyilvántartás létrehozásával. Az alapvető és fontos szervezetek és beszállítók információkat tudnának bejelenteni ebbe a nyilvántartásba annak érdekében, hogy a felhasználók elfogadhassák a megfelelő hatásmérséklő intézkedéseket. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a biztonsági rések és a legsúlyosabb események közlését az önkéntes bejelentés helyett kötelezővé kellene tenni, ezáltal biztosítva, hogy ez hasznos eszköz legyen a különböző európai szintű közbeszerzési eljárásokban részt vevő ajánlatkérő szervek számára, ideértve az 5G technológiákra és termékekre vonatkozó eljárásokat is. A nyilvántartás így olyan információkat tartalmazna, amelyek felhasználhatók az ajánlatok elbírálásához, hogy ellenőrizni lehessen az európai és nem európai ajánlattevők minőségét és megbízhatóságát az ajánlati felhívásban szereplő termékek és szolgáltatások biztonságossága tekintetében, összhangban az 5G hálózatok kiberbiztonságáról szóló, 2019. március 26-i ajánlással. A nyilvántartásnak biztosítania kell azt is, hogy az abban szereplő információkat a megkülönböztetés minden formájától mentes módon tegyék elérhetővé.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁸⁾ HL L 321., 2018.12.17., 36. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az európai média a digitális évtizedben: a helyreállítást és átalakulást támogató cselekvési terv

[COM(2020) 784 final]

(2021/C 286/29)

Előadó: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.2.24.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.14.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	241/1/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlí az Európai Bizottság cselekvési tervét, valamint a különféle eszközök keretében tett, arra irányuló erőfeszítéseit, hogy a médiapiacra szabad, változatos és dinamikus környezetet hozzon létre, és elégedetten nyugtázza, hogy a piacot döntő jelentőségűnek tartják a nyitott, demokratikus társadalmak megerősítése és Európa kulturális sokszínűségének ösztönzése szempontjából.

1.2. Az EGSZB üdvözlí annak elismerését, hogy a világválság hatással volt a kultúrára és a kreatív ökoszisztémára, amelynek a hírmédia- és az audiovizuális ágazat is a szerves részét képezi, és ezért a téren azonnali beavatkozásra van szükség. Az ágazat gazdasági helyreállítása és versenyképessége az egészséges, független és plurális média előfeltétele, ami viszont alapvető a demokráciánk szempontjából. Az EGSZB egyetért azzal, hogy hangsúlyt kell helyezni arra, hogy a médiavállalatok egyszerre tartoznak a gazdasági ágazatba és a közjavak körébe, amelyek döntő fontosságúak abból a szempontból, hogy az emberek pontos tájékoztatást kapjanak és a demokrácia megfelelően működhessen.

1.3. Erőteljes politikai válasz és pénzügyi támogatás nélkül a mögöttes tendenciák és a Covid19-válság együttesen alááshatná Európa médiaágazatának rezilienciáját és demokratikus szerepét. Az EGSZB osztja az Európai Bizottság azon aggodalmát, hogy ez gyengítheti Európa kulturális sokszínűségét és médiapluralizmusát, továbbá üdvözlí az Európai Bizottság azon intézkedések iránti elkötelezettségét, amelyeket a tagállamokkal, az Európai Parlamenttel, a médiaágazattal és az összes érdekelt féllel szoros együttműködésben kell végrehajtani. Ugyanakkor az EGSZB emlékeztet arra, hogy elengedhetetlen, hogy a tagállamok – a média és a demokrácia megerősítése céljából együttműködve – minden tőlük telhetőt megtegyenek annak érdekében, hogy az ezekben az intézkedésekben rejlő lehetőségeket megvalósítsák a gyakorlatban.

1.4. Az EGSZB pozitívan ítéli meg, hogy a közleménynek hármas célja van: a médiaágazat helyreállításának és egyben átalakulásának felgyorsítása, valamint rezilienciájának növelése. Intézkedéseket kell hozni az audiovizuális és hírmédia-ágazat előtt álló strukturális kihívások kezelése, valamint egy olyan kedvező környezet előmozdítása érdekében, amelyben a média és a civil társadalom rosszindulatú beavatkozástól és dezinformációtól mentes, nyilvános vitában vehet részt.

1.5. Az EGSZB azt szeretné, ha a terv szorosabban kapcsolódna az ágazaton belüli szociális viszonyokhoz és az ágazat sajátosságaihoz. A beavatkozások során különösen figyelembe kell venni az egyes tagállamok között a média- és audiovizuális ágazati viszonyok terén mutatkozó eltéréseket, valamint a tagállamokon belül a helyi és a nemzeti média kapacitása és szükségletei terén mutatkozó eltéréseket. A pénzügyi eszközöknek átláthatónak, hozzáférhetőnek és minden olyan szereplő számára elérhetőnek kell lenniük, aki biztosítja az európai média- és audiovizuális ágazat sokszínűségét, többek között azáltal, hogy több támogatást nyújt a helyi médiának és az induló innovatív médiavállalkozásoknak.

1.6. Az EGSZB kéri, hogy a szociális partnereket és a civil társadalmat vonják be a polgári szerepvállalást célzó intézkedések végrehajtásába, elismerve a polgároknak a demokrácia értékeinek előmozdításában, a tömegtájékoztatás szabadságának megerősítésében és a médiatudatosság javítása révén a dezinformáció leküzdésében játszott szerepét. A terv sikeréhez minden érdekelt felet sikeresen be kell vonni az arra irányuló erőfeszítésekbe, hogy elismerjék a média jelentőségét az európai demokratikus értékek szempontjából, valamint polgáraikat felruházzák azokkal a készségekkel, amelyek

segítségével felismerhetik és fogyaszthatják az éppen ezen értékeket előmozdító információkat és audiovizuális kultúrát. A rendszeres jelentések – például a dezinformációs kampányok elleni küzdelemről szóló jelentések – felhasználhatók a médiaműveltségre irányuló erőfeszítések támogatására.

2. Az európai bizottsági közlemény összefoglalása

2.1. Az európai bizottsági közlemény a hírmédia-ágazatra (amely a nyomtatott és online sajtót, a rádiót és az audiovizuális szolgáltatásokat foglalja magában), valamint az audiovizuális kulturális iparágra, így különösen a mozira, a televízióra, a rádióra és a videók internetes közvetítésére (streamelésére), valamint a videojátékokra és az innovatív megoldásokra (például a virtuálisvalóság-élményekre) összpontosít.

2.2. Az Európai Bizottság e közleményben egy olyan keretdokumentumot/cselekvési tervet terjeszt elő, amely számos, az európai hírmédia- és audiovizuális ágazat helyreállításának és átalakításának elősegítését célzó kezdeményezést tartalmaz. Ezek – a Covid19-válság által súlyosan érintett – ágazatok döntő jelentőséggel bírnak a demokrácia, a kulturális sokszínűség és Európa digitális autonómiája szempontjából.

2.3. Ugyanakkor Európa hírmédia- és audiovizuális ágazata kritikus szerepet játszott, mivel a Covid19-világjárvány idején biztosította a polgárok tájékoztatását és szórakoztatását. Az ellenőrzött információk és hírek iránti kereslet jelentősen megnőtt, miközben a filmek, sorozatok és videojátékok jelentették az emberek számára a legfőbb kulturális lehetőséget a kijárási korlátozás hónapjaiban.

2.4. A közlemény három téma köré épül:

- a) helyreállítás: mit tervez a Bizottság annak érdekében, hogy segítsen az audiovizuális és médiavállalatoknak átvészelni a jelenlegi viharos időket, valamint likviditást és pénzügyi támogatást biztosítson számukra;
- b) átalakulás: a strukturális kérdések kezelése azáltal, hogy a Bizottság segíti az ágazatot az éghajlatváltozás és a digitalizáció által előidézett, párhuzamosan zajló átállások kezelésében az ádáz globális versennyel jellemzett környezetben;
- c) a lehetőségek megteremtése és a pozíció erősítése: olyan feltételek megteremtése, amelyek több innovációt tesznek lehetővé az ágazatban, ugyanakkor biztosítják a valóban egyenlő versenyfeltételeket, valamint erősítik az egyének pozícióját, hogy könnyebben hozzáférjenek a tartalmakhoz és megalapozott döntéseket hozzanak.

2.5. A cselekvési terv az Európai Bizottság arra irányuló átfogóbb erőfeszítéseinek részét képezi, hogy számos, Európa digitális jövőjének alakítását elősegítő kezdeményezést dolgozzon ki, továbbá egyike azon kezdeményezéseknek, amelyek a nyitott, demokratikus és fenntartható társadalom pillérét alkotják.

2.6. A közlemény egyben kiegészíti az európai demokráciáról szóló cselekvési tervet, továbbá az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló felülvizsgált irányelv és a szerzői jogi reform keretében a közelmúltban létrehozott keretrendszeren alapul. E közleményt egyúttal a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály és a digitális piacokról szóló jogszabály által közösen meghatározott szabályok részének kell tekinteni.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözli a jobb újságírói környezet biztosításához és a médiatudatosság előmozdításához szükséges intézkedések tekintetében alkalmazott átfogó megközelítést. Ezért egyértelműbben ki kell fejteni, hogy miként egészíti ki a közlemény az európai demokráciáról szóló cselekvési tervet, többek között a pénzügyi támogatás elosztását illetően is.

3.2. A vonatkozó dokumentumokat gondosan és átfogóan össze kell kapcsolni, többek között a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályról, a digitális piacokról szóló jogszabályról és az európai fogyasztóvédelmi menetrendről szóló európai bizottsági javaslatokban meghatározott intézkedések körültekintőbb megjelölése révén, mivel a médiával kapcsolatos menetrend kiemeli a digitális átalakulás hatását, beleértve az európai média versenyképesebbé tételét is⁽¹⁾.

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018AE3902&from=EN>

3.3. Az EGSZB örömdetesnek tartja a kézzelfogható struktúrát és eszközöket, és úgy véli, hogy ezek egyrészt azonnali választ adhatnak a válság után szükséges helyreállításra azáltal, hogy megkönnyítik a finanszírozási eszközökhöz való hozzáférést, illetve bővítik az ezzel kapcsolatos lehetőségeket, másrészt hosszabb távon is választ adhatnak annak köszönhetően, hogy az éghajlatváltozás és a digitalizáció jelentette kettős átállást célzó beruházások élénkítése által előidézett átalakulásra helyezik a hangsúlyt. Mindazonáltal kedvező környezetet kell biztosítanunk ahhoz, hogy a média új finanszírozási modelleket próbálhasson ki. A kísérletalapú módszertani megközelítést lehetővé tevő források nélkül e téren küzdelmes lesz az innováció. Jelenleg nincsenek bevezethető általános modellek, csak egyes olyan médiavállalatok tudnak egyedi sikertörténeteket felmutatni, amelyeknek sikerült fenntarthatóvá válniuk.

3.4. A hírmédia-ágazatot illetően az EGSZB megjegyzi, hogy a cselekvési terv olyan intézkedéseket foglal magában, amelyek célja az olyan digitális piac által támasztott kihívások kezelése, ahol az reklámbevételek országrésze a globális digitális platformokhoz vándorol. A javasolt pénzügyi mechanizmusok minden eddigénél változatosabbak, és jelenleg egy olyan egyen megoldás veszélye áll fenn, amely a tagállamok között, sőt mi több, a tagállamokon belül (azaz a nemzeti és helyi szintek között) is eltéréseket eredményezhet. Figyelembe kell venni, hogy a helyi hírmédia változó mértékben férhet hozzá az összetett pénzügyi eszközökhöz.

3.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy intézkedéseket kell hozni a széttöredezés veszélyének leküzdése érdekében ⁽²⁾. Az audiovizuális ágazatot érintő fő intézkedések e kihívásra irányulnak, ami nemcsak az online platformok nyomásának köszönhető, hanem annak is, hogy az ágazat szinte kizárólag a nemzeti közönségre összpontosít. Merész intézkedésekre van szükség annak érdekében, hogy az európai szereplők bárhol az EU-ban beruházhassanak a tartalomba, a tehetségekbe, a promócióba, a terjesztésbe, az innovációba és a technológiába.

3.6. Az EGSZB a civil társadalmat képviselő közgyűlésként számos alkalommal ⁽³⁾ rámutatott arra, hogy Európa digitális jövője emberközpontú megközelítésen alapul, mint ahogy arra is, hogy elengedhetetlen a kritikus gondolkodás és a médiatudatosság ⁽⁴⁾. Az EGSZB ismételt hangsúlyozza, hogy a média digitális transzformációja csak akkor lehetséges, ha arra a lakosság felkészült, ennél fogva nélkülözhetetlenek a médiatudatosság és az állampolgári nevelés előmozdítását célzó intézkedések.

3.7. Az EGSZB továbbá hangsúlyozni kívánja, hogy a befogadás és az akadálymentesség alapvető fontosságú tényezők, amelyeket a stratégia minden területét illetően szem előtt kell tartani: a források fogadására vonatkozó rendelkezésektől kezdve az igényléssel és a médiaadattárral kapcsolatos technikai megoldásokon keresztül az audiovizuális tartalmak elérhetőségét biztosító platformokig, az oktatás terén, valamint az európai médiapiac megerősítése és működése terén.

4. Részletes megjegyzések

4.1. A **helyreállítást támogató intézkedések** közé tartoznak a médiára közvetlen hatást gyakorló finanszírozási programok, azonban **e finanszírozási mechanizmusok közül csupán néhány stabil**, kiszámítható és elérhető a cselekvési terv teljes időtartama alatt. A javasolt intézkedéseket ki kell igazítani, hogy a prioritásokat illetően az **ideiglenesen rendelkezésre álló vagy a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozó** forrásokon túlmenően garantálják az alapvető finanszírozást. Például a Kreatív Európa program, amely a többéves pénzügyi keret teljes időtartama alatt elérhető lesz, első alkalommal tartalmaz majd a tömegtájékoztatás szabadságára és a médiapluralizmusra, az újságírásra, valamint a médiatudatosságra összpontosító intézkedéseket. Az egyéb javasolt finanszírozási források azonban ideiglenesek (mint a SURE), illetve a tagállamok dönthetnek úgy, hogy nem használják azokat (strukturális alapok).

4.2. Az 1. intézkedés könnyebb hozzáférést javasol az uniós támogatáshoz egy olyan új interaktív eszköz segítségével, amely útmutatással szolgál arra vonatkozóan, hogyan lehet a releváns uniós támogatásokat a 2021–2027 közötti többéves pénzügyi keretben, valamint a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek révén megpályázni. Ez egy kiváló ötlet, amely megkönnyíti az információkhoz való hozzáférést és optimalizálja a médiához kapcsolódó finanszírozási folyamatokat. Ezt azonban olyan mechanizmusnak kell kísérnie, amely lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy valós időben küldjenek információkat, hogy a portál a megfelelő időben rendelkezzen a szükséges információkkal.

4.3. A 2. intézkedés a MEDIA INVEST kezdeményezéssel foglalkozik, amelynek célja az audiovizuális ágazatba történő befektetések élénkítése. Ez egy célzott tőkebefektetési platform, amelynek célja az európai audiovizuális alkotások készítésére és terjesztésére vonatkozó stratégiák előmozdítása. Az EGSZB úgy véli, hogy jelentősen növelni kell a beruházásokat, és e beruházásokkal párhuzamosan nagyobb figyelmet kell szentelni az innovációnak, ha az európai audiovizuális vállalatok versenyképességét is növelni kívánjuk az egyre agresszívabb globális piacon. Emellett, a Covid19-válsággal is összefüggésben, az EGSZB javasolja egy európai biztosítási alap létrehozását az audiovizuális gyártáshoz.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016AE4519&from=EN>

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020AE1188&from=EN>

⁽⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018AE6302&from=EN>

4.4. A 3. intézkedés a NEWS kezdeményezéssel foglalkozik, amelynek célja a hírmédia-ágazatot érintő intézkedések és az ágazatnak nyújtott támogatás összefogása. Az eszközök széles köre szintén lényeges. Fontos azonban figyelembe venni, hogy e támogatási mechanizmusokat az ágazat sajátosságaira kell kihegyezni, lehetőségeket biztosítva az induló innovatív médiavállalkozásoknak (jogi struktúrájuktól függetlenül) és a szabadúszó újságíróknak egyaránt.

4.5. Több támogatást kell nyújtani azoknak a helyi médiavállalkozásoknak és induló innovatív médiavállalkozásoknak, amelyek nem tudnak ilyen típusú finanszírozást igényelni, mégpedig olyan eszközökön keresztül, amelyek a pénzügyi erőforrásoknak leginkább híján lévő kis, független médiavállalkozások számára is könnyen hozzáférhetők. A finanszírozás szakmai szervezeteken keresztül történő rendelkezésre bocsátása segítheti a kis médiavállalkozásokat abban, hogy hozzáférjenek a szükséges támogatáshoz. Egyes tagállamokban a médiapiac, különösen a helyi piac gyenge és sebezhető, így a befektetők nem látnak benne lehetőséget. Olyan megoldásokat kell tehát találni, amelyek lehetővé teszik a helyi médiavállalatok számára, hogy anélkül diverzifikálják jövedelemáramlásait és erősítsék meg piaci pozíciójukat, hogy függővé válnának külső befektetőktől, akik esetleg figyelmen kívül hagynák ezen alacsony értékű piacokba irányuló befektetések lehetséges jövedelmezőségét.

4.6. A pénzügyi támogatási mechanizmusokat az európai demokráciáról szóló cselekvési tervben meghatározott intézkedéseknek kell kísérniük annak biztosítása érdekében, hogy következetesen előmozdítsák a demokrácia értékeit, erősítsék a tömegtájékoztatás szabadságát és küzdjenek a dezinformáció ellen. Ugyanezen célok érdekében – jóllehet üdvözlendő a pénzügyi eszközök sokfélesége és az azokkal kapcsolatos innováció – az EGSZB hangsúlyozza, hogy biztosítani kell a köz- és magánberuházások, alapok, alapítványok és a médiával kapcsolatos egyéb tulajdonosi struktúrák átláthatóságát, valamint gondoskodni kell arról, hogy azok ne járuljanak hozzá a hiperkoncentráció jelenségéhez, illetve azokhoz kapcsolódóan nem merüljön fel semmilyen konkrét politikai vagy ideológiai követelés.

4.7. A 4. intézkedés olyan intézkedéseket vezet be, amelyek **az ágazat átalakulására összpontosítanak**, szabadjára engedve az innovációt az európai médiaadattár bevezetésén és új üzleti modellek ösztönzésén keresztül. Ahogy azt már más véleményeiben ⁽⁵⁾ is kifejtette, az EGSZB egyetért azzal, hogy ki kell építenünk az adatok valódi európai egységes piacát, egy európai szabályokon és értékeken alapuló európai adatteret, többek között a médiaágazatban is. Az intézkedéseknek lehetővé kell tenniük, hogy növeljék az ágazat azon képességét, hogy egy egyre inkább adatokon alapuló médiamodellre álljon át, mivel e tekintetben jelentős különbségek vannak az ágazaton belül. Az EGSZB azonban aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy gondoskodni kell az ezen az európai piacon adatokat szolgáltató felhasználók jogainak garantálásáról, ugyanakkor a különböző európai fogyasztói szervezetek által megfogalmazottakkal összhangban rámutat arra, hogy a felhasználóknak méltányos ellentételezést kell kapniuk adataik felhasználásáért.

4.8. Az e keretrendszerben meghatározott egyéb intézkedések összhangban vannak a digitális és gazdasági transzformáció elérésére tett erőfeszítésekkel, és azokat az e területen hozott intézkedések tágabb összefüggéseiben kell szemlélni. Az 5. intézkedés a virtuális és kiterjesztett valósággal (VR/AR) kapcsolatos európai iparági koalíciót kívánja elősegíteni, a 6. intézkedés pedig a klímasemleges audiovizuális ágazat felé való elmozdulást kívánja előmozdítani a bevált gyakorlatok strukturált megosztása révén. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy be kell fektetni a szakmai képzésekbe ⁽⁶⁾, és erősíteni kell az ágazatot annak biztosítása érdekében, hogy a készségeket ezen alapvető kérdésekhez igazítsák.

4.9. A lehetőségek megteremtését és a pozíció erősítését célzó intézkedések azt hangsúlyozzák, hogy az európai embereket kell a digitális évtized középpontjába állítani. A 7. intézkedés az audiovizuális tartalmak szélesebb körű hozzáférhetőségére törekszik az egész EU-ban azáltal, hogy párbeszédet kezdeményez az audiovizuális ágazattal és a civil társadalommal annak érdekében, hogy konkrét lépésekben állapodjanak meg az audiovizuális tartalmakhoz való hozzáférésnek és azok határokon átnyúló elérhetőségének Unión belüli javítását illetően, valamint a digitális tartalomhoz való hozzáférés terén felszámolják a területi alapú tartalomkorlátozás révén alkalmazott földrajzi korlátozásokat. Az EGSZB üdvözlöi e párbeszéd megkezdését, amelynek figyelembe kell vennie a szerzői jogok szükséges védelmét és az audiovizuális ágazat finanszírozási korlátait.

4.10. Az EGSZB üdvözlöi a 8. intézkedést, amelynek célja az európai médiaágazaton belüli tehetséggondozás képzés, mentorálás és az innováció támogatása révén. Felhívniánk azonban a figyelmet az iparági szereplők különböző struktúráira (önálló vállalkozók, nonprofit szervezetek), és arra, hogy minden érdekelt fél számára biztosítani kell a mechanizmusokhoz való hozzáférés lehetőségét.

4.11. A 9. intézkedés az egyének pozíciójának megerősítésére összpontosít. Tekintettel arra, hogy a médiatudatosság az egyének és a demokrácia szempontjából egyaránt fontos, e kérdésnek elsőbbséget kell élveznie. Különösen olyan eszközöket kell kifejleszteni, amelyek az aggasztó mértékben megnövekedett dezinformáció és félretájékoztatás terjedése és terjesztése elleni küzdelmet szolgálják. Azt is kulcsfontosságú biztosítani, hogy a vonatkozó dokumentumokban és tervekben ⁽⁷⁾ meghatározott intézkedések következetesek legyenek, kiváltképp azért, mert ezek új ágazatok és rengeteg információval járnak együtt, és a tagállamoknak egyértelmű iránymutatásra és következetes eljárásokra van szükségük.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020AE1188&from=EN>

⁽⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017AE1813&from=EN>

⁽⁷⁾ Ideértve az európai demokráciáról szóló cselekvési tervet, a dezinformációval szembeni cselekvési tervet és a digitális oktatási cselekvési tervet.

4.12. A 10. intézkedés az európai médiapiac működésének oly módon történő biztosítását tárgyalja, hogy megerősítik az európai médiaszabályozók közötti együttműködés keretét az Audiovizuális Médiaszolgáltatásokat Szabályozó Hatóságok Európai Csoportján belül. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy nagy fontosságot tulajdonítanak a döntéshozók tagállami szintű bevonásának, különösen az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv érvényre juttatásával összefüggésben, és hasonló megközelítést szorgalmaz a tervben felsorolt valamennyi intézkedés tekintetében, hogy azok valódi ütemtervként szolgáljanak az ágazat számára.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A vegyi anyagokra vonatkozó fenntarthatósági stratégia a toxikus anyagoktól mentes környezetért

[COM(2020) 667 final]

(2021/C 286/30)

Előadó: **Maria NIKOLOPOULOU**

Társelőadó: **John COMER**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2020.10.28.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.4.15.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.4.27.
Plenáris ülés száma:	560.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	242/1/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság célkitűzését, vagyis a toxikus anyagoktól mentes környezet felé történő elmozdulást és annak biztosítását, hogy a vegyi anyagokat olyan módon állítsák elő, hogy azok minél nagyobb hasznot hozzanak a társadalom számára, ugyanakkor csökkenjen azok környezeti hatása.

1.2. Meg kell határozni, hogy a vegyi anyagok mely felhasználása „létfenntartású”, valamint szükség van egy egyértelműen körvonalazott módszertanra arra vonatkozóan, hogyan lehet a vegyi anyagokat „biztonságos és fenntartható tervezésűvé” tenni. Ezzel összefüggésben hangsúlyozzuk, hogy meg kell határozni, hogy mit értünk „aggodalomra okot adó anyagok” alatt, értékelni, illetve a legátfogóbb, legegyszerűbb és legegyszerűbb módon csoportosítani kell őket annak érdekében, hogy az ipar alkalmazkodni tudjon.

1.3. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon álláspontját, mely szerint az EU-nak globális szinten úttörő szerepet kell vállalnia a biztonságos és fenntartható vegyi anyagok előállításában és felhasználásában. Hangsúlyozza továbbá, hogy egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítani a nemzetközi kereskedelmi megállapodásokban a vállalatok számára, emellett pedig szükség van a valamennyi uniós polgár számára méltányos áttételt biztosító intézkedésekre is.

1.4. A stratégia sikeréhez fontos az emberek és az iparág szerepvállalása, valamint az innovatív gondolkodásmód, ezzel együtt pedig átláthatóvá kell tenni a döntéshozatali folyamatot és be kell vonni az érdekelteket.

1.5. A stratégia célja, hogy a kockázatkezelés általános megközelítését a veszélyes, például rákkeltő, mutagén vagy endokrin károsító vegyi anyagokat tartalmazó fogyasztási cikkekre is kiterjessze. Az ipar alkalmazkodásának megkönnyítése érdekében azonban biztosítani kell az általános és a kockázattértékelések közötti egyensúlyt.

1.6. Az EGSZB kéri, hogy tegyék kötelezővé és a teljes ellátási láncban, a nanoanyagokat tartalmazó termékekre is kiterjedően érvényesítsék a megfelelő és következetes címkézést.

1.7. Az EGSZB üdvözli az EU stratégiai autonómiájának megerősítésére irányuló erőfeszítéseket, különösen az egészségügyi alkalmazásokhoz használt vegyi anyagokat illetően. Ugyanilyen erőfeszítésekre számít más ágazatokban is, és szorgalmazza az uniós iparpolitika arra irányuló felülvizsgálatát, hogy a legfontosabb vegyi anyagok gyártása részben visszakerüljön az uniós országokba.

1.8. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az innovációnak és a fogyasztók bizalmának a fokozása, valamint a megfelelő hatásvizsgálatok elvégzése érdekében orvosolni kell a vegyi anyagokkal kapcsolatos adatok hiányát. Alapvetően fontos, hogy a kutatási eredményekről hozzáférhető és megbízható adatbázisok álljanak rendelkezésre, felülvizsgálják az ipari tulajdonjogokat és az adatokhoz való hozzáférést korlátozó szabadalmakat, és hogy jobban érvényesüljön az „adatok hiányában a forgalomba hozatal tilalma” elv.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy az, hogy a stratégia foglalkozik a keverékekkel, fontos lépés a vegyi anyagok kockázatértékelése terén. Ugyanakkor a kutatás és fejlesztés fokozása alapvetően fontos a jelenlegi ismeretbeli hiányosságok pótlása, valamint a keverékek értékelésének és kezelésének előmozdítása érdekében.

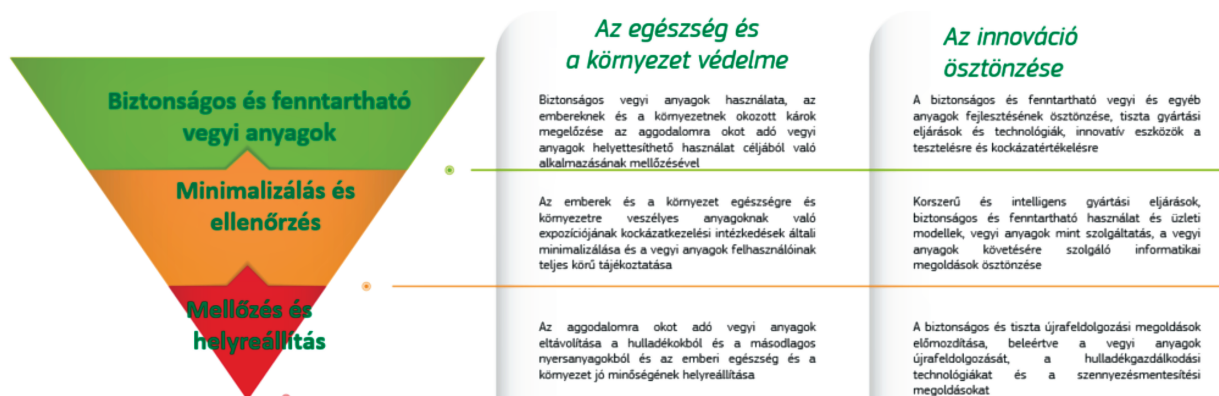
2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1. Ez a stratégia lehetőséget kínál egyrészt arra, hogy összeegyeztessük a vegyi anyagok társadalmi értékét az emberi egészséggel és bolygónk korlátaival, eleget téve az uniós polgárok azon jogos elvárásának, hogy magas szintű védelmet élvezzenek a veszélyes vegyi anyagokkal szemben, másrészt pedig arra, hogy az uniós ipar világszinten vezető szerepet játsszon a biztonságos és fenntartható vegyi anyagok gyártásában és felhasználásában.

2.2. A toxikus anyagoktól mentes környezet megvalósítására törekedve a stratégia új hierarchiát hoz létre a vegyi anyagok kezelését illetően. Ez magában foglalja a biztonságos és fenntartható vegyi anyagok használatát, az emberi egészségre és a környezetre krónikus hatást gyakorló, aggodalomra okot adó anyagok minimalizálását vagy helyettesítését, valamint a nem alapvető társadalmi felhasználásra szánt legkárosabb vegyi anyagok fokozatos kivezetését, különösen a fogyasztási cikkekben.

Ábra

A toxikus anyagoktól való mentesség hierarchiája – a vegyi anyagok kezelésének új hierarchiája

2.3. A stratégia öt fő célra összpontosít

2.3.1. Innováció a biztonságos és fenntartható uniós vegyi anyagokért. A javasolt intézkedések között szerepel többek között a vegyi anyagok biztonságos és fenntartható tervezésére vonatkozó uniós kritériumok kidolgozása, az aggodalomra okot adó anyagok termékekben való előfordulására vonatkozó jogi követelmények bevezetése a fenntartható termékekről szóló kezdeményezés révén, valamint az ipari kibocsátásokról szóló uniós jogszabályok módosítása annak ösztönzése érdekében, hogy az uniós ipar biztonságosabb vegyi anyagokat használjon.

2.3.2. Erősebb uniós jogi keret a sürgető környezeti és egészségügyi problémák kezelésére. A javasolt intézkedések célja, hogy védelmet nyújtsanak a fogyasztóknak és a munkavállalóknak, elkerülve a legártalmasabb vegyi anyagok jelenlétét minden fogyasztási cikkben, például az élelmiszerekkel érintkezésbe kerülő anyagokban, a játékokban, a gyermekápolási cikkekben, a kozmetikumokban, a mosószerekben, a bútorokban és a textíliákban. Különös figyelmet fognak fordítani azokra a vegyi anyagokra, amelyek rákot vagy génmutációt okozhatnak, hatással lehetnek a reprodukciós vagy az endokrin rendszerre, illetve perzisztensek és bioakkumulatívak. Ez a megközelítés végül az immun-, az ideg vagy a légzőrendszerre, illetve az egy adott szervre mérgező vegyi anyagokra is alkalmazandó lesz. Addig is, amíg nem vezetnek be a kockázatkezelésre vonatkozó általános megközelítést, kiemelten korlátozva lesz a fent felsorolt veszélyeket rejtő anyagok valamennyi felhasználása, mégpedig az egyenként történő szabályozás helyett csoportosítva.

2.3.3. Az intézkedések egyszerűsítése és konszolidációja a jogi keret javítása érdekében. A javaslat létrehozta többek között az „egy anyag, egy értékelés” folyamatot a vegyi anyagokról szóló jogszabályokban szereplő vegyi anyagok veszély-/kockázatértékelésének összehangolása, az Európai Vegyianyag-ügynökség irányításának megerősítése és finanszírozási modelljének fenntarthatóbbá tétele érdekében. A stratégia emellett javaslatot tesz a REACH (a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról szóló rendelet) és a CLP-rendelet (az osztályozásról, címkézésről és csomagolásról szóló rendelet) célzott módosítására, amit a minőségi jogalkotás elveivel összhangban kell végrehajtani, és adott esetben értékeléseknek és hatásvizsgálatoknak kell alávetni.

2.3.4. A vegyi anyagokra vonatkozó átfogó tudásalap létrehozása. Vegyi anyagokra vonatkozó uniós korai előrejelző és intézkedési rendszert fognak kidolgozni egyrészt annak biztosítása érdekében, hogy az uniós szakpolitikák kezelni tudják az újonnan felmerülő vegyi kockázatokat, amint azokat a nyomon követés és kutatás során azonosították, másrészt azzal a céllal, hogy létrehozzák a vegyi szennyezés mozgatórugóinak és hatásainak nyomon követésére, valamint a vegyi anyagokra vonatkozó jogszabályok hatékonyságának mérésére szolgáló mutatók keretrendszerét.

2.3.5. A vegyi anyagok világszinten modellértékű megfelelő kezelése. Ezen intézkedések célja, hogy támogassák a harmadik országok kapacitásépítését a vegyi anyagok értékelése és kezelése terén, valamint biztosítsák, hogy az EU-ban betiltott veszélyes vegyi anyagokat ne állítsák elő exportcélokra.

3. Általános megjegyzések

3.1. A vegyi anyagok az elmúlt 50 év során életmódunk központi elemeivé váltak, és kedvezően hozzájárultak a kultúránkhoz, valamint – a népességszám növekedésével – az egész társadalom fejlődéséhez. Ugyanakkor a vegyi anyagok – úgy a szintetikus, mint a természetben előforduló vegyi anyagok – veszélyes tulajdonságokkal bírhatnak, amelyek kockázatot jelentenek az emberi egészségre és a környezetre nézve.

Az emberiség mégis egyre inkább függ ezektől az anyagoktól. Az ENSZ szerint a vegyi anyagok termelése 1990 és 2030 között hétszer gyorsabban fog növekedni, mint a világ népessége.

3.2. A toxikus anyagoktól mentes környezetre irányuló, elismerésre méltó célkitűzést mindannyiunknak támogatnia kellene, és bármennyire is nehéz megvalósítani, a tétlenségre nincs mentség. Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság azon szándékát, hogy e célból **magas szintű kerekasztal-megbeszéléseket** szervezzen az összes érdekelt fél bevonásával.

3.3. Továbbra is nagy mennyiségű veszélyes vegyi anyag szivárog a környezetbe, számos forrásból, például a kezelt vagy kezeletlen háztartási és ipari szennyvíz kibocsátása, a hulladéklerakók, valamint az égetési és gyártási folyamatok miatt, és ezek az anyagok levegőben, a talajban és a vízben is terjedhetnek, komoly károkat okozva ⁽¹⁾.

3.4. A vegyi szennyeződés miatt sok a régóta megoldatlan kérdés. Például a PBDE-k (polibrómozott difenil-éterek) és más égésgátlók könnyen kikerülnek abból a termékből – például a poliuretánhabból –, amelyhez hozzáadták ezeket, így szennyezik a levegőt és a port. Bár számos káros PBDE-t betiltottak, perzisztenciájuk és széles körű használatuk miatt nem tűntek el a környezetből.

3.5. A szóban forgó veszélyes vegyi anyagok helyettesítésekor biztosnak kell lennünk abban, hogy a helyettesítő anyag hatása komoly javulást jelent. Például az erdőirtásban szerepet játszó pálmaolajból készült biodízel környezeti szempontból kedvezőtlenebb lehet, mint a fosszilis üzemanyagok használata.

3.6. Ezenkívül a szabályozóknak tisztában kell lenniük azzal, hogy egy-egy veszélyes vegyi anyagot hasonló veszélyes tulajdonságokkal rendelkező vegyi anyagokkal próbálnak helyettesíteni, és ezt meg kell akadályozniuk. Például a PFA-kat csoportként kell kezelni, nem pedig egyedileg. Újabb kutatások szerint a régi PFA-k egyes alternatívái nem feltétlenül biztonságosabbak ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Joyce Msuya, az ENSZ Környezetvédelmi Programjának igazgatóhelyettese.

⁽²⁾ Az EU hírfelügyelője, 517. szám, 2018.11.22.

3.7. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az emberi egészség és a környezet helyreállítását szolgáló szennyezésmentesítési intézkedések nem feltétlenül elégségesek, különös tekintettel azokra a létfontosságú vegyi anyagokra, amelyek esetében még nem állnak rendelkezésre toxinmentes alternatívák, illetve ezek még hosszú távú fejlesztési folyamatot igényelnek, valamint az olyan, fokozatosan megszüntetett vegyi anyagokra, amelyek továbbra is nagy aggodalomra adnak okot a környezetben való tartós megmaradásuk miatt. Mivel még mindig komoly erőfeszítéseket tesznek a szennyezésmentesítési stratégiák elfogadására, az EGSZB várakozással tekint a hamarosan elkészülő „szennyező anyag-mentességi cselekvési terv” elé.

3.8. Az EGSZB kéri, hogy a nanoanyagokat tartalmazó termékek (játékok, biocidek, ruhák, peszticidek, gyógyszerek, festékek, gyermekgondozási termékek stb.) megfelelő és következetes címkézése legyen kötelező és érvényesíthető a teljes ellátási láncban.

3.9. Az EGSZB azt is felveti, hogy reális és megvalósítható-e a számos párhuzamosan végzendő fellépés ütemterve, figyelembe véve, hogy az iparnak fokozatosan, súlyos káros társadalmi és gazdasági következmények nélkül kell alkalmazkodnia az átálláshoz. Ezenkívül meg kell erősíteni a hatóságok kapacitásépítését, ami elengedhetetlen a tervezett aktualizált politikák sikeres végrehajtásához.

3.10. Néhány szempont nem szerepel vagy nincs kellően kifejtve a stratégiában, ilyen például a vegyi anyagokra vonatkozóan javasolt átállás becsült energiamérlege, valamint az európai munkavállalókra, illetve kis- és nagyvállalatokra gyakorolt következmények. Az európai strukturális és beruházási alapokból pénzügyi forrásokat kellene elkülöníteni a stratégia eredményes végrehajtásának biztosítására.

4. Részletes megjegyzések

4.1. *Innováció a biztonságos és fenntartható uniós vegyi anyagokért*

4.1.1. A **biztonságos és fenntartható tervezésű vegyi anyagokra** való átállás mindenki szerint társadalmi és gazdasági szempontból is elengedhetetlen az uniós ipar zöld és digitális átállásának megkönnyítéséhez. Óriási kihívás előtt állunk. A szükséges kutatás nagyon költséges lehet, de némi versenyelőnyt is kínál. Előfordulhat azonban, hogy bizonyos munkahelyek megszűnnek és gazdasági veszteségek keletkeznek, mivel nem biztos, hogy minden vállalat képes alkalmazkodni, illetve hogy minden munkavállalót át- vagy tovább lehet képezni. Ezért a méltányos átállás megvalósításához, valamint a beruházások és az innovatív üzleti modellek támogatásához létfontosságúak a pénzügyi és ösztönző intézkedések – külön figyelmet fordítva arra, hogy a munkavállalók megtarthassák a munkahelyüket vagy életképes alternatívával rendelkezzenek.

4.1.2. A közlemény nem nevezi meg a munkavállalók teljes alkalmazkodását biztosító intézkedéseket, ilyen lehet például az átképzés és a szakirányú képzés ösztönzése és finanszírozása, ami megakadályozhatná munkahelyek megszűnését. Az is aggasztó kérdés, hogy az ipari ágazatok földrajzi megoszlása hogyan érinti a stratégia hatását. Figyelembe kell venni a peremterületeken található iparágakat, valamint az ágazathoz tartozó kvk-k magas arányát is.

4.1.3. A **„biztonságos és fenntartható tervezés”** kidolgozásra váró fogalma aggályokat vet fel az érdekelt felek körében. Ezért az idevonatkozó fogalommeghatározásnak, valamint az ilyen vegyi anyagok nagyobb arányú termeléséhez szükséges megfelelő készségek meghatározásának az összes érintett szereplő kritériumain kell alapulnia.

4.1.4. A vegyi anyagok nyilvántartásba vételi, értékelési és engedélyezési folyamata összetett és szakértelmet igényel, ami néha kihívást jelent a kvk-k számára, és általában magas megfelelési és adminisztratív költségekkel jár. A REACH- és a CLP-rendeletben a regisztrációs és a szabályozási kockázatkezelési eljárások teljesítésének megkönnyítése érdekében egyszerűsíteni kell a folyamatot, vagy ösztönözni lehetne a nem szakértők képzését.

4.1.5. Az újszerű és tisztább ipari folyamatok és technológiák csökkenteni fogják a vegyi anyag-gyártás környezeti lábnyomát, megkönnyítik az vegyi termékek piaci bevezetését, és teljesítik a fenntartható fejlődési célokat és az átfogó európai zöld megállapodást. A tisztább ipari folyamatok és technológiák tervezésével és bevezetésével kapcsolatos értékelési útmutatók és a bevált gyakorlatok megosztása lehetővé tenné ezt az átmenetet. Fontolóra kell venni az elérhető legjobb technológiákat.

4.1.6. Az Európai Bizottság célja az, hogy minimalizálja az aggodalomra okot adó anyagok jelenlétét az **újrahasznosított anyagokban**. Ezért a **fenntartható termékpolitikára vonatkozó kezdeményezés** keretében követelményeket és tájékoztatást vezet be a vegyianyag-tartalommal és a biztonságos felhasználással kapcsolatban. Az újrahasznosítható anyagok következtében nem állandósulhat az, hogy nagyobb koncentrációban használnak veszélyes vegyi anyagokat⁽³⁾. Az „aggodalomra okot adó anyagokat” minél átfogóbban, egyértelműbben, valamint egyszerűsítve be kell azonosítani, ki kell értékelni és be kell sorolni annak érdekében, hogy az ipar alkalmazkodni tudjon.

4.1.7. Ezek az intézkedések fokozzák a fogyasztók és a gyártók újrahasznosított termékek iránti **bizalmát**. Az újrahasznosított anyagokból gyártott termékek vegyianyag-tartalmára vonatkozó megfelelő információk hiánya gondot jelent, az adatvédelmi korlátozások pedig problémákat vethetnek fel ezen a területen.

4.1.8. A stratégia szerint az innovatív technológiák terén növekedni fognak a beruházások. Ez nagyszerű lehetőséget kínál **az ipari hulladékokból, különösen az agrár-élelmiszeripari hulladékokból származó termékek hasznosítását érintő kutatások előmozdítására**. Az ebben rejlő nagy lehetőségeket eddig az elégtelen beruházások akadályozták.

Az **agrár-élelmiszeripari hulladékok hasznosításából származó termékekre vonatkozó jogi követelményekkel** azonban gyakorlatilag sem „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia, sem a fenntartható vegyi anyagokra vonatkozó stratégia nem foglalkozik. Például a gyógyszermaradványok talajjavításra szánt, kezelt állati trágyában való jelenléte, a kezelt szennyvíz növények öntözésére való újrafelhasználása, valamint a gyógyszerek, a peszticidek, a gyomirtó és rovarölő szerek optimalizált élelmiszer-hulladékban található maradványai különös aggodalomra adnak okot. Ezek a bioaktív anyagok ugyanis környezetünk egészében elterjedhetnek, károsan hatva az ökoszisztémákra. Éppen ezért azonosítani, értékelni és szabályozni kell ezeket. A lakosságot nemcsak a kitettség, hanem a fogyasztás is érintheti, mivel ezek az anyagok biológiailag felhalmozódhatnak és koncentrációjuk fokozódhat az élelmiszerlánc mentén.

4.1.9. Az aggodalomra okot adó minősülő anyagok kapcsán nem egyértelmű a helyzet az érdekelt felek számára. A bevezetendő követelmények kifejtése, valamint a megvalósítás ütemterve sokat segítené annak megértésében, hogy ez az intézkedés milyen hatással van a jelenlegi anyagciklusokra.

4.1.10. A vegyi anyagokkal kapcsolatban javasolt átállás becsült energiamérlege aggodalomra ad okot. Mivel a zöld anyagciklusokhoz szükséges fő átalakítások erősen endoterm folyamatok (pl. szétválasztás, újrafeldolgozás, szennyezésmentesítés, kémiai átalakítás), az energiaigény várhatóan növekedni fog. Emellett csökkenteni kell a vegyi anyagok gyártásának szénlábnymót, mivel ez általában energiaigényes folyamat.

4.1.11. A hidrogén nagy lehetőségeket rejt magában e tekintetben, mivel a megcélozható folyamatokban mind energiaforrásként, mind kémiai redukálószerként szerepet játszhat (például reduktorként a szén helyettesítheti). A hidrogéncellák alapja azonban továbbra is a drága és környezeti szempontból költséges platina. Kémiai alap kutatásokra van szükség a platina alternatíváinak megtalálásához.

4.1.12. Az Európai Bizottság nagyobb rezilienciát irányoz elő az uniós társadalom számára **alapvető alkalmazásokban** használt vegyi anyagok kínálatát és **fenntarthatóságát** illetően azáltal, hogy csökkenti az EU függőségét és fokozza a vegyi anyagokkal kapcsolatos stratégiai előrejelzést. Az egészségügyi alkalmazásokban használt vegyi anyagok rezilienciájának növelése jelentős előrelépést jelent az egészségügyi ellátásban használt vegyi anyagok uniós piaca és ipara számára. Tudnunk kell, hogy ezek az intézkedések miként vonatkoznának más alapvető felhasználású vegyi anyagokra.

4.1.13. Számos termék uniós kívüli országokból importált nyersanyagokból készül, ilyenek például a ritkaföldfémek, amelyeket környezeti és egészségügyi veszélyeket jelentő ércbányászati tevékenységekkel lehet kitermelni, és amelyek számos korszerű technológia – a védelmi rendszerektől, a mobiltelefonoktól és a televíziótól kezdve a LED-es izzókig és a szélturbinákig – kritikus alkotóelemeivé váltak. Így felmerül a kérdés, hogy milyen stratégiákat alkalmaznak az egyéb olyan alapvető anyagoktól való függőség leküzdésére, amelyek gyártási folyamatai harmadik országokból származó nyersanyagoktól függenek.

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye: A levegőminőségre, a vízre és a hulladékokra vonatkozó uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtása (HL C 110., 2019.3.22., 33. o.).

4.1.14. Az EGSZB felveti továbbá, hogy a „biztonságos és fenntartható tervezés” megközelítése hogyan alkalmazható az Unión kívüli beszállítókra, amelyek a vegyi anyagokkal kapcsolatosan saját szabályozással rendelkeznek. Mivel a vegyi anyagok előállítására vonatkozóan még nem határozták meg ezeknek a kritériumoknak a határait, nem egyértelmű, hogy az alapelv és az értékelési intézkedések vonatkoznak-e a nyersanyagforrásokra, függetlenül azok származásától. Egyelőre az sem világos, hogy a javasolt intézkedések hogyan kapcsolódnak majd a vegyi anyagok uniós értékláncában részt vevő harmadik országokban hatályos különböző szakpolitikákhoz, és hogyan teremtenek egyensúlyt ezek között.

4.1.15. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy vizsgálják felül az EU iparstratégiáját, és vegyék fontolóra a vegyianyaggyártás uniós országokba való visszahelyezésének ösztönzését. Ez nemcsak az EU stratégiai autonómiáját erősíti meg, hanem új, minőségi munkahelyeket is teremt, és megkönnyíti a vegyianyag-stratégia megvalósítását.

4.2. Erősebb uniós jogi keret a környezeti és egészségügyi problémák kezelésére

4.2.1. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság azon célját, hogy kiterjessze a kockázatkezelés általános megközelítését. Mivel azonban egyes termékek korlátozva lesznek, annak érdekében, hogy az ipar fokozatosan alkalmazkodni tudjon, valamennyi vegyi anyag esetében biztosítani kell az általános és a specifikus kockázatértékelés közötti összhangot.

4.2.2. Az EGSZB üdvözlí továbbá, hogy a PFA-król szóló rendelet kapcsán a csoportosítást alkalmazzák, és egyetért azzal, hogy a jogszabályok hatékonyságának és eredményességének fokozása érdekében esetleg nagyobb mértékben kellene csoportosítási stratégiákat alkalmazni ⁽⁴⁾.

4.2.3. A stratégia javasolni fogja, hogy a CLP-rendelet tartalmazzon új veszélyességi osztályokat és kritériumokat a környezeti toxicitás, a perzisztencia, a mobilitás és a bioakkumuláció teljeskörű kezelése érdekében. Fontos, hogy a vegyi anyagok környezetre gyakorolt káros hatásainak értékelése és különböző veszélyességi osztályokba sorolása átfogó és átlátható alapon történjen. A csoportosítási kritériumokat részletesen meg kell határozni, hogy előre lehessen jelezni a fejlesztés alatt álló egyéb termékekkel kapcsolatos esetleges aggályokat.

4.2.4. Az endokrin károsító anyagokat, a perzisztens, mobil és mérgező, valamint a nagyon perzisztens és nagyon mobil anyagokat magában foglaló, különös aggodalomra okot adó anyagkategóriák bevezetésének átfogó és átlátható felmérésen és értékelésen kell alapulnia. Ezenkívül nagyobb összhangra van szükség a REACH-ben és más európai jogszabályokban (például az EU víz-keretirányelvben) megnevezett, különös aggodalomra okot adó anyagok között.

4.2.5. A stratégia főként az endokrin károsító anyagokra és a PFA-kra összpontosít, és veszélyes anyagként foglalkozik a peszticidekkel, biocidekkel, gyógyszerekkel, nehézfémekkel, lágyítószerekkel és égésgátlókkal is. Más, aggodalomra okot adó vegyszereket, például a nanoanyagokat azonban alig említi a szöveg. Bár ezek szerepelnek a REACH-rendeletben, fogalommeghatározásuk felülvizsgálata folyamatban van, szabályozásuk pedig továbbra sem kielégítő (pl.: nincs szabályozva a nanoanyagok környezetbe történő kibocsátása, a forgalomba hozataluk nem korlátozott, szükség volna átláthatóságra és egy olyan uniós nyilvántartás létrehozására, amely biztosítaná azok nyomon követhetőségét a gyártástól a fogyasztókig).

4.2.6. Tekintettel az egyes anyagcsaládokhoz kapcsolódó kockázatokra vonatkozó, széles körben dokumentált bizonyítékokra, az EU-nak nemcsak korlátoznia, hanem esetenként akár tiltania is kellene a már azonosított endokrin károsító anyagok, például a biszfenol és a ftalátok használatát – ez az élelmiszerekben alkalmazott, tápértékkel nem bíró vegyi anyagokra, például a nanoanyagokra is vonatkozik.

4.2.7. A különös aggodalomra okot adó anyagok és egyéb vegyületek helyettesítésének előmozdítására és megkönnyítésére irányuló intézkedések pénzügyi mechanizmuson (bonus/malus) keresztül valósíthatók meg.

⁽⁴⁾ Az Európai Bizottság tanulmánya a 7. környezetvédelmi cselekvési program toxikus anyagoktól mentes környezetre vonatkozó stratégiájához.

4.2.8. Fontos előrelépés az aggodalomra okot adó vegyi anyagok kockázatértékelésében, hogy a dokumentum különös figyelmet fordít a keverékekre. Az EGSZB üdvözlí, hogy a szándékos és a nem szándékos keverékekkel egyaránt foglalkoznak majd. A toxicitással és a keverékeknek való kitettséggel kapcsolatos fennmaradó ismeretbeli hiányosságok, valamint a használatban lévő vegyi anyagok nagy száma azonban olyan javaslatokhoz vezet, mint például a keverékértékelési tényező különálló vegyi anyagokra való szisztematikus alkalmazása a nem szándékos keverékek kezelése érdekében. Kérdéses, hogy ez a tényező megbízhatóan alkalmazható-e vegyi anyagok kockázatértékelésében, mivel nem esetspecifikus tényezőről van szó. Az EGSZB ezért határozottan egyetért a jelentésben (SWD(2020) 250⁽⁵⁾) említett, kutatással és fejlesztéssel kapcsolatos prioritásokkal és ajánlásokkal, melyek a keverékek hatékony értékelését és kezelését célozzák.

4.3. A jogi keret egyszerűsítése és megszilárdítása

4.3.1. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a vegyi anyagok hatékony biztonsági értékelését illetően fontolóra vegyék az „egy anyag, egy értékelés” megközelítést.

4.3.2. Ez egyszerűsíti és felgyorsítja a jóváhagyási folyamatot, ami előnyös lesz a gyártók számára, és megkönnyíti a toxinmentes alternatív anyagok kutatását és fejlesztését. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ugyanaz az anyag különböző körülmények között, valamint keverékekben eltérő hatást gyakorol.

4.3.3. A forgalomban lévő veszélyes termékekkel kapcsolatos riasztások mintegy 30 %-a vegyi anyagokkal kapcsolatos kockázatokra vonatkozik, és az ágazat által a REACH alapján nyilvántartásba vett vegyi anyagok regisztrálási dokumentációjának csupán egyharmada felel meg teljes mértékben a tájékoztatási követelményeknek.

4.3.4. Üdvözljük a meg nem feeléssel szembeni zéró tolerancián alapuló megközelítést és a vegyi anyagokra vonatkozó jogszabályok végrehajtásának és érvényesítésének fokozására javasolt intézkedéseket. Határozottan ajánlott az „adatok hiányában a forgalomba hozatal tilalma” elvének megfelelő végrehajtása, hogy ne kerüljenek szabályozatlan termékek és vegyi anyagok a piacra.

4.3.5. Ezenkívül a piaci forgalmazásra jóváhagyott vegyi anyagokra vonatkozó adatokat maguknak a regisztrálóknak rendszeres időközönként frissíteniük kellene, mivel a REACH bizonyos szempontokat tekintve nem elégséges. A vegyianyag-értékelő jelentés⁽⁶⁾ szerint az értékelt anyagok 64 %-a (196-ból 126) esetében hiányoztak az Európában forgalmazott vegyi anyagok biztonságosságát bizonyító adatok.

4.3.6. A veszélyesnek tartott termékek csaknem 90 %-át az EU-n kívülről importálják. Az előrejelzések szerint a vegyi anyagok globális előállítása tovább fog növekedni. Valószínű, hogy az EU és az OECD országai technológiailag fejlett vegyi termékek, például speciális és élettudományi vegyi anyagok fejlesztésére és gyártására fognak összpontosítani. Afrika, a Közel-Kelet és Ázsia valószínűleg nagy mennyiségű alapterméknek minősülő vegyi anyagot fog előállítani. Ez hatalmas problémákat vet fel az EU számára a határellenőrzés és a gazdasági versenyképesség szempontjából. Intézkedésekre lesz szükség annak érdekében, hogy a szabadkereskedelmi megállapodásokban egyenlő versenyfeltételeket biztosítsanak az uniós vállalatok számára.

4.3.7. Az EGSZB üdvözlí az uniós határellenőrzések megerősítésére és az online piacterekkel való együttműködés fokozására irányuló intézkedéseket.

4.4. A vegyi anyagokra vonatkozó átfogó tudásalap

4.4.1. Mivel az EU-nak **nincs egy minden anyagra vonatkozó átfogó információs bázisa**, örömmel fogadjuk a vegyi anyagokra vonatkozó adatok rendelkezésre állásának javítását célzó intézkedésjavaslatokat, feltéve, hogy azok hatékonyak.

4.4.2. Az ipar szempontjából a megkérdőjelezhető szabadalmi rendszer ellehetetleníti, hogy a forgalomban lévő szabadalmaztatott termékek valamennyi aspektusát megismerhessük.

⁽⁵⁾ Az Európai Bizottság jelentése a több vegyi anyagnak (keverékek) való együttes kitettség és a kapcsolódó kockázatok értékelése és kezelése során elért eredményekről.

⁽⁶⁾ Európai Környezetvédelmi Hivatal: <https://eeb.org/chemical-evaluation-report-achievements-challenges-and-recommendations-after-a-decade-of-reach/>.

4.4.3. Tudományos szempontból az ingyenes nyílt tudomány korlátozottsága akadályozza az ismeretek szabad megosztását, valamint az erőfeszítések és a beruházások ötvözését. A tudományos adatvédelmi szabályok és a nem kellően megalapozott ipari tulajdonjogok korlátozzák a vegyi anyagokra vonatkozó összes releváns adat hozzáférhetőségét és ezáltal az innovációt.

4.4.4. Az adatok hozzáférhetőségével kapcsolatos problémákat a rendelkezésre álló adatok körének bővítését és minőségük javítását célzó intézkedések bevezetésével kell kezelni és megoldani. Például létre lehet hozni egy olyan mechanizmust, amelyben a gyártási nanoanyagokat importáló iparágak finanszírozzák az olyan nanoanyagok kockázatával kapcsolatos független kutatásokat, amelyekre vonatkozóan hiányoznak a tudományos ismeretek.

4.4.5. Az Európai Bizottság célja, hogy **továbbra is ösztönözze a kutatást és a (bio)monitorozást** a vegyi anyagokkal kapcsolatos kockázatok megértése és megelőzése érdekében, valamint ösztönözze az innovációt a kémiai kockázatértékelésben és a szabályozásban.

4.4.6. A kutatás révén és a munkavállalók bevonásával történő innováció megkönnyítése érdekében pénzügyi támogatást kell nyújtani az ipari és tudományos ismeretek átadására vonatkozó bevált gyakorlatok optimalizálásához is, biztosítva a megbízható adatbázisokhoz való szabad és egyszerű hozzáférést. Ezenkívül az innovációhoz való hozzáférést minden olyan szereplő számára elérhetővé kell tenni, akit az uniós vegyipar érint.

4.4.7. Üdvözljük a **biztonsági vizsgálatok** és a vegyi kockázatértékelés innovációját előmozdító, és így az állatkísérletek alkalmazását csökkentő intézkedéseket, különös tekintettel az olyan kutatási eredményekre és újszerű módszerekre (pl. *in vitro* vizsgálati módszerek), amelyek javítják a kémiai veszély- és kockázatértékelések minőségét, hatékonyságát és sebességét.

4.4.8. Elengedhetetlen a döntéshozatal átláthatóságának fokozása. Számos fontos kérdésről zárt üléseken tárgyalnak, ami miatt az uniós polgárok nem látják tisztán, hogy az EU milyen intézkedéseket hoz a veszélyes vegyi anyagoknak való kitettségük korlátozása érdekében. Ezenkívül az (ECHA és EFSA (?) általi) értékelések és a döntések alapjául szolgáló nyers adatoknak elérhetőnek kell lenniük. Nagyobb átláthatóságot kell biztosítani a forgalomban lévő vegyi anyagokkal kapcsolatos tagállami határozatok és álláspontok tekintetében.

4.5. A vegyi anyagok világszinten modellértékű megfelelő kezelése

4.5.1. Tekintettel a kérdés globális hatására, az EGSZB örömmel látja, hogy a **biztonsági és fenntarthatósági normák Unión kívüli előmozdítására** irányuló intézkedéseket illetően az Európai Bizottság elkötelezett amellett, hogy biztosítsa, hogy az EU-ban betiltott veszélyes vegyi anyagokat ne gyártsák exportra. Az azonban továbbra sem világos, hogy a még kidolgozandó és összehangolandó jogszabályok hogyan fognak globálisan érvényesülni. Az exportra szánt termékek tilalma olyan más országok iparát is érintheti, amelyekre a vegyianyag-stratégia nem vonatkozik. Nem világos, hogyan fogják kezelni a nem uniós iparágakra – azaz egy adott termék korábbi gyártóira és exportőreire – gyakorolt hatásokat.

4.6. A vegyi anyagok túlzott felhasználása az egészségügyi ellátásban

Sokkal több kutatásra van szükség a betegségek megelőzésére vonatkozó szakpolitikák kidolgozása során, különös figyelmet fordítva az immunrendszerre. Az egészséges életmódhoz való pozitív hozzáállásra kell törekedni, lehetővé téve, hogy az emberek adott esetben kevesebb gyógyszeres kezelést vegyenek igénybe. A túlzott használat elkerülése érdekében gyógyszeres kezelést csak akkor szabadna alkalmazni, ha az elengedhetetlen.

4.7. Vegyi anyagok a mezőgazdaságban

4.7.1. A mezőgazdaságban használt peszticidek káros környezeti hatásait csökkenteni kell anélkül, hogy az az élelmiszer-termelés minőségének romlásához vezetne, vagy veszélyeztetné az EU-n belüli élelmiszerbiztonságot.

4.7.2. Megfelelő finanszírozást kell biztosítani a jelenlegi Európai Kutatási Szövetség számára, amelynek feladata a mezőgazdaságban alkalmazott szintetikus vegyi anyagok ökológiai alternatíváinak felkutatása és tesztelése. A beruházásokat a biológiai/ökológiai peszticidekre kell összpontosítani. Fokozni kell a pénzügyi támogatást a növény-növekedést elősegítő, természetes alapú szerekkel és a növényvédő szerekkel kapcsolatos kutatások és innováció ösztönzése érdekében is. Például egyes, rizobaktériumok által metabolizált természetes vegyületek eredendő bioaktivitása felhasználható külső kórokozók elleni növényvédő szerként.

(?) Rövidítések: ECHA: Európai Vegyianyag-ügynökség, EFSA: Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság.

4.7.3. A műtrágyákat sokkal célzottabban kellene felhasználni, és ennek alacsonyabb műtrágya-felhasználást kell eredményeznie. További kutatásokra van szükség alternatívák kifejlesztéséhez annak érdekében, hogy megmaradjon a megfelelő élelmiszer-termelés, és a gazdák megfelelő jövedelemhez jussanak.

4.7.4. További környezeti és egészségügyi kockázateértékelésekre van szükség annak értékeléséhez, hogy a biotechnológia és a géntechnológia alkalmazása segíthet-e alternatívákat kifejleszteni a műtrágyákkal és a peszticidekkel szemben.

4.7.5. Egyéb életképes alternatívák hiányában a peszticidek használatának jelentős csökkentése vagy növelni fogja a termelési költségeket és/vagy alacsonyabb terméshozamhoz vezet. Ezért meg kell vizsgálni a termelők és a fogyasztókra háruló gazdasági terhek, valamint a harmadik országokból importált élelmiszerek kérdését.

4.7.6. A 2030-ig tartó időszakra szóló új uniós biodiverzitási stratégia nagyon ambiciózus, mivel Európa földterületeinek legalább 30 %-át tervezi aktívan kezelt és védett területek hálózatává alakítani. Jelentősen hozzá kell járulnia a biológiai sokféleséghez és a természet helyreállításához, és segítenie kell a fenntartható vegyi anyagokra vonatkozó stratégia mezőgazdasági ágazatban való alkalmazásának megerősítését.

4.7.7. Ebben az értelemben külön erőfeszítéseket kell tenni a biológiai sokféleség és különösen a beporzók peszticidekkel szembeni megfelelőbb védelme érdekében. Az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóságnak a növényvédő szerek méheket érintő kockázatainak értékeléséről szóló útmutató dokumentuma például komoly kikapukat tartalmaz. Az útmutatóba bele kell foglalni a krónikus toxicitásra, a peszticidek lárvákra gyakorolt hatására, valamint a méheket és más beporzókat érintő akut toxicitásra vonatkozó adatokat is.

4.7.8. A vegyi anyagokra vonatkozó stratégia csak akkor lehet sikeres, ha jelentős támogatást kapunk a lakosságtól, és ha valódi szemléletváltásra kerül sor a vegyi anyagok használatával, az éghajlatváltozással és a környezetszennyezéssel kapcsolatban.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre a 2006/112/EK irányelvnek az import és bizonyos értékesítések adómentessége tekintetében, a közhasznú uniós intézkedések vonatkozásában történő módosításáról

[COM(2021) 181 final – 2021/0097 (CNS)]

(2021/C 286/31)

Felkérés: az Európai Unió Tanácsa, 2021.4.16.
Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 113. cikke
Illetékes szekció: „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Plenáris ülésen történő elfogadás 2021.4.27.
kelte:
Plenáris ülés száma: 560.
A szavazás eredménye:
(mellette/ellene/tartózkodott) 220/0/7

Mivel az EGSZB a *Javaslat tanácsi irányelvre a 2011/16/EU irányelvnek az adózás területén az információk benyújtására és cseréjére vonatkozó egyes határidőknek a Covid19-világjárvány miatti sürgősen szükséges halasztása kezelése érdekében történő módosításáról* (COM(2020) 197 final – 2020/0081 (CNS)); *Javaslat tanácsi határozatra az (EU) 2017/2455 és az (EU) 2019/1995 irányelvnek az átiültetési határidő és az alkalmazás kezdőnapja tekintetében a Covid19-válság kitörése miatt történő módosításáról* (COM(2020) 198 final – 2020/0082 (CNS)); *Javaslat tanácsi rendeletre az (EU) 2017/2454 rendeletnek az alkalmazás kezdőnapja tekintetében a Covid19-válság kitörése miatt történő módosításáról* (COM(2020) 201 final – 2020/0084 (CNS)) tárgyban kidolgozott, 2020. június 10-én elfogadott véleményében ⁽¹⁾ kifejezte, hogy támogatja a Covid19-válsághoz kapcsolódó adózási szabályokat, és a 2006/112/EK irányelv ⁽²⁾ módosítása nem tartalmaz olyan további elemeket, amelyekhez észrevételeket fűzne, a 2021. április 27-28-án tartott, 560. plenáris ülésén (a 2021. április 27-i ülésnapon) 220 szavazattal, 7 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy a javasolt szöveggel kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki, amelyben az említett dokumentumban kifejtett álláspontjára hivatkozik.

Kelt Brüsszelben, 2021. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ HL C 311., 2020.9.18., 76. o.

⁽²⁾ HL L 347., 2006.12.11., 1. o.

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU